

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Katedra politologie

Mgr. Martin Riegl

**Problematika kvazistátů:
typologie a trendy vývoje**

Disertační práce

Praha 2010

Autor práce: **Mgr. Martin Riegl**

Vedoucí práce: **Doc. PhDr. B. Hnízdo**

Oponent práce: **Prof. RnDr. V. Baar, Csc., PhDr. M. Romancov, PhD.**

Datum obhajoby: **2010**

Bibliografický záznam

RIEGL, Martin *Problematika kvazistátů (typologie a trendy vývoje)*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2010, 233 s. Vedoucí diplomové práce Doc. B. Hnízdo.

Anotace

Disertační práce „Problematika kvazistátů: typologie a trendy vývoje“ se zabývá specifickým okruhem anomálních politických jednotek – tzv. kvazistátů. Ty představují po roce 1945 nežádoucí anomálii v politickém prostoru, který je podle konvenčního přesvědčení považován za rozdělený mezi teritoria suverénních států. Z toho vyplývá i přístup mezinárodního společenství k jejich existenci, který je však výrazně diferenciován s ohledem na jejich heterogenitu.

Práce se v teoretických kapitolách zaměřuje na přesné vymezení a definici termínů suverenita, suverénní stát a kvazistát, jehož definice je v současném prostředí politických věd předmětem akademické diskuse. Z tohoto důvodu jsou zmíněny koncepce několika autorů, kteří definují kvazistáty v odlišném pojetí a následně představují vlastní koncepci kvazistátu, která umožňuje eliminaci terminologických nejasností. Dále reagují na častý bod kritiky, kterým je podle mnohých autorů ucelená typologie a absence výčtu těchto specifických politickogeografických subjektů.

Annotation

Thesis “Questions of quasi-states: typology and trends“ deals with a specific range of anomalous political units – the so called quasi-states. They represent an unfavourable anomaly in the political space after 1945 which, according to conventional wisdom deemed to be divided between the territories of sovereign states. The international community approach follows from it to their existence but it is strongly differentiated with respect to their heterogeneity.

Thesis in its theoretical chapters focuses on the precise definition of terms of sovereignty, sovereign and quasi-state, which definition is in the current environment of political science the subject of academic debate. For this reason

I mention the term quasi-state in different conceptions. Subsequently I suggest my own definition of the quasi-state, which allows the elimination of terminological confusion. The practical part of the work responds to a frequent point of criticism, which is the absence of a comprehensive typology and the list of these specific political-geographical entities.

Klíčová slova

Kvazistát, suverenita, mezinárodní uznání, suverénní stát, typologie, zhroutilý stát.

Keywords

Quasi-state, sovereignty, international recognition, sovereign state, typology, failed state.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 30. června 2010

Mgr. Martin Riegl

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Doc. B. Hnízdovi za vedení této disertační práce, cenné podněty, připomínky a inspiraci v průběhu celého studia. Rád bych rovněž poděkoval přítelkyni Markétě a celé své rodině za podporu a četné podněty včetně stylistických a jazykových korektur.

OBSAH

ÚVOD	9
ZDROJE	14
STRUKTURA PRÁCE A METODA	18
1 TERMINOLOGIE KVAZISTÁTŮ – ZDŮVODNĚNÍ TERMÍNU	20
1.1 TERMINOLOGICKÉ ZMATKY	23
2 DEFINIČNÍ CHARAKTERISTIKY STÁTU	27
2.1 GEOGRAFICKÉ CHARAKTERISTIKY STÁTU (TERITORIUM A POPULACE)	27
2.2 POLITICKÉ CHARAKTERISTIKY STÁTU (VNITŘNÍ SUVERENITA A MEZINÁRODNÍ UZNÁNÍ)	28
2.3 VNITŘNÍ SUVERENITA	28
2.3.1 <i>Eroze suverenity</i>	31
2.3.2 <i>Suverenita vs. nezávislost</i>	36
2.4 MEZINÁRODNÍ UZNÁNÍ	38
3 PŘEDMODERNÍ, MODERNÍ A POSTMODERNÍ STÁT	44
4 DEFINICE SUVERÉNNÍHO STÁTU	47
5 FAKTORY (NE) OMEZUJÍCÍ STATUS SUVERÉNNÍHO STÁTU	51
5.1 SITUACE NESNIŽUJÍCÍ FORMÁLNÍ NEZÁVISLOST	55
5.2 SITUACE NESNIŽUJÍCÍ SKUTEČNOU (EFEKTIVNÍ) NEZÁVISLOST	56
5.3 SITUACE SNIŽUJÍCÍ FORMÁLNÍ NEZÁVISLOST	58
5.4 SITUACE SNIŽUJÍCÍ SKUTEČNOU (EFEKTIVNÍ) NEZÁVISLOST	59
6 DEFINICE KVAZISTÁTU	62
7 VNITROPOLITICKÉ PŘÍČINY VZNIKU KVAZISTÁTŮ – TEORIE OSLABOVÁNÍ STÁTNÍ MOCI	64
7.1 MEZINÁRODNĚPOLITICKÉ TEORIE ROZPADU STÁTNÍ MOCI	66
7.2 EKONOMICKÉ TEORIE OSLABOVÁNÍ MOCI	69
7.3 VÁLEČNÁ EKONOMIKA	70
7.4 SOCIOLOGICKÉ TEORIE ROZPADU STÁTNÍ MOCI	71
7.5 PŘÍČINY VZNIKU VNITŘNĚ NESUVERÉNNÍCH A MEZINÁRODNĚ NEUZNANÝCH STÁTŮ	74
7.6 SYNTÉZA TEORIÍ ROZPADU STÁTNÍ MOCI: METODICKÝ RÁMEC CAST	76

8	LEGITIMITA STÁTU	82
9	GEOGRAFICKÉ FAKTORY VZNIKU KVAZISTÁTU.....	87
9.1	ZMĚNA VÝZNAMU A VNÍMÁNÍ VELIKOSTI TERITORIA.....	90
9.2	TYOLOGIE POLITICKÝCH GEOGRAFIÍ TERITORIA.....	94
10	SECESE	97
10.1	TEORIE SECESE D. HOROWITZE.....	102
	<i>10.1.1 Zaostalé skupiny v zaostalých regionech.....</i>	<i>103</i>
	<i>10.1.2 Vyspělé skupiny v zaostalých regionech .....</i>	<i>106</i>
	<i>10.1.3 Vyspělé skupiny ve vyspělých regionech.....</i>	<i>107</i>
	<i>10.1.4 Zaostalé skupiny ve vyspělých regionech .....</i>	<i>108</i>
	<i>10.1.5 Úspěšnost secese.....</i>	<i>109</i>
11	TYOLOGIE KVAZISTÁTŮ A DIFERENCIACE PŘÍSTUPU MEZINÁRODNÍHO SPOLEČENSTVÍ	111
11.1	KVAZISTÁTY NESPLŇUJÍCÍ GEOGRAFICKÉ CHARAKTERISTIKY STÁTU A PŘÍSTUP MEZINÁRODNÍHO SPOLEČENSTVÍ.....	111
	<i>11.1.1 Typologie kvazistátů nesplňujících geografické charakteristiky státu .....</i>	<i>115</i>
11.2	KVAZISTÁTY NESPLŇUJÍCÍ POLITICKOU CHARAKTERISTIKU STÁTU – KONSTITUČNĚ NEZÁVISLOU A EFEKTIVNÍ VLÁDU.....	116
	<i>11.2.1 Zánik státu v politickém prostoru.....</i>	<i>116</i>
	<i>11.2.2 Typologie failed states .....</i>	<i>119</i>
	<i>11.2.3 Od failed state ke kvazistátu .....</i>	<i>125</i>
	<i>11.2.4 Typologie kvazistátů nesplňujících politickou charakteristiku státu – konstitučně nezávislou a efektivní vládu.....</i>	<i>129</i>
	<i>11.2.5 Přístup mezinárodního společenství k vnitřně nesuverénním kvazistátům .....</i>	<i>134</i>
11.3	KVAZISTÁTY NESPLŇUJÍCÍ POLITICKOU CHARAKTERISTIKU STÁTU – MEZINÁRODNÍ UZNÁNÍ 137	137
	<i>11.3.1 Vznik mezinárodně neuznaných kvazistátů v politickém prostoru .....</i>	<i>137</i>
	<i>11.3.2 Postavení mezinárodně neuznaných kvazistátů v politickém prostoru .....</i>	<i>143</i>
	<i>11.3.3 Heterogenita mezinárodně neuznaných kvazistátů .....</i>	<i>145</i>
	<i>11.3.4 Typologie kvazistátů nesplňujících politickou charakteristiku</i>	

<i>státu – mezinárodní uznání</i>	149
<i>11.3.5 Přístup mezinárodního společenství ke kvazistátům s omezenou vnější suverenitou</i>	153
<i>11.3.6 Přístup centrálních vlád čelících secesi ke kvazistátům s omezenou vnější suverenitou</i>	158
11.4 TYPOLOGIE KVAZISTÁTŮ A VÝČET	162
ZÁVĚR	184
RESUMÉ	188
SUMMARY	188
ZDROJE	190
SEZNAM PŘÍLOH	207
PŘÍLOHY	209

ÚVOD

Tématem předkládané disertační práce je problematika kvazistátů v letech 1946–2009. Tento specifický okruh subjektů bývá v politické geografii rovněž označován jako anomální politické jednotky, semisuverénní jednotky nebo zvláštní politické jednotky. Výskyt těchto entit po roce 1945 zpochybňuje konvenční přesvědčení, že politický prostor je až na výjimky rozdělen mezi suverénní státy. Tento fakt vystihl v roce 1994 R. Kaplan, který provokativně argumentuje, že „politické mapy lžou“. Existenci kvazistátů lze s nadsázkou považovat za skrytou realitu v politickém prostoru, kterou politické mapy zpravidla nereflektují. Podle mytologie státnosti [CLAPHAM 2005] disponují státy v ideálním případě třemi zdroji legitimacy: první zdroj vychází ze schopnosti státu prosadit v rámci své jurisdikce monopol legitimního násilí, druhý zdroj vychází z ochoty obyvatel identifikovat se s vládou a státem samotným, třetí zdroj legitimacy vyplývá z mezinárodního uznání. Ve zkoumaném období se v politickém prostoru vyskytuje značné množství politickogeografických entit, které nelze klasifikovat z různých důvodů jako suverénní státy (přestože jim mezinárodní společenství přiznává statut suverénního státu nebo si jej nárokují), substátní jednotky ani závislá území. Na jedné straně se jedná o subjekty považované mezinárodním společenstvím za suverénní státy, ve kterých došlo ze specifických vnitropolitických i mezinárodně politických okolností k omezení vnitřní suverenity. Jedná se o subjekty, na jejichž území nepůsobí centrální vláda schopná efektivně kontrolovat své vnitřní záležitosti, v extrémním případě dochází k dezintegraci teritoria mezi několik soupeřících subjektů (např. Čad, Libanon nebo Libérie v průběhu občanské války), což může vést až k vynucenému odchodu mezinárodně uznané vlády do exilu (např. Somálsko na počátku 21. stol.). V jiných případech se na teritoriu etablojí povstalecká teritoria usilující o změnu režimu (např. Kolumbie), de facto nezávislé entity usilující o statut suverénního státu (např. Kypr), fakticky nezávislé regiony neusilující o nezávislost (např. Puntland v Somálsku) nebo tzv. *black spots* (např. území mimo kontrolu povstalců i centrální vlády v průběhu občanské války v Mozambiku), které představují území mimo kontrolu jakékoliv autority. Zmínit lze i

subjekty, jejichž teritoriální suverenity je zpochybněna vnějším zásahem – v důsledku vojenské okupace, intervence či anexy (např. Kuvajt na počátku 90. let 20. stol.). Jedná se i o případ Iráku v letech 2003–2004, který byl formálně zbaven suverenity, Kambodžu na počátku 90. let 20. stol. nebo Bosnu a Hercegovinu. Bosna a Hercegovina (navzdory dikci Daytonských mírových dohod od roku 1995), Kambodža i Irák jsou příklady novodobých protektorátů ustavených mezinárodním společenstvím nebo některým z jeho členů.

Do kontrastu s těmito subjekty bez vnitřní suverenity jsou dávány mezinárodně neuznané subjekty, jejichž vznik a existenci považuje mezinárodní společenství za nelegální a nelegitimní. Jedná se o entity, které podle mnoha autorů [např. PEGG 1998] efektivně kontrolují konkrétní teritorium. V případě subjektů usilujících o secesi v kontextu dekolonizace zpravidla došlo v určitém časovém horizontu k etablování plně uznaných států (např. Bangladěš, Guinea-Bissau). V jiné situaci se nacházejí subjekty usilující o secesi teritoria mimo koloniální kontext. Navzdory faktické nezávislosti jsou tyto subjekty neúspěšné na diplomatickém poli (např. Somaliland), eventuálně s velmi omezeným diplomatickým úspěchem (Východní Timor v roce 1975 nebo Biafra v letech 1967–1970). Specifickým případem jsou částečně uznané subjekty, které jsou teritoriálně zpochybněny vnějším aktérem (např. Saharská arabská demokratická republika a Palestinský stát). Zmínit lze i efektivní a mezinárodně neuznané režimy, které fakticky kontrolují mezinárodně uznaný stát a nárokují si právo za něj navenek vystupovat (např. Taliban v letech 1996–2001). To mezinárodní společenství odmítá uznat a nadále uznává vládu fakticky nekontrolující území. Zároveň lze zmínit i velmi specifický případ Taiwanu, který ztratil statut suverénního státu a od r. 1971 postupně ztrácí mezinárodní uznání, přičemž si nárokuje i teritoriální nárok na kontinentální Čínu (ta si naopak nárokuje kontrolu Taiwanu). V rámci mezinárodně uznaných států čelících vnitřní dezintegraci se často vyskytují teritoria s různou mírou institucionalizace. Zmínit lze entity vzniknuvší v rámci Somálska – Puntland, Jubaland, které si nenárokují statut suverénního státu. Obdobný případ je Adžárie v Gruzii. Specifickým příkladem jsou fakticky nezávislá tzv. rebelská teritoria (teritoriální základny) rebelů bojujících proti vládě (např. na Kubě v 50. let či v Řecku koncem 40. let 20. stol.). Velmi specifickým případem mezinárodně neuznaných subjektů jsou jihoafrické bantustany Bophuthatswana, Ciskei, Transkei a Venda. Nelze ani opomenout subjekty, které se těší různé míře mezinárodního uznání navzdory nesplnění

geografických atributů státu – přirozené populace a teritoria. V prvním případě lze zmínit Vatikánský městský stát a ve druhém případě Suverénní řád Maltézských rytířů (plným názvem Suverénní vojenský a špitální řád svatého Jana Jeruzalémského z Rhodu a Malty – nebo-li S.M.H.O.M., což je zkratka anglického výrazu *Sovereign Military and Hospitaller Order of St. John of Jerusalem of Rhodes and of Malta*). Ten však svoji mezinárodněprávní subjektivitu neodvozuje od držby teritoria.

Výskyt takto heterogenní skupiny subjektů, pro které mnozí autoři používají termín kvazistáty, vedl ke značným terminologickým problémům, zmatením i kritice termínu samotného. Někteří autoři používají termín kvazistát výhradně pro entity s omezenou vnitřní suverenitou (tzv. *failed states*), druhý okruh autorů naopak spojuje termín kvazistát se subjekty bez mezinárodního uznání. M. I. Glassner a H. de Blij použili termín kvazistát pro širší skupinu subjektů nesplňující charakteristiky suverénního státu (včetně Vatikánu a Suverénního řádu Maltézských rytířů). Mnozí autoři naopak vytvářejí vlastní terminologii ve snaze reflektovat specifika jednotlivých subjektů. C. Clapham, J. Crawford a mnozí další toto terminologické zmatení začali kritizovat a zároveň poukázali na potřebu vytvořit typologii pro tuto skupinu anomálních politických jednotek (např. J. G. Gros, W. I. Zartmann, R. I. Rotberg). Jiní autoři naopak poukazují na extrémní obtížnost vytvoření takové typologie včetně vytvoření výčtu jednotlivých subjektů, které lze zařadit mezi kvazistáty. To je dáno i značnou dynamikou vývoje u těchto subjektů.

Cílem této práce je vytvoření ucelené koncepce problematiky kvazistátů, vymezení přesné definice kvazistátu a faktorů způsobujících omezení statutu suverénního státu. Současný diskurz vychází z teze, že příčinou statutu kvazistátu jsou dva faktory – rozpad státních institucí a absence mezinárodního uznání. Tuto tezi se pokusil zpochybnit již J. G. Gros v roce 1996, který poukázal na zásadní nedostatky v terminologii zabývající se vnitřně nesuverénními subjekty. Následně vytvořím typologii kvazistátů včetně výčtu jednotlivých kvazistátů, které se vyskytly v politickém prostoru v letech 1946–2009. Ty jsou definovány jako entity nárokové si statut suverénního státu, ale nesplňující definiční kritéria suverénního státu. Buď nesplňují geografické (empirické, objektivní) charakteristiky suverénního státu, postrádají vnější suverenitu (mezinárodní uznání, nezávislost uznanou mezinárodním společenstvím) nebo vnitřní suverenitu (postrádají svrchovanou a konstitučně nezávislou vládu schopnou efektivně kontrolovat své teritorium a obyvatelstvo

v mezinárodně uznávaných hranicích). Cílem práce je zároveň přispět k současnému diskurzu o terminologii týkající se těchto specifických subjektů, který je v současnosti značně nejednotný.

Vzhledem k tématickému zaměření se jedná o politickogeografickou práci, ale částečně zasahuje i do mezinárodních vztahů (zejména v otázce přístupu mezinárodního společenství k jednotlivým kvazistátům), mezinárodního práva (v otázce suverenity), politologie (v otázce institucí a funkcí státu) a politické sociologie (v oblasti legitimacy státu). V předkládané práci se zaměřuji zejména na roli politickogeografického faktoru v problematice kvazistátů. Vycházím z hypotézy, že kvazistáty tvoří homogenní skupiny politickogeografických entit, ale naopak se od sebe významně odlišují (např. z důvodů proč je nelze považovat za suverénní státy, ve vnitropolitických charakteristikách, přístupu mezinárodního společenství k jednotlivým kvazistátům atd.). Zároveň předpokládám, že ztrátu statutu suverénního státu zpochybňuje více faktorů než pouze tzv. kolaps státních institucí u tzv. *failed state* a absence mezinárodního uznání. Proto se domnívám, že je chybné spojovat termín kvazistát pouze s tzv. *failed states* nebo *de facto states*, protože podle mé hypotézy tvoří tyto kategorie homogenní skupiny subjektů. Navržená typologie těchto politických jednotek (včetně výčtu jednotlivých kvazistátů), reflektuje jejich heterogenní charakter. Zároveň vycházím z hypotézy, že konvenční argument (paradigma), že mezinárodně neuznané subjekty jsou fakticky protikladem k vnitřně nesuverénním subjektům, je mylný. Z tohoto důvodu navrhuji používat termín kvazistát pro všechny entity (na rozdíl od P. Kolstøa, který od r. 2006 navrhuje používat tento termín pouze pro neuznané subjekty nebo R. H. Jacksona, který termín vyhrazuje pro vnitřně nesuverénní subjekty), které si nárokují status suverénního státu, aniž by splňovaly kritéria suverénního státu.

Předkládaná typologie vychází z empirické analýzy politického prostoru v době existence OSN (respektive po roce 1945). Toto časové období jsem zvolil vzhledem k omezenému rozsahu disertační práce. Právě v období působení této globální organizace dochází k prudkému vzestupu počtu suverénních států (v důsledku procesu dekolonizace). V tomto období se stát zároveň stává dominantní a de facto jedinou plně „legitimní“ formou politického uspořádání teritoria. Zároveň však dochází k procesu dezintegrace mnohých nově vzniklých států, které se při svém vzniku vyznačovaly značnou slabostí. V souvislosti s nárůstem suverénních států podle mne dochází i k nárůstu počtu kvazistátů, jejichž existence není v mnoha případech reflektována na

politických mapách. Ve své práci vycházím z hypotézy, že existují čtyři základní kategorie kvazistátů. Do první spadají subjekty, které nesplňují geografické charakteristiky suverénního státu (území a obyvatelstvo). Do druhé kategorie zařazují jednotky, které si nárokují statut suverénního státu, jsou uznány signifikantní částí mezinárodního společenství – existujícími státy, splňují empirické charakteristiky státnosti, kterými je stát definován (území, trvalé osídlení), ale nejsou vnitřně suverénní. Tj. nemají plnou kontrolu nad svým suverénním teritoriem ani nedisponují svrchovanou mocí nad svým obyvatelstvem, která není omezena zákony pocházejícími mimo toto území. Do třetí kategorie spadají politické jednotky, které splňují všechny empirické charakteristiky státu, ale nedostává se jim formálního uznání ze strany členů mezinárodního společenství (v současné době jsou nejznámějšími příklady Taiwan, Somaliland nebo Severokyperská turecká republika), přestože splňují všechny empirické předpoklady pro vytvoření samostatného státu. Do čtvrté kategorie spadají entity, které mají problém s vnitřní i vnější suverenitou.

Hlavním výstupem této práce je ucelená typologie kvazistátů doplněná o taxativní výčet (včetně analýzy základních trendů vývoje) subjektů, které lze po roce 1945 označit jako kvazistáty. Výčet kvazistátů je vymezen na základě definice kvazistátů použité v této práci a na základě předem definovaných faktorů, které způsobují ztrátu statutu suverénního státu. Právě absence typologie kvazistátů včetně jejich výčtu je často kritizována v odborné literatuře. Cílem práce je rovněž přispět k odstranění terminologických nejasností, zmatení i paradigmat, která se vyskytují v domácí i zahraniční odborné literatuře.

ZDROJE

V předkládané práci vycházím především ze zdrojů zaměřených na politickou geografii, politologii, mezinárodní právo, mezinárodní vztahy a historii. Přestože se termín kvazistát dostává do terminologie politických věd explicitně až v 80. letech 20. stol., jednotlivé subjekty odpovídající tomuto termínu se v politickém prostoru vyskytují již od roku 1946. Tomu odpovídají i zvolené prameny – ve své práci pracuji s encyklopedickými, monografickými, periodickými zdroji i internetovými dokumenty (zejména rezolucemi Rady bezpečnosti a Valného shromáždění OSN atd.). V úvodní kapitole zabývající se terminologií analyzuji především odlišné přístupy jednotlivých autorů k termínu kvazistát, respektive k jeho alternativám, pracuji mimo jiných s následujícími texty: R. H. Jackson (1987) – *Quasi-States, Dual Regimes, and Neoclassical Theory: International Jurisprudence and the Third World*, R. H. Jackson (1993) – *Quasi-States: Sovereignty, International Relations and the Third World*. Přičemž jméno R. H. Jacksona je spojeno s termínem kvazistát ve smyslu tzv. zhroucených a vnitřně neefektivních států. Pro terminologickou část práce je klíčová práce M. I. Glassnera a H. J. de Blije (1988) – *Systematic Political Geography*. Značný přínos této publikace spočívá v definici kvazistátu coby subjektu nárokujiícího si status suverénního státu a nesplňujícího definiční charakteristiku státu. Z perspektivy terminologie jsou zásadní i články P. Kolstø (2006) – *The Sustainability and Future of Unrecognized Quasi-States* a Kolstø; H. Blakkisrud (2008) – *Living with Non-recognition: State- and Nation-building in South Caucasian Quasi-states*, s jehož jménem se spjat pokus posunout význam termínu kvazistát do souvislosti s tzv. mezinárodně neuznanými státy. Přestože je fenomén kvazistát spojen především se zahraničními pracemi, výjimečně proniká i do českých politologických prací. V této souvislosti je možné zmínit práci Š. WAISOVÉ a kolektivu (2007) – *Slabé státy: Selhání státnosti, rozpad a obnova státnosti*.

Nadále pracuji s prameny, ve kterých autoři používají alternativní termíny k označení nesuverénních subjektů. Jedná se např. o text K. Pełcyńska-Nałecz; K. Strachota; M. Falkowski (2008) – *Para-States in the Post-Soviet Area from 1991 to 2007*, B. H. Stanislawski (2008) – *Para States, Quasi-states, and Black Spots: Perhaps Not States, But Not „Ungoverned Territories“, Either*. Texty těchto autorů jsou

z terminologického hlediska klíčové, protože autoři dávají termín kvazistát do souvislosti se subjekty bez efektivní vlády, ale i bez mezinárodního uznání. Při analýze termínů, které tvoří faktickou obdobu termínů kvazistát, vycházím z analýzy zdrojů, které využívají specifickou terminologii. Zmínit lze práce V. Kolossova a J. O'Loughlina (1998) – Pseudo-States as Harbingers of a new geopolitics: The example of the trans-dniester Moldovan republic (TMR), D. Lynche. (2004) – Engaging Eurasia's Separatist States: Unresolved Conflicts and De Facto States, R. J. Payneho a C. R. Veneyho (2001) – Taiwan and Africa: Taipei's Continuing Search for International Recognition a S. Pegg. (1998) – De Facto States in the International System. Všichni tito autoři používají specifickou terminologii k označení subjektů bez mezinárodního uznání a zároveň jim připisují odlišné vnitropolitické charakteristiky. Důležité je i vymezení odlišností v terminologii používané pro subjekty bez efektivní vlády. Klíčovými jsou v tomto směru i texty R. I. Rotberga (2004) – Weak and Failing States: Critical New Security Issues, W. I. Zartmanna (1995) – Collapsed States: The Desintegration and Restoration of Legitimate Authority, J. G. Grose (1996) – Towards a taxonomy of failed states in the New World Order: decaying Somalia, Liberia, Rwanda and Haiti, R. H. Jacksona (1987, 1993) – Quasi-States, Dual Regimes, and Neoclassical Theory: International Jurisprudence and the Third World a Quasi-States: Sovereignty, International Relations and the Third World a mnohé další.

Při vymezení definice státu vycházím především z textů M. I. Glassnera a H. J. de Blije (1988) – Systematic Political Geography, kteří vymezují definici státu z perspektivy politické geografie. Z literatury zaměřené na mezinárodní právo pracuji především s monografiemi J. Malenovského (2003) – Mezinárodní právo veřejné – obecná část a K. Klímy (1997) – Teorie veřejné moci (vládnutí). Tyto práce jsou klíčové i při určování empirických charakteristik státu. Při definici politických charakteristik suverénního státu (vnitřní a vnější suverenity) vycházím především z politologické diskuse, která se odehrála na stránkách speciálního vydání časopisu Political Studies v roce 1999. Zúčastnili se jí, mimo jiných, R. H. Jackson, A. James, D. Philpott, J. Mayall, G. Sørensen, kteří reprezentovali značně odlišná stanoviska k charakteru a přetrvávajícímu významu instituce suverénního státu na sklonku 20. stol. V otázce suverenity samozřejmě nelze nezmínit práci S. D. Krasnera (1999) – Sovereignty: Organized hypocrisy, H. Foxe (2002) – The law of state immunity, G. Kreijena (2004) – State failure, Sovereignty and Effectiveness, ale i vymezení

politických charakteristik suverénního státu M. I. Glassnera a H. de Blije. V této otázce je důležité rozlišení mezi suverenitou a nezávislostí státu, na které poukazuje především A. James a J. Crawford (2006) – *The Creation of States in International Law*. V problematice proměny regulativních pravidel mezinárodního uznávání státu vycházím mimo jiného z práce G. Sørensen (2005) – *Stát a mezinárodní vztahy*, který se dlouhodobě zabývá i problematikou vnitřně neefektivních subjektů.

Z již zmíněné monografie J. Crawforda vycházím i při definici faktorů, které znamenají omezení suverenity a definici kvazistátů. V kapitole zabývající se problematikou secese vycházím především z práce D. L. Horowitz (2000) – *Ethnic Groups in Conflict*, H. Berana (1984) – *A Liberal Theory of Secession*, A. Birche (1984) – *Another Liberal Theory of Secession*, kteří v 80. letech rozproudili diskusi o ospravedlnění secese. V části zabývající se problematikou legitimacy státu vycházím především z práce B. Bartmanna (2004) a C. Claphama (2005) – *Africa and The International System: The Politics of State Survival*. Monografie J. Herbst (1996–1997) – *Responding to State Failure in Africa* je klíčová při analýze vlivu geografického faktoru na problematiku kvazistátů. V části zabývající se jednotlivými skupinami kvazistátů (a přístupu mezinárodního společenství k těmto subjektům) vycházím ze zdrojů, které byly zmíněny v souvislosti s terminologií. Pro analýzu tzv. neuznaných subjektů jsou klíčové následující texty: T. Baccheli; B. Bartmann; H. Srebrnik (2004) – *De facto States: The quest for sovereignty*. Cenným zdrojem se staly příspěvky prezentované na konferencích věnované problematice vnitřně neefektivních států na přelomu 20. a 21. století – jedná se mimo mnoha jiných o text C. Claphama, G. Sørensen, H. Holma, P. Wallensteena, T. R. Gurra a mnoha dalších. V této fázi práci vycházím i z primárních dokumentů, kterými jsou např. rezoluce Valného shromáždění a Rady bezpečnosti OSN.

Klíčová část práce (vytvoření přehledu jednotlivých kvazistátů) vychází ze širokého spektra zdrojů: encyklopedických, monografických, periodických i internetových. Při analýze jednotlivých případů jsem vycházel především z těchto pramenů: V. Liščák, Fojtík (1996) – *Státy a území světa*, databáze vnitropolitických konfliktů UCDP/PRIO a Center for Systemic Peace, textů P. Walensteena, který dlouhodobě analyzuje vnitropolitické konflikty, V. Baar (2002) – *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo separatismus?*, F. Honzák, M. Pečenka (1998) – *Státy a jejich představitelé: Současné mezinárodně uznávané státy a státní útvary 20. století včetně*

zaniklých, koloniálních, sporných, okupovaných, separatistických a dalších území s tabulkami představitelů, ale i dalších případových studií, které jsou uvedeny v seznamu použité literatury a prací zabývajících se historií jednotlivých států a regionů.

STRUKTURA PRÁCE A METODA

Práce je ve snaze co nejsystematičtěji a nejširše analyzovat danou problematiku rozdělena do několika částí. Po úvodní části vymezující cíle, strukturu, zdroje a metodu práce se zabývám analýzou teoretické diskuse o terminologii, definičním vymezením geografických charakteristik státu, institucí suverenity (v jejím vnitřním i vnějším aspektu), aspekty vedoucími k omezení statutu suverénního státu a následně různými koncepcemi státu. Dále vymezuji definici instituce suverénního státu a faktory zpochybňující suverenitu státu. Poté přistupuji k definici kvazistátu. V dalších kapitolách práce se zabývám faktory, které hrají klíčovou roli v problematice státu a kvazistátů – teoriemi oslabování státní moci, metodikou CAST, fenoménem legitimacy státu, konkrétními příčinami vzniku kvazistátů, geografickými faktory ovlivňujícími vznik a existenci kvazistátů a fenoménem secese. Na závěr se zabývám jednotlivými typy kvazistátů, rolí mezinárodního společenství v problematice kvazistátů a rozdíly v přístupu mezinárodního společenství k jednotlivým typům kvazistátů. Na základě analýzy politického prostoru po roce 1945 vytvářím typologii kvazistátů a výčet subjektů (včetně časového vymezení), které lze definovat jako kvazistáty.

Metody použité v této práci odpovídají skutečnosti, že problematika kvazistátů (a její jednotlivé aspekty) je především v českém politologickém prostředí poměrně málo rozpracována. Navíc v pracích (zahraničních i českých), které se problémem zabývají, dochází k terminologickým nepřesnostem. Z tohoto důvodu kladu důraz i na terminologické vymezení a stav zahraničního výzkumu ve zkoumané problematice. V této kapitole používám deskriptivní přístup, který je nevyhnutelný ve snaze co nejpřesněji vymezit použitou terminologii i výchozí definice. V následujících kapitolách vycházím především z empiricko-analytické metody a pokouším se o systematickou analýzu politického prostoru v časovém období 1946–2009, při které je důležitá i komparativní metoda. Na základě této metody se pokouším o vyvození co nejobektivnějších závěrů při vytváření typologie jednotlivých kvazistátů. Kvazistáty představují v politické geografii problematiku, u které je v některých případech obtížné dosáhnout objektivitu, na což poukazuje J. R. W. Prescott: *„Je obtížné si představit, že bude někdo emociálně zainteresován v problematice morén, přístavů nebo mysů, ale*

mnoho lidí okamžitě zaujímá subjektivní stanovisko, pokud se politická geografie zabývá arabskými oblastmi okupovanými Izraelem nebo jihoafrickými bantustany“ [PRESCOTT 1972: 27]. Obtížnost dosažení objektivních závěrů vyplývá i ze samotného statutu kvazistátů, které představují negativní odchylku od statutu suverénního státu, který R. H. Jackson označil za nejexkluzivnější politický klub na světě [JACKSON 1999b]. Tento problém eliminují přesným vymezením faktorů, které představují omezení statutu suverénního státu. Tyto faktory následně aplikují na všechny subjekty, které mezinárodní společenství považuje za suverénní státy nebo jsou v odborné literatuře vymezeny jako tzv. mezinárodně neuznané státy. Na základě práce se zdroji analyzují, zda se ve vnitropolitickém vývoji jednotlivých subjektů vyskytují ve zkoumaném období faktory, které byly identifikovány jako neslučitelné se suverenitou. Úroveň zkoumání je v tomto ohledu velmi široká – od lokální oblasti až po globální úroveň. Přestože jsou témata politické geografie považována za hodnotově nezatížená, problematika kvazistátů je v tomto poněkud specifická. Jak poznamenal R. H. Jackson (1999), suverénní státy jsou nejprestižnějším spolkem na světě. Naopak absence statutu suverénního státu je považována za něco negativního. Objektivní a systematická analýza je v tomto ohledu nevyhnutelná. Z celkového pohledu je nevyhnutelný i komparativní přístup, který umožní analyzovat specifika jednotlivých typů kvazistátů i zhodnotit paradigmaty, kterými jsou jednotlivé „skupiny“ kvazistátů v politologické literatuře provázeny a vytvořit typologii kvazistátů včetně výčtu jednotlivých subjektů, které splňují definiční charakteristiky kvazistátu.

1 TERMINOLOGIE KVAZISTÁTŮ – ZDŮVODNĚNÍ TERMÍNU

Termín kvazistát se jako označení pro deviantní formu státu¹, vymykající se konvenčnímu vnímání politického prostoru rozděleného mezi suverénní státy a závislá území, začal v akademických pracích objevovat již před koncem bipolárního uspořádání světa. Do slovníku politické geografie ho mezi prvními vnesli M. I. Glassner a H. J. de Blij, kteří termín kvazistát zahrnuli pod specifickou kategorii anomálních politických jednotek – tzv. teritoria s přechodným statutem, do kterých zahrnují kromě kvazistátů rozdělené státy (např. Severní a Jižní Koreu, SRN a NDR, Jižní a Severní Vietnam). M. I. Glassner a H. de Blij zahrnuli kvazistáty mezi silně heterogenní skupinu politických entit s přechodným statutem, které nespojovala žádná společná charakteristika. Mezi konkrétní případy kvazistátů zařadili Andorru, městský stát Vatikán, Taiwan, jihoafrické bantustany Transkei, Bophuthatswanu, Vendu a Ciskei [GLASSNER; de BLIJ 1988: 118]. Z Glassnerova přehledu kvazistátů vyplývá, že pod tento pojem zahrnuje fakticky nesuverénní kondominium Andorru, která neměla až do schválení ústavy v roce 1993 konstitučně nezávislou vládu a spadala pod správu francouzského prezidenta a španělského biskupa z Urgelu. Zároveň je pod kvazistáty zahrnut Vatikán, který má problémy s naplněním geografických charakteristik státnosti, vnitřně efektivní Taiwan neschopný získat mezinárodní uznání od signifikantní části mezinárodního společenství, které postupně ztrácí od r. 1971, a jihoafrické bantustany (Bophuthastwana, Ciskei, Transkei a Venda).

Následující výzkum v oblasti mezinárodních vztahů začal termín kvazistát klást do souvislosti s kvalitativně zcela odlišnými entitami, které mají problém s vnitřní suverenitou, respektive nesplňují definici suverénního státu „*coby autoritativní politické instituce, která je suverénní v uznaných hranicích*“ [ZARTMAN 1995: 5]. R. H. Jackson a C. G. Rosberg se z pohledu sociologické koncepce státu zaměřili především na entity neschopné prosadit monopol legitimního násilí a nacházející se v různých fázích rozpadu státních institucí i jejich funkčnosti a označili je jako *juridical*

---

¹ Definice suverénního státu v tomto článku vychází primárně z klasických kritérií státu, jak jej definují např. J. Crawford, M. I. Glassner a de Blij, a G. Kreijen [více GLASSNER; DE BLIJ 1988, KREIJEN 2004, CRAWFORD 2006]. Stát v této definici musí splňovat dvě geografické charakteristiky (teritorium a obyvatelstvo) a dvě politické charakteristiky (vnitřní a vnější suverenita).

statehood [JACKSON, ROSBERG 1982]. Reagovali tím na skutečnost, že mnohé státy subsaharské Afriky (např. Angola, Čad, Etiopie, Nigérie, Súdán, Uganda a Zair) přestaly být státy v empirickém slova smyslu, protože jejich centrální vlády ztratily v důsledku vnitropolitických konfliktů kontrolu důležitých oblastí, které formálně spadají pod jejich jurisdikci [JACKSON, ROSBERG 1982: 1]. J. Herbst v souvislosti se situací v subsaharské Africe, ale i jiných rozvojových oblastí světa poukázal na fakt, že: „*Situace se v částech Afriky, ale asi i jinde v rozvojovém světě rozešla s právní konstrukcí natolik dramaticky, že by bylo v zájmu velmocí vytvořit novou kategorii pro státy, které nemohou být dále považovány za suverénní*“ [HERBST 1996–1997: 143–144].

Počátky systematického výzkumu fenoménu kvazistátu se datují do první poloviny 80. let 20. stol., kdy R. H. Jackson a C. Rosberg spojili slabé státy v subsaharské Africe, neschopné zajistit svou existenci bez vnější podpory, s již zmíněným konceptem *juridical statehood* [JACKSON; ROSBERG 1982, JACKSON 1993]. Termín kvazistát je silně spojen se jménem R. H. Jacksona, který svůj dřívější termín *juridical statehood* nahradil termínem *quasi-state* [JACKSON 1987, 1993] ve smyslu zhroutěného státu (*failed state*) a dává jej do souvislosti se svojí teorií negativní suverenity. Obecný koncept kvazistátu označující neefektivní státy v různé fázi degenerativního rozpadu státních institucí a jejich schopnosti plnit i minimální funkce, začal být mnohými autory kritizován pro svou vágnost. Např. C. Clapham koncept kvazistátu označil jako nadbytečný, protože Jacksonovo rozlišování mezi státy a kvazistáty považuje za vyčerpané [CLAPHAM 1998: 144]. Jacksonův koncept kvazistátu byl podroben kritice rovněž kvůli absenci taxativního výčtu jednotlivých kvazistátů. C. Clapham např. kritizoval zařazení Rwandy (v průběhu roku 1994) mezi zhroutěné státy s ohledem na fakticky funkční armádu účastníci se genocidy, obdobně sporné je řazení Severní Koreji nebo Zimbabwe mezi zhroutěné státy.

Koncept *failed state* podrobil kritice i J. G. Gros a poukázal na skutečnost, že označování některých států čtvrtého světa za *failed a collapsed states* je neprávne, protože i samotná definice těchto termínů je velmi chabá [GROS 1996: 455]. Gros svou kritiku rozvedl a navrhl vlastní terminologii, která reflektuje odlišnosti ve vnitropolitické situaci jednotlivých *failed states*. Vytvořit přesný seznam jednotlivých kvazistátů od roku 1945 je obtížné nejen kvůli často velmi složité a nepřehledné vnitropolitické situaci v mnoha zemích. Na to správně poukázal M. Ženíšek. „*Počít*

*států, které v současné době odpovídají, nebo alespoň dříve odpovídaly, charakteristice tzv. selhávajících států, se často liší a záleží na definičních kritériích té či oné klasifikace“ [ŽENÍŠEK 2007: 259]. Fenomén vnitřně nesuverénních států však není, především v dekolonizovaných státech Afriky a Asie, novým fenoménem. Lze zmínit problémy s vnitřní suverenitou v Kongu (Zairu), Čadu, Barmě, které vyvstaly záhy po získání nezávislosti. Nicméně pozornost politologů přitahovaly v poválečném období zcela jiné fenomény. Až konec soutěžení USA a SSSR a široké přesvědčení o „konci konfliktů“ a vítězství liberální demokracie přitáhly pozornost badatelů k tomuto fenoménu. Právě konec studené války, která působila dostředivě na stabilitu v mnoha státech, rozpad mnohonárodnostního SSSR a Jugoslávie, tlak na demokratizaci především v afrických státech na počátku 90. let 20. stol., manifestovaly slabost režimů a jejich nízkou legitimitu. Všechny tyto vnitropolitické i širší geopolitické faktory vedly k výraznému nárůstu intrastátních konfliktů. Výzkum P. Wallensteena ukazuje, že právě v období let 1989–1992 dochází od roku 1946 k nejvyššímu počtu vnitrostátních konfliktů, které vedou k oslabení státní moci [HARBOM; WALLENSTEEN 2007: 625]. Jednotlivé intrastátní konflikty se odrazily nejen v institucionálním rozpadu státních struktur a jejich schopnosti plnit minimální, střední a aktivistické [FUKUYAMA 2004: 8–9] funkce, ale i v etablování tzv. mezinárodně neuznaných států v jednotlivých regionech světa (subsaharské Afriky, na Balkáně a na Kavkaze), které mají vnější atributy státu (státní symboly, instituce, ekonomika atd.), ale chybí jim definiční politická charakteristika státu (vnější suverenita – mezinárodní uznání). Vznikl tak typ politickogeografických entit, které lze Jacksonovou terminologií označit jako *empirical statehood*, tedy jedná se o entity, které na rozdíl od *juridical statehood* splňují kritéria efektivnosti, ale chybí jim právní aspekt, tj. nejsou mezinárodním společenstvím uznávány za suverénní státy – nespĺňují kritérium mezinárodního uznání. Pro tento typ entit se ujal především termín *de facto state* a *unrecognized state* a podle všeobecně akceptovaného paradigmatu se jedná o efektivní a vnitřně stabilní politické entity. Zájem politologů o tento typ politických entit zaznamenal oproti zájmu o kvazistáty bez vnitřní suverenity určité časové zpoždění.*

Další výrazný terminologický posun představuje práce P. Kolstøa z roku 2006, který pro fenomén mezinárodně neuznaných států navrhuje termín kvazistát a zdůvodňuje to snahou eliminovat terminologické zmatení týkající se těchto politickogeografických jednotek. Naopak pro vnitřně neefektivní státy navrhuje

používat termín *failed state* [KØLSTO 2006: 723]. Poslední terminologické pojetí kvazistátu je spojeno s procesem decentralizace státní moci v tzv. postmoderních státech, kdy jsou za kvazistáty považovány státy Evropské unie v důsledku přenosu kompetencí na nadnárodní úroveň [CAMYAR 2005]. Toto pojetí kvazistátu se však v politologické literatuře nesetkalo s širší akceptací.

Fenomén kvazistátů se ve smyslu vnitřně nesuverénních států a v menší míře ve smyslu mezinárodně neuznaných států na konci 90. let 20. stol. dočkal v akademickém prostředí na Západě výrazné pozornosti. Omezený počet zajímavých prací se objevuje i v České republice, nicméně jsou v nich znát určitá terminologická zmatení týkající se konceptu kvazistátu a nepochopení základních kvalitativních rozdílů jednotlivých konceptů kvazistátů. Zatímco zahraniční politická věda přijala paradigma o zásadních rozdílech ve vnitřní efektivitě „zhroutených“ a „mezinárodně neuznaných“ kvazistátů, v České republice je této problematice věnována minimální pozornost. Cílem tohoto textu je terminologické vymezení konceptu kvazistátu a snaha přispět k úvaze o správnosti paradigmatu o výrazných rozdílech v efektivitě vnitřně nesuverénních a mezinárodně neuznaných kvazistátů a odstranění některých chybných přesvědčení, jež se uchytili v odborných textech české i zahraniční provenience.

1.1 TERMINOLOGICKÉ ZMATKY

V terminologii politických věd se postupně etablovaly různé pojmy k označení států neschopných plnit základní funkce státu a nastolit monopol legitimního násilí v rámci své teritoriální jurisdikce. Lze se tak setkat s pojmem *juridical statehood* [JACKSON; ROSBERG 1982], *ramshackle state* [JACKSON 1993: 23], *post-colonial state* [SØRENSEN 2005: 75–77], *pre-modern state* [COOPER 2000: 15], *weak state*, *fragile*, *failing state*, *failed state*, *collapsed state* [ROTBERG 2004, ZARTMANN 1995], *anarchic state*, *phantom state*, *mirage states*, *anaemic states*, *counter insurgency-free anaemic state*, *captured state*, *aborted state* [GROS 1996: 458–461], *anarchic post-colonial state* [YOUNG 1984], *rump state* [HOROWITZ 2000: 229], *nascent state*, *pseudo-state* [BULL; WATSON 1985], *para-state* a *as-if state* [PEŁCZYŃSKA-NAŁĘCZ; STRACHOTA; FALKOWSKI 2008, STANISLAWSKI 2008] a *quasi-state* [BULL; WATSON 1985, JACKSON 1993, STANISLAWSKI 2008].

Obdobné terminologické zmatení platí pro označení entit efektivně fungujících jako státy, ale mezinárodně neuznaných a neschopných získat vnější suverenitu. Jednotliví autoři je označují jako *de facto state* [PEGG 1998], *self-proclaimed state*, *unrecognized state* [CHIRIKBA 2004], *pseudo-state* [KOLOSSOV; O'LOUGHLIN 1998], *outcast countries*, *pariah-state* [PAYNE; VENEY 2001: 438], *anti-state* a *insurgent state* [MUIR 1997: 175], J. A. Frowein zavedl již v 60. letech minulého století pojem *de facto režim* [SCHEU 2008: 5], *para-state*, *almost-state* [STANISLAWSKI 2008, PEŁCZYŃSKA-NAŁĘCZ; STRACHOTA; FALKOWSKI 2008], *protostát* a *zárodečný stát* [ŠMÍD; VAŽURA 2009: 47], *separatist state* a *self-proclaimed states* [CHIRIKBA 2004], *de facto quasi-states* [RYWKIN 2006] a *quasi-state* [BAEV 1998, CHIRIKBA 2004, RYWKIN 2006, KOLSTØ 2006, STANISLAWSKI 2008]. U této kategorie entit vyjadřují jednotlivé termíny subjekty, které jsou fakticky nezávislé na centrální vládě, ale přesto se liší z hlediska vnitropolitických charakteristik. Všechny tyto subjekty postrádají mezinárodní uznání, ale existují i *de facto* samosprávné entity, které neusilují o mezinárodní uznání. V terminologii jsou označovány jako *insurgent state* [MCCOLL 1969], *anti-state* [MUIR], *black spot*, *state-within state* [STANISLAWSKI 2008, PEŁCZYŃSKA-NAŁĘCZ; STRACHOTA; FALKOWSKI 2008]. Zatímco termíny *insurgent state*, *black spot* a *anti-state* představují samosprávné entity pod kontrolou povstalců usilujících o svržení vlády, termín *state-within state* označuje *de facto* nezávislý region, který je v důsledku rozpadu státních institucí mimo kontrolu centrální vlády, ale nezpochybňuje její legitimitu. R. Muir definuje *anti-state* následně: „*V některých ohledech je anti-state mikrokosmem v rámci okolního státu, má teritorium, populaci, core areas, administrativní členění, ozbrojené síly a ideu státu. Poskytují revolucionářům teritoriální pevnosti a základny, odpalovací rampy a demonstrují tím slabost vlády státu, zatímco poskytují revolučnímu vedení legitimitu*“ [MUIR 1997: 175].

Zatímco jsou kvazistáty ve smyslu vnitřně neefektivních entit a kvazistáty ve smyslu mezinárodně neuznaných entit dávány do vzájemného protikladu s ohledem na vnitřní efektivitu, v terminologii se začínají vyskytovat označení, které toto paradigma zpochybňují. V této souvislosti se vyskytl důležitý termín *failed almost state* [PEŁCZYŃSKA-NAŁĘCZ; STRACHOTA; FALKOWSKI 2008], který poukazuje na skutečnost, že mezinárodně neuznané entity v mnoha případech vykazují známky rozpadu státních institucí. Jak naznačuje přehled jednotlivých studií zabývajících se

kvazistáty, tuto problematiku zatěžuje dlouhodobé terminologické zmatení. Terminologické zmatky týkající se jednotlivých fází rozpadu státní moci se přenesly i do českého politologického prostředí. Větší problém však představuje nepochopení podstaty jednotlivých termínů, kdy dochází k zaměňování kvalitativně odlišných entit majících problémy s politickými atributy státu. *„Od druhé světové války se v mezinárodním systému objevují stále častěji státy, jimž chybí některé atributy mezinárodního státu, především kapacity a schopnosti vytvářet a distribuovat veřejné statky. Tyto státy jsou střídavě označovány jako postkoloniální, slabé, rozpadlé, rozpadající se, kvasi či de facto státy“* [WAISSOVÁ 2007: 55]. Toto tvrzení je však mylné. Zatímco postkoloniální, rozpadlé, rozpadající se státy a kvazistáty zpravidla označují entity postrádající vnitřní suverenitu, pojem de facto stát označuje entity bez mezinárodního uznání, ale vnitřně efektivní.

M. I. Glassner a H. de Blij používají termín kvazistát pro heterogenní skupinu anomálních entit, včetně těch, které nesplňují geografické charakteristiky státu. Společným rysem je, že se jedná o politickogeografické entity nárokové si status suverénního státu, které však nesplňují všechny definiční kritéria suverénního státu. Druhý okruh autorů (především R. H. Jackson) vymezuje toto označení pro entity s omezenou vnitřní suverenitou, třetí okruh autorů (především P. Kolstø) argumentuje, že termín má být používán výhradně při analýze entit s omezením vnější suverenity. V terminologii byl termín kvazistát použit i k označení členských států Evropské unie kvůli pokračující decentralizaci moci [CAMYAR 2005].

Společným rysem jednotlivých pojetí termínu kvazistát je, že jej definují jako subjekt nesplňující některou z klíčových definičních charakteristik suverénního státu. Pouze M. I. Glassner a H. de Blij jej dávají do souvislosti se subjekty, které nesplňují jak geografické tak politické charakteristiky suverénního státu. Naopak R. H. Jackson a další dávají termín kvazistát do souvislosti se subjekty, které nemají vnitřně efektivní vládu. Naopak P. Kolstø dává termín kvazistát do souvislosti se subjekty, které postrádají mezinárodní uznání. V důsledku dochází k nežádoucím terminologickým nejasnostem a zmatením, které je vhodné eliminovat. Z tohoto důvodu navrhuji terminologické sjednocení, které je možné nejen sémanticky, ale i terminologicky, protože termín kvazistát přesně odráží faktický status těchto subjektů v politickém prostoru. Další výhodou tohoto terminologického sjednocení je fakt, že entity nesplňující politické charakteristiky státu vykazují značnou heterogenitu, kterou termín

kvazistát přesně reflektuje. Termín kvazistát, na rozdíl od termínů anomální politické jednotky, zvláštní politické jednotky, semisuverénní jednotky, lépe vystuhuje fakt, že všechny tyto subjekty se považují (nebo jsou považovány) za suverénní státy.

2 DEFINIČNÍ CHARAKTERISTIKY STÁTU

2.1 GEOGRAFICKÉ CHARAKTERISTIKY STÁTU (TERITORIUM A POPULACE)

Suverénní stát musí z definice státu okupovat určitou část zemského povrchu (teritorium je jednou z klasických charakteristik státu), aniž by bylo definováno, jak má být tato část velká [více GLASNER; de BLIJ 1988, KREIJEN 2004, CRAWFORD 2006 a další]. Z tohoto důvodu jsou považovány za plně suverénní státy i tzv. mikrostáty. Jen těžko si lze představit politickou entitu, která by tuto podmínku nesplňovala² a zároveň měla statut suverénního státu, eventuálně si jej dlouhodobě udržela i po ztrátě území. Území vymezuje stát v prostoru a vymezuje sféru realizace jeho kompetencí. Teoreticky si lze představit situaci, že suverénní stát přijde o své území, aniž by se jednalo o stav způsobený vnějším vlivem – zejména vojenskou okupací či anexí. V této souvislosti se hovoří o některých pacifických ostrovech, kterým reálně hrozí, že důsledkem vzestupu mořské hladiny dojde k zatopení teritoria státu. Odlišným příkladem je Nauru, kde se v souvislosti se zhroucením ekonomiky zmiňovala možnost přestěhovat obyvatelstvo např. do Austrálie. Otázkou je, zda by zároveň nedošlo k zániku zmíněných států. Ze současné reality v politickém prostoru lze zmínit Suverénní řád Maltézských rytířů. V politickém prostoru se jedná o nejkurióznější případ, který politická geografie zná, protože Maltézský řád neodvozuje svou suverenitu od kontroly teritoria. Tato skutečnost jej odlišuje od exilových vlád, které také mohou disponovat vnější suverenitou, ale mají jasně definované území, jež nejsou schopné kontrolovat.

Druhou geografickou definiční charakteristikou suverénního státu je přirozená populace. Obdobně jako v případě teritoria není definován minimální počet obyvatel a za plně suverénní jsou považovány i státy s populací v řádu několika tisíc obyvatel. Je obtížné si představit politickou jednotku, která by měla efektivní vládu suverénní na určitém území, vnější suverenitu, ale neměla vlastní obyvatelstvo. Z historie je známo

---

² „Stát je jednotkou založenou na územním základě“ [KLÍMA 2003: 105].

mnoho případů států, které přišly o kontrolu nad teritoriem a obyvatelstvem důsledkem debellace. Pokud stát přijde o kontrolu nad svým obyvatelstvem důsledkem vojenské okupace, nemusí zároveň dojít ke ztrátě vnější suverenity (za předpokladu, že dojde k vytvoření exilové vlády, která získá široké mezinárodní uznání). Existuje množství případů, kdy vláda, která ztratila vnitřní suverenitu, zůstala legitimním zástupcem daného státu v očích mezinárodního společenství. Teoreticky si lze představit situaci, kdy by suverénní stát přišel o veškeré své obyvatelstvo důsledkem ztráty jeho loajality. Je možné, že by obyvatelstvo dobrovolně opustilo území státu z politických nebo ekonomických důvodů. Otázkou je, zda by tato situace automaticky vedla k zániku státu či ne. Mezi konkrétní případy entity bez přirozené a trvalé populace patří především Svatý stolec – Vatikánský městský stát, u kterého se v nejrůznějších statistikách udává počet obyvatel. Tento počet však obsahuje pouze příslušníky cizích národností, kteří se na území státu nenarodili. Z tohoto důvodu Vatikánský městský stát nesplňuje podmínku vlastního obyvatelstva. Obdobný je případ je S.M.H.O.M., který má pouze členy a nikoliv vlastní obyvatelstvo.

2.2 POLITICKÉ CHARAKTERISTIKY STÁTU (VNITŘNÍ SUVERENITA A MEZINÁRODNÍ UZNÁNÍ)

2.3 VNITŘNÍ SUVERENITA

Instituce suverenity je v problematice kvazistátů klíčová, protože v současné době žije drtivá většina světové populace v jurisdikci (alespoň formálně) suverénních států. Výjimku představují pouze závislá území – např. kolonie, zámořská teritoria a jiné formy závislých území. Podle konvenční moudrosti je tedy mezinárodní společenství tvořeno suverénními státy. Jak poznamenal P. Kolstø: *„Teritoriálně-politické entity jako jsou kolonie, protektoráty, mandátní území a jiné druhy zámořských teritorií, které v předchozích stoletích pokrývaly značné množství zemského povrchu, prakticky zmizely“* [KOLSTØ 2006: 724].

Ještě před několika lety byla suverenita při studiu světové politiky považována za jednoznačnou instituci. J. D. B. Miller vyjádřil tento převažující názor jednoduchou, ale jasnou větou: *„stejně jako rozeznáme velblouda nebo židli, když je spatříme, poznáme také suverénní stát. Jedná se o politickou entitu, která je považována za*

suverénní stát dalšími suverénním státy“ [SØRENSEN 2005: 170]. Fakticky však mnohé entity kritérium suverénního státu nespĺňují. Jaký je tedy status subjektů s omezenou suverenitou (nebo zcela suverenitu postrádajících) a dají se tyto subjekty nadále považovat za suverénní státy? Je suverenita absolutní nebo relativní koncept, může být stát suverénní např. z 50 %? Co je podstatou suverenity? Jde o naprostou autonomii při rozhodování o vnitřních záležitostech, která nesmí být omezená žádnými mezinárodními závazky, nebo je podstatou suverenity konstituční nezávislost ve vztahu k ostatním suverénním státům? Blíží se éra suverenity ke svému konci a bude politický prostor uspořádan okolo jiné instituce než je suverénní stát? Jaké faktory lze považovat za omezení suverenity? Cílem následujících kapitol je odpovědět na tyto otázky a vymezit podstatu instituce suverenity.

Suverenita je několik set let starou a vyvíjející se institucí, která byla aplikována především v Evropě. Klíčovým milníkem v rozvoji suverénních států byl Vestfálský mír z roku 1648, na jehož základě byla Evropa uspořádána podél instituce suverénního státu [více PHILPOTT 1999]. Aplikace suverénního státu do ostatních regionů světa byla odložena o několik staletí, což G. Sørensen vysvětluje nezpůsobilostí neevropských teritorií (z důvodu absence civilizačních a náboženských předpokladů) k členství ve společnosti států [SØRENSEN 2005: 66]. Situace v mimoevropských oblastech i charakter státních jednotek byly např. v Africe zcela odlišné. Tento fakt souvisí především se zcela odlišnými politickogeografickými charakteristikami, než které se vyskytovaly v Evropě. Zatímco v Evropě mělo teritorium (včetně periferií) pro každý stát zásadní strategickou hodnotu, jehož ztráta ohrožovala jeho samotnou existenci, v Africe byla podle J. Herbsta situace zcela odlišná. *„Prekoloniální suverenita měla dvě radikálně odlišné charakteristiky než v moderní Africe. Zaprvé v rozsáhlých částech prekoloniální Afriky byla tendence vykonávat suverenitu nad lidmi a ne nad teritoriem. Půdy byl dostatek a populace nízká“* [HERBST 1996–1997: 127]. Rozdíl mezi oběma regiony je patrný při pohledu na vývoj hustoty populace od roku 1500 do roku 1975³. Jak ukazují kartogramové mapy znázorňující distribuci světové populace v letech 1500 a 1900, hustota populace v Africe byla např. ve srovnání s Evropou velmi nízká⁴. Tento fakt se promítl i do politické praxe v Africe, kde byla

---

³ Viz graf v příloze č. 1.

⁴ Viz mapy č. 1, 2 a 3 v příloze č. 2.

politická moc založena na kontrole obyvatel a nikoliv teritoria [HERBST 1996–1997: 127]. Tato praxe vnímání důležitosti teritoria se promítla i do chování politických elit dekolonizovaných států, když se v důsledku procesu dekolonizace stala suverenita globálně aplikovanou institucí.

Přestože existuje obrovské množství definic, neexistuje jednoznačný konsensus na podstatě suverenity a na tom, zda je suverenita absolutní, zda ji lze rozdělit na vnitřní (efektivní vláda nad teritoriem) a vnější (mezinárodní uznání). I. Camyar v tomto kontextu hovoří o konceptech *internal territoriality* a *external territoriality*, které se fakticky rovnají vnitřní a vnější suverenitě. *Internal territoriality* se dotýká schopnosti státu kontrolovat společnost a je fakticky obdobou Jacksonova konceptu *empirical statehood* a koncept *external territoriality* se dotýká vnějšího aspektu suverenity a je obdobou *juridical statehood* [CAMYAR 2005]. G. Sørensen poukazuje na tři úrovně instituce suverenity. První je fakticky rovna konstituční nezávislosti, druhá se týká regulativních pravidel mezi státy (princip neintervence a reciprocity) a třetí souvisí s empirickou podstatou státnosti [SØRENSEN 2000: nečíslováno]. Na druhou úroveň suverenity, týkající se vzájemných vztahů mezi státy, klade důraz i R. Keohane, podle kterého je suverenita souborem vzájemně propojených formálních i neformálních pravidel, která vymezují vzájemnou interakci mezi státy [KEOHANE 1990: 732, citováno dle SØRENSEN 2005: 66].

V roce 1999 přišel S. D. Krasner s koncepcí, ve které vymezil čtyři různé typy suverenity. 1) Suverenitu vzájemné závislosti (*interdependence sovereignty*), 2) vnitřní suverenitu, 3) mezinárodněprávní suverenitu a 4) Vestfálskou suverenitu. Velmi stručně se *interdependence* suverenita vztahuje k postavení státu v globalizujícím se prostředí, domácí suverenita se vztahuje k organizaci veřejné autority v rámci státu a na úroveň efektivní kontroly vykonávané držiteli této autority, mezinárodnělegální suverenita se vztahuje k vzájemnému uznání mezi státy (podle Krasnera nestačí, aby stát efektivně vykonával vnitřní suverenitu, ale musí být i uznán ostatními státy), Vestfálská suverenita se vztahuje k vyloučení vnějších aktérů z domácího uspořádání autority a je založena na principu vzájemného respektu k teritoriální integritě států (neintervence). To Krasner výstižně označuje jako organizované pokrytectví [více KRASNER 1999, MASON 2001]. O podstatě suverenity a jejím významu na přelomu 20. a 21. století proběhla v roce 1999 významná akademická diskuse na stránkách odborného časopisu *Political Studies*. R. H. Jackson, A. James a J. Mayall se přiklonili k názoru, že

instituce suverenity zůstává velmi významnou institucí a pravděpodobně tomu bude i v budoucnu. Naopak C. Clapham, P. Taylor, W. Wallace a D. Philpott se přiklonili k názoru, že suverenita se výrazně proměňuje a její éra je možná u konce. Třetí proud diskuse představoval G. Sørensen, podle kterého klíčové aspekty suverenity zůstávají nezměněné, ale některé aspekty se proměnily. *„Má argumentace staví na přesvědčení, že suverenita je výrazně flexibilní institucí, která se adaptovala na transformaci státnosti. Domněnka o „konci suverenity“ je tedy dle mého soudu chybná. Jak zdůraznil A. James, suverenita se ve svém fundamentálním smyslu rovná konstituční nezávislosti“* [SØRENSEN 2005: 171]. Na Jamesonovo pojetí suverenity coby konstituční nezávislosti poukazuje i R. H. Jackson. Pokud akceptujeme Jamesovo východisko, že fundamentem suverenity je konstituční nezávislost, je nepochybné, že éra suverenity není u konce [JACKSON 1987: 521–522]. Přesto je zjevné, že na počátku 21. stol. dochází k určitým změnám ve vnímání suverenity. Na to při výzkumu mezinárodně neuznaných entit poukázali T. Baccheli, B. Bartmann a H. Srebrnik. *„Pozdní fáze 20. století byla, jednoznačně obdobím, kdy se konvenční pojmy suverénní státnosti proměňovaly“* [BAHCHELI; BARTMANN; SREBRNIK 2004: 1].

Jak poukázali kritici suverenity v souvislosti s tzv. humanitárními intervencemi v 90. letech 20. stol., v současné době je poměrně obtížné jasně definovat, která entita je plně suverénní. Tato nejasnost se netýká ani tak vnější složky suverenity (kde lze poměrně arbitrárně určit, zda je konkrétní entita plně mezinárodně uznána a je tak nositelem vnější suverenity), ale primárně vnitřní suverenity odkazující na existenci vlády disponující monopolem legitimního násilí v rámci své jurisdikce. Existuje totiž, v čase se dynamicky vyvíjející a proměnlivý počet entit (obecně považovaných za suverénní státy), které při empirické analýze nelze označit za vnitřně suverénní.

2.3.1 EROZE SUVERENITY

Kritici suverenity se často neshodnou na podstatě faktorů, které předznamenávají erozi státní suverenity. První skupina autorů spatřuje konec éry suverenity v devoluci státní moci na regionální organizaci ze strany postmoderních států (především se jedná o proces evropské integrace), druhý proud odvozuje konec období suverenity coby dominantní instituce, podle které je uspořádán politický prostor od dezintegrace instituce suverénního států v rozvojových oblastech světa, třetí proud

kritiků očekává postupný zánik instituce suverénního státu v důsledku reorganizace politického prostoru okolo jednotící globální instituce. Podle F. Fukuyamy slabé vlády podřívají princip suverenity, na kterém je vybudován post-vestfálský mezinárodní řád, protože hrozí vnější (humanitární) intervence do záležitostí těchto států. Fukuyama označuje státní suverenitu Afghánistánu a Somálska za špatný vtíp [FUKUYAMA 2004: 96–97]. Z obdobné perspektivy kritizuje význam suverenity C. Clapham, který poukazuje na dezintegraci suverénního státu ve třetím světě a dochází k radikálnímu závěru, že éra suverenity jako univerzálního organizačního principu globálního politického systému je u konce [JACKSON 1999: 429].

Jacksonův koncept kvazistátu je z realistické perspektivy paradoxní, na což sám Jackson upozorňuje. „*Juridical statehood představuje na první pohled pro striktní realismus problém, protože odhaluje toleranci bezmocných kvazistátů, především v Africe, kde je jich koncentrován nejvyšší počet...*“ [JACKSON 1987: 542]. S problematikou monopolu legitimního násilí (esence vnitřní suverenity státu) souvisí i role tzv. soukromých armád. Objevují se úvahy, že outsourcing bezpečnostních sil v 21. stol. a delegace výkonu monopolu legitimního násilí na nestátní aktéry je důkazem eroze suverenity současných států. Při zvažování tohoto faktoru je nutno brát v úvahu, že žoldnéřské armády fungovaly historicky před rokem 1945, jednotlivé státy outsourcovaly bezpečnostní síly i v průběhu 20. stol. (např. Sierra Leone v boji proti RUF, Somálsko proti pirátům, Papua Nová Guinea při potlačování separatismu na Bougainville atd.). Mnoho tzv. soukromých armád bylo zakázáno zákonem (tento fakt poukazuje na pokračující primární roli státu), soukromé armády jsou používány především vládami již zhroutených států (např. v Somálsku) nebo vládami stabilních států při operacích ve zhroutených státech, nikoliv v rámci svého území. Dalším důležitým faktorem je, že najímání tzv. soukromých armád je spojeno především se změnou vnímání legitimacy války po roce 1945. Outsourcing bezpečnostních složek umožňuje státům v konfliktech najímat agentury, které jsou v důsledku způsobu svých operací velmi efektivní a případné ztráty na životech se netýkají ztráty prestiže a veřejné podpory regulérní armády.

Další kritici instituce suverénního státu vycházejí především z analýzy postmoderního státu, respektive analýzy integračních procesů v rámci Evropské unie. Téma ani prostor této práce neumožňuje detailněji vymezit různá paradigmatata zabývající se problematikou integračních procesů ve vztahu k suverénní státnosti. Mezi

ně patří realistický a liberální intergovernmentalismus (z autorů lze zmínit A. Moravcika a S. Hoffmana), podle kterých státy stále sledují své národní zájmy a integrace se odehrává mimo sféru klíčových témat, supraracionalismus (D. Mitrany) a tzv. *policy-network* paradigma úzce související s konceptem víceúrovňového vládnutí (např. Marks), podle kterého hrají státy klíčovou roli fakticky jen při podpisu klíčových smluv. Mezi významné kritiky suverenity vycházející z nadnárodní integrace patří např. W. Wallace, který poukazuje na krizi vnitřní suverenity západoevropských států [JACKSON 1999a: 429]. Obdobný postoj zaujímají další autoři (S. D. Krasner v konceptu *interdependence sovereignty*), kteří poukazují na krizi suverenity národního státu v důsledku evropského integračního procesu. Mnohem dále zašel v kritice suverenity členských států Evropské unie I. Camyar, který je označuje jako kvazistáty. „*Evropské státy se stále více stávají kvazistáty, slabými ve vnější teritorialitě a juridical statehood, ale silnými v internal teritoriality a empirical statehood*“ [CAMYAR 2005: 19]. Fakticky tak definuje kvazistát z opačné logiky než R. H. Jackson.

Jejich postoj je bezpochyby zcela legitimní, ale je důvodné se domnívat, že je příliš eurocentristický a nereflektuje situaci v politickém prostoru v makroperspektivě. Je zcela nepochybné, že i na počátku 21. století je suverénní stát klíčovým aktérem a sílicí národní státy v Číně, Indii, Brazílii a jinde to jen potvrzují. Zcela jiné stanovisko než kritici suverenity zastává A. James, podle něhož mu suverenita způsobovat tři základní podmínky – legalita, absolutnost a jednota [JAMES 1999: 462]. R. H. Jackson vysvětluje tyto podmínky následně. „*Legální v tom, že suverénní stát není podržěn jinému suverénu. Absolutní v tom, že suverenitu buď má nebo ne. Jednotná v tom, že suverénní stát je nejvyšší autoritou v rámci své jurisdikce*“ [JACKSON 1993: 32]. Nicméně s podmínkou, že suverenita musí být absolutní např. polemizuje, kromě již výše zmíněných kritiků suverenity, D. Philpott, který poukazuje na to, že státy Evropské unie jsou suverénní v zahraniční politice, ale nikoliv v obchodní nebo měnové politice [PHILPOTT 1999: 571]. D. Philpott má nepochybně pravdu v tom, že členství v Evropské unie znamená pro členské státy určitá omezení autonomie v konkrétních oblastech (např. sociální, daňová, monetární, justiční sféra a další), s čímž souhlasí i expert na problematiku státu v mezinárodním právu J. Crawford. „*Evropská unie je bezpochyby nejrozsáhlejším regionálním integračním pokusem na mezistátní úrovni a překračuje model mezinárodní organizace koordinující oblasti státní politiky a dosáhla konfederativní rysy*“ [CRAWFORD 2006: 495]. Přestože je

Evropská unie výjimečnou organizací v úspěšnosti a hloubce integrace, z hlediska cílů se nejedná o mezinárodní organizaci *sui generis* nebo dokonce federální stát, na což poukazuje J. Crawford. „*Netajeným cílem Evropské unie je funkcionální sjednocení evropských států do spolku, to samé je pravda u Africké unie, následnické organizaci Organizace africké unie*“ [CRAWFORD 2006: 493]. Východoafrické společenství (*East African Community*), které sdružuje Burundi, Keňu, Rwandu, Tanzánii a Ugandu si podle ustavující smlouvy (*Treaty for the Establishment of the East African Community*) dokonce klade za cíl vytvoření federativního státu.

Důležitá je i argumentace R. H. Jacksona, který se zabývá argumentací kritiků konceptu suverénního státu, kteří odvozují svoji argumentaci od vývoje v rámci Evropské unie. Podle Jacksona existují dva protichůdné názory na to, zda členské státy EU ztrácejí suverenitu. Podle prvního proudu představují integrační procesy v EU fundamentální změnu, která přivádí členské státy do období vznikající universitás. Podle druhého proudu však EU nepředstavuje nic nového a členské státy zůstávají nadále suverénními [JACKSON 1999b: 450]. I kdyby byla pravdivá teze, že všechny státy Evropské unie přestaly být v důsledku svého členství v EU suverénní, má tato skutečnost zásadní dopad na instituci suverenity v globálním měřítku? Z politické mapy by zmizelo dvacet sedm suverénních států (výhledově o něco více), což představuje v současné době necelých patnáct procent států. Nicméně druhou tezi, že členské státy zůstávají suverénními, potvrdily i nálezy Ústavního soudu v České republice [více Pl.ÚS 19/08 ze dne 26. 11. 2008] a v Německu. Důležitější je však fakt, že kritici suverenity, např. R. Keohane nebo D. Philpott se dopouštějí základní terminologické chyby, když fakticky zaměňují suverenitu, která je primárně politicko-právní institucí za autonomii v ekonomické oblasti. „*Suverenita je považována za to samé co autonomie, to je schopnost izolovat se a ochránit od vnějších sil a vlivů. Keohane hovoří o státech vyjednávajících (bargaining away) o suverenitě na EU... Pokud uvažujeme o suverenitě v tomto smyslu není pochyb, že EU obnáší dobrovolnou ztrátu suverenity ze strany členských států. Nicméně to je mylný přístup uvažování o suverenitě. Členské státy EU dobrovolně vstupují do Eurozóny a rozhodují tak o vykonávání suverenity tímto způsobem. To je však otázka politiky a nikoliv suverenity. Jejich suverenita nebyla přenesena trvale a nenávratně jako předali Britové suverenitu nad koloniemi. EU nepředstavuje ztrátu suverenity a neexistuje nic, co by zabraňovalo Velké Británii zákonně vystoupit z EU*“ [JACKSON 1999: 452]. Obdobně na tento

problém nahlíží A. James, který poukazuje na fakt, že např. D. Phillipott, P. Taylor a W. Wallace srovnávají suverenitu s neomezenou autonomií jednat podle vlastní vůle a absencí mezinárodních závazků, které by omezovaly rozhodování států ve vnitřních věcech [JAMES 1999: 457]. Někteří autoři rovněž poukazují na подрývání suverenity poukazováním na ztrátu ekonomické suverenity, která vyplývá ze členství v Evropské unii.

Třetí okruh kritiky suverenity vyplývá z globalizace. Kritici suverénního státu často argumentují vlivem globalizace a ztrátou ekonomické suverenity států a poukazují na rostoucí sílu nadnárodních korporací, které mají často větší roční obrat, než je hrubý národní produkt mnoha států. Často zmiňovanou korporací byl General Motors, který měl vyšší roční obrat než HDP Rakouska [NICHOLSON 2000: 6]. Bylo by asi zbytečné opakovat osud General Motors (a několika dalších firem, jejichž roční obrat přesahoval HDP některých států) zkrachovalého v roce 2009 za dohledu americké vlády, který byl dáván za příklad nadnárodní korporace mnohem mocnější než mnohé státy a подрývající jejich suverenitu. Nicholson a mnozí další kritici suverenity vidí její podstatu v ekonomické oblasti, kde v oblastech ekonomické suverenity (např. měnová politika) existuje ochota přijmout společnou měnu [NICHOLSON 2000: 8]. Nicholsonova argumentace, že akceptace společné měny je rezignací na část ekonomické suverenity, je zásadně mylná. „*Měna není žádným způsobem omezena teritoriálními hranicemi jednotlivých států. Právě naopak. Jak zmiňuje francouzský ekonom Pascal Salin (výjimka proti konvenční moudrosti): Produkce peněz stejně jako práva není podstatným atributem suverenity navzdory tomu, co říká mytologie*“ [SALIN 1984: 3, citováno dle COHEN 1998: 1].

Přístup autorů, kteří argumentují, že delegace kompetencí na mezinárodní instituce nepředstavuje ztrátu suverenity, potvrzuje i pozice mezinárodního práva ke státní suverenitě. „*Přijímá-li stát dobrovolně mezinárodněprávní závazky vůči jiným státům tím, že s nimi uzavírá mezinárodní smlouvy, nepovažuje se to za nedovolené omezení jeho suverenity. Naopak tím, že stát přejímá povinnosti podle mezinárodního práva, projevuje svou suverenitu a uplatňuje navenek svou osobnost a způsobilost k právním úkonům*“ [POTOČNÝ; ONDŘEJ 2006:15].

2.3.2 SUVERENITA VS. NEZÁVISLOST

Jak již bylo zmíněno, mnozí autoři, především z oboru mezinárodních vztahů, zdůrazňují klesající význam instituce suverénního státu (respektive suverenity samotné) v souvislosti s pokračujícím procesem globalizace a především integračních procesů v Evropské unii. Druhý proud autorů poukazuje na úpadek významu suverenity vychází z vývoje situace v rozvojovém světě, kde docházelo k výrazné erozi suverénního státu v důsledku kolapsu státní moci a následných „humanitárních intervencí“. Zejména u prvního proudu kritiků dochází k určité dezinterpretaci pojmu suverenity a záměně s termínem autonomie. Mnozí z nich (Keohane, Philpott a další) chybně vnímají suverenitu spíše jako autonomii vlády v různých oblastech politiky (hospodářské, sociální, energetické a další). Jak poukazuje G. Sørensen a A. James, suverenitu je nezbytné chápat v jejím fundamentálním významu, kdy se suverenita rovná konstituční nezávislosti. Na tento problém poukazuje i J. Crawford, který poukazuje na fakt, že termín suverenita (*sovereignty*) je občas používán na místo pojmu nezávislost (*independence*). „*Oba pojmy se významově liší, a je proto vhodnější používat termín nezávislost k označení nezbytné charakteristiky státu a „suverenity“ v právních mimořádných událostech. Např. Kypr podle ústavy z roku 1960 byl nezávislým státem, ale ne suverénním, protože ústava vymezovala značné množství záležitostí mimo jeho kompetence*“ [CRAWFORD 2006: 89]. Crawfordův a Sørensenův přístup k suverenitě do určité míry potvrzuje i A. James, podle kterého může mít suverénní stát všechny druhy vazeb s ostatními státy a mezinárodními institucemi, s výjimkou vazeb konstitučních, které by vedly ke ztrátě mezinárodního statutu [JAMES 1999: 461]. Dle mého názoru je při definování suverénního státu chybné považovat nezávislost (*independence*) a suverenitu (*sovereignty*) za dvě nesouvisející charakteristiky, ale spíše by měly být považovány za dvě strany jedné mince. Obdobný názor zastává i ve své analýze mikrostátů J. C. Duursma. Podle Duursmy jsou suverenita a nezávislost úzce spojené a podstatné omezení suverenity ve prospěch třetího státu vede ke ztrátě nezávislosti a státnosti [DUURSMA 1996: 121].

Pokud např. vycházíme při definici suverénního státu z Úmluvy o právech a povinnostech státu z Montevidea z roku 1933, jsou definičními kritérii trvalá populace, definované teritorium, vláda (*government*) a schopnost vstupovat do vztahů s jinými státy. Je logické, že pakliže má být splněn požadavek na „vládu“, implicitně se

předpokládá, že musí být tato vláda konstitučně nezávislá a zároveň musí být schopna efektivně kontrolovat (nebo-li prosadit monopol legitimního násilí) své teritorium a obyvatelstvo. A. James má bezpochyby pravdu v tom, že suverenita ve smyslu konstituční nezávislosti je absolutní a nedělitelná. Určitá geografická entita je konstitučně nezávislá nebo není. Obdobně argumentuje G. Sørensen: „*neexistuje sedmdesátipětiprocentní legální status německého občanství. Totéž platí pro suverenitu – stát ji buď má, nebo nemá. Neexistuje střední cesta, právní ukotvení „někde mezi“*“ [SØRENSEN 2005: 172]. Z této definice vyplývá, že suverénní stát nesmí být podřazen jinému suverénnímu celku. Např. subjekty federace či závislá území s vlastní ústavou, legislativními a exekutivními institucemi nemohou podle definice být označeny za suverénní státy. Z toho vyplývá, že San Marino, Marshallovy ostrovy nebo Lichtenštejnsko jsou státy, zatímco Kalifornie (ekonomicky významnější a teritoriálně rozsáhlejší) kritérium suverénní státnosti nespĺňuje.

S problematikou suverenity rovněž úzce souvisí otázka mezinárodního uznání, které bývá rovněž označováno jako vnější suverenita. Vnitřní a vnější suverenita tak tvoří dvě strany jedné mince, které však nejsou podle empirických zkušeností nedělitelné. Suverenita má dva rozměry – stabilní (konstitutivní pravidla konstituční nezávislosti) a dynamický (regulativní pravidla instituce suverenity) [SØRENSEN 2005: 175]. Konstitutivní pravidla se týkají konstitutivní nezávislosti jednotlivých členů a regulativní pravidla se týkají vztahů mezi státy (princip teritoriální integrity, nevměšování, uznávání nových států atd.). Analýza politického prostoru dokazuje, že stát je nadále organizován podle instituce suverénního státu (přinejmenším to mezinárodní prostředí předstírá). Přesto existuje značné množství entit, které tomuto faktu neodpovídají a nelze je považovat za plně suverénní. Jejich existence, ani pokračující proces globalizace (a s tím rostoucí vzájemná závislost států v oblasti ekonomiky, bezpečnosti či politiky), evropské integrace však neznamenají konec éry suverénního státu. Přesně to vystihuje G. Sørensen. „*Okolnost, že jsou země vzájemně závislé, nepopírá existenci suverenity jako konstituční nezávislosti. Instituce suverenity a skutečná míra autonomie jsou dvě rozdílné záležitosti*“ [SØRENSEN 2005: 175]. Přesto státy reagují na vývoj politického prostoru, což ovlivňuje i samotnou instituci suverenity. Již v roce 1997 tento fakt vystihl R. Muir. „*Suverenita stále zůstává svěřena státům, ale zatímco dříve byla podle definice nedělitelná, dnes je erodovaná a kompromisní často coby součást vlastní strategie státu přežít*“ [MUIR 1997: 99].

2.4 MEZINÁRODNÍ UZNÁNÍ

Mezinárodní uznání⁵ je jednou z nejvýznamnějších a zároveň nejspornějších definičních charakteristik suverénního státu. Jak vystihli R. H. Jackson a C. Rosberg při analýze pojmu *juridicial statehood*, politický systém může vykazovat empirické předpoklady státu, ale bez legálních atributů teritoria a nezávislosti se nejedná o stát [JACKSON; ROSBERG 1982: 13]. S. D. Krasner v této souvislosti hovoří o mezinárodněprávní suverenitě, bez které je efektivní kontrola teritoria fakticky nedostatečná [KRASNER 1999]. Jackson s Rosbergem klíčovou roli mezinárodního uznání dokladovali na empirických příkladech jihoafrických bantustanů, které splňují empirické charakteristiky státu, ale protože nejsou uznány žádným jiným státem kromě Jihoafrické republiky nelze je považovat za státy [JACKSON; ROSBERG 1982: 13–14].

O významu mezinárodního uznání svědčí i spor zastánců konstitutivní a deklaratorní teorie uznání státu, který nebyl doposud vyřešen [více CRAWFORD 2006: 19–28]. Významný představitel politické geografie M. I. Glassner ve své definici suverénního státu klade důraz na vztah mezi geografickými a politickými kritérii státnosti. Mezi zmíněná politická kritéria patří podle Glassnera: „1) *Suverenita*⁶. 2) *Uznání*. Aby politická jednotka byla akceptována jako stát, musí být uznána signifikantní částí mezinárodního společenství – existujících států. Odborníci na mezinárodní právo se neshodují, zda-li takové uznání je deklaratorní či konstitutivní“ [GLASSNER; de BLIJ 1988: 39]. Logicky vyvstává otázka, co přesně znamená podmínka, že politická jednotka musí být uznána signifikantní částí členů mezinárodního společenství. Jak velká musí být tato část a jak by měla být strukturovaná - musí obsahovat regionální a světové mocnosti? Glassner ani jiní autoři nedávají na tyto otázky jasnou odpověď. Na to upozorňuje i sám M. I. Glassner. „*Neshoda taktéž panuje v otázce, jaká část členů klubu mezinárodního společenství musí stát uznat, či zda tento počet má vůbec nějakou vypovídací hodnotu nebo zda je nutný kladný postoj většiny mocností. Tyto detaily nás příliš nezajímají, ale nemůžeme*

---

⁵ Ve své práci používám pojem mezinárodní uznání i termín vnější suverenita – tento pojem znamená, že stát je mezinárodně uznán signifikantní částí mezinárodního společenství a důsledkem toho je plnoprávným členem mezinárodního společenství se všemi právy a povinnostmi.

⁶ Např. významný odborník z oblasti mezinárodního práva na problematiku státu R. Crawford používá namísto pojmu suverenita státu pojem nezávislost státu.

zapomínat, že uznání je důležité, zřejmě i rozhodující pro správné užívání pojmu stát“ [GLASSNER; de BLIJ 1988: 39]. Odlišný pohled na význam mezinárodního uznání nabízí J. Malenovský, který hovoří o trojici konstitutivních (objektivních) prvků státu a jednom subjektivním prvku. Objektivními prvky jsou území, obyvatelstvo a veřejná moc, která se na daném území prosazuje. „Tyto prvky mají objektivní povahu, tzn. jsou výústěním historického procesu. Stát existuje, vykazuje-li všechny tři prvky. Ostatní státy se pouze omezují podle mezinárodního práva na konstatování, zda prvky skutečně existují (zásada efektivity v mezinárodním právu). Historii ovšem provázejí neustálé pokusy oslabit výhradně objektivní charakter státu coby subjektu mezinárodního práva a zakomponovat do něj i prvek subjektivní, tj. podmínit subjektivitu nového státu uznáním ostatními státy - jinými slovy, takový stát do mezinárodního společenství vlastně kooptovat“ [MALENOVSKÝ 1997: 80]. Na významu tento problém nově získal v souvislosti s vyhlášením nezávislosti Kosova. V otázce uznání této entity je mezinárodní společenství neobvykle nejednotné. Ambivalence panuje mezi státy v regionu i mezi velmocí, přičemž právě negativní postoj dvou z nich může zablokovat zastoupení Kosova v nejvýznamnější mezinárodní organizaci s univerzální působností, tedy v OSN.

Jak dochází k uznání státu či k získání vnější suverenity, kterou G. Sørensen řadí do druhé úrovně suverenity jako jedno z regulativních pravidel suverenity? „Konstitutivní teorie uznání vychází z předpokladu, že stát či nová vláda legálně neexistují, dokud je neuznají ostatní státy. Deklaratorní teorie uznání předpokládá, že stát může dokázat svoji existenci objektivními testy, tj. efektivní vládou nad územím a obyvatelstvem, bez ohledu na názor ostatních států. Uznání je chápáno jako čistě politický akt, kterým je deklarován úmysl navázat formální diplomatické styky. Výjimečně může dojít k uznání státu, aniž by byly splněny všechny objektivní požadavky (např. Organizace pro osvobození Palestiny byla koncem 80. let uznána některými státy jako prozatímní vláda budoucího palestinského státu)“ [PLECHANOVÁ 2003: 72]. Deklaratorní teorie státu vychází z definice státu podle Úmluvy z Montevidea o právech a povinnostech státu z roku 1933, která klade důraz na efektivnost státu. Není tak překvapivé, že především mezinárodně neuznané entity jako Somaliland, Podněstří, Jižní Osetie a další principiálně obhajují svůj nárok na status suverénního státu z pozic deklaratorní teorie státu.

J. Crawford poukázal na názor, že tzv. velká debata o mezinárodním uznáním

problematiku pouze zkomplikovala, znejasnila a zároveň se vyskytly pokusy o syntézu konstitutivní a deklaratorní teorie mezinárodního uznání [CRAWFORD 2006: 26–27]. I podle teorie mezinárodního práva má mezinárodní uznání podstatný význam. Podle mezinárodního práva existují dva druhy mezinárodního uznání. Uznání *de iure* a *de facto*⁷. Otázkou však je, zda má smysl vést diskusi o tom, která teorie se blíží více realitě.

Podstatou mezinárodního uznání je, že stát získá vnější suverenitu (a tím možnost aktivně participovat na činnosti mezinárodního společenství) a vztahují se na něj regulativní pravidla suverenity (tzn. ostatní státy respektují jeho teritoriální integritu a princip neintervence). V souvislosti s uznáním státu nelze nezmínit problematiku uznání vlády, která je politickou reprezentací státu a „vykonavatelem“ vnitřní i vnější suverenity. Ve skutečnosti může dojít k situaci, že „stát“ bude mít dvě „vlády“. Jedna bude v ideálním případě efektivně kontrolovat území a obyvatelstvo (bude plně vnitřně suverénní), ale nebude mezinárodně uznaná tj. mít vnější suverenitu (nebude schopna zastupovat stát navenek). Druhá vláda (opět v ideálním případě) nebude schopná kontrolovat vnitřní záležitosti státu (nebude mít vnitřní suverenitu), ale bude plně mezinárodně uznaná s veškerými právy zastupovat stát navenek (bude mít vnější suverenitu). V tomto ohledu lze zmínit příklad Afghánistánu na přelomu 20. a 21. stol., kdy bylo teritorium (s výjimkou oblastí na severu, které tvořily zhruba 10 % teritoria) v letech 1996–2001 ovládáno hnutím Taliban. Vládu Islámského emirátu Afghánistán (změněný název Afghánistánu režimem Talibanu) uznaly pouze tři státy - Pákistán, Saudská Arábie a Spojené arabské emiráty, zatímco většina států dále uznávala vládu Burhanuddína Rabbaniho, prezidenta v letech 1992–1996.

„Otázka uznání vlády se klade pouze v případě, že k vládní změně došlo násilným převratem – neústavní cestou. Tehdy si totiž existující státy nárokují právo rozhodnout, zda uznají a přijmou novou vládu jako orgán oprávněný zastupovat dotyčný stát navenek nebo ji naopak nepřijmou a neuznají“ [POTOČNÝ; ONDŘEJ 2006: 25]. Tento přístup má oporu v tzv. Tobarově doktríně. Její spornost spočívá především ve faktu, že při její aplikaci dochází ke vměšování do vnitřních záležitostí suverénního státu. Opačný přístup předpokládá Estradova doktrína, která je naopak založena na principu neomezené vnitřní suverenity. Specifické je uznání vlády

---

⁷ *Uznání de iure je plné, konečné a neodvolatelné. Uznání de facto je svým obsahem omezené a prozatímní [POTOČNÝ; ONDŘEJ 2002: 23].*

v podmínkách afrického kontinentu. „*Jak poznamenal B. B. Gháli, v Africe se nevyskytl žádný pokus jako ve střední Americe (tzv. Tobar doctrine) neuznávat vlády, které se dostaly k moci násilnou cestou. Organizace africké jednoty (OAJ) proklamovala, že pokud vláda kontroluje své hlavní město má legitimní právo na plnou ochranu podle moderních principů suverenity*“ [HERBST 2000: 110]. Problém zda uznat vládu, která se dostala k moci násilnými prostředky, řešily státy subsaharské Afriky poprvé v roce 1963 v souvislosti s vnitropolitickým vývojem v Togu. „*Problém vyvrcholil spolu s prvním převratem v západní Africe, kdy byl tožský prezident Olympio 13. ledna 1963 zavražděn při vojenském převratu. Po krátkém období ostrakismu, bylo Togu umožněno normalizovat diplomatické styky s ostatními africkými státy a podepsat Chartu Organizace africké jednoty*“ [HERBST 2000: 110]. Africké státy tak fakticky na desítky let akceptovaly Estradovu doktrínu, podle které je změna vlády vnitřní záležitostí daného státu bez ohledu na to, zda se dostala k moci ústavními či neústavními prostředky. Podle této doktríny nepřísluší ostatním státům posuzovat změny ve vládě jiných států, protože to je fakticky narušením suverenity. Obecně lze říci, že státy v diplomatické praxi upouští (až na výjimečné případy) od možnosti neuznat vládu, která se k moci dostala neústavními a násilnými prostředky (revolucí nebo ozbrojeným pučem).

Nicméně uznávání států se v praxi liší v souvislosti s politickými zájmy jednotlivých států a pravidla pro uznání se proměňují i v čase. R. H. Jackson vychází při stanovení podmínek pro uznání suverénního státu z pojetí G. Schwarzenbergera a E. D. Browna (*A manual of international law*). Jackson tvrdí, že existující státy vyžadují, aby entita, před uznáním za suverénní stát, měla stabilní vládu schopnou kontrolovat své teritorium a obyvatelstvo [JACKSON 1993: 53]. Jacksonovo vymezení podmínek pro uznání nového státu je spíše virtuální realitou (či spíše akceptovanou přetvářkou), která neodpovídá praxi, kdy byly masově uznány nové státy nesplňující ani základní empirické charakteristiky efektivní vlády ve snaze inkorporovat do společenství států bývalá závislá území. S tematikou mezinárodního uznání a s tím spojenou vnější suverenitou souvisí historická proměna pravidel pro přijímání nových členů mezinárodního společenství a různé koncepce suverenity. Po 2. světové došlo k obratu ve vnímání kolonialismu, kdy práva kolonizovaných národů začala být srovnávána s občanskými a politickými právy příslušníků rasových menšin v západních demokraciích [JACKSON 1993: 75]. V mezinárodním společenství, včetně západních

demokracií, začal být kolonialismus považován za amorální a neospravedlivitelný. Ke značné změně došlo v roce 1960 v souvislosti s přijetím Deklarace nezávislosti koloniálních zemí a národů (rezoluce č. 1514 Valného shromáždění OSN), podle které mají všechny národy bezpodmínečné právo na sebeurčení a nedostatečná politická, ekonomická, sociální a vzdělávací úroveň nemůže být záminkou pro oddalování nezávislosti [A/RES/15/1514]. Z hlediska změny vnímání instituce suverénního státu je klíčové, že ani jedna z koloniálních mocností nehlasovala proti této rezoluci [JACKSON 1993:77]. Ještě dále šla rezoluce Valného shromáždění č. 2621 z roku 1970, která odsoudila pokračování kolonialismu a označila jej za zločin porušující Chartu OSN a rezoluci Valného shromáždění OSN č. 1514. Zároveň označila za legitimní boje za nezávislost i intervence, které podporovaly hnutí za nezávislost. Zároveň vyzvala k přijetí zbrojního embarga vůči JAR, Rhodésii (kterou označila za ilegální rasistický režim) a Portugalsku [A/RES/25/2621]. Jednalo se o radikální změnu v přístupu evropských mocností, kdy se právo národů na sebeurčení stalo právem kolonizovaných subjektů na suverenitu [SØRENSEN 2005: 124–125]. Toto tvrzení potvrzuje i přístup mezinárodního společenství k jednostranné secesi mimo koloniální kontext (viz kapitola 10).

Získání mezinárodního uznání bylo v poválečných dekadách de facto otázkou rozhodnutí zástupců daného území a jeho obyvatel, aniž by bylo nutné prokázat splnění podmínek obvykle kladených na státy. Právo na nezávislou státnost nebylo odepřeno ani nejmenším státům, pokud si to jejich obyvatelstvo přálo [JACKSON 1993: 95]. Také došlo ke změně obsahu suverenity. V procesu dekolonizace bylo uznáno množství států nespňujících empirické charakteristiky státu. Regulativní pravidla pro uznání byla v této době liberální a vstřícná vůči novým žadatelům o uznání. Výjimkou byla od r. 1965 do r. 1979 Rhodésie (kvůli menšinové bílé vládě), které bylo mezinárodní uznání odepřeno a naopak se ocitla pod tlakem ostatních států. V r. 1945 bylo nezávislých států zhruba 75 států, v r. 1999 již okolo 190 států, z toho bylo nejméně 100 bývalými koloniemi [JAMES 1999: 465]. S trochou nadsázky lze o Deklaraci nezávislosti Valného shromáždění říci, že se jednalo o hlavní milník od r. 1648, který rozšířil systém suverénních států do celého světa, přičemž k vytvoření institucí moderního státu došlo spíše výjimečně (s výjimkou Číny, Indie a několika dalších), na což poukazuje F. Fukuyama [FUKUYAMA 2004: 2].

Význam mezinárodního uznání spočívá především v jeho klíčovém dopadu na

fungování mezinárodně neuznané entity. Lze říci, že právě mezinárodní uznání je klíčovým bodem jejich existence. Efektivním a mezinárodně neuznaným entitám brání absence mezinárodního uznání v kombinaci s principem teritoriální integrity ve vstupu do klubu suverénních států, který R. H. Jackson označuje za nejexkluzivnější politický klub na světě [JACKSON 1999b: 449]. V konkrétní rovině je dotčena jejich schopnost obchodovat na globálním trhu (v oblasti komodit, vojenské techniky, finančních trhů atd.), získávat rozvojovou pomoc, hájit své zájmy v mezinárodních organizacích atd. U států bez efektivní vlády naopak mezinárodní uznání a princip teritoriální integrity umožňují setrvání v systému suverénních států, přestože nesplňují definiční charakteristiky suverénního státu.

3 PŘEDMODERNÍ, MODERNÍ A POSTMODERNÍ STÁT

Navzdory argumentům o klesajícím významu suverénního státu, které se objevily v souvislosti s globalizací, humanitárními intervencemi ve zhroutených státech a pokračující integraci mezi státy Evropské unie, zůstává instituce suverénního státu na počátku 21. stol. nejvýznamnější formou uspořádání politického prostoru. Zároveň je jednoznačné, že subjekty disponující statutem (nebo o něj usilující) suverénního státu tvoří velmi heterogenní skupinu, často se lišící od ideálu státu. „*Ideální typy státu vycházejí ze společného základu. Všechny státy mají (více či méně dokonale) vymezené území, obyvatelstvo, určitou formu vlády (minimálně v okamžiku dosažení nezávislosti) a konstituční nezávislost, tj. jsou podle mezinárodního práva uznány za členy mezinárodního společenství států*“ [SØRENSEN 2005: 90].

Zároveň existuje množství subjektů, které nedisponují mezinárodním uznáním, efektivní či nezávislou vládou a ve výjimečných případech nedisponují ani geografickými charakteristikami státu (vlastním teritoriem nebo obyvatelstvem). Na tento problém poukazuje, mimo jiných autorů, R. Cooper, který definuje tři typy států: předmoderní, moderní a postmoderní⁸. Velmi obdobně klasifikuje státy i G. Sørensen, podle kterého mezinárodní normy vedly po roce 1945 k vytvoření tří typů států v mezinárodním systému po druhé světové válce - moderních, postmoderních a postkoloniálních [SØRENSEN 2005: 19]. Sørensen původně hovořil o tradičních vestfálských, předmoderních (typické pro Subsaharskou Afriku) a postmoderních státech (typické pro Evropskou unii).

Podle některých analytiků, např. G. Sørensen, je vestfálský systém nahrazován postmoderním státem. Tuto myšlenku rozpracovává již zmíněný R. Cooper, podle kterého se postmoderní státy chovají zcela odlišně než v minulosti, což souvisí s tím, že jejich suverenita a nezávislost není natolik absolutní jako bývala dříve. „*Dnes žijeme ve zcela odlišném světě, než v období konfrontace Západu a Východu. Zaprvé je zde předmoderní svět s předstátním a postimperiálním chaosem. Příklady jsou Somálsko, Afghánistán a Libérie. Stát zde nesplňuje Weberovo kritérium monopolu legitimního násilí. Příčiny mohou být např. v dřívějším zneužití monopolu násilí ze strany státu,*

---

⁸ Viz příloha č. 5.

čímž ztratil legitimitu“ [COOPER 2000: 15]. Poněkud odlišné stanovisko zastává specialista na vývoj státnosti v Africe, který se domnívá, že se zde nikdy nevyvinul systém efektivních států, který známe v Evropě. Neschopnost kontrolovat své vnitřní záležitosti není důsledek ztráty legitimacy v důsledku zneužití monopolu legitimního násilí, protože mnohé státy jím podle J. Herbsta od svého vzniku nikdy nedisponovaly. Rozdíl mezi Afrikou a Evropou spočívá především rychlostí vývoje k systému suverénních států [HERBST 1996–1997:122, 130].

Druhou část světa tvoří skupina moderních států, které nadále žijí v realistickém pojetí mezinárodních vztahů, kde klíčovou roli hraje státní moc a suverenita. Charakteristickým prvkem moderních států je přísné oddělení domácí a zahraniční sféry a zákaz intervence do vnitřních záležitostí [COOPER 2000: 15]. Do této kategorie spadají státy s rozličným administrativním uspořádáním, s různými formami vlády. Spadají sem nedemokratické i demokratické státy, které se vyznačují vysokou kapacitou státních institucí a schopností podrobit své obyvatelstvo vlastní jurisdikci. Přestože se jedná o silně efektivní státy, nemusí disponovat vysokou úrovní legitimacy. V tomto ohledu lze zmínit např. totalitní Sovětský svaz nebo Severní Koreu.

Třetí oblast představuje postmoderní svět, který je tvořen především integrujícími se státy Evropské unie. *„Zde rovněž dochází ke kolapsu systému států moderního světa, ale na rozdíl od předmoderního dochází ke kolapsu směrem k většímu (vyššímu) pořádku spíše než k chaosu. Monopol násilí, který je podstatou suverenity je předmětem dobrovolně akceptovaných mezinárodních omezení“ [COOPER 2000: 19–20].*

Čelí na počátku 21. stol. suverénní stát fundamentální hrozbě nebo změně globálního prostředí? Navzdory specifické nadnárodní integraci v podobě EU (a obecně globalizačních trendů) či vnitřnímu rozpadu některých států je pravděpodobné, že suverénní stát zůstává základním konstitutivním prvkem (navíc žádoucím) mezinárodního společenství. Stručně to vystihl politický geograf B. J. Muir. *„Jednoduše stát čelí hrozbě, ale téměř napříč celým světem je velmi vzdálen smrti“ [MUIR 1997: 108].* Obdobně R. Cooper odmítá kritiky suverénního státu, kteří předvírají jeho postupný úpadek. Svoje tvrzení opírá o skutečnost, že kompetence v oblasti ekonomiky nebo bezpečnosti lze úspěšně delegovat na vyšší úroveň. Nicméně demokracie a demokratické instituce jsou podle Coopera pevně spojeny s institucí teritoriálního státu, což potvrzuje fakt, že stát zůstane základním skladebním prvkem

mezinárodního vztahů i do budoucnosti [COOPER 2000: 23].

4 DEFINICE SUVERÉNNÍHO STÁTU

Vymezení přesné definice suverénního státu je klíčové pro vytvoření typologie kvazistátů, které představují kvalitativně odlišnou odchylku od instituce suverénního státu. Zmínit všechny koncepce státu je vzhledem k rozsahu této práce nemožné a není ambicí této práce. K problematice státu přistupují odlišně autoři z oblasti mezinárodního práva, mezinárodních vztahů, politické geografie, sociologie a dalších oborů. V předkládané práci se zaměřuji zejména na politickogeografické vymezení státu, nevynechávám významnou sociologickou koncepci státu M. Webera, která úzce souvisí s problematikou vnitřní suverenity. Žádná práce, která se zabývá problematikou státu, by neměla opominout Úmluvu z Montevidea o právech a povinnostech států z roku 1933, která definuje čtyři aspekty nezbytné k tomu, aby entita mohla být považována za stát. Podle I. Článku této smlouvy musí každý stát disponovat trvalým osídlením, definovaným územím, vládou a schopností vstupovat do vztahů s ostatními státy [FOX 2002: 23, Úmluva z Montevidea o právech a povinnostech států]. Jedná se o dnes již klasickou definici státu založenou na principu efektivnosti. V oblasti mezinárodních vztahů vychází z této definice např. R. H. Jackson. Rovněž klasická definice M. Webera vychází z principu efektivní vlády: „*Stát je lidské společenství, které (úspěšně) vykonává monopol legitimního užití fyzické moci uvnitř daného území*“ [ROMANCOV 2002: 403]. Tuto definici státu zmiňují R. H. Jackson a C. Rosberg ve své koncepci *judicial statehood*, která vykazuje absenci empirického atributu státu, jímž je centrální vláda schopná vykonávat efektivní kontrolu nad státním územím a populací v něm žijícím [JACKSON; ROSBERG 1982: 12].

Weberovu definici později přijímá i F. Fukuyama, který ji parafrázuje při definici minimálních funkcí státu. „*Podstatou státnosti je jinými slovy donucení: elementární schopnost poslat někoho v uniformě a se zbraní, aby donutil obyvatelstvo respektovat zákony státu*“ [FUKUYAMA 2004: 6]. Poněkud odlišný pohled na definici státu nabízí normativní teorie státu, kterou zastává H. Kelsen odmítající Weberovu koncepci státu. „*Kelsenovým základním argumentem je, že stát je normativní řád (normative order). Stát je personifikací národního právního řádu (national legal order): je tak proto čistě legálním fenoménem*“ [KREIJEN 2004: 46].

Důraz na politickou moc klade při definování státu i politologie.

Z politologického pohledu je stát definován jako organizovaná politická moc disponující monopolem legitimního násilí [KLÍMA 2003: 98]. Velmi často je citováno Jellinkovo pojetí státu. Podle této definice se stát skládá:

- „ze státního území,
- z obyvatelstva (lidu) jeho obývajících,
- z určité organizace tohoto obyvatelstva, která slouží výkonu státní moci“ [JELLINEK 1906: 148, 187, 412–456, citováno dle JEHLIČKA; TOMEŠ; DANĚK 2000: 222].

Odlišný názor než J. Malenovský na vztah mezi objektivními aspekty státu a subjektivními zastává M. I. Glassner, který hovoří o geografických (území, obyvatelstvo, oběhový systém, ekonomika, administrativní systém)⁹ a politických (vnitřní suverenita, mezinárodní uznání) atributech státu. Geografické charakteristiky musí být podle Glassnera splněny v rozumné míře, což znamená, že např. určité teritoriální spory mezi státy o vyměření hranice či sporná území nebo dočasný kolaps ekonomiky nemohou být automaticky důvodem k tomu, aby politická jednotka ztratila statut státu. Tři z geografických podmínek, které Glassner vymezuje (ekonomiku, administrativu a oběhový systém), nejsou tradičně vymezovány jako definiční charakteristiky státu, ale spíše vypovídají o schopnosti státních institucí vykonávat funkce různého rozsahu (minimální, střední a aktivistické). To neznamená, že nejsou důležité, ale schopnost státu zajistit určité ekonomické, administrativní a další funkce považují spíše za projev efektivní vlády (což spíše souvisí s vnitřní suverenitou státu).

Podle Glassnera jsou při určování statutu konkrétní politikogeografické entity rozhodující politické charakteristiky státu,¹⁰ protože v mnoha případech jsou

---

⁹ „Stát je prostor. Jedná se o koncept reprezentovaný určitými symboly a vyžadující (ne vždy však úspěšně) loajalitu svých občanů. Aby prostor mohl být považován za stát ve striktním slova smyslu, musí v rozumné míře splňovat následující charakteristiky. 1) Území. Stát musí držet určitou část zemského povrchu a měl by mít více či méně uznané hranice, i když některé z jeho hranic jsou nejasně definované nebo sporné. 2) Trvalé osídlení. Oblast bez obyvatel, bez ohledu na její velikost, nemůže být státem. 3) Vláda. Lidé žijící na určitém teritoriu musí mít nějakou formu administrativního systému k zajištění funkcí, které obyvatelstvo potřebuje nebo vyžaduje. Bez politické organizace nemůže stát existovat. 4) Organizovaná ekonomika. Zatímco každá společnost má určitou formu ekonomického systému, stát má trvalou odpovědnost za mnoho ekonomických aktivit, i když se jedná jen o vydávání peněz do oběhu či regulaci zahraničního obchodu, a dokonce i tehdy když jsou ekonomické funkce zvládnuty velmi špatně. 5) Oběhový systém. Aby stát mohl fungovat, musí existovat organizovaná forma dopravy a výměny zboží, obyvatel, myšlenek z jedné části území do druhé. Tyto požadavky na stát jsou všechny geografického charakteru. Další dva požadavky jsou tradičně z oblasti politických věd a mezinárodního práva [GLASSNER; de BLIJ 1988: 39].

¹⁰ „1) Suverenita. Existuje obecná shoda v tom, že stát je suverénní či disponuje suverenitou,

geografická kritéria poměrně jasná, ale pouze politická kritéria jsou rozhodující při určování, zda-li je politická jednotka státem [GLASSNER; de BLIJ 1988: 37–39]. Glassner na rozdíl od Malenovského klade důraz na subjektivní prvek státu (mezinárodní uznání), o kterém tvrdí, že se jedná o rozhodující charakteristiku při posouzení, zda politická jednotka je státem či ne, čímž se přiklání k postoji konstitutivní teorie a vývoj v politickém prostoru na přelomu 20. a 21. stol. toto tvrzení do značné míry potvrzuje.

S otázkou suverénního státu je spojena i otázka podpory (loajality) obyvatelstva státu. Nicméně tento aspekt není obvykle příliš často zdůrazňován. Výjimkou je např. P. Taylor, který poukazuje na fakt, že podpora obyvatelstva státu byla po dlouhou dobu považována za podmínku pro uznání státu [TAYLOR 1999: 558]. V současné praxi však není loajalita obyvatelstva, přes její nesporný význam pro vnitřní legitimitu státu a vnitropolitický vývoj, obvykle považována za definiční charakteristiku suverénního státu. V této práci vycházím při definici suverénního státu z tzv. klasických kritérií státu definovaných Úmluvou z Montevidea o právech a povinnostech států, která definuje klíčové atributy suverénního státu. „Článek 1 Úmluvy z Montevidea definuje čtyři kritéria¹¹, rovněž označována jako klasická kritéria, která jsou obecně vnímána jako core státu“ [KREIJEN 2004: 18]. Zároveň vycházím z politickogeografické definice státu M. I. Glassnera, který při definici státu zdůrazňuje význam mezinárodního uznání. Jak poukázal G. Kreijen, jednotlivé definiční charakteristiky jsou pro existenci státu klíčové. „Pokud se zaměříme na kritéria státu, měli bychom mít na mysli, že jsou relevantní v otázce nejen vzniku státu, ale i jeho zániku“ [KREIJEN 2004: 18]. Jako suverénní stát je v této práci definována politickogeografická entita splňující následující charakteristiky:

- Teritorium – stát nemůže vzniknout ani existovat bez vlastního území. Stejně jako v případě teritoriálního prvku, nepřipouští ovšem mezinárodní právo vznik

---

ale neexistuje shoda v tom, co přesně suverenita znamená. V obecném slova smyslu se jedná o moc nad lidmi na určitém území, která je neomezená zákony pocházející mimo jurisdikci tohoto území, či absolutní nezávislost bez jakékoliv vnější kontroly. 2) Uznání. Aby politická jednotka byla akceptována jako stát, musí být uznána signifikantní částí mezinárodního společenství – existujících států. Odborníci na mezinárodní právo se neshodují, zda-li takové uznání je deklaratorní či konstitutivní“ [GLASSNER; DE BLIJ 1988: 39].

¹¹ Podle Úmluvy z Montevidea o právech a povinnostech států z roku 1933 musí stát splňovat následující charakteristiky: 1) teritorium, 2) obyvatelstvo, 3) efektivní vláda, 4) schopnost vstupovat do vztahů s ostatními státy.

ani existenci státu bez obyvatelstva (tím by ostatně bylo pojmově vyloučeno i uplatňování veřejné moci na dotyčném území).

- Obyvatelstvo – obyvatelstvem se chápe celek jednotlivců obou pohlaví, kteří spolu žijí na daném území jako organizované společenství. Tato stručná definice implikuje, zdůrazňuje usedlý, přirozený a trvalý charakter obyvatelstva.
- Vnitřní suverenita/nezávislost (efektivní a konstitučně nezávislá vláda) – vnitřní suverenitou nebo-li efektivní vládou se rozumí konstitučně nezávislá vláda schopná efektivně kontrolovat své teritorium a obyvatelstvo ve své jurisdikci.
- Vnější suverenita/mezinárodní uznání – mezinárodně uznaná nezávislost.

5 FAKTORY (NE) OMEZUJÍCÍ STATUS SUVERÉNNÍHO STÁTU

Mezinárodní společenství je v současné době tvořeno suverénními státy, které se však výrazně liší v několika atributech: vojenské, politické a ekonomické moci, efektivitě, se kterou řídí své vnitřní záležitosti, míře své (ne)závislosti na ostatních členech mezinárodního společenství, míře s jakou se zapojují do integračních procesů na intraregionální, regionální, interregionální nebo globální úrovni. V kapitole o vnitřní suverenitě byly zmíněny tři základní hrozby, kterým čelí suverénní státy, které vyplývají z velmi různých situací. Často zmiňovaným argumentem zpochybňujícím pokračující roli suverénního státu v 21. stol bývá integrační proces v rámci EU (ten se v současnosti týká pouhých 27 ze 192 členů OSN, tedy přibližně 15 % suverénních států) a rozpad státních institucí ve slabých státech, které čelí vnější intervenci. Existují však další četné faktory, které vyvolávají úvahy o omezení suverenity a autonomie států, které jsou např. členy mezinárodních organizací (založených např. na integraci v oblasti politické, ekonomické, vojenské, vědecké, poštovní atd.). Z konkrétních příkladů lze zmínit členské státy MERCOSUR, Rady Evropy, OSN, Světové obchodní organizace, ECOWAS, WAEMU (Západoafrická měnová unie). Členství v mezinárodních organizacích, které mají donucovací pravomoci, např. v OSN představuje pro členské státy povinnost podřídit se rezolucím RB OSN, členství v Mezinárodní agentuře pro atomovou energii přináší členským státům omezení v oblasti atomové energie, omezení autonomie vlád v otázkách lidských práv přináší členství v Radě Evropy, omezení vlád členských států v hospodářské oblasti přináší členství v celních (např. Jihoafrická celní unie a celní unie mezi státy Beneluxu, které vznikly již v první polovině 20. století) a měnových uniích. Omezení autonomie vlád představuje pro státy rovněž ratifikace mezinárodních smluv, které přináší ratifikujícím státům např. povinnost respektovat lidská, sociální, práva, zajistit ochranu práv kulturních, jazykových, náboženských či etnických menšin. Nicméně jak poznamenává A. James, členství v mezinárodních organizacích neznamena pro členské státy omezení či ztrátu suverenity. *„Organizace nemají nezávislou existenci, nemají vlastní zdroje financí a nemají nezávislé vojenské síly. Všechno pochází či je jim půjčeno od států. V důsledku nemohou mezinárodní organizace ohrozit své tvůrce, a proto nepředstavují vůbec žádnou hrozbu nezávislosti států a jejich suverenity. Ve skutečnosti mezinárodní organizace předpokládají*

suverénní státy“ [JAMES 1999: 468].

Kromě zapojení se do mezistátních nebo nadnárodních integračních procesů se úvaha o ztrátě (eventuelně omezení) státní suverenity nabízí i v případě, kdy státy na základě mezistátních smluv delegují kompetence za svou např. zahraniční, bezpečnostní, monetární a jinou politiku na jiný (zpravidla sousední spřátelený stát) jako v případě Monaka na Francii, Lichtenštejnska na Rakousko, Federace Mikronésie a Marshallových ostrovů na USA. Např. Marshallovy ostrovy či Federace Mikronésie souhlasily (či si přímo vynutily) s omezením své autonomie ve sféře zahraniční a bezpečnostní na základě dohody (*Compact of Free Association*) s USA, které zajišťují obranu těchto jednotek a ekonomicky je podporují, či část jejich území je pod kontrolou jiného státu¹² atd. To znamená, že tzv. asociované státy (Maršalovy ostrovy, Federace Mikronésie a Palau) jsou plně suverénní státy, které dobrovolně delegovaly zahraniční politiku, obranu a jiné pravomoci na jiný stát (USA) [CRAWFORD 2006: 492]. Přestože v případě Marshallových ostrovů, Palau a Federace Mikronésie se omezení autonomie (delegace kompetencí) týká oblastí tradičně vnímaných jako klíčových pro suverenitu (zahraniční politika a bezpečnost), suverenita těchto entit coby suverénních států není zpochybňována a ani nemůže být. Pokud se suverénní stát rozhodne dobrovolně akceptovat omezení své autonomie v určité oblasti, nezpochybňuje to jeho statut suverénního státu, protože to je výraz jeho zahraniční politiky. Obdobně je nutné přistupovat k situacím, kdy stát nekontroluje část svého území, které je pod kontrolou jiného státu (jedná se především o existenci vojenských základen). I tento fakt nezpochybňuje statut suverénního státu, pokud tento stav odráží zahraniční politiku daného státu a je výrazem dobrovolnosti. Z pozice mezinárodního práva se nejedná o omezení suverenity, ale jen o omezení územní výsosti, která podléhá územní suverenitě. *„Územní výsost obsahuje právo suverénního státu vykonávat nezávisle a výlučně veškerou veřejnou moc na státním území. Vojenské základny na cizích územích*

---

¹² Zde se nabízí úvaha, zda omezení územní výsosti Kuby, Panamy a Kazachstánu ze strany USA respektive Ruské federace zpochybňuje suverenitu Kuby, Kazachstánu a Panamy. Konkrétně jde o území Panamského průplavu, Guantánama a Bajkonuru. Domnívám se, že k tomu není důvod, pokud se jedná o výraz „svobodného rozhodnutí“ obou států podložený smluvním základem. V případě Kuby je však situace složitější. USA podle smlouvy z roku 1903 získaly právo na využívání základny na dobu 99 let. Faktem je, že Kuba požaduje navrácení území a statut americké základny považuje za nelegální. Vláda prezidenta Castra odmítá přijímat peníze za pronájem základny a zakazuje svému obyvatelstvu na základně (která je soběstačná) pracovat. Problém omezení suverenity Panamy byl vyřešen navrácením pronajatého teritoria pod správu panamské vlády.

představují značné omezení výkonu územní výsosti jednoho státu ve prospěch druhého státu nebo ostatních členů organizace kolektivní sebeobrany“ [POTOČNÝ; ONDŘEJ 2006: 135].

Další situací vybízející k úvaze o ztrátě suverenity mohou být ústavní omezení přijatá v důsledku podmíněného mezinárodního uznání států vzniklých v průběhu rozpadu Jugoslávie s cílem ochránit práva minorit. Jako jasné porušení či omezení suverenity by podle logiky kritiků suverenity byla situace u států, které byly podmíněčně uznány ES na základě Deklaraci o Jugoslávii (*Declaration on Yugoslavia*), která nabídla všem svazovým republikám, aby se k 23. 12. 1991 vyjádřily, zda si přejí být uznány za nezávislé státy a akceptovat podmínky ES uznání [CAPLAN 2002: 169–170]. Jedná se např. o Chorvatsko či Slovinsko, jejichž mezinárodní uznání bylo podmíněno závazkem respektovat demokratické principy, zásady právního státu, lidská práva a práva minorit žijících v rámci jejich teritorií, což požadovali ministři ES po nových státech [SCHEU 2008: 5]. Žadatelé o mezinárodní uznání se v otázce práv minorit měli zavázat především k respektování náboženských, kulturních nebo jazykových odlišností.

Dalším případem je určité „omezení teritoriální suverenity“ vyplývající z vnějšího omezení suverenity státu v důsledku vojenské intervence (Irák po roce 2003, Srbsko po roce 1999). Problematická je Brežněvova doktrína a otázka tzv. sovětských satelitů (např. silná závislost Mongolska na Sovětském svazu na základě bilaterální smlouvy podepsané ve 20. letech 20. stol.). V tomto případě by bylo možné zařadit tyto státy mezi politické jednotky s omezenou vnitřní suverenitou/nezávislostí. Problém však je, že toto omezení nebylo institucionálně vyjádřeno a naopak byl kladen důraz na to, aby satelity vykazovaly všechny atributy plně suverénních a konstitučně nezávislých států. Na to poukazuje M. S. Korowicz, který říká: *„Cílem bylo zachovat formální nezávislost satelitů, přičemž byl kladen vysoký důraz na to, aby byl ze vztahů se SSSR vynechán jakýkoliv náznak závislosti, nerovnosti, podřízenosti, ačkoliv byla nezávislost fiktivní, jak se ukázalo v roce 1956 v Maďarsku a v r. 1968 v Československu“* [WWW.CHIVALRICORDERS.ORG]. Veškeré tyto procesy je možné považovat pouze za zahraničněpolitickou orientaci daných suverénních států.

Jako poslední případ, který může být aktuální v budoucnosti se týká i mnohých tzv. moderních států konvenčně považovaných za efektivní. *„Dnes nacházíme v mnoha rozvinutých státech Západu to, co můžeme nazvat „dírami ve státě“, oblasti, kde*

normální státní kontrola není uplatňována. Kapsy bezzákonnosti existovaly vždy.... Ale díry ve státech nejsou vždy lokalizovány: mohou obsahovat rozsáhlé oblasti velkých měst a v případě určitých andských států jako Kolumbie lze argumentovat, že díry mohou expandovat, spojit se a pohltnout celý stát“ [MUIR 1997: 118].

Lze tak uvažovat o následujících situacích, které vedou k úvahám o omezení suverenity státu: zapojení státu do integračního uskupení, které s sebou přináší delegaci části rozhodnutí ve vymezených oblastech (celní, daňová, měnová, bezpečnostní politika) na suprastátní úroveň, delegace části kompetenci ve vymezených oblastech (zahraniční, bezpečnostní, měnová politika) na jiný/é stát/y, ústavní omezení kompetencí státu v určitých oblastech (např. ochrana menšin, lidská a občanská práva) v důsledku podmíněného mezinárodního uznání, omezení teritoriální suverenity v důsledku mezistátní smlouvy (např. o pronájmu části suverénního teritoria nebo přítomnosti cizích vojsk), omezení teritoriální suverenity v důsledku vnější intervence, omezení teritoriální suverenity v důsledku vnější okupace, vnější kontrola vnitřních záležitostí států, snížená legitimita vlády, absence efektivní vlády nad částí (eventuelně celým) suverénního teritoria.

Systematicky se problematikou faktorů, které (ne)znamenají omezení nezávislosti (suverenity) státu zabývá odborník na mezinárodní právo J. Crawford. Crawford rozlišuje mezi tzv. formální nezávislostí (*formal independence*) a efektivní (reálnou) nezávislostí (*actual independence*). Zatímco efektivní (skutečná) nezávislost (*actual independence*) je relativní, formální nezávislost existuje tam, kde jsou pravomoci vlády teritoria (ve vnitřních a vnějších záležitostech) delegovány na jiné orgány [CRAWFORD 2006: 67, 72]. Crawford precizně vymezuje faktory, které (ne)způsobují omezují suverenity nebo nezávislost státu, jedná se primárně o pohled mezinárodního práva, který nezahrnuje problematiku tzv. *failed states*.

5.1 SITUACE NESNIŽUJÍCÍ FORMÁLNÍ NEZÁVISLOST

- Konstituční omezení svobody jednání (*freedom of action*): „*psané ústavy mnoha států obsazují právně vynutitelná omezení činnosti (jednání vlády), která jsou plně v souladu s nezávislostí státu. Např. ústavy států vznikajících v 90. letech 20. stol v důsledku rozpadu Jugoslávie obsahovaly ustanovení garantující práva minorit specifikované Evropským společenstvím*“ [CRAWFORD 2006: 67]. Z konkrétních příkladů lze zmínit podmíněčné uznání Chorvatska a Slovinska ze strany Evropských společenství ve snaze regulovat etnopolitické konflikty v regionu.
- Nelegitimní vláda: „*jedná se o logický důsledek pravidla, že revoluce nemají vliv na kontinuitu existence státu, podle definice každý převrat nebo revoluce obsahuje nižší či vyšší míru ústavní diskontinuity*“ [CRAWFORD 2006: 69]. V případě Afghánistánu za vlády Talibanu a ustavení Islámského emirátu Afghánistánu vedlo nelegitimní převzetí moci k mezinárodnímu neuznání této entity.
- Smluvní závazky „*Podle častých rozsudků Mezinárodních soudů nepředstavují smluvní závazky porušení nezávislosti smluvních států*“ [CRAWFORD 2006: 69]. Státy vázané mezinárodními smlouvami, které omezují pouze jejich autonomii jsou považovány za plně suverénní.
- Vojenské základny a další teritoriální koncese nepředstavují porušení nezávislosti [CRAWFORD 2006: 70], pokud dojde k omezení územní výsosti na základě souhlasu dotčeného státu. Za příklad lze uvést např. přítomnost vojsk Velké Británie v Belize, které se souhlasem vlády Belize garantovaly nezávislost tohoto státu, který Guatemala neuznávala až do počátku 90. let 20. stol.
- Výkon vládní pravomoci na základě zastoupení: „*vykonávání kompetencí vlády jiným mezinárodním členem na základě delegace ze strany státu není v rozporu s nezávislostí. Zahraniční a bezpečnostní politika jsou poměrně často delegovány, stejně jako ekonomické a technické kompetence (v oblasti měny a policie). Pravomoci jsou delegovány na sousední státy především ze strany evropských mikro států*“ [CRAWFORD 2006: 70]. Např.

Lichtenštejnsko, San Marino nebo Monako jsou typickými příklady. Podstatné je, že pravomoci nejsou vykonávány proti zájmu státu, ale v jeho prospěch. Zmínit lze i Andorru, kde jsou bývalé protektorské státy Francie a Španělsko odpovědné za obranu tohoto státu.

- Existence společných orgánů pro společné účely. Jedná se např. o personální unie [CRAWFORD 2006: 70].
- Členství v mezinárodních organizacích s donucovací pravomocí. Jedná se např. o členství v OSN. Členství v Evropské unii obsahuje rostoucí přenášení pravomocí v široké oblasti včetně vnějších vztahů, ale nikdo nepochybuje, že si státy udržují nezávislost [CRAWFORD 2006: 70–71]. K omezení suverenity nedochází i proto, že přenos kompetencí na suprstátní úroveň není definitivní.
- Ostatní speciální vztahy: *„devoluce a její rezidua: pokud státy vznikají postupnou devolucí od metropolitního státu mohou speciální vztahy mezi starým a novým státem pokračovat. Mohou obsahovat např. společné občanství, ustanovení o imigraci atd.“ [více CRAWFORD 2006: 71].*

5.2 SITUACE NESNIŽUJÍCÍ SKUTEČNOU (EFEKTIVNÍ) NEZÁVISLOST

- Velmi malý rozsah teritoria a zdrojů je konzistentní s nezávislostí [více CRAWFORD 2006: 72]. Existence mikrostátů a jejich přijetí do OSN potvrzuje, že neexistuje minimální hranice velikosti teritoria, obyvatelstva nebo zdrojů, která by určovala, jaké entity se kvalifikují za suverénní stát.
- Politická spojenectví a politická orientace států: *„existence úzkých politických a ideologických vazeb byla charakteristická pro mezinárodní vztahy ve všech epochách“ [více CRAWFORD 2006: 73].* Takové vazby neznamenají omezení nezávislosti, ale jedná se o vyjádření zahraničněpolitické orientace daného státu.
- Vojenská okupace: *„až do konečného řešení konfliktu vojenská okupace nemá vliv na kontinuitu státu. Vlády státu mohou být donuceny odejít do exilu, čímž dochází k ovlivnění výkonu vládních pravomocí, ale ty nadále existují. Fakticky se jedná o výjimku z pravidla efektivní nezávislosti“ [více*

CRAWFORD 2006: 73]. Tato situace nesnižuje nezávislost státu ve smyslu vnějšího aspektu suverenity coby uznaného člena mezinárodního společenství, kdy v extrémním případě může vnější suverenity přejít na exilovou vládu. Po roce 1945 lze zmínit případ Demokratické Kampučie [CHANDLER 2000: 233]. Exilová vláda Demokratické Kampučie (Koaliční vláda Demokratické Kampučie byla zformována v roce 1982 – v čele s N. Sihanukem a měla protivietnamský charakter) si za podpory spojenců USA, Číny a dalších západních států – udržela křeslo v OSN a byla nadále uznávána většinou států. Přesto má vojenská okupace zásadní dopad na vnitropolitický vývoj a vede ke ztrátě vnitřního aspektu suverenity. Jako omezení či ztrátu suverenity by bylo možné arbitrárně určit, že okupace se musí týkat např. určitého procenta území, které není vláda dotčeného státu schopna kontrolovat po jasně definované časové období (P. Kolstø v této souvislosti vymezuje, že de facto stát musí obhájit svou fakticky nezávislou existenci alespoň po období dvou let), nebo že takové území musí být pro dotčený stát klíčové ekonomicky, strategicky (např. Golanské výšiny pro Sýrii), politicky, kulturně, historicky atd. Z hlediska vymezení faktorů omezujících suverenity se domnívám, že okupaci (které není vláda státu schopna efektivně čelit) lze obecně definovat jako faktor způsobující omezení vnitřní suverenity státu bez bližší specifikace. Jako konkrétní příklad lze zmínit okupaci teritoria Čadu libyjskými vojsky v roce 1980, kdy jak W. J. Foltz poznamenává, libyjská vojska kontrolovala dvě třetiny národního území a začala zavádět vlastní měnu [FOLTZ 1995: 15].

- Nezákonná intervence: „*při absenci debellace neznamená zánik efektivní ani formální nezávislosti státu, jedná se např. o izraelskou a syrskou invazi do Libanonu, vietnamskou do Kambodži, sovětskou invazi do Československa, USA do Grenady, Panamy, Afghánistánu a Iráku a následné události v těchto státech nebyly ostatními státy považovány za zpochybnění existence státu. To samé platí o dřívější intervenci v Maďarsku. Na druhé straně pokračování nezákonné okupace po dostatečně dlouhou dobu po ukončení bojů povede k zániku státu v důsledku debellace, což byl případ Hajderábadu*“ [CRAWFORD 2006: 73–74]. Obdobně jako v případě okupace neznamená vnější intervence omezení nebo ztrátu vnějšího aspektu

suverenity, ale představuje omezení či ztrátu vnitřní suverenity. U každého případu je nutné zvážit, zda představuje externí intervence do vnitřních záležitostí dané entity omezení či ztrátu vnitřní suverenity. Např. intervence v části území, které je předmětem teritoriálního sporu mezi dvěma a více státy (např. Mezi Libyí a Čadem), v území, kde chybí jasně delimitovaná či demarkovaná hranice (např. mezi Eritreou a Etiopií) nelze automaticky považovat za omezení vnitřní suverenity státu. Obdobně je potřebné nahlížet na situaci, kdy dojde ke krátkodobému narušení teritoriální suverenity, která neohrožuje výkon minimálních funkcí státu. Za omezení či ztrátu vnitřní suverenity je nutné považovat situaci, kdy dojde k déletrvající (nejedná se např. o krátkodobé narušení teritoriální integrity státu ve formě ilegálního překročení hranic vojsky cizího státu nebo bombardování území dotčeného státu, které je následně jednostranně ukončeno) externí intervenci do vnitřních záležitostí státu, na kterou není dotčená entita efektivně reagovat a obnovit svou teritoriální suverenitu. Za omezení či ztrátu suverenity v důsledku vnější intervence by bylo možné arbitrárně určit (obdobně jako v případě okupace), že intervence se musí týkat např. určitého procenta státního teritoria, trvat po jasně definované časové období, či že dotčená vláda není schopna v jasně vymezeném časovém období obnovit svou teritoriální integritu. Obdobně jako v předchozím bodě považuji intervenci (které není schopna vláda státu efektivně čelit) za omezení suverenity, bez bližšího vymezení.

- Mezistátní válka – nezpochybňuje suverenitu, pakliže cizí moc nepřevzme kontrolu vnitřních záležitostí států nebo kontrolu signifikantní části teritoria, nedojde v přímém důsledky války ke kolapsu státu (jako v případě mezistátní války mezi Etiopií a Eritreou) eventuelně nedojde k debellaci a následné ztrátě konstituční nezávislosti.

5.3 SITUACE SNIŽUJÍCÍ FORMÁLNÍ NEZÁVISLOST

- Existence zvláštních nároků na výkon vládní moci nad loutkovým státem
V minulosti se jednalo např. o britská dominia [CRAWFORD 2006: 71]. Po roce 1945 bývá za příklad loutkového státu zmiňováno vytvoření Německé

demokratické republiky.

- Neomezená moc intervenovat do vnitřních záležitostí loutkového státu: *„Možnost zasahovat do interních záležitostí bez ohledu, zda je to upraveno smlouvou nebo ne, je v rozporu s nezávislostí státu: Např. nedefinovaná pravomoc Francie intervenovat do záležitostí Monaka“* [CRAWFORD 2006: 72]. Omezení suverenity Monaka ze strany Francie a Monaka bylo do přijetí ústavních změn v roce 2002 dáno zejména francouzskými obavami, že by na knížecí trůn dosedl německý občan. Do přijetí změny ústavy v roce 2002 by Monako v případě úmrtí panovníka bez mužského následníka bylo začleněno do Francie. Ostatní státy také nemohly na jeho území zřizovat zastupitelské státy [WWW.STATE.GOV].

5.4 SITUACE SNIŽUJÍCÍ SKUTEČNOU (EFEKTIVNÍ) NEZÁVISLOST

- Podstatná nezákonnost vzniku: *„pokud entita vznikne při porušení základních pravidel mezinárodního práva“* [CRAWFORD 2006: 74]. Tuto situaci nelze považovat za porušení suverenity za předpokladu, že daná entita dosáhne široké mezinárodní uznání (vnější legitimita).
- Entity vzniklé za vojenské okupace [CRAWFORD 2006: 74]. Z historických příkladů lze zmínit např. Mandžusko.
- Zásadní vnější kontrola státu: *„entita, která disponuje formálními znaky nezávislosti, ale je pod dominantní a dlouhotrvající až permanentní kontrolou zvnějšku, není nezávislý stát podle mezinárodního práva. V případě Německa v letech 1945–1990 quadripartite autority v Německu neznamenala omezení nezávislosti, protože se nejednalo o vnější moc, ale jednala jako vláda Německa. Problém spočívá v tom, jak vymezit bod, kdy se cizí vliv stává kontrolou nebo dominancí“* [CRAWFORD 2006: 76]. Crawford vymezuje tři konkrétní situace, které detailněji specifikují způsob a vnější kontrolu vnitřních záležitostí nesuverénní entity, která si nárokuje status suverénního státu:
  - Protected states [CRAWFORD 2006: 76]. De iure se nejedná o protektoráty, ale fakticky dochází k omezení vnitřní suverenity. Jako mezinárodní

protektorát bývá označována Bosna a Hercegovina po podpisu Daytonských dohod. „*Daytonská mírová dohoda ustavila BaH jako specifický (kon)federativní útvar, jenž až dosud zůstává mezinárodním protektorátem*“ [CABADA 2007: 108]. Obdobně P. Lippman dochází k závěru, že BaH dnes nemůže být nazývána státem [LIPPMAN 2004: 17, citováno dle CABADA 2007: 121]. Obdobně se o statutu Bosny a Hercegoviny vyjadřovali i političtí aktéři. „*Ministr obrany Donald Rumsfeld na příkladu Bosny a Kosova dokazoval, že ačkoliv byly obě země osvobozeny, staly se de facto protektorátem OSN*“ [HLAVÁČEK 2007: 125]. Obdobně se o statutu Bosny a Hercegoviny vyjadřoval M. Lajčák v období, kdy zastával úřad OHR.

- Loutkové státy a vlády: „*termín loutkový stát je používán k popisu formálně suverénního státu pod efektivní kontrolou cizí moci zejména v případech, kdy vznik loutkového státu má za cíl zamaskovat nelegálnost*“ [CRAWFORD 2006: 78]. Navenek se jedná o de iure suverénní státy, které však podléhají zásadní vnější kontrole jiného státu. Z konkrétních případů lze zmínit mezinárodně neuznané subjekty na Kavkaze podléhající vlivu Ruské federace.
- Údajné udělení nezávislosti koloniím: „*jedná se o příklady, kdy předání suverenity bylo pouze částečné nebo existuje důkaz, že skutečná kontrola nebyla předána. Lze zmínit např. Sýrii a Libanon (1942–1946)*“ [CRAWFORD 2006: 83–84]. Oba státy navzdory formálnímu udělení nezávislosti zůstaly pod vlivem Francie.
- Další případy absence nebo ztráty efektivní nezávislosti [CRAWFORD 2006: 85].

Crawford se zaměřuje při svém výčtu především na faktory, které zpochybňují samotnou nezávislou existenci státu (vnější suverenitu) a nikoliv vnitřní aspekt suverenity (efektivní kontrolu obyvatelstva a území). Sovětská invaze a okupace Afghánistánu z tohoto pohledu neznamenal zánik nezávislé existence tohoto státu, ale bezpochyby výrazně narušila jeho vnitřní suverenitu. S použitím Crawfordova výčtu faktorů omezujících suverenitu a definice suverénního státu použité v této práci lze definovat výčet faktorů, které v současném politickém prostoru zpochybňují statut suverénního státu u konkrétní entity nároklující si status suverénního státu. Jedná se o

čtyři obecné skupiny faktorů – 1) geografické, 2) vojensko-bezpečnostní, 3) politicko-konstitucionální, 4) mezinárodněprávní:

- **Geografické**
  - Absence teritoria (např. S.M.H.O.M.).
  - Absence přirozené populace (např. Vatikán).
- **Vojensko-bezpečnostní**
  - Vnější vojenská intervence (např. intervence USA v Iráku v 90. letech 20. stol.).
  - Vojenská okupace (např. Afghánistán v období sovětské okupace)¹³.
  - Neschopnost vlády efektivně kontrolovat teritorium v důsledku:
    - ❖ Existence fakticky nezávislých povstaleckých teritorií (např. Kolumbie),
    - ❖ Existence fakticky nezávislé separatistické entity na území státu (např. Gruzie),
    - ❖ Kolapsu státní autority (např. Somálsko od roku 1988).
- **Politicko-konstitucionální**
  - Zásadní vnější kontrola vnitřních záležitostí státu/omezení konstituční nezávislosti (např. Bosna a Hercegovina po roce 1995).
- **Mezinárodněpolitické**
  - Absence signifikantního mezinárodního uznání (např. Západní Sahara).
  - Absolutní absence mezinárodního uznání (např. Somaliland).
  - Zpochybnění teritoriální existence entity (např. Západní Sahara).

---

¹³ Na fakt, že přítomnost sovětských vojsk v Afghánistánu a ČSSR měla odlišný charakter poukázal E. Ševarnadze. Podle Ševarnadzeho došlo v Afghánistánu k výraznému narušení suverenity a dlouhodobé okupaci. [Eduard Ševarnadze – bývalý gruzínský prezident v rozhovoru pro ČT24 30. 12. 2008].

6 DEFINICE KVAZISTÁTU

Různá pojetí termínu kvazistát byla zmíněna v kapitole vymezující terminologii. Všechna pojetí kvazistátu aplikují tento termín na entity, které nespĺňují definiční charakteristiky suverénního státu vymezené v kapitole o definici státu, ale nárokují si status suverénního státu. R. H. Jackson dává existenci kvazistátů do souvislosti s fenoménem vnitřně neefektivních států, které existují díky režimu negativní suverenity. „*Suverénní jednotky podporované tímto systémem označují za kvazistáty, abych poukázal na fakt, že postrádají mnoho rysů a podstatných charakteristik empirické státnosti vyžadovaných pozitivní suverenitou*“ [JACKSON 1993: 1]. Čím Jackson zdůvodňuje termín kvazistáty? Ve své práci se zabývá situací ve třetím světě, který se skládá z entit nespĺňujících empirické charakteristiky státnosti, jejichž nezávislou existenci umožňuje podpora mezinárodního společenství. Jedná se často více o právní než empirické entity: proto pojem kvazistáty [JACKSON 1993: 21]. Velmi obdobně vymezuje kvazistát S. Pegg, který vychází z Jacksonovy koncepce. „*Kvazistát má vlajku, ambasadora, hlavní město a křeslo ve Valném shromáždění OSN, ale nefunguje jako životaschopná vládnoucí entita. Zpravidla je neschopný poskytovat služby svému obyvatelstvu a efektivní vláda často nedosahuje za hranice hlavního města, pokud vůbec tam*“ [PEGG 1998: 1].

Výrazně odlišné je Glassnerovo pojetí kvazistátu. Na rozdíl od autorů zabývajících se mezinárodními vztahy užívá tento pojem v širším kontextu a řadí do této kategorie zcela odlišné politické jednotky. Glassner řadí kvazistáty mezi anomální politické jednotky, které dále dělí do šesti kategorií – území pod vojenskou okupací, teritoria s přechodným statutem, teritoria s nejistým statutem, povstalecké státy a národy bez států, teritoria spravována dvěma státy a mezinárodní teritoria [GLASSNER; de BLIJ 1988: 117]. Z výčtu kvazistátů, které Glassner zmiňuje, je zjevné, že pod pojmem kvazistát nerozumí slabé postkoloniální státy, ale spíše jednotky bez mezinárodního uznání či nespĺňující geografické charakteristiky státnosti. Z Glassnerova pojetí však není příliš zřejmé, jak tento pojem definuje. Za kvazistáty označuje i jihoafrické bantustany (zřejmě kvůli absenci vnější suverenity), Vatikán (kvůli problematickému splnění atributu území a obyvatelstva), v minulosti Andorru (vzhledem k její omezené suverenitě v otázce obrany, soudnictví a zahraničních věcí). Naopak Severokyperskou tureckou republiku, Západní Saharu či Organizaci pro

osvobození Palestiny mezi kvazistáty neřadí.

Třetí pojetí kvazistátu je spojeno především se jménem P. Kolstø, který použil tento pojem s kvalitativně zcela odlišným typem politických entit – tzv. mezinárodně neuznanými státy (*de facto* nebo *unrecognized states*). „*Současné národní státy se těší dvojí suverenitě: vnitřní ve vztahu k občanům a vnější vůči ostatním státům... Nicméně dva typy teritoriálněpolitických entit nesplňují základní charakteristické rysy národního státu v současném světě. Některé rádoby státy postrádají vnitřní suverenitu, mezinárodně uznané státní autority coby jediný reprezentant státu, víceméně neplní základní funkce v oblasti služeb a ochrany obyvatel. V jiných případech není stát akceptován jako legitimní mezinárodním společenstvím... Důvodem je, že rádobystát vznikl secesí od uznaného státu, který neakceptuje ztrátu teritoria. Takové secesionistické státy postrádají vnější suverenitu*“ [KOLSTØ 2006: 724].

Na základě zvolené definice suverénního státu a analýzy jednotlivých koncepcí kvazistátů, definuji tuto specifickou kategorii politickogeografických entit v širším smyslu než jednotliví autoři z oboru mezinárodních vztahů a politické geografie. **Na obecné úrovni považuji za kvazistáty politickogeografické entity nároující si status suverénního státu, které však nesplňují tzv. klasické charakteristiky státu, které tvoří jádro státu, tj. geografické a politické charakteristiky suverénního státu:**

- **Kvazistáty nesplňující geografické charakteristiky státu.**
- **Kvazistáty nesplňující politickou charakteristiku státu – konstitučně nezávislou a efektivní vládu¹⁴.**
- **Kvazistáty nesplňující politickou charakteristiku státu – mezinárodní uznání¹⁵.**
- **Kvazistáty nesplňující politické charakteristiky státu – konstitučně nezávislou a efektivní vládu a mezinárodní uznání.**

---

¹⁴ V práci je používán i termín vnitřně nesuverénní kvazistáty.

¹⁵ V práci je používán i termín mezinárodně neuznané kvazistáty.

7 VNITROPOLITICKÉ PŘÍČINY VZNIKU KVAZISTÁTŮ – TEORIE OSLABOVÁNÍ STÁTNÍ MOCI

Existence kvazistátů s omezenou vnitřní i vnější suverenitou je často spojena s problematikou rozpadu státu (*state failure*). V důsledku kolapsu státní moci ztrácejí státy monopol legitimního násilí a často se na jeho území etablují autonomně fungující regiony, které zpochybňují autoritu centrální vlády a mohou eventuelně usilovat o mezinárodní uznání. „V případě pokračujícího úpadku dojde dříve či později k tomu, že se některá z nestátních ozbrojených skupin pokusí ohrozit centrální vládu. Tento vývoj však není nevyhnutelný, jelikož některým skupinám může dlouhodobě vyhovovat kontrola přírodních zdrojů či cest organizovaného zločinu“ [ŠMÍD; VAĎURA 2009: 45]. Obecně se rozpad státní moci dotýká dimenze politické, sociální, ekonomické a bezpečnostní oblasti. Jak poukázali T. Šmíd a V. Vaďura: *finálním stádiem rozpadu je pak ztráta kontroly v bezpečnostní oblasti. Rozpadající se státy nekontrolují své periferní oblasti, v nichž dochází k pokusům o separaci, k plenění místního bohatství či k meziskupinovým střetům. V případě pokračujícího úpadku dojde dříve či později k tomu, že se některá z nestátních ozbrojených skupin pokusí ohrozit centrální vládu*“ [ŠMÍD; VAĎURA 2009: 45]. V následujícím textu o teoriích rozpadu státní moci vycházím právě ze zmíněných dimenzí rozpadu státní moci. Ve sféře vnitřní bezpečnosti se rozpad státní moci projevuje především ve výskytu ozbrojených povstání, guerill, paravojenských jednotek, soukromých armád, neschopnosti trénovat ozbrojené složky, přítomnosti cizích vojsk na teritoriu státu bez souhlasu legitimní vlády atd. V oblasti ekonomické se oslabení státní moci projevuje nejen v makroekonomických ukazatelích. Jedná se např. o účelovou diskriminaci určitého segmentu společnosti, zajištění přístupu ke vzdělání, existenci ghett, předluženosti státu, hyperinflaci, vysoce volatilní směnný kurz, spotřebitelskou důvěru, klesající hrubý domácí produkt, vysokou nezaměstnanost, úroveň zahraničních investic, náhlý odchod zahraničního kapitálu, jednostrannou závislost státních příjmů na exportu omezeného počtu komodit atd. V oblasti sociální se jedná o přítomnost uprchlíků nebo vnitřně vysídlených osob, epidemie nemocí, přístup k půdě a pitné vodě, stav životního prostředí, zásobování potravinami, odlesňování, vysoký počet sirotků a vysokou dětskou úmrtnost, nízkou průměrnou délku života, tradici interetnického násilí, odliv kvalifikovaných pracovníků do zahraničí, absenci střední třídy. V oblasti politické je

klíčová legitimita vlády, úroveň korupce na všech stupních vlády, konání spravedlivých a férových voleb, respektování politických práv a občanských svobod, respektování práv minorit, nezávislost soudů atd. Obecně jsou vlády ve stabilních státech schopny úspěšně řídit záležitosti ve všech zmíněných oblastech.

Někteří autoři např. argumentují, že Severní Korea je zhrouceným státem kvůli ekonomickým problémům a porušování politických práv a lidských svobod, což je problematická interpretace. Přestože má Severní Korea značné problémy s plněním funkcí států v oblasti ekonomiky a saturaci potřeb svých obyvatel, v oblasti vnitřní bezpečnosti je velmi efektivní. V roce 2005 se Severní Korea v žebříčku *Failed State Index* umístila na 13. ze 76 analyzovaných států, v roce 2006 na 14. místě ze 146 analyzovaných států, v roce 2007 na 13. místě ze 177 analyzovaných států, v roce 2008 na 15. místě ze 177 analyzovaných států, v roce 2009 na 17. místě ze 177 analyzovaných států [Failed State Index 2006–2008]. Na absurdnost klasifikace Severní Koreji mezi *failed states* upozornil J. Herbst. USA paradoxně neuznávají Kubu, Irák, Libyi a Severní Koreu, přičemž se podle všech měřítek jedná o státy. Naopak problémem těchto států podle USA je, že až příliš kontrolují své společnosti. Naopak africké státy, které vykonávají jen velmi málo kontroly nad společnostmi, jsou nadále uznávány za státy [HERBST 1996–1997: 143].

Z tohoto důvodu nelze problémy státu v určité oblasti (ekonomické, sociální, politické nebo vojenské) automaticky považovat za znak rozpadu státní moci. Stát může mít značné problémy v ekonomické oblasti, které mohou vyústit až v rozklad ekonomického systému, to však neznamená, že dojde k celkovému rozkladu státní moci. Např. naprostý ekonomický kolaps v Zimbabwe není doprovázen rozpadem státní autority kvůli silné vazbě režimu na efektivní armádu, která pomáhá udržovat vnitřní suverenitu vlády. Vláda v Harare obdobně jako v Pchjongjangu je schopna plnit pouze určité funkce státu, které F. Fukuyama dělí na minimální, střední a aktivistické [FUKUYAMA 2004: 8–9]. Schopnost vlády plnit funkce různého rozsahu jsou úzce spojeny s problematikou legitimacy. Pokud stát není schopen plnit určité funkce (s výjimkou minimálních jako je obrana před vnější intervencí, právo a pořádek), tak se nemusí jednat o symptom kolapsu státní moci. Např. ekonomické problémy v období změny politického systému mohou být vyváženy zvýšenou legitimitou vlády vycházející z její schopnosti zajistit vnitřní bezpečnost nebo provádění demokratických reforem. Naopak autoritářské režimy si mohou zvyšovat svou legitimitu

prostřednictvím úspěšného ekonomického řízení. Ke kolapsu státní moci dochází v okamžiku, kdy stát selhává v dimenzi ekonomické, politické i sociální. To se stalo v Sovětském svazu na konci 80. let 20. stol., kdy začal stát kolabovat a ztrácet podstatnou část státních kapacit. Důvodem byla deligitimizace diktátorského režimu ve společnosti [FUKUYAMA 2004: 26]. Přestože SSSR disponoval dostatečnými vojenskými kapacitami k dočasnému udržení stability, ekonomické problémy, ztráta politické legitimacy, sociální napětí ve společensky heterogenních svazových republikách vytvořily podmínky kolapsu státní moci, kterému nebylo možno zabránit pouze represivní silou a naprostému kolapsu státní moci předešel režim rozpuštěním impéria.

7.1 MEZINÁRODNĚPOLITICKÉ TEORIE ROZPADU STÁTNÍ MOCI

Rozpad státní moci je v mnoha státech fakticky zakódován od jejich vzniku. Zejména státy třetího světa nesplňovaly v období získání své nezávislosti empirické charakteristiky státu a do značné míry byly predisponovány k postupnému rozpadu státní moci. Jednotlivými faktory byly slabé instituce v období vzniku nezávislých států, absence tradice z předkoloniálního i koloniálního období s prosazováním centrální autority v hranicích celého státu, nevýhodná politická geografie, nízká kvalita infrastruktury znemožňující projekci centrální autority napříč teritoriem státu, heterogenní společnost, která se v mnoha případech neztotožňovala s existencí nově vzniklých států v jejich hranicích a z toho vyplývající absence společné identity, nedostatek politických, armádních, vojenských, administrativních elit, absence demokratické tradice, historie mezietského násilí, slabost nově vzniklých institucí. V kontextu se změnou mezinárodního prostředí k nesoutěživému charakteru bez predátorů, kde byl zánik státu i změny hranic v důsledku použití síly mezi státy nepřijatelný, došlo k vytvoření „sociální sítě“ společenství mezinárodních států, které začalo vnímat kolonialismus jako amorální a neospravedlnitelný [více A/RES/15/1514 1960], vytvořilo tuto síť ve snaze umožnit začlenění do systému suverénních států novým a potenciálně velmi slabým členům. V té mohl jednotlivý klient spadnout až na dno, ale žádný nemohl zaniknout v důsledku použití síly [více JACKSON 1993].

Tento stav byl nadále zakonzervován systémem Studené války, kdy obě strany

konfliktu poskytovaly jednotlivým slabým státům (režimům) vojenskou, finanční, materiální a ideologickou podporu, která oddalovala moment kolapsu. Přesto došlo ke kolapsu státní autority v několika státech nebo jejich jednotlivých regionech ještě před koncem studené války (např. v současné Demokratické republice Kongo v roce 1960). Při vysvětlování slabosti rozvojových států dlouhodobě dominuje diskurz kladoucí slabost států třetího světa do souvislosti s koloniální minulostí. V koloniálním období byly vytvořeny územní celky, které byly vnitřně heterogenní, jejich hranice (nadiktované vnějšími mocnostmi) nerespektovaly hranice národní a společnost nesdílela jednotnou identitu. Následně došlo k vytvoření „národních států“ v intencích koloniálních hranic. Nicméně odtržení Somalilandu (v rozporu s ideou pansomalismu) od zhrouteného Somálska v intencích hranic koloniálního britského Somálska tento argument částečně zpochybňuje. Dalším argumentem je, že např. africké státy mohly coby nezávislé entity přistoupit ke změnám hranic, ale až na drobné teritoriální úpravy k tomu nikdy nedošlo, a naopak jednotlivé africké státy princip neměnnosti hranic explicitně kodifikovaly v Chartě Organizace africké unie ve snaze zabezpečit své vnitropolitické postavení [více CHARTA ORGANIZACE AFRICKÉ JEDNOTY]. Třetím argumentem zpochybňujícím tuto tezi je analýza J. Herbsta, který přesvědčivě dokazuje, že moderní státnost založená na efektivní kontrole teritoria jak ji známe v Evropě, v Africe neexistovala ani v předkoloniálním období.

Nicméně soutěžení velmocí nemělo jen dostředivé dopady na vnitropolitickou situaci, ale i odstředivé, které jsou hlediska rozpadu státní moci v mnoha případech důležitější. USA i SSSR podporovaly ve státech, jejichž centrální vlády patřily do nepřátelského tábora, povstalecké síly vedoucí často až k dlouhodobé občanské válce, přestože se jednalo o poměrně pozdní fenomén. „*Obě supervelmoci usilovaly o získání globálních spojenců až do poloviny 70. let spíše ve snaze získat podporu v obecných záležitostech v rámci institucí jako OSN, než aby usilovaly o získání spojenectví nebo kontroly konkrétního státu. V oblastech konfrontace supervelmocí se obě zapojovaly bez výčitek svědomí do aktivit s cílem destabilizovat režimy napojené na svého protivníka*“ [CLAPHAM 2005: 137]. V úvahu je rovněž potřeba brát zájmy supervelmocí, větší zájmy samozřejmě projevovaly o surovinově bohaté státy nebo strategicky umístěné jako jsou státy afrického rohu s blízkou polohou ke státům Zálivu a jedné z hlavních dopravních tras světa. Kromě zájmů supervelmocí a bývalých metropolí je potřeba vzít v úvahu i partikulární zájmy regionálních mocností. Typickým

příkladem je podpora jihoafrické vlády odbojovým hnutím usilujících o svržení marxistických režimů v Mozambiku a Angole. Mozambik na rozdíl od Angoly sledoval mnohem slabší a smířlivější politiku ve snaze získat spojení se západními státy, které na oplátku vyvinuly snahu o tlak na JAR, aby ukončila podporu RENAMO. Částečným důvodem odlišné strategie je rozdíl ve strategické poloze, která ohrožovala bezpečnost státu a především vládnoucího režimu [CLAPHAM 2005: 140]. Vnitropolitickou situaci v jednotlivých státech ovlivňovaly i další státy, které nelze označit za velmoci, ani nemají koloniální vazby na daný stát, ale v mnoha případech přispěly k rozpadu státní moci. Např. Kuba podporovala Eritreu, Sýrie a Izrael se angažovaly v Libanonu, Vietnam v Kambodži. Angažmá těchto států nebylo vždy plně autonomní. Např. Kuba ukončila svoji dřívější podporu EPLF v Eritreji, když se Etiopie stala spojencem SSSR [CLAPHAM 2005: 140].

Vnitropolitické dopady cílené destabilizace jednotlivých režimů se přenesly i do postbipolárního uspořádání světa. Konec studené války navíc plně odhalil slabost některých států, jejichž stabilita byla udržována jen díky strukturované podpoře jedné z mocností a jejich spojenců. Tato podpora nebyla ze strany USA ukončena úplně, ale začala mít podmíněný charakter. Kondicionalita pokračování podpory se projevila především v tlaku na přijetí demokratických ústav, konání svobodných a spravedlivých voleb, ekonomických reforem atd. Např. J. D. Mobutu v Zairu adoptoval požadované reformy jen formálně a nadále pokračoval v autoritářském způsobu vlády, který po ukončení finanční pomoci zcela zkolaboval a celý stát se propadl do dvou občanských válek a fakticky přestal existovat. Ztráta vnější podpory se promítla do ztráty legitimacy vládnoucí elity i v jiných státech. Rozsáhlá míra korupce, klientelismu, rozkrádání státních prostředků a zahraniční pomoci, neschopnosti financovat státní instituce, etnického napětí často katalyzovaného pořádáním demokratických voleb, spory mezi vládnoucí elitou, nespokojeností armády často vedly k vnitropolitickému napětí a konfliktu.

Ve stejném období se objevily příklady kolapsu státní autority i v jiných regionech. Především na Balkáně (Bosna a Hercegovina), ve střední Asii (Tádžikistán) a na Kavkaze (Gruzie). Zde byly vnitřní problémy vyplývající ze společenské heterogenity dlouhodobě překrývány a tlumeny ideologickým faktorem. V důsledku prohry komunistického bloku a jeho ideologie se na konci 80. let 20. stol. dostaly mnohé státy do značných vnitropolitických problémů. Legitimitu sovětského a

jugoslávského státu zpochybnily síly demokracie, nacionalismu a ve druhém případě i náboženství. Po rozpadu Sovětského svazu způsobila některým nově vzniklým republikám značné problémy praxe teritorializace enticity, která komplikovala snahy nezávislých států prosadit exkluzivně nastavený proces *nation-building*. Postsovětské republiky neměly natolik silné instituce, aby potlačily odpor nově vyloučených minorit a v kombinaci s externí intervencí Ruska fakticky došlo k rozpadu Moldavska a Gruzie. Na rozdíl od rozpadu SSSR se občanská válka stala symptomem rozpadu Jugoslávie, kde došlo k dočasnému rozpadu státní autority v několika nově vzniklých státech (především v Chorvatsku a Bosně a Hercegovině v průběhu občanské války).

Další příklady rozpadu státní autority lze v politickém prostoru identifikovat i v období před i po skončení studené války. Typickým příkladem teritoria, kde nikdy nedošlo k vybudování moderního státu je Afghánistán, zmínit lze i Barmu, která se dlouhodobě potýkala se secesionistickými entitami od svého vzniku. Objevují se i teorie, že zásahy rozvinutých států v rozvojovém světě pouze vnitropolitickou situaci zhoršují. Typickým příkladem je angažmá USA v Iráku po roce 2003, eventuelně v Afghánistánu po roce 2001, kde převzal vládu nelegitimní Talibán. Irák však bylo možné označit za mocensky stabilní stát, který byl zbaven možnosti kontrolovat své oblasti na severu, které vykazovaly separatistické tendence. Přesto je jasné, že kolaps státní moci následoval až po vojenské intervenci v roce 2003. Příklady Iráku a Afghánistánu poukazují na důležitou skutečnost, že ke kolapsu státu a jeho schopnosti plnit základní funkce může dojít v důsledku mezinárodní války. Mezi další případy oslabení státní moci lze uvést Eritreu a Etiopii v důsledku vzájemného konfliktu v letech 1998–2000, který oba státy vyčerpal natolik, že vedl k výraznému procesu *state failure*.

7.2 EKONOMICKÉ TEORIE OSLABOVÁNÍ MOCI

Ekonomické teorie rozpadu státní autority kladou důraz na ekonomický faktor rozpadu státu. Dosud nezodpovězenou otázkou zůstává, zda je kolaps ekonomického systému příčinou, důsledkem kolapsu státní moci nebo zda spolu tyto jevy vůbec nesouvisí. Při analýze konkrétních případů nelze dojít k přesvědčivému závěru, který typ kauzality je platný. Typickým příkladem, kdy kolaps státní moci vedl ke kolapsu ekonomiky je Afghánistán v průběhu 20. stol., Bosna a Hercegovina v letech 1992–

1995 a mnohé další případy, opačným příkladem může být Sierra Leone, kde zhoršování socioekonomické situace vedlo, jak vystihl R. Kaplan, v 90. letech ke zvýšenému vnitropolitickému napětí a následně kolapsu celého státu. „*Po odchodu Britů jsme si nevedli dobře. Ale teď tu mám cosi mnohem horšího – pomstu za špatnou sociální situaci, pomstu chudých, kteří nejsou ani v nejmenším schopni vychovávat děti v moderní společnosti*“ [KAPLAN 1994: 1]. V Sierra Leone došlo k souběžné kombinaci tří negativních jevů, se kterými se státní instituce nebyly schopny vypořádat. 1) narůstající migraci ze zemědělských oblastí do měst přispěla k rostoucí kohortě mladých mužů bez vzdělání, dovedností a vyhlídek na práci, 2) odrazení zemědělců od produkce potravin cenou tržních plodin a izolací od trhů způsobenou zhoršujícími se silnicemi a nedostatkem paliv, 3) potřebě importovat potraviny, což vyčerpalo vládní rezervy tvrdé měny [SILBERFEIN 2004: 218].

Naopak případy Zimbabwe, Argentiny a Severní Koreji ukazují, že ani zásadní ekonomické problémy (vedoucí ke státnímu bankrotu) nemusí vyústit v kolaps státní moci. Jednotlivé studie pracují s mnoha obecnými ekonomickými i sociodemografickými měřítky, které zapříčiňují nebo signalizují rozvrat státní moci. Od náhlého poklesu HDP, zadlužení, nezaměstnanosti, úrovně gramotnosti, kojenecké úmrtnosti atd. Druhý okruh autorů se naopak zaměřuje na analýzu států, jejichž ekonomika závisí na exportu nerostného bohatství. Velmi časté jsou právě secesionistické konflikty spojené se surovinově bohatým regionem (např. Cabinda, Biafra a další). Oddělit od sebe oba ekonomické přístupy je zavádějící, protože oba fenomény spolu úzce souvisí. Za předpokladu neefektivního ekonomického řízení státu, kdy jsou příjmy rozkrádány a alokovány jen mezi vládnoucí elitu, může nerostné bohatství vést k vnitropolitickému napětí a nikoliv k ekonomickému rozvoji státu. Slabě strukturované ekonomiky se rovněž vystavují riziku světové fluktuace cen komodit. Ekonomické problémy v kontextu krize legitimacy politického systému mohou vést až k občanské válce.

7.3 VÁLEČNÁ EKONOMIKA

Fenomén válečné ekonomiky je úzce spojen se závislostí státu na exportu primárních komodit. Jedná se např. o cenné kovy, diamanty, ale i ropu. Kontrola těžby a z ní plynoucích zisků je ekonomicky zajímavá. Různé nestátní ozbrojené skupiny, ale

i sousední státy ve snaze získat kontrolu nad příjmy plynoucími z těžby a prodeje těchto komodit mohou usilovat a vyvolání kolapsu státní autority a mocenského vakua, který jim umožní v daném teritoriu tento segment ekonomiky kontrolovat. Zpravidla se jedná o komodity snadno obchodovatelné na černém trhu např. drogy, diamanty, ropu, zlato, měď atd. Typickým příkladem je kontrola těžby diamantů v Sierra Leone, narkotik v Afghánistánu, ropovodů v Kolumbii atd. Povstalecké skupiny tak prostřednictvím ilegálního obchodu financují pokračování konfliktů i zisk, konflikt se tak nestává prostředkem k dosažení cíle, ale cílem samotným.

Přestože se v odborné literatuře setkáváme s touto koncepcí rozpadu státní autority (válečnou ekonomikou) až v 90. letech 20. stol., fakticky se nejedná o nový fenomén. Ekonometrický koncept rozpracoval P. Collier, který tvrdí, že konflikty v rozvojových zemích nejsou vedeny snahou zvítězit, ale udržovat konflikt co nejdéle a profitovat z možností, které konflikt umožňuje. *„Podle obecného přesvědčení je nesnášenlivost (grievance) často vnímána jako hlavní příčina rebelie. Nicméně faktory určující finanční a vojenskou životaschopnost rebelie jsou mnohem důležitější než objektivní důvody nenávisti. Ani nerovnost ani politický útlak nezvyšují riziko konfliktu. Je možné identifikovat několik zdrojů financování rebelií. Příjmy z exploatace přírodních zdrojů jako jsou diamanty v Angole, drogy v Kolumbii, dřevo v Kambodže jsou důležitými zdroji financování povstání“* [COLLIER; HOEFFLER 2002: 1]. Collierova hypotéza o příčinách vnitropolitických konfliktů se setkala s množstvím kritiky, přesto je velmi podnětná. Je zřejmé, že úroveň rozvoje ekonomiky a vnitropolitický konflikt se vzájemně ovlivňují. Navíc konflikt v hranicích jednoho státu se snadno přelévá do celého regionu, a ovlivňuje tak ekonomickou situaci v sousedních státech i v celém regionu.

7.4 SOCIOLOGICKÉ TEORIE ROZPADU STÁTNÍ MOCI

V mnoha státech po dosažení nezávislosti nedošlo k vybudování demokratického politického systému se silnými institucemi, který by dokázal politickými prostředky vyřešit spory mezi jednotlivými etniky a národnostmi. V mnoha případech došlo k nastavení exkluzivního politického prostředí, v němž jedna národnost nebo etnikum získala dominantní postavení v politickém a ekonomickém systému, administrativě nebo armádě a stala se nositelem procesu *state-building* a *nation-*

building, přičemž tato oprese vyvolala negativní reakci u ostatních minorit žijících v hranicích stejného státu. D. Horowitz a F. Stewart v této souvislosti přišli s teorií společenské nerovnosti, která umožňuje vysvětlit propuknutí konfliktu mezi jednotlivými společenskými skupinami a potenciální rozpad státní autority (více kapitola 10). Obdobně k problému přistupuje i R. I. Rotberg, podle kterého neexistuje žádný zhroucený stát bez sporů mezi komunitami [ROTBERG 2004: 58]. D. Horowitz rozděluje etnické skupiny na roztríděné (*ranked*) a neroztríděné (*unranked*). Rozdíl spočívá v souladu či nesouladu společenských tříd a etnického původu. Pokud koincidují, můžeme hovořit o roztríděných etnických skupinách, pokud procházejí napříč společenskými třídami, můžeme hovořit o neroztríděných etnických skupinách [HOROWITZ 2000: 22]. Situace, kdy jedna etnická skupina dominuje klíčovými sférami státu, a příslušníci ostatních skupin jsou odsouzeni k podřadnému společenskému postavení, vytváří potenciál vnitřního konfliktu a rozpadu státní moci. Příkladem je situace na Šrí Lance nebo ve Rwandě po získání nezávislosti.

S obdobnou koncepcí přišla F. Stewart, která rozděluje společenskou nerovnost na vertikální (*vertical inequality*) a horizontální (*horizontal inequality*). „*Horizontální nerovnost je nerovností mezi skupinami na rozdíl od vertikální nerovnosti, nebo nerovností mezi individui. Skupiny jsou obecně definovány kulturou – podle etnicity, náboženství, rasy, regionu. Horizontální nerovnosti jsou vnímány jako multidimenzionální s ekonomickou, sociální a politickou perspektivou*“ [STEWART 2009: 3–4]. Vertikální nerovnost popisuje situaci, kdy zastoupení jednotlivých společenských skupin ve společenských třídách odpovídá proporčnímu zastoupení jednotlivých etnik. Respektive příslušníci všech etnik mají rovnou možnost získat vzdělání, přístup do politiky, administrativy atd. Nicméně v oblastech s výraznou geografickou koncentrací jednotlivých etnik se toto prostorové distribuování populace odráží i v zastoupení jednotlivých etnik na klíčových pozicích. Naopak koncept horizontální nerovnosti odráží situaci, kdy se jedno etnikum stane dominantním v rámci institucí státu a instituce státu se stávají nástrojem k utlačování příslušníků ostatních etnik, které nemají přístup ke vzdělání a klíčovými pozicím v jednotlivých sférách. Právě horizontální nerovnosti jsou důležitým zdrojem nenávisti (*grievance*) a potenciálně nestability, nezávisle na rozsahu vertikální nerovnosti [STEWART 2009: 6]. Takový přístup může odrážet společenskou situaci v rámci celé společnosti nebo pouze přístup politických elit. Např. Sinhálci prostřednictvím *Sinhala Only Act* cíleně

degradovali společenské postavení Tamilů a jejich vliv v nově nezávislém státu. Jazykový zákon *Sinhala Only Act* z roku 1956 povýšil sinhálštinu nad tamilštinu, způsobil společenskou degradaci Tamilů, a stal se primární příčinou konfliktu [RIEGL 2006: 69]. Zatímco pro Tamily se šrilanský stát stal nelegitimním, z pohledu majoritních Sinhálců byl nadále plně legitimní institucí. Dopad na rozklad státní moci může mít i existence diaspory, která finančně podporuje povstalce proti vládě. Příkladem takových diaspor jsou Kurdové v Evropě, Libanonci v západní Africe a Tamilové v severní Americe jsou často schopny využít finanční zdroje a publicity k podpoře aktivit bojovníků ve své domovině [COLLIER; HOFFLER 2002: 1]. V jiných případech se podporování společenských nerovností může stát nástrojem autoritářských režimů k udržení moci, jehož součástí je podporování skupinových konfliktů, sporů mezi opozicí i oslabování státních institucí. „V roce 1992 šlo 95 % vládních výdajů Zairu na potřeby prezidentského úřadu, který fakticky kontroloval všechny státní výdaje“ [RENO 1999: 154]. Zair je typickým příkladem, kde tato politika rozděl a panuj vedla až ke kolapsu celého státu. Skupinové nerovnosti poskytují mocný zdroj nenávisti, kterou mohou lídři využít k mobilizaci a politickým protestům, přičemž se odvolávají na prvky společné kultury (společnou historii, jazyk nebo vyznání) a poukazují na skupinové vykořisťování (skutečné nebo domnělé). Taková mobilizace se objevuje zejména při korelaci výskytu politické a ekonomické nerovnosti, kdy jsou lídři skupin vyloučeni z participace na politické moci a masy strádají ekonomicky. Příklady, kde nerovnosti byly faktorem vedoucím ke konfliktu, jsou Pobřeží Slonoviny, Rwanda, Severní Irsko, Nepál, Chiapas, Súdán, Šrí Lanka, Gruzie a mnohé další [STEWART 2009: 6].

Obdobně jako v ekonomickém přístupu k rozpadu státní moci, i v tomto případě jsou možné dvě verze rozpadu státu. Zaprvé konflikt jednotlivých skupin o kontrolu státní moci vede k jeho kolapsu (Rwanda), zadruhé rozpad státních institucí a neschopnost zajistit příslušníkům jednotlivých etnik vede ke skupinovému konfliktu (Zair – Demokratická republika Kongo). Jednotlivé teorie rozpadu státní moci akcentují různá východiska vnitropolitických konfliktů a občanských válek, které souvisí s rozpadem státních institucí a neschopností plnit funkce státu. „*Ti na politické pravici mají sklon předpokládat, že to je kvůli dlouhotrvajícím etnickým a náboženským záštím, ti v politickém středu předpokládají, že je tomu kvůli nedostatku demokracie a násilí se objevuje, kde příležitosti k mírovému řešení politických sporů scházejí a ti na politické*

levici předpokládají, že je tomu kvůli ekonomickým nerovnostem a hluboce zakořeněnému dědictví kolonialismu“ [COLLIER; ELLIOTT; HEGRE; HOEFFLER; REYNAL-QUEROL; SAMBANIS 2003: 53]. Skutečné příčiny konfliktu a rozpadu státní moci jsou však zpravidla mnohavrstevné a lze v nich identifikovat všechny aspekty, které akcentují jednotlivé teorie.

7.5 PŘÍČINY VZNIKU VNITŘNĚ NESUVERÉNNÍCH A MEZINÁRODNĚ NEUZNANÝCH STÁTŮ

Jak upozornili mnozí autoři (např. McGarry, Bartmann) naprostá většina současných států má heterogenní společnosti a lze je přirovnat k malým impériím. Problematikou společenské heterogenity jednotlivých států se zabýval i W. Connor, který došel k závěru, že ze 132 entit obecně považovaných v roce 1971 za státy, pouze 12 (9,1 %) států mělo hranice víceméně shodné s teritoriální distribucí jedné národnosti. U dalších 25 států příslušníci jednoho národa tvořili více než 90 % celkové populace státu, ale které zároveň obsahovaly důležitou minoritu, zatímco v dalších 25 případech počet příslušníků dominantního etnika činil od 75 % do 89 % populace, ale v 39 případech největší národnost či potenciální národ tvořil méně než polovinu populace [CONNOR 1978: 382, citováno dle MUIR 1997]. V důsledku rozpadu Jugoslávie, Sovětské svazu a akceptace některých mikrostátů do společenství suverénních států se počet společensky homogenních států nezvýšil, ale naopak přibýlo značné množství států mnohonárodnostního charakteru. W. Connor v roce 1993 zjistil, že z nějakých 180 lze zhruba 15 považovat za národní státy. Mezi ně patří Japonsko, Island, obě Koreje, Portugalsko a několik dalších států [CONNOR 1978: 374–375, citováno dle MUIR 1997: 48].

Jak bylo zmíněno v kapitole o teoriích rozpadu státní moci, vznik kvazistátů je v mnoha případech důsledkem začlenění nesusoudných a zneprátelených skupin obyvatel v hranicích společného státu, rozdělení národnostních skupin do více států, sloučení historicky nesusoudných teritorií do jednoho státu, ideologického konfliktu nebo porušení teritoriální integrity a suverenity dané entity zvnějšku. Vznik jednotlivých typů kvazistátů (s výjimkou kvazistátů nesplňujících geografické charakteristiky) je důsledek zvolené strategie nespokojených skupin, eventuálně intervence vnějšího aktéra v jejich prospěch. Pokud jsou skupiny zcela vyloučené z podílu na státní moci,

obvykle vidí pouze dvě možnosti, buď svrhnout vládu a chopit se moci, nebo se pokusit o secesi [BACCHELI; BARTMANN; SREBRNIK 2004: 5–6]. Vnitropolitické problémy v mnoha státech jsou primárně způsobeny rigidním přístupem mezinárodního společenství k teritoriálním změnám a odmítáním změny státních hranic. Možnost použití síly proti secesionistům tak odstraňuje motivaci pro etnické usmiřování [HERBST 1996–1997: 131]. V takové situaci je obtížné dosáhnout vládní a teritoriální legitimacy ospravedlňující samotnou existenci heterogenních států a vybudovat společnou státní ideu. „*Velké množství konfesijních, ekonomických, kulturních i národnostních štěpení, která znesnadňují vytvoření jednotné národní ideje, která by tyto skupiny mohla stmelit*“ [LEICHTOVÁ 2007: 178].

Společenská štěpení mohou při aplikaci horizontálních i vertikálních nerovností vůči minoritním i majoritním členům společnosti vést k vnitřnímu konfliktu a omezení či ztrátě suverenity nad svrchovaným územím. Podle zvolené strategie (secese, svržení vlády) aktéra zpochybňujícího legitimitu vlády dochází k intrastátnímu teritoriálnímu nebo intrastátnímu vládnímu konfliktu. Primární příčina vnitropolitického konfliktu zpravidla vychází z negativní reakce společnosti (segmentu společnosti čelícího represí) na konkrétní politická opatření (často selektivně represivní). Příčiny konfliktu zpravidla vyplývají z následujících oblastí:

- 1. národnostní (etnické) – např. Rwanda,**
- 2. ekonomické – např. Katanga, Cabinda,**
- 3. historické – např. Cabinda, Somaliland,**
- 4. náboženské – např. Republika srbská Krajina,**
- 5. jazykové – např. Šrí Lanka,**
- 6. ideologické/politické – např. Taiwan, Západní Bosna,**
- 7. rasové – např. Rhodésie [více Riegl 2006].**

Jednotlivé konflikty vedoucí k oslabení státní moci jsou značně komplikované a často se v nich kříží více aspektů (konfliktních linií), které působí proti sobě nebo se naopak posilují. Typickým rysem konfliktů je, že jednotlivá konfliktní štěpení se v čase dynamicky proměňují. Např. konflikt mezi Tamily a Sinhálci vznikl primárně kvůli represivní jazykové politice Sinhálců a postupně se modifikoval především v konflikt náboženský. Represe může vést k jednostrannému vyhlášení nezávislosti (případně

různého stupně autonomie) části teritoria nebo ke snaze o neústavní převzetí moci ve státě. S druhou strategií se setkáváme především v situaci, kdy dochází k výraznému ideologickému štěpení ve společnosti, jakými jsou např. národní revoluce [více MCCOLL 1969], kdy příčinou vnitrostátního konfliktu není represe minorit, ale vertikální nerovnosti vedoucí k lokálním rebeliím, revolucím až k národním revolucím. Typickým příkladem jsou revoluční války v několika státech Latinské Ameriky, Afriky, Asie i Evropy, jejichž cílem je svržení vlády a nastolení nového režimu, které vykazují značné množství společných rysů. Obdobně jako u teritoriálních konfliktů, mají i protivládní konflikty významný geografický aspekt, kdy strategií rebelů je v první fázi vytvoření bezpečné teritoriální základny, která se postupně transformuje v *insurgent state*, jenž umožňuje povstalcům otevřený konflikt s vládou o moc. Tyto povstalecké skupiny často ovládnou rozsáhlá a nedostupná území, jejich konečným cílem není etablování vlastního státu, ale získání moci ve stávajícím státě. Typickým příkladem je dlouholetá občanská válka v Nepálu, kde povstalci postupně kontrolovali veškeré teritorium s výjimkou hlavního města a na základě mírové dohody s vládou a všeobecných voleb dosáhli svého cíle.

7.6 SYNTÉZA TEORIÍ ROZPADU STÁTNÍ MOCI: METODICKÝ RÁMEC CAST

CAST (*The Conflict Assessment System Tool*) představuje pokus o syntézu jednotlivých teorií oslabování státní moci kladoucí důraz na ekonomické, sociologické, politické, vojenskobezpečnostní a jiné aspekty rozpadu státní moci [více ŠMÍD; VAŘURA 2009]. CAST je analytický model včasného varování a odhadu nebezpečí pro slabé státy a státy v úpadku. Tento hodnotící model byl vytvořen Institutem pro studium diplomacie na Georgetown University's School of Foreign Service v průběhu 90. let. Jeho cílem je poskytnout nástroj k včasnému určování rizik hrozících slabým státům ohroženým zhroucením. CAST se skládá ze čtyř částí: Failed State Index, analýza klíčových státních institucí k udržení trvalé bezpečnosti, sestavení neočekávaných faktorů (STINGS) a konceptuální mapy [BAKER 2006: 3].

- **Failed State Index**

Failed State Index představuje součet dvanácti indikátorů¹⁶ poskytujících informace o politicko-vojenské, ekonomické a sociální situaci, která může v případě negativních hodnot vést ke zhroucení státu. Pomocí hodnoty lze definovat zhroucený stát. Každý z indikátorů je hodnocen na 10-stupňové škále, kde hodnota 0 představuje zcela stabilní stav, hodnota 10 stav představuje naprostý rozvrat v dané oblasti.

➤ **Sociální indikátory**

- 1) Zvyšující se demografický tlak (tlaky odvozené z vysoké hustoty populace ve vztahu k dodávkám jídla a dalších pro život nezbytných zdrojů, hraniční spory, vlastnictví půdy, kontrola významných historických a náboženských památek atd.).
- 2) Velký počet uprchlíků a vnitřně přesídlených osob (násilné přesídlování komunit v důsledku násilí a represe, nedostatek potravin, choroby, nedostatek pitné vody, spory o půdu atd.).
- 3) Existence skupiny hledající pomstu nebo pociťující historickou křivdu (historické křivdy a mezi etnického násilí, existence skupin perzekuovaných státem či dominantní skupinou, politické vyloučení).
- 4) Chronický a dlouhodobý odchod obyvatel (odliv mozků, intelektuálů a politiků obávajících se represe do zahraničí, dobrovolná emigrace střední třídy a ekonomicky produktivního segmentu populace v důsledku zhoršování ekonomické situace, růst exilových komunit).

➤ **Ekonomické indikátory**

- 5) Nerovný ekonomický rozvoj jednotlivých skupin (nerovný i domněle nerovný přístup ke vzdělání a ekonomické postavení založené na příslušnosti k určité skupině, úroveň vzdělání, úmrtnost novorozenců a úroveň chudoby založená na příslušnosti k určité skupině).
- 6) Velký ekonomický úpadek (pokles ekonomiky měřený HDP, zadlužením, dětskou úmrtností, mírou chudoby a bankrotů, náhlý pokles u cen komodit, zahraničních investic a příjmů ze zahraničního obchodu, devalvace měny, nárůst šedé ekonomiky, pašování, úniku kapitálu, nárůst korupce, nezákonné

---

¹⁶ Viz příloha č. 6

transakce).

➤ **Politicko-vojenské indikátory**

- 7) Kriminalizace a/nebo delegitimizace státu (masivní korupce, na které se podílí vládnoucí elita, odmítání transparentnosti, zodpovědnosti a politické reprezentativnosti, rozšířená ztráta důvěry ve státní instituce, široce bojkotované volby, masové demonstrace, občanská neposlušnost, neschopnost státu vybírat daně, odmítání branné povinnosti, armádní revolty).
- 8) Zhoršování veřejných služeb (úpadek základních státních funkcí včetně neschopnosti chránit občany před terorismem a násilím, neposkytování služeb jako je zdravotnictví, vzdělání, veřejná doprava atd.).
- 9) Rozplynutí vlády práva a široce rozšířené porušování lidských práv (vznik autoritářské, diktátorské nebo vojenské vlády, ve které jsou ústavní postupy zrušeny nebo zmanipulovány, propuknutí politicky motivovaného násilí namířeného proti občanům, nárůst politických vězňů a disidentů, kterým je upírán soudní proces v souladu s mezinárodními normami, porušování politických, sociálních a občanských práv individuálních i jiných, např. zastrasování médií, politizace soudnictví, používání armády k politickým cílům, veřejná represe politické opozice).
- 10) Bezpečnostní složky chovající se jako stát ve státě (vznik pretoriánských jednotek jednajících beztrestně, vznik soukromých milicí podporovaných či sponzorovaných státem, které terorizují opozici, podezřelé nepřátele, či sympatizanty opozice, vznik armády v armádě, která slouží dominující vojenské nebo politické klice).
- 11) Nárůst frakcionalizovaných elit (fragmentace vládních elit a státních institucí podle etnických, třídních, náboženských, klanových nebo rasových linií, politické elity používají nacionalistickou rétoriku v termínech společenské iredenty např. Velké Srbsko nebo společné solidarity (obrana víry, etnické čistky).
- 12) Intervence jiného státu (vojenské nebo paravojskové angažování do vnitřních záležitostí státu v ohrožení vnějšími armádami, státy atd.) [BAKER 2006: 10–11].

Maximální hodnota Failed State Index při součtu všech dvanácti indikátorů je 120. Státy nabývající hodnoty 30 a méně nejsou nijak ohroženy a jsou považovány za stabilní. Pokud se hodnoty jejich indikátorů pohybují od 30 do 60, pak by může být jejich vývoj monitorován. Pokud se součet indikátorů nachází mezi 60 a 90, pak by měl by mělo být mezinárodní společenství varováno před možným zhroucením státu a „zasáhnout“. Součet od 90 do 120 ukazuje na státy těsně před zhroucením, nebo na státy již zhroucené¹⁷.

➤ Klíčové státní instituce

Další důležitou součástí analytického modelu CAST je hodnocení pěti klíčových institucí¹⁸ pro fungování státu a udržitelnou bezpečnost (udržitelnou bezpečnost definují analytici CAST jako stav, kdy stát je schopen své vnitřní problémy řešit sám mírovou cestou – tedy bez použití armády). „*Těchto pět klíčových institucí tvoří: nezávislý soudní systém a vláda zákona, efektivní veřejná správa a profesionální byrokracie, kompetentní policejní sbor, profesionální a disciplinovaná armáda zodpovědná legitimní civilní vládě, schopné (politické) vedení*“ [BAKER 2006: 3, 16]. Hodnoceny jsou pomocí 5-stupňové škály tří následujících kvalit:

1) Profesionalita – instituce jsou profesionální a kompetentní v naplňování svých úkolů.

2) Legitimita – instituce jsou akceptovány a vnímány společností jako instituce sloužící občanům.

3) Reprezentativnost – v institucích nedominovala jedna frakce či nějaká skupina) [BAKER 2006: 3, 16]. Všechny aspekty se hodnotí na škále: 5 – Silná (*Strong*), 4 – Dobrá (*Good*), 3 – Střední (*Moderate*), 2 – Slabá (*Weak*), 1 – Nízká (*Poor*), 0 – Žádná (*None*).

➤ STINGS

STINGS představují zvláštní (často předvídatelné) faktory, které mohou situaci

---

¹⁷ Viz příloha č. 7.

¹⁸ Viz příloha č. 8.

v zemi náhle změnit:

- 1) Překvapení – např. kolaps měny.
- 2) Spouštěč – např. atentát nebo vojenský převrat.
- 3) Výstřednost – např. schopnost společnosti akceptovat menší míru politického násilí, která by byla pro jinou společnost zničující.
- 4) Národní temperament – např. kulturní a náboženské tradice, které významně ovlivňují vůli společnosti ke kompromisu.
- 5) Kazisvět – skupina lidí či nějaký vůdce, který vnímá mírová jednání a mír jako ohrožení své moci a postavení.

Pro určení STINGS je nutné dobře znát charakter společnosti daného státu, nebo stejné události nebudou mít stejný vliv ve všech zemích [BAKER 2006: 17–18]. Obecně se jedná o neočekávatelné faktory, které mohou podnítit, akcelarovat konflikt a velmi snadno vést k porušení křehkých mírových dohod dosažených po předchozím konfliktu.

➤ **Konceptuální mapa**

Představuje schématický diagram znázorňující dynamiku vývoje státu v čase. Dobře tak jsou vidět momenty, kdy se situace zhoršuje a kdy naopak zlepšuje. Tato mapa pracuje s pěti stádii, přičemž každé z nich má několik alternativ. Je též možné, aby se stát do určitého opět vrátil. Tímto se docílí zobrazení kvalitativních posunů ve vývoji státu.

1. Stádium – kořeny konfliktu (např. predispozice společnosti k fragmentaci, historie).
2. Stádium – urychlující události (např. diskriminační politika, převrat).
3. Stádium – období transice státu (dochází ke změnám ve státě, mohou být násilné či nikoli).
4. Stádium – transformování státu (pokud bylo násilné, může vyústit ve vojenské vítězství, ale taky v nevyřešený konflikt; pokud proces probíhal bez použití násilí, výsledkem mohou být např. volby).
5. Stádium – výsledek (vzhledem k předchozímu vývoji může dojít buď k pokračujícímu chaosu, nebo vytvoření stavu udržitelné bezpečnosti) [BAKER 2006: 20].

➤ **State Fragility Index**

Obdobný koncept jako *Failed State Index* představuje *State Fragility Index*, který zpracovává *Center for Systemic Peace and Center for Global Policy*. Obdobně jako *Failed State Index* i *State Fragility Index* měří efektivnost a legitimitu v dimenzi ekonomické, politické, sociální a bezpečnostní (fakticky tak syntetizuje jednotlivé přístupy k rozpadu státní moci), kdy se na základě součtu skóre legitimacy a efektivnosti stanoví celkový index fragility. Maximální součet všech dimenzí v oblasti efektivnosti představuje 13 bodů a 12 bodů na úrovni legitimacy. V hodnocení za rok 2008 dosáhlo maximálního počtu bodů např. Somálsko¹⁹.

---

¹⁹ Viz příloha č. 9.

8 LEGITIMITA STÁTU

Otázka legitimacy státu úzce souvisí s problematikou oslabování státní moci. V politickém prostoru lze nalézt množství států, které mají problémy s různými aspekty legitimacy. C. Clapham klade legitimitu státu do kontextu se třemi různými přístupy k definování státu. V prvním pojetí klade Clapham stát do souvislosti především se schopností vlády státu efektivně vykonávat suverenitu nad svým teritoriem a populací. Stát se v tomto pojetí fakticky rovná institucionální struktuře, od níž se primárně očekává mocenská kontrola teritoria [CLAPHAM 2005: 8]. Z tohoto pohledu lze považovat za legitimní a funkční státy s demokratickými i nedemokratickými režimy. F. Fukuyama se v tomto bodě odvolává na S. Huntingtona, který upozorňuje na fakt, že „země mohou vládnout a splňovat kritéria státu bez ohledu na jejich legitimitu“ [FUKUYAMA 2004: 26]. V tomto pojetí státu je legitimita založena primárně na schopnosti státu plnit funkci garanta bezpečnosti a vynutit si monopol legitimního násilí v rámci své jurisdikce. Tedy prosadit svou vůli ve vztahu k celé populaci v rámci mezinárodně uznaných hranic. V tomto ohledu není podmínkou efektivních států, aby celá (nebo větší část) populace sdílela společnou státní identitu, která je nezpochybnitelně silně posílená pokud jsou podmínky splněny [CLAPHAM 2000: nečíslováno].

Druhý přístup k definování státu dává C. Clapham do souvislosti s tzv. *idea of state*, která úzce souvisí s vládní legitimitou a teritoriální legitimitou konkrétního státu [CLAPHAM 2005: 9]. Vládní legitimita je především ochotou populace nechat se zastupovat a ovládat konkrétní vládou, která může svůj zdroj legitimacy odvozovat různými způsoby. „V západním liberálním myšlení má vláda právo zastupovat občany, protože si je vybrali na základě široce akceptovaných ústavních mechanismů. V jiných obdobích byla vládní legitimita odvozena od Boha, diktatury proletariátu“ [CLAPHAM 2005: 10]. Teritoriální legitimita se dotýká přímo práva státu na existenci v jeho mezinárodně uznaných hranicích a vyžaduje, aby přinejmenším většina populace souhlasila s existencí státu, což souvisí se smyslem pro národnost, která vytváří mezi občany pouto sounáležitosti, či právem státu na kontrolu teritoria, které dříve okupoval, či získal na základě mezinárodních dohod [CLAPHAM 2005: 10]. V tomto pojetí státu

je legitimita založena primárně na vůli populace identifikovat se s existujícím státem a jeho vládou. Problém může vznikat především v situaci, kdy se jedná o mnohonárodnostní státy, kde jedna ze společenských skupin dominuje v politice, administrativě, ekonomice či kultuře a ostatní skupiny se musí tomuto faktu podřítit nebo se s ním smířit (bez ohledu na to zda se jedná o demokratické politické nebo nedemokratické politické systémy), což může vést až k rozpadu státu. Podle H. H. Holma je rozpad státu nedělitelně spojen s otázkou politické legitimacy [HOLM 2000: 5]. A. C. Mason dává krizi legitimacy státu, vyplývající z neschopnosti efektivně kontrolovat vnitřní záležitosti, do souvislosti se ztrátou legitimacy vlády státu, ke které dochází při kolapsu státních institucí. *„V hroutících se státech zničených sociopolitickými krizemi a násilným vnitřním konfliktem může degradovaná autorita centrální vlády zhoršit bezpečnostní nedostatky, když ve stejném čase redukuje možnosti politiky a eroduje legitimitu státu“* [MASON 2001: 3].

Poslední přístup k definování státu dává C. Clapham do souvislosti s mezinárodním uznáním. V tomto pojetí je stát *„teritoriální spojením lidí uznané pro účely práva a diplomacie jako rovného člena systému států“* [CLAPHAM 2005: 11]. V tomto pojetí státu je legitimita založena primárně na mezinárodním uznáním daného státu za suverénního člena mezinárodního společenství bez ohledu, zda je tento stát schopen v rámci svých mezinárodně uznaných hranic vykonávat monopol legitimního násilí, či zda je jeho obyvatelstvo ochotno se smířit s jeho existencí. Jako konkrétní příklad lze zmínit všechny tzv. zhroucené státy nebo i Kolumbii, jejíž vláda není schopna prosadit monopol legitimního násilí a *„ve společnosti je velmi malý konsensus na jednotící ideji Kolumbie“* [MASON 2001: 14].

V ideálním pojetí disponují všechny mezinárodně uznané státy ve větší či menší míře všemi zdroji legitimacy, autority státu efektivně ovládají své teritorium, toto teritorium je legitimně spravováno, protože občané států se identifikují se státy a jejich vládami a zároveň je státnost uznaná ve vnitřním slova smyslu občany a ve vnějším slova smyslu ostatními státy, což vládám umožňuje stát zastupovat [CLAPHAM 2005: 11]. V praxi se jedná o ne vždy naplněný ideál a mnoho entit obecně považovaných za stát splňuje jen některé z kritérií, které „mytologie státu“ předpokládá. Tato problematika je velmi úzce spojena s otázkou legitimacy existence státu jako takového. V politickém prostoru existuje značné množství kvazistátů, které disponují jen některými zdroji legitimacy, které zajišťují jejich pokračující existenci mezistátním

systemu. Na tento problém poukazuje i B. Bartmann, který rovněž vymezuje tři zdroje legitimacy státu, které ospravedlňují jeho existenci v praktickém i morálním významu. Praktická stránka legitimacy státu se podle B. Bartmanna týká především kapacit státu a schopnosti jeho institucí plnit své funkce. Naopak morální stránka legitimacy státu se týká vnitřního aspektu práva státu na existenci (zda je jako legitimní vnímán populací) a vnějšího aspektu práva státu na existenci (zda je jako legitimní vnímán mezinárodním společenstvím) [BARTMANN 2004: 15]. Podle B. Bartmanna se morální odůvodnění existence státu dotýká jeho vnitřní a vnější legitimacy. *„Vnitřní aspekt legitimacy reflektuje rozsah loajality společnosti ke státu. Vnější aspekt legitimacy se týká přesvědčení, že konkrétní teritoriální jednotka má právo být konstituována jako stát a užívat privilegia vyplývající ze suverenity a členství v mezinárodním systému“* [BARTMANN 2004: 15].

Otázka legitimacy úzce souvisí s problematikou kvazistátů, protože se jedná o politickogeografické entity, které často čelí deficitu určitého typu legitimacy a naopak se zaštiťují jiným typem legitimacy ve snaze obhájit nebo získat statut suverénního státu. Přesně to vystihl B. Bartmann ve své analýze mezinárodně neuznaných entit, které postrádají vnější legitimitu. *„Pro představitele mezinárodně neuznaných států, mezinárodní uznání bezpochyby posílí legitimitu, která je pro ně základem nároků na nezávislý stát“* [BARTMANN 2004: 16]. Naopak pro kvazistáty, které mají problémy s vnitřní legitimitou, je vnější legitimita pojistkou jejich existence. *„Legitimita je ochranou proti rozpínavosti (hlavní faktor v ochraně Kuvajtu) a pro nejmenší a nejslabší státy, stejně jako pro státy čekající na uznání, odvolávání se na legitimitu jejich nezávislosti je jedinou obranou, když čelí hrozbě“* [BARTMANN 2004: 16]. Zatímco mezinárodně neuznané entity argumentují ve své snaze o mezinárodní uznání vnitřní legitimitou vyplývající z podpory vlastního obyvatelstva, u vnitřně nesuverénních entit je tomu přesně naopak. Jejich existence je založena na vnějším aspektu legitimacy. Respektive legitimitu jim dodává rozhodnutí mezinárodního společenství, že tyto entity mají právo na členství v mezinárodním systému coby suverénní stát. Přitom míra vnitřního aspektu legitimacy není fakticky relevantním kritériem, přesto zde existuje určitá regionální diferenciací – např. v Africe je tradičně považován za zástupce státu ten, kdo kontroluje hlavní město.

Nejčastěji dochází ke zpochybnění vládní (např. v důsledku činnosti povstaleckých hnutí) a teritoriální legitimacy (v důsledku vzniku secesionistické entity).

To u institucionálně slabých států může vyústit v kolaps legitimacy státních institucí, které nemají kapacity kontrolovat teritorium a obyvatelstvo. Neschopnost efektivně kontrolovat teritorium a obyvatelstvo nemusí mít vnitřní příčiny, ale může být i důsledkem vnější okupace a intervence (v krajním případě může dojít i k vytvoření exilové vlády nebo nastolení faktické protektorátní správy dané entity), která nemusí nutně vést ke zpochybnění vládní, teritoriální ani vnější legitimacy. V politickém prostoru se vyskytuje i scénář opačný, kdy nízká efektivita státních institucí vede ke zpochybnění vládní a teritoriální legitimacy. Klasickým příkladem je vývoj v Somálsku, kdy nedemokratický režim S. Barreho vedl ke zpochybnění vládní legitimacy a teritoriální legitimacy v očích populace bývalého britského Somálska. Od 90. let 20. stol. lze naopak zpochybnění legitimacy Somálska spatřovat především v jeho nízkých institucionálních kapacitách a neschopnosti efektivně kontrolovat teritorium a populaci. Krize legitimacy státních institucí a následně ztráta vládní a teritoriální legitimacy vyústila ve vyhlášení nezávislého Somalilandu, který disponoval relativně silnou legitimitou státních institucí i legitimitou vlády a teritoriální legitimitou, ale nezískal mezinárodní (vnější legitimitu). Z tohoto důvodu ztráta jednotlivých zdrojů legitimacy úzce souvisí s problematikou kvazistátů. Zejména v mnohonárodnostních státech, ve kterých dochází k dominanci jednoho etnika nad ostatními, může dojít ke zpochybnění legitimacy státu ze strany segmentů společností, které se odlišují nábožensky, etnicky, jazykově, ideologicky, geograficky a odmítají legitimitu vlády eventuelně existenci samotného státu. Legitimita státu je významně ohrožena i ve společensky homogenních státech, kdy není vláda státu vnímána jako legitimní v důsledku výrazného ideologického štěpení. V obou případech je klíčové, zda jsou centrální instituce schopny kompenzovat ztrátu vládní a teritoriální legitimacy schopností efektivně kontrolovat své teritorium. Problém legitimacy se nejvýrazněji projevuje v okamžiku, kdy některé společenské skupiny:

- **jsou vyloučeny z účasti na politické moci (podléhají represí, kladou nesplnitelné požadavky odporující vládní politice/ respektive se odmítají se jí podřít – např. marxistická orientace opozičních hnutí, zavedení práva šaría),**
- **setrvání ve společném státě za stávajícího režimu pro ně představuje více nákladů než zisků,**

- **rozhodnou se pro převzetí moci neústavními prostředky/ rozhodnou se pro jednostrannou secesi, kterou vláda není ochotna uznat,**
- **jsou dostatečně silné/ respektive centrální vláda je příliš slabá, aby je potlačila (viz kapitola 10).**

Velmi výraznou roli sehrál faktor legitimacy po roce 1945 v transnacionálních regionech nestability, jak je označuje V. Baar. Jedná se zejména o subsaharskou Afriku, jihovýchodní Asii, Balkán nebo kavkazsko-kurdistánský region. Subsaharská Afrika představuje region, na kterém lze ilustrovat výraznou dynamiku a různé faktory (pojetí legitimacy). Podle C. Clapham ztratily africké režimy rychle lidovou podporu, které se těšily v období získání nezávislosti a morální ospravedlnění kvazistátnosti založené na principu, že tyto chráněné státy reprezentují vlastní populaci se rychle vytratilo. Průběžně se kvazistátnost změnila v mechanismus, kdy si vládcí nárokovali externí podporu, která jim umožnila ovládat vlastní obyvatelstvo [CLAPHAM 1998:147]. Navzdory výchozí situaci, kdy se všechny nově vzniklé státy těšily široké podpoře vlastního obyvatelstva, rychle tuto legitimitu ztratily. Zároveň nebyly schopny vybudovat silné instituce, které by zajistily vládě monopol legitimního násilí. Jejich existence tak byla nadále zajištěna jen díky principům mezinárodního práva a vnějšímu aspektu legitimacy. Existence vnitřně nesuverénních států zajišťovaná mezinárodním společenstvím se tak paradoxně stala pro místní populaci pastí, přestože cílem bylo umožnit realizaci práva na sebeurčení a vymanění se z vnější nadvlády a ztratily tak podstatnou část své legitimacy. Praxe tyranských vlád ve svém důsledku vedou často ke kolapsu celého státu. Různé aspekty legitimacy, kterou disponují jednotlivé kvazistáty jsou uvedena v příloze²⁰.

---

²⁰ Viz příloha č. 10.

9 GEOGRAFICKÉ FAKTORY VZNIKU KVAZISTÁTU

V případě subjektů nesplňujících geografické charakteristiky, je geografický faktor primární příčinou absence statutu suverénního státu. Ztráta suverenity v případě vnitřně nesuverénních kvazistátů v mnoha případech vyplývá z neschopnosti centrální vlády kontrolovat určité (často periferní) části teritoria, které se naopak mohou stát teritoriální základnou pro činnost protivládních aktérů. Tento fakt často vyplývá z geografických charakteristik jednotlivých teritoriálněpolitických entit, distribuce obyvatelstva a kvality infrastruktury. Vznik kvazistátů je důsledek vnitropolitického vývoje v rámci daných subjektů, ke kterému v mnoha případech došlo v důsledku oslabení státní moci (může mít i regionální rozměr), kdy se nespokojená skupina obyvatelstva (národnostní, etnická, náboženská, jazyková, rasová, ideologická) pokouší o vytvoření vlastního státu nebo svržení vlády v důsledku politiky centrální vlády, která vyvolá odpor. Právě geografický faktor často determinuje, která strategie bude použita a zda bude úspěšná. Jedním z faktorů, který vede k omezení vnitřní suverenity jsou občanské války vedoucí k rozpadu státních struktur. McGoll v roce 1969 analyzoval geografický aspekt občanských válek a došel k závěru, že občanské války ve Vietnamu, na Kubě a v Řecku měly významný geografický aspekt. Strategii protivládních sil bylo vytvořit povstalecký stát (*insurgent state*) v rámci teritoria většího státu, který sloužil jako teritoriální základna k jejich aktivitám [MCCOLL 1969]. „*V některých směrech tento antistát je mikrokosmem v rámci okolního státu, má vlastní teritorium, populaci, core areas, administrativní rozdělení, ozbrojené složky a státní ideu*“ [MUIR 1997: 175]. Centrální vláda není schopna tento stav změnit a nastolit efektivní kontrolu svého území pokud nemá dostatečné silové kapacity, a pokud má teritorium nevýhodnou politickou geografii a nedostatečnou infrastrukturu. V mnoha případech dochází k faktickému rozpadu území státu na několik zón, kdy část kontroluje vláda státu, část povstalecká/é skupina/y a zbytek území je územím „nikoho“. Typickým příkladem je Kolumbie po více než čtyřicet let vnitřního konfliktu nebo Afghánistán prakticky od svého vzniku, kde se prolínají oblasti pod kontrolou centrální vlády, povstalců a teritoria pod smíšenou kontrolou. „*Státem a guerillami kontrolovaná teritoria jsou oddělena přechodnými zónami, které kontrolují vládní síly přes den a které se stávají*

v noci doménami guerilly. Dalším stádiem v pokroku guerilly v několika povstaleckých státech obsahuje dobytí měst a hlavních měst provincií, než je finálně převzato hlavní město“ [MUIR 1997: 176]. Taková situace je typická pro mnohé africké i asijské státy, které získaly nezávislost bez vzniku dostatečných státních struktur. V takovém případě sice existují formálně nezávislé „státy“, fakticky se jedná o fiktivní entity bez jednotícího prvku, legitimacy, centrální moci. Typickým příkladem je Demokratická republika Kongo (bývalá Republika Kongo, Demokratická republika Kongo a Zair), která prošla destruktivními občanskými válkami, faktickým rozpadem na několik samostatně se spravujících regionů, separatistickými válkami, okupací ze strany geograficky menších sousedů, státním bankrotem, privatizací státních příjmů rukou prezidenta atd. *„Složitá geografická situace vede ve slabých, především postkoloniálních státech, ke vzniku několika oblastí s vlastními centry, které nekomunikují mezi sebou a s centrální vládou a ta postrádá fyzické kapacity šířit státní moc po celém teritoriu a kontrolovat celé území státu. Existuje několik izolovaných oblastí uvnitř DRK, které dlouhodobě nemají žádný kontakt s vnějším světem a téměř neznají obchodní výměnu a hotové peníze“ [WEGER 2007: 237].*

DRK rozhodně nelze řadit mezi státy disponující vnitřní teritoriální a vládní legitimitou, která může do určité míry nahradit efektivitu státních institucí. Např. nacionalismus může sloužit jako nástroj konsolidace státní moci v odlehlých oblastech, pokud se to státu nedaří prostřednictvím daní a donucování [HERBST 2000: 126]. Vzhledem k tomu, že DRK čelila od svého počátku krizi legitimacy a etnickým konfliktům, musely se politické elity při snaze o konsolidaci moci spoléhat na donucování. Vnitřní problémy DRK jsou navíc podtrženy stavem infrastruktury, na který poukázal W. Reno. *„Dvacet pět let po získání nezávislosti bylo pouze 15 % silnic z dob belgické koloniální správy sjízdných“ [RENO 1998: 154].* Tento stav se také projevuje ve vývoji ekonomiky, přičemž stav konžské ekonomiky není výjimečný, naopak je typickým rysem entit, které lze označit za kvazistáty nebo zhroucené státy. HDP současné DRK se propadlo z 222 USD na 85 USD v roce 2000 a na 141 USD v roce 2006 na hlavu [EARTHTRENDS.WRI.ORG].

Pakliže má teritorium státu geografii, která je nevýhodná ve smyslu konsolidace moci, hraje podstatnou roli úroveň infrastruktury. Ta však bývá ve slabých státech na nízké úrovni a vnitropolitickou situaci to nadále znesnadňuje jako v případě Mali a

Demokratické republiky Kongo²¹. Toto tvrzení platí především pro postkoloniální státy v Asii a subsaharské Africe. Zejména v situaci, kdy státy získaly nezávislost, se potýkaly s výraznou vnitřní nestabilitou a nízkými vládními kapacitami. Platí to i pro některé postsovětské republiky v novém regionu střední Asie a oblasti Kavkazu, kdy např. nestabilní vývoj v Tádžikistánu byl ovlivněn nerovnoměrným rozmístěným infrastrukturou a výrobou [LEICHTOVÁ 2007: 177]. Vztahem geografického faktoru a kapacit státních institucí při konsolidaci moci se zabýval již v 60. letech minulého století I. H. Zaidi. Na případové studii Západního Pákistánu vytvořil koncept, ve kterém rozčlenil státní území podle stupně efektivity státní kontroly do několika zón. Efektivní státní území či obydlené území definoval jako část teritoria, které má minimální populační hustotu dvacet pět obyvatel na čtverečnou míli a které není vzdálenější více než deset mil od železniční stanice nebo silnice sjízdnou pro motorová vozidla, zatímco mimo je méně obydlené (*extra-ecunemical*) teritorium státu. Na základě vzrůstající populace a hustoty dopravní sítě rozdělil území státu na minimálně efektivní oblast, intenzivně efektivní oblast, subcore a core area [více ZAIDI 1966: 53–57]. Z hlediska problematiky kvazistátů je důležité, že v nich existují oblasti s minimální efektivitou (mimo kontrolu centrální vlády), které ohrožují jejich status suverénního státu. Zaidiho tezi o efektivním státním území lze aplikovat zejména na teritoriálně rozsáhlé státy s nerovnoměrnou distribucí obyvatelstva a nedostatečnou infrastrukturou, které mají problémy s kontrolou svých periferních oblastí. Efektivní administrativa a s ní spojená schopnost státu vybírat daně je přitom předpokladem úspěšného fungování státu. „*Schopnost státu přežít nezáleží jen na schopnosti ubránit se vojensky proti ostatním státům a povstalcům usilujících o moc, ale i na schopnosti vytěžit ekonomické zdroje potřebné k udržení diferenciovaných administrativních struktur k doručení dostatku kontrolované populaci, aby si udržely pokračující loajalitu*“ [CLAPHAM 1998: 153]. Např. v pakistánském údolí Svát o rozloze cca 1500 km² jsou oblasti, kde je infrastruktura pod kontrolou vlády a Taliban ustoupil do nepřístupných oblastí, které jsou mimo administraci státních institucí.

---

²¹ Viz příloha č. 10.

9.1 ZMĚNA VÝZNAMU A VNÍMÁNÍ VELIKOSTI TERITORIA

Politická geografie pokládá velikost a tvar území za významné atributy státu, které ovlivňují vnitřní fungování státu. Za ideální bylo historicky považováno rozsáhlé teritorium kompaktního tvaru. Naopak omezený rozsah teritoria byl vnímán jako významná strategická nevýhoda suverénního státu, což stejnou měrou platilo a dodnes platí o prolongovaném, fragmentovaném či rozeklaném tvaru území. Při empirickém pohledu na jednotlivé státy po roce 1945 je zjevné, že omezený rozsah teritoria přestal být strategickou nevýhodou. Z empirické analýzy mikrostátů (jedná se o suverénní státy definované na základě rozlohy území, jehož rozsah nepřesahuje do 1 000 km²) vyplývá, že limitovaná velikost suverénního území nemá prokazatelný vliv na fungování státu jako takového. Vymezení mikrostátů na základě rozlohy teritoria udaného v km² je vysoce arbitrární a neodpovídá např. anglosaskému vnímání velikosti teritoria. Pokud však takovéto metodologické vymezení přijmeme, dojdeme k empirickému závěru, že se jedná o vnitropoliticky relativně stabilní státy, ekonomicky prosperující, zpravidla vnitřně plně suverénní a nečelící jednostranným secesionistickým pokusům atd.²² Výjimkou je Svatý Kryštof a Nevis, kde je však možnost secese Nevisu zakotvená v ústavě na základě vnitropolitického konsensu, a Maledivy, kde však došlo k secesionistickému pokusu ještě před vyhlášením nezávislého státu [PDBA.GEORGETOWN.EDU].

Přestože velký rozsah teritoria bývá obvykle považován za geopolitickou výhodu, z hlediska udržení teritoriální suverenity se při srovnání vnitropolitického vývoje mikrostátů se stejným počtem států s největším rozsahem teritoria jeví opačně. „Obecněji velké státy mají tendenci mít více center moci. V malých státech je téměř nevyhnutelně hlavní město největším městem a centrem ekonomických aktivit. Důležitá provinční města, historická hlavní města a dokonce hlavní města sousedních států jsou často mnohem blížeji než vlastní úřady a představují atraktivní zdroj autority a řešení konfliktu“ [CLAPHAM, HERBST, MILLS 2006: 10]. Zejména pro slabé postkoloniální státy představuje schopnost kontrolovat rozsáhlé teritorium kombinované s nízkou

---

²² Viz příloha č. 11.

hustotou obyvatelstva obrovský problém, který vyplývá z již zmíněné nedostatečné infrastruktury a vysoké finanční nákladnosti při administraci řídice osídlených oblastí.

O tom, že teritoriálně rozsáhlé státy mají větší problémy s efektivní kontrolou svého teritoria, svědčí i tabulka příloze²³ (uveden je stejný počet teritoriálně nejrozsáhlejších států odpovídající počtu mikrostátů a především fakt, zda došlo v jejich historickém vývoji k omezení vnitřní suverenity). Z výčtu je zřejmé, že u teritoriálně rozsáhlých států došlo mnohem častěji k omezení vnitřní suverenity centrální vlády (v důsledku intrastátního nebo teritoriálního konfliktu). Srovnání mikrostátů a teritoriálně rozsáhlých států je metodologicky problematické. Mikrostáty získaly status suverénního státu v průměru později, čímž se snížila pravděpodobnost ztráty nebo omezení suverenity ve srovnání s teritoriálně rozsáhlými státy. Ty jsou v mnoha případech dlouhodobě etablovanými státy, které vyřešily některé vnitropolitické problémy již před rokem 1945. Na proměnu ve vnímání významu rozlohy teritoria poukazuje i J. Herbst podle kterého mělo teritorium mnohem vyšší význam v soutěživém mezinárodním systému, kdy hrozba války a potřeba zabezpečit cenné teritorium (včetně periferních oblastí) nutila představitele státu klást zvláštní důraz na kontrolu odlehlých území, která by mohla být ve válce ztracena [HERBST 2000: 14]. Tato skutečnost však již neplatí v období po roce 1945, kdy je uplatňován princip teritoriální integrity a jeho porušení je mezinárodním společenstvím vnímáno jako nelegitimní. Zatímco v soutěživém mezinárodním prostředí slabé státy (zejména v Evropě byly tyto procesy zřetelné) často přicházely o část svého suverénního teritoria nebo přímo zanikly v důsledku debellace, po roce 1945 jsou tyto procesy v rozporu s mezinárodním právem a až na výjimky fakticky vyloučeny, protože současný systém je navržen k ochraně států, které nejsou schopny se samy bránit. Fakt, že všechny africké státy přežily ve svých původních hranicích (s výjimkou Etiopie), rovněž znamená, že v mnoha případech nedošlo k vyřešení jejich vnitřních problémů. Většina současných států vznikla v prostředí, kdy efektivní ochrana vlastního území nebyla podmínkou k přežití. Nejzřetelnější je tento fakt ve státech dekolonizovaných ve 20. století. *„Zejména africké státy nevnímaly kontrolu periferních oblastí jako bezpečnostní imperativ, protože nečelily vnější hrozbě“* [HERBST 2000: 21].

Mnohé dekolonizované státy vznikly s výrazně nevýhodnými geografickými

---

²³ Viz příloha č.12.

faktory. Vliv na to měla předkoloniální i postkoloniální minulost současných států. V před i postkoloniálním období vládcí kladli jen minimální důraz na efektivní kontrolu celého teritoria. Pro předkoloniální vůdce nebyla kontrola velmi řídké obydlených periferních oblastí primární a nezbytná, protože představovala značné investice do budování administrativy, infrastruktury, armády a jen velmi nízké přínosy ve formě efektivnějšího zdanění. Situace v Evropě, kde byla značně vyšší hustota obyvatelstva, byla značně odlišná²⁴. „*Války v Evropě fakticky působily jako filtr, který eliminoval slabé státy. Válka nutila státy k větší efektivitě při vybírání daní a administrativních kapacit. Pokud stát nekontroluje efektivně své území, není zcela jistě schopen efektivně a trvale vybírat daně*“ [HERBST 2000: 113]. Velmi obdobně přistupovaly k efektivní kontrole teritoria v rámci svých koloniálních držav evropské mocnosti, které neusilovaly o ovládnutí rozsáhlých vnitrostátních území a spokojily se s kontrolou systémů pobřežních základen. Efektivní kontrola území nebyla v popředí zájmů politických elit dekolonizovaných států ani po získání nezávislosti, nicméně motivace byla již odlišná. „*Afričtí vůdci neměli zájem, aby hranice kopírovaly území, které fakticky kontrolovali. V důsledku by došlo ke zmenšení teritoria každého státu. Obdobně neměli zájem řešit teritoriální spory prostřednictvím války, která by spolu se změnami hranic mohla ohrozit jejich postavení*“ [HERBST 2000: 103]. Vzniklý stav zakonzervoval v pozdějších letech systém studené války, který poskytoval vládcům v rozvojovém světě patrony, kteří garantovali jejich vnitropolitické postavení. Dobrým příkladem je vývoj v Demokratické republice Kongo po konci Studené války, kdy spojenci z Belgie, Francie a USA začali na Mobutua tlačit, aby započal s politickými a ekonomickými reformami, které provedl pouze formálně [RENO 1998: 157]. Následná ztráta přístupu k finančním zdrojům v zahraničí způsobila v důsledku celkový kolaps státu i dvě občanské války, které v počtu lidských ztrát byly nejvyšší od roku 1945. Obecně lze státy, jak argumentuje J. Herbst, z geografického hlediska rozdělit do čtyř základních kategorií:

- státy s nevýhodnou politickou geografíí,
- státy s výhodnou politickou geografíí,
- hinterland countries (státy s rozsáhlými neobydlenými oblastmi),

---

²⁴ „*Je pozoruhodné, že hustota populace v Africe dosáhla v roce 1975 úroveň hustoty populace v Evropě z roku 1500*“ [HERBST 2000: 15].

- státy s neutrální politickou geografii [více HERBST 2000].

Státy však nelze zařadit do jednotlivých kategorií pouze na základě tvaru a eventuálně velikosti území. J. Herbst klade důraz na vztah mezi distribucí obyvatelstva, tvarem a velikostí teritoria, protože distribuce populace umožňuje vysvětlit, jak tvar a velikost států ovlivňují konsolidaci moci [HERBST 2000: 145]. Obecně lze argumentovat, že efektivní kontrolu teritoria negativně ovlivňuje:

- nevhodný tvar území (např. prolongované, rozeklané, fragmentované),
- velikost území (s rostoucím rozsahem teritoria rostou náklady na konsolidaci moci),
- nerovnoměrná distribuce populace (vzájemně vzdálená místa s vysokou koncentrací obyvatelstva negativně působí na konsolidaci moci),
- existence geograficky koncentrovaných etnických, národnostních a jazykových minorit,
- výrazné ekonomické rozdíly v rámci teritoria státu,
- nerozvinutá infrastruktura (existence oblastí s vysokou koncentrací obyvatelstva infrastrukturně neprojených s politickým centrem).

Naopak efektivní kontrolu teritoria pozitivně ovlivňuje:

- vhodný tvar území (zejména kompaktní území),
- velikost území,
- rovnoměrná distribuce populace,
- absence geograficky koncentrace etnických, náboženských a jazykových menšin,
- absence ekonomických rozdílů mezi jednotlivými oblastmi v rámci státu,
- rozvinutá infrastruktura.

9.2 TYPOLOGIE POLITICKÝCH GEOGRAFÍ TERITORIA

Mezi státy s nevýhodnou politickou geografíí lze zařadit např. teritoriálně rozsáhlé státy Sahelu nebo Demokratickou republiku Kongo, kde jsou oblasti s vysokou koncentrací obyvatelstva od sebe výrazně vzdáleny. První oblast je hlavní město Kinshasa na západě státu. *„Koncentrace obyvatelstva je vysoká především v pohraničních regionech, zatímco vnitrozemí je poměrně řídké a zalidněné. To představuje značné politické problémy při budování infrastruktury a rozšiřování státní moci. Není divu, že vláda v Kinshase měla extrémní problémy při konsolidaci moci a několik regionů se neformálně od státu oddělilo“* [HERBST 2000: 146–147]. S obdobnými problémy se potýká Somálsko (42. největší stát světa podle rozlohy teritoria), s vysokou koncentrací okolo hlavního města Mogadišo a na severu země v Somalilandu, Nigérie (32. stát), Čad, Angola (23. stát s koncentrací obyvatel kolem Huambo a v enklávě Cabinda), Mozambik (35. stát s koncentrací obyvatel kolem Maputo a v centrálně – severní oblasti), Senegal (87. stát s vysokou hustotou obyvatel kolem Dakaru a v Casamance, která usilovala o secesi), Etiopie (27. stát podle rozsahu teritoria), která přistoupila v letech 1984–1986 k přesídlení pěti miliónů obyvatel ve snaze posílit konsolidaci moci [HERBST 2000: 150–151]. Mezi státy s nevýhodnou politickou geografíí lze dále zařadit např. Chile (38. největší stát), Indonésii (16. největší stát), Filipíny (72. největší stát), Thajsko (50. největší stát), Vietnam (65. největší stát), Afghánistán (41. největší stát), Rusko (největší stát světa), ale i USA a Kanadu (3. a 2. největší stát světa). Přesto jen některé z nich je možné v určitých obdobích označit jako kvazistáty navzdory nepříznivé politické geografii.

Geografický faktor působí výrazně na strategii separatistů, kteří věří, že oblasti vzdálené od hlavního města mohou být životaschopné [HERBST 2000: 150–151]. Obdobně působí geografický faktor i na rebelské skupiny neusilující o secesi. Těm periferní oblasti mimo kontrolu centrální moci poskytují, zejména v začátcích, kdy jsou velmi slabé, bezpečné prostředí pro budování povstaleckých kapacit. Při analýze geografického faktoru ve vztahu k úspěšnosti revolučních hnutí poukazuje R. W. McColl, že území kontrolované povstalcí musí zároveň poskytovat přístup k hlavním dopravním tepnám a alespoň k provinčním metropolím, aby bylo možné dostatečně

oslabit centrální vládu [více MCCOLL 1969].

Druhý typ politické geografie definuje Herbst jako příznivou politickou geografii. Na konsolidaci moci působí přesně opačně než předchozí typ politické geografie. „*Populace je obvykle koncentrována okolo hlavního města a rovnoměrně. Obvykle jsou tyto státy malé. Mezi tyto státy patří např. Benin, Botswana, Burkina Faso, Středoafriická republika, Eritrea, Gabon, Guinea, Sierra Leone a Zimbabwe*“ [HERBST 2000: 156–157]. Dlouhodobá nestabilita ve Středoafriické republice, úspěšná občanská válka vedená RUF proti centrální vládě však ukazují, že ani ve státech s příznivou politickou geografii nedochází ke konsolidaci státní moci automaticky.

Třetí typ politické geografie označuje Herbst jako tzv. *hinterland countries*. „*Do této kategorie (hinterland countries) patří státy Sahelu – Čad, Mali, Mauretánie a Niger, které mají obdobnou politickou geografii. Jedná se o státy s velkým rozsahem teritoria a nerozptýlenými oblastmi s vysokou koncentrací populace. Ve všech těchto státech existují rozsáhlé oblasti s velmi nízkou koncentrací obyvatelstva. Ve všech těchto státech s ohledem na jejich nízkou ekonomickou úroveň, je fakticky nemožné efektivně kontrolovat neobydlené oblasti*“ [HERBST 2000: 152]. Charakter geografie těchto států znemožňuje vládě z ekonomických důvodů vybudovat dostatečnou infrastrukturu, která by umožnila centrální vládě projektovat svou moc napříč územím. J. M. Cour a S. Snrech označují státy Sahelu jako: „*příliš rozsáhlé, řídké osídlené a těžko vládnutelné*“ [COUR; SNRECH 1998: 237]. Zároveň geografie neumožňuje secesionistům vybudovat v odlehlých oblastech kvazistátní instituce, ani bezpečné základny k revolučnímu boji, které vyžadují těžko přístupný horský nebo lesní terén. Ve výsledku je jediná cesta k moci rychlé svržení vlády, protože secese není reálná alternativa. To je i případ Azawadu na severu Mali.

Čtvrtou kategorií jsou státy s neutrální geografii, kdy je rozloha natolik malá (z afrických států zmiňuje Herbst Burundi, Lesotho, Rwandu, Kamerun, Pobřeží Slonoviny, Ghanu, Keňu, Malawi a Ugandu), že distribuce populace prakticky ztrácí význam. Odlišná je i dynamika vnitropolitických konfliktů, protože boje se v malých státech odehrávají zpravidla v hlavních městech, protože je snazší se do něj dostat. Naopak ve velkých státech existuje tendence, že válka skončí teritoriálním rozdělením jako v případě Etiopie v roce 1991 [HERBST 2000: 154, 157].

Přestože ve státech s neutrální politickou geografii je secese méně pravděpodobná než ve státech s příznivou politickou geografii, není vyloučena.

Zejména v případech, kdy získají separatisté podporu silného souseda nebo regionální moci, je secese reálnou alternativou. Svědčí o tom faktická secese Podněstří, Jižní Osetie a Abcházie od Moldavska respektive Gruzie na počátku 90. let 20. století. Ve všech třech případech bylo odtržení regionů s ruskými minoritami možné jen díky roli Ruské federace. Vedle charakteru politické geografie hraje ve vnitropolitickém vývoji zásadní roli i míra rozvoje infrastruktury, jejíž nízká úroveň není vždy výrazem neschopnosti ji vybudovat. *„Nemálo afrických vůdců si uvědomilo, že budování silnic je dvojnásobná záležitost, silnice umožňují rozšiřování moci vlády v hlavním městě, ale zároveň umožňují dostat se rychle z periferních oblastí do centra politické moci. Není proto nelogické, že mnoho afrických vůdců ponechává odlehlé oblasti mimo vlastní moc a v izolaci“ [HERBST 2000: 170].* V kontextu s charakterem politické geografie může míra rozvoje infrastruktury zabránit centrální vládě efektivně kontrolovat své teritorium a zabránit secesi části svého území, na druhé straně může nedostatečně rozvinutá infrastruktura zabránit povstalcům v periferních oblastech ovládnout hlavní město a svrhnout legitimní vládu. Politická geografie nemá na vznik kvazistátů determinující vliv a rozhodně nelze hovořit o geografickém determinismu. Nevýhodná politická geografie nevede automaticky ke vzniku kvazistátu a naopak výhodná politická geografie neznámá, že kvazistát nevznikne, jak již bylo zmíněno výše.

10 SECESE

S termíny secese a separatismu²⁵ jsou spojeny určité terminologické problémy, na které poukazuje i D. L. Horowitz. Velmi specifickou definici secese nabízí V. Tir, který definuje secesi jako: „*vnitřně motivované rozdělení teritoria vlasti (nekoloniální), které vyústí ve vytvoření nejméně jednoho nového nezávislého státu s plně suverénními právy a právním uznáním od mezinárodního společenství*“ [TIR 2005: 714]. Tato definice fakticky předjímá jako nutnou podmínku secese její akceptaci mezinárodním společenstvím (což bylo běžné pouze u kolonizovaných teritorií, v případě secese se souhlasem centrální vlády a v případě Bangladéše) a vylučuje secesionistické procesy v kontextu dekolonizace, což není v politologické literatuře příliš běžné. Běžněji je secese definována jako vyhlášení nezávislosti geograficky definované entity na existujícím suverénním státě.

V současné době (po završení procesu dekolonizace) klade mezinárodní společenství důraz na udržení statu quo, který v určitém ohledu zabraňuje vyřešení problému kvazistátů (s omezenou vnitřní, ale i vnější suverenitou). Fakticky žádný nový stát zformovaný po roce 1945 mimo kontext procesu dekolonizace a uplatnění práva na sebeurčení národů nebyl přijat do OSN proti vůli původního státu. To souvisí se zjevnou nechutí mezinárodního společenství k uznávání secesionistických pokusů mimo koloniální kontext. „*Praxe se po roce 1989 nezměnila navzdory vzniku dvaceti tří států*“ [CRAWFORD 2006: 415]. H. Beran v této souvislosti poukázal na fakt, že v současnosti je secese podřízena principu národního sebeurčení [BERAN 1984: 22]. Přesto však nejsou secesionistické tendence ničím výjimečným a odrážejí stav, kdy vytvoření suverénního státu je etnickými skupinami vnímáno jako jediné „plnohodnotné“ řešení. Secesionistické tendence způsobují dlouhodobě značné množství intrastátních teritoriálních konfliktů, ale zpravidla nedosahují svého cíle. Možné řešení spočívá ve změně pravidel secese neboli uvolnění rigidních pravidel pro uznávání nových států, což navrhuje např. J. Herbst. [HERBST 1996–1997: 142]. Otázkou je jakým způsobem určit, která entita má právo na secesi a jaké by takové

---

²⁵ „*Separatismus by měl obsahovat etnické požadavky na vytvoření separátních států v rámci existujících států nebo o širokou míru regionální autonomie bez nezávislosti*“ [HOROWITZ 2000: 231].

řešení mělo dopady na vnitropolitickou situaci v rámci jednotlivých států, které se potýkají se secesionistickými entitami, např. Gruzie, Moldavsko, Somálsko, Súdán a mnohé další.

Fenomén secese je kombinací vnitropolitického a mezinárodněpolitického aspektu, přičemž předpoklady k secesionistickým procesům vytváří samotný charakter v současnosti existujících států. *„Mezinárodní systém založený na národních státech je fakticky mezistátním systémem tvořený tím, co se nazývá mnohonárodnostní státy. Konflikty vyplývají z toho, že jeden národ se zmocní státu a následně zneužívá jeho sílu k potlačení ostatních národů k nedobrovolné asimilaci, vyloučení či zničení. Taková politika často vyvolává secesionistickou odpověď utlačované minority. Právo na sebeurčení uznané mezinárodním právem se aplikuje pouze na kolonie oddělené od metropolitního státu slanou vodou“ [MCGARRY 2005: Preface].*

Jak již naznačuje McGarry, secese je fenomén spojený výrazně nejen s oborem politické geografie a mezinárodních vztahů, ale má rovněž výrazný politickofilozofický rozměr. Zajímavá diskuse k problematice secese proběhla v 80. letech 20. stol. mezi H. Beranem a A. Birchem. H. Beran definoval secesi jako: *„odtržení části státu skládající se z občanů a teritoria, které obývají, od existujícího státu a jeho centrální vlády. Separatistická část nezpochybňuje právní subjektivitu (legal identity) existujícího státu a obvykle představuje jeho menší část“*²⁶ [BERAN 1984: 22]. Jako jediný případ tzv. vyloučení, které H. Beran ve své práci zmiňuje, lze označit udělení nezávislosti jihoafrickým bantustanům. Na obecné úrovni Beran připouští secesi v případě, že je *„účinně požadována teritoriálně koncentrovanou minoritou a je morálně a prakticky realizovatelná“* [BERAN 1984: 23]. Tento názor, založený na principu pravidla většiny, je bezpochyby pravdivý, ale za předpokladu, že se vláda většiny nezvrhne v tyranii většiny a nezpochybní tak legitimitu vlády nově vzniklého státu, který bude utlačovat reziduální příslušníky nově vzniklých minorit. Podle H. Berana, vycházejícího z pozice liberalismu, má každá teritoriálně koncentrovaná skupina obyvatelstva v rámci státu právo na secesi pokud si to přeje a secese je morálně a prakticky proveditelná. Přesto vymezuje několik podmínek, které ospravedlňují zabránění secesi a podmiňují pravidlo většiny:

---

²⁶ V případě, že část státu, která zpochybňuje jednotu státu zahrnuje centrální vládu a zpochybňuje právní subjektivitu státu samotného, jedná se spíše než o secesi (*secession*) o vyloučení (*expulsion*) [BERAN 1984: 21].

1) skupina, která se chce oddělit od státu není dostatečně veliká, aby převzala základní povinnosti státu,

2) není připravena dovolit dalším koncentrovaným menšinám secesi, přestože je z morálního a praktického hlediska možná,

3) utlačuje či vykořisťuje vlastní minority, které se nemůžou odtrhnout kvůli teritoriálnímu rozptýlení či jinému důvodu,

4) obývají oblast, která není v pohraniční oblasti existujícího státu a vytvořila by tak enklávu,

5) obývá oblast, která je kulturně, ekonomicky nebo vojensky klíčová pro existující stát,

6) obývá oblast, která má nepoměrně velký podíl ekonomických zdrojů současného státu [BERAN 1984: 30–31].

Problém Beranovy teorie vyplývá z faktu, že secesionistické regiony zpravidla naplňují jednu, ale i více podmínek, které zpochybňují jejich právo na secesi. Poslední tři podmínky týkající se především politickogeografických charakteristik H. Beran dále vymezuje okolnostmi, za kterých nemusí být aplikovány. Upozorňuje na skutečnost, že životaschopnost enklávy jako nezávislého státu je závislá na dobré vůli sousedního státu. Obdobně kontrola určitého teritoria kvůli kulturním, vojenským a ekonomickým důvodům, může být vyřešena sdílením suverenity na základě bilaterální smlouvy. Ekonomické problémy mohou být vyřešeny např. kompenzačními platbami ze strany secesionistické entity centrální vládě, která ztratila disproporční podíl ekonomických zdrojů a příjmů [BERAN 1984: 30–31]. Některé Beranovy podmínky vymezující, za kterých není možné považovat secesi určitého území od liberálně demokratického státu, jsou z pohledu politické geografie přesto problematické. První podmínka zamezující nezávislost velmi malým státům je problematická, protože by zapovídala vznik mikrostátů, které podle empirických údajů bez problémů plní funkce státu. Druhá a třetí podmínka je z pohledy Beranovy teorie logická a neproblematická. Čtvrtá podmínka oponující vzniku enkláv je z pohledu politické geografie logická. Jen těžko lze očekávat, že by se stát, který ztratí část svého území v důsledku jednostranného vyhlášení nezávislosti, s tímto stavem spokojil, a navázal s touto entitou přátelské ekonomické a politické vztahy. U páté a šesté podmínky je asi největší problém. Právě klíčové oblasti státu, v důsledku ekonomicky nevýhodného postavení v rámci

společného státu velmi často vykazují secesionistické tendence a jen velmi obtížně by se zde vymezovalo, zda je konkrétní region ekonomicky, kulturně a vojensky klíčovou oblastí (podmínka pátá). V Evropě lze zmínit např. Baskicko, které je klíčové z ekonomického hlediska nebo Korsiku, která může být vnímána jako klíčový region ze strategického hlediska. Obdobný problém vyplývá při snaze určit, zda je v určitém regionu alokována nepřiměřeně velká část ekonomických zdrojů (podmínka šestá). Zde lze zmínit např. enklávu Cabinda, kde je alokováno značné množství ropných zásob nebo Biafru, která je rovněž surovinově velmi bohatá.

Beranovu teorii záhy kritizoval rovněž z pohledu politické filozofie A. Birch. „*Problém Beranova východiska spočívá v tom, že staví právo na secesi jednoduše na většinovém hlasování, které je křehkým základem morálního imperativu, a proto je donucen přidat další důvody znemožňující secesi, které však nemají hodnotový rozměr*“ [BIRCH 1984: 599–601]. Zatímco Beran vycházel z principu svobody (coby nejvyšší politické hodnoty) a svrchovanosti lidu coby nejvyššího principu, A. Birch zvolil k otázce secese přístup odlišný. A. H. Birch se primárně zaměřil na vymezení čtyř podmínek, které naopak secesi ospravedlňují. Podle Birche je secese ospravedlnitelná při splnění následujících podmínek:

- 1) region byl začleněn do teritoria státu silou a jeho obyvatelstvo s tímto stavem trvale nesouhlasí,**
- 2) centrální vláda není schopna ochraňovat základní práva a bezpečnost obyvatel tohoto regionu,**
- 3) demokratický systém selhal v ochraně legitimních politických a ekonomických zájmů regionu,**
- 4) centrální vláda explicitně či implicitně odmítá (ignoruje) vyjednávání se zájmovými skupinami o jejich esenciálních zájmech, které se můžou obávat přehlasování většinou [BIRCH 1984: 599–600].**

Z konkrétních příkladů lze zmínit neoimperialismus Indonésie vůči Západnímu Irianu a Východnímu Timoru (podmínka první), neschopnost somálské vlády zajistit bezpečnost a následné odtržení Somalilandu (podmínka druhá), vyhlášení nezávislosti Biafry nebo východního Bengálska (podmínka třetí), horizontální nerovnost mezi Sinhálci a Tamily na Šrí Lance (podmínka čtvrtá). S předcházející diskusí o okolnostech legitimujících secesi souvisí další otázky. Přínosný je i přístup A.

Buchanana, který se dlouhodobě zabývá problematikou secese a morálním ospravedlněním secese, kdy obdobně jako Beran a Birch uvádí morální důvody, které ospravedlňují secesi a zároveň argumenty, které ospravedlňují zabránění secese [BUCHANAN 1991]. Buchanan poukazuje na skutečnost, že většina teorií secese není schopna rozlišit mezi dvěma normativními otázkami, které se dotýkají secese – především za jakých podmínek mají skupiny právo na secesi a za jakých podmínek jim má být toto právo přiznáno. Buchanan rozlišuje mezi dvěma okruhy teorií secese. 1) *Primary Right Theories* zabývající se podmínkami, které musí skupiny splnit, aby měly právo na secese, aniž by byly vystaveny nespravedlnostem a 2) *Remedial Only Theories*, které zdůrazňují právo na secesi pouze v případě činěných nespravedlností [BUCHANAN 1997: 35–36].

Co zdůvodňuje vznik secesionistických pokusů, jaké skupiny se uchylují k secesi, za jakých okolností tak činí, jaké faktory podmiňují úspěšnost secesionistických a iredentistických pokusů a další. Jak poznamenává D. L. Horowitz „*zda a kdy vznikne secesionistické hnutí je určeno především domácí politikou, vztahem jednotlivých skupin a regionů v rámci státu. Naopak zda secesionistické hnutí dosáhne svých cílů, je naopak podmíněno mezinárodní politikou, zájmy a rovnováhou sil, které jsou mimo dotčený stát*“ [HOROWITZ 2000: 230]. Vnitropolitický aspekt secese souvisí především s teorií horizontální nerovnosti a mezinárodněpolitický aspekt souvisí především s geopolitickými zájmy jednotlivých aktérů v rámci regionů. Potenciál secesionistických regionů je obrovský především v heterogenních státech subsaharské Afriky. Jak poznamenal I. Wallenstein, „*každý africký stát, velký nebo malý, má svou Katangu*“ [HOROWITZ 2000: 233]. V souvislosti se secesionistickými snahami bývá velmi často zmiňován ekonomický faktor. Poněkud překvapivě však nevolí secesionistickou cestu častěji regiony bohaté na zdroje, ale naopak jsou výrazně přečísleny regiony chudými na zdroje a produktivitu. Jedná se např. o jih Súdánu, severní Čad nebo jih Filipín [HOROWITZ 2000: 233].

10.1 TEORIE SECESE D. HOROWITZE

D. Horowitz představil propracovanou teorii secese založenou na rozdělení etnických skupin a regionů na vyspělé (*advanced*) a zaostalé (*backward*)²⁷. Vyspělé skupiny jsou definovány vyšším společenským postavením, přístupem k lepším pracovním pozicím, vyšší průměrnou vzdělaností. Naopak zaostalé skupiny jsou společensky marginalizovány, mají nižší úroveň vzdělanosti, nemají přístup ke klíčovým pozicím v soukromé i veřejné sféře. Členové vyspělých skupin jsou vnímáni jako inteligentní, motivovaní, pracovití a dynamičtí. Naopak členové zaostalých skupin jsou v průměru hůře situováni ve smyslu přístupu ke vzdělání, dobře placených zaměstnáním a průměrnému příjmu. Na základě stereotypů jsou jejich příslušníci vnímáni jako líní, nevzdělaní a neúspěšní [HOROWITZ 2000: 233]. Zatímco u společenských skupin hraje zásadní roli i subjektivní prvek – vzájemná percepce jednotlivých skupin, která je často založena na předsudcích a generalizacích, vzájemná zaostalost (vyspělost) regionů je hodnocena na základě objektivních ekonomických parametrů. „*Separatistické regiony jsou charakterizovány jako zaostalé a vyspělé na základě relativní ekonomické pozice v regionu, měřeno podle regionálního příjmu na hlavu bez příjmů vázaných na ostatní regiony (které by v případě secese byly ukončeny)*“ [HOROWITZ 2000: 234]. Horowitz si je přitom dobře vědom obecně známého faktu, že získat relevantní ekonomická data o jednotlivých regionech může být v mnoha případech těžko překonatelný problém. Jedná se zejména o rozvojové státy v Africe a Asii, které se na dlouhá léta propadají do chaosu a na jejich území neexistují (nefungují) instituce, které zpracovávají ekonomické ukazatele. Jedná se např. o centrální banky, statistické úřady. S tímto problémem se potýkaly mezinárodní instituce jako je Světová banka nebo Mezinárodní měnový fond, které v průběhu 90. let 20. stol. nebyly schopny získat ani natolik základní makroekonomické údaje jako je např. růst HDP v mnoha státech subsaharské Afriky. C. Clapham poukázal na fakt, že: „*Světová banka, která usiluje o systematické získávání a zprostředkování údajů o globální ekonomice vzdala v letech 1980–1992 své úsilí v důležitých afrických státech jako je*

---

²⁷ Strategie a požadavky jednotlivých skupin viz příloha č. 13.

Angola, Súdán, Zair, a to nemluvíme o zhroutených státech jako je Libérie nebo Somálsko“ [CLAPHAM 2005: 164].

Z hlediska secese je klíčový vzájemný vztah mezi relativním postavením etnické skupiny a postavením regionu, který určuje vznik secese. Secesionistické pokusy vznikly v nízkopříjmových státech jako je Etiopie a Čad (kde způsobily další zhoršování ekonomické i bezpečnostní situace) stejně jako ve státech čtyřikrát až šestkrát bohatších [HOROWITZ 2000: 235]. Čad se v důsledku vleklé občanské války propadl v 80. letech 20. stol. do absolutního kolapsu. Jak poznamenal V. Baar: „v roce 1979 se o území Čadu dělilo až jedenáct politických seskupení... Znepřátelné strany však neměly nikdy v úmyslu odtrhnout nějakou část území od Čadu, ale bojovaly vždy o ovládnutí celé země“ [BAAR 2002: 296]. Přesto se vyskytly secesionistické tendence na jihu i severu, které se objevily vždy jako reakce slabší strany konfliktu na hrozbu porážky. Nejednalo se o typické secesionistické pokusy, ale spíše o zvolenou strategii.

V problematice secese hraje výraznou roli geografický faktor. Podle D. Horowitz se geografický faktor rovněž promítá do ekonomického postavení jednotlivých regionů v rámci státu, kdy ekonomicky zaostalé jsou zpravidla periferie, ve kterých nedochází k projekci státní moci a jsou tak náchylnější k secesi [HOROWITZ 2000: 235]. Z hlediska problematiky kvazistátů je klíčové, že právě periferní regiony často vykazují secesionistické tendence. Ty jsou kombinací několika souběžně působících faktorů – ekonomické zaostalosti, etnické specifčnosti, koncentraci vyloučených skupin obyvatelstva. Z tohoto důvodu mohou vytvořit teritoriální bázi pro separatistické skupiny silově zpochybňující vládní monopol moci.

10.1.1 ZAOSTALÉ SKUPINY V ZAOSTALÝCH REGIONECH

Zaostalé skupiny v zaostalých regionech představují kombinaci společensky znevýhodněných skupin obyvatelstva žijících v rámci ekonomicky zaostalých regionů. Z hlediska problematiky kvazistátů je podstatné, jak poznamenává D. L. Horowitz, že největší počet secesionistických pokusů se poněkud překvapivě týká zaostalých skupin v zaostalých regionech a nikoliv nejbohatších regionů. „Často usilují o oddělení záhy poté, co došlo k vyhlášení nezávislého státu nebo odmítnutí jejich požadavků. Docházejí záhy k závěru, že mají velmi malý zájem v zachování společného státu, jehož jsou součástí. Jedná se např. o secesi Morů na Filipínách, Nágů v Indii, Karenů v Barmě,

království Toro v Ugandě a jih Súdánu“ [HOROWITZ 2000: 236]. Z hlediska politické geografie se jedná o periferní regiony obývané populací zásadně se lišící od majoritního obyvatelstva. V případě jižního Súdánu je společenské štěpení založeno na jazykové a náboženské odlišnosti, náboženské štěpení je i podstatou konfliktu mezi Mory a centrální filipínskou vládou. Pro secesionistické tendence těchto skupin je podstatné jejich postavení v rámci státu, kdy příslušníci tohoto etnika vnímají ve vztahu k dominantnímu etniku jako znevýhodnění, nekonkurenceschopní a předurčení k podřadnému společenskému postavení v rámci společného státu. Ze subjektivní percepce vlastního postavení v politické, ekonomické i bezpečnostní sféře vyplývá i hierarchizace možných politických strategií. D. Horowitz v této souvislosti empiricky prokázal, že v případě, kdy nedojde ke garanci proporčního zastoupení zaostalých skupin, dochází ke zpochybnění teritoriální legitimacy společného státu a pokusu o secesi [HOROWITZ 2000: 237].

Odpovídá tomu i případ v současnosti rozděleného Kypru. Na základě garančních smluv upravujících parametry nově nezávislého státu bylo kyperským Turkům (v období nezávislosti tvořili cca 20 % populace) garantováno proporční zastoupení v klíčových sférách státu. Jednalo se především o post viceprezidenta, zastoupení ve vládě, garantovaný počet poslanců (30 % všech mandátů), zastoupení v administrativě (30 %), mediální prostor (35 % programů v turečtině), zastoupení v bezpečnostních složkách (40 % postů v armádě) atd. [RIEGL 2006: 72]. Snaha politické elity (jednalo se o třináct ústavních dodatků navržených prezidentem Makariosem III.) kyperských Řeků odstranit z ústavy konsociační prvky vedla k faktické secesi severu ostrova (za přispění turecké armády), přestože se již v dřívějších obdobích vyskytl násilné střety mezi komunitami. „*V časovém období listopad 1963–srpen 1964 si nepokoje vyžádaly 191 obětí mezi kyperskými Turky, 133 mezi kyperskými Řeky, z domovů uprchlo 25 000 kyperských Turků do chráněných enkláv a několik set kyperských Řeků“ [AKGÜN; GÜREL; HATAY; TIRYAKI 2005: 27].*

Významnou roli v otázce secese hrají rozdílné zájmy elit a mas v rámci regionu, které se často liší. Zatímco region (a s ním i masy) jako celek v případě secese ekonomicky ztrácí, vzdělané elity v případě vytvoření nového státu, i když chudšího, získávají, protože nově vytvoření subjekt vytváří nové pozice a zároveň redukuje konkurenci ze strany členů vyspělé skupiny [HOROWITZ 2000: 238]. V tomto ohledu

se zájmy příslušníků etnické skupiny a jejich politické elity mohou rozcházet. Jak bylo zmíněno v kapitole o teoriích oslabování státní moci, pro příslušníky mas je klíčový ekonomický aspekt a pro politické elity je naopak klíčový aspekt politický. Za předpokladu, že dochází k ekonomické diskriminaci mas a politickému vyloučení elit (zpravidla doprovázené politickou diskriminací mas), jsou elity usilující o secesi úspěšné při mobilizaci, při které poukazují na etnické vykořisťování. Příkladem může být situace na jihu Súdánu po ukončení koloniální správy, kdy záhy došlo k novému kolonialismu v rámci nezávislého státu. D. Horowitz tento fakt dokládá na konkrétních politických opatřeních: „*Např. v jižním Súdánu, obyvatelé jihu tvořili zhruba čtvrtinu obyvatelstva, po získání nezávislosti, získali pouze osm set pozic ve státní sféře, tři mandáty ve čtyřiceti-tří členném ústavodárném shromáždění, méně než tři procenta armádních důstojníků, čtyři procenta policejních důstojníků. Netrvalo dlouho a na jihu se vytvořil pocit, že přišel nový kolonialismus spojený s prosazením arabštiny pro specifické oficiální účely i na jihu*“ [HOROWITZ 2000: 239]. Obdobných případů cílené diskriminace (případně pouze domnívané diskriminace) ze strany dominantního etnika lze nalézt v postkoloniálním období několik. Lze zmínit situaci v Čadu, Barmě, moldavském Gagauzsku, indickém Nagalandu, v Kosovu, ale i např. Čečensku. K. Graney zmiňuje, že přestože Rusové na sklonku SSSR tvořili pouze 22 % populace této republiky, dominovali ropnému sektoru a vyššímu školství. To vedlo ke společenské segregaci [GRANEY 2004: 121]. V případě Karenů v Barmě je však situace o něco komplikovanější, protože u této skupiny dochází k vnitřnímu štěpení na buddhisty a křesťany. Především karenští křesťané vykazovali znaky vyspělé skupiny (v úrovni vzdělání, zastoupení v koloniální správě atd.) a velmi často se jednalo o příslušníky armády, kteří po vyhlášení nezávislosti Barmy stáli v čele boje za nezávislost Karenského státu [více BAAR 2002: 278–280]. Ve všech těchto případech došlo k secesionistickým pokusům záhy po vytvoření nově nezávislého státu, což je typická strategie pro zaostalé skupiny, protože správa koloniální mocnosti často zaručovala těmto entitám rovnoprávné postavení. Na odstředivé tendence obvykle reaguje i centrální vláda ve snaze zajistit si kontrolu nad problematickými regiony prostřednictvím represivní politiky, která může obsahovat pokusy o homogenizaci státního jazyka (např. Súdán), jednotného náboženství (např. Barma) a další [HOROWITZ 2000: 241].

10.1.2 VYSPĚLÉ SKUPINY V ZAOSTALÝCH REGIONECH

Strategie vyspělých skupin v zaostalých regionech je v ostrém kontrastu s přístupem zaostalých skupin v zaostalých regionech. Zatímco zaostalé skupiny se rozhodují pro secesi záhy po vytvoření nového státu a často vyhledávaly koloniální ochranu a odklad nezávislosti, vyspělé skupiny byly často v čele antikoloniálních hnutí [HOROWITZ 2000: 243]. Vyspělé skupiny na rozdíl od zaostalých skupin nevyhledávají ochranu koloniální správy a v nově vzniklém státu nepožadují záruky proporčního postavení v klíčových sférách v nově vzniklých nezávislých státech. Z období kolonialismu si přináší vyšší vzdělanostní úroveň, jazykovou výbavu, ekonomické postavení atd. Často jsou držitelé klíčových pozic ve státní správě i ekonomice, což souvisí s jejich vztahem k mobilitě. D. Horowitz poukázal na fakt, že vyspělé skupiny neusilují o proporční zasoupení jako zaostalé skupiny, ale pouze o záruku nediskriminace a zajištění principu neomezené mobility [HOROWITZ 2000: 243–244]. Dobře známým příkladem je situace Tamilů na Šrí Lance, kteří měli po vzniku nezávislosti všechny předpoklady prosadit se v nově vzniklém státě v konkurenci s početně dominantními Sinhálci. V důsledku cílené diskriminace Tamilů ze strany většinových Sinhálců došlo k výraznému zhoršení jejich společenské situace. Zásadní roli v tomto procesu sehrálo přijetí nové jazykové politiky kodifikované v tzv. *Sinhala Only Act* v roce 1956, který stanovil jazyk titulárního etnika jako jediný oficiální. Tím došlo ke ztížení (u starších generací) až ke znemožnění přístupu na vysoké školy, k prestižním povoláním, do politiky a veřejné správy. „*Ústavní zákon stanovil, že od 1. ledna 1961 nahradí angličtinu ve funkci jediného úředního jazyka sinhálština. Státní úředníci měli tři roky na to, aby se ho naučili. Tvrdý postoj měl za následek, že do roku 1975 podíl tamilských úředníků klesl ze 30 % na 5 %, ve svobodných povoláních (k jejichž provozování byla nutná znalost sinhálštiny) dokonce ze 60 % na 10 %!*“ [BAAR 2002: 189]. Přes tuto diskriminaci a stále častější výskyt etnicky motivovaných útoků vůči Tamilům, neusilovali Tamilové až do 70. let (respektive do roku 1983) o vytvoření vlastního státu, ale o úpravu legislativy (především zrovnoprávnění jazyka), která zamezí další diskriminaci. Potvrzuje to i Horowitzův závěr, že vyspělé skupiny v zaostalých regionech se rozhodují k opuštění společného státu za situace, že výhody setrvání ve společném státě jsou výrazně redukovány a záchrana společného státu je fakticky vyloučena [HOROWITZ 2000:

243–244]. Nejlepším příkladem jsou Tamilové na Šrí Lance, kteří strpěli opakované represe ze strany Sinhálců, přijetí Sinhala-Only legislativy, diskriminaci ve vládních postech, vzdělání, svobodných povoláních, aniž by požadovali více než federalismus.

Strategie vyspělých skupin v zaostalých regionech ve vztahu k secesi vyplývá i z ekonomické situace regionu, ve kterém primárně žijí. Vzhledem k tomu, že se jedná ve všech ohledech o konkurenceschopné obyvatelstvo, členové těchto skupin často migrují do ostatních (vyspělejších) regionů (zejména do hlavního města nebo provinčních center) v rámci státu, které jsou pro ně ekonomicky zajímavější. V případě etnického napětí se však příslušníci těchto etnik stávají terčem etnického násilí, což byl případ Ibů v Nigérii, ale i Tamilů v hlavním městě Colombu, ale ruský mluvících Moldavanů mimo Podněstří. Volbu secese jako jednu z posledních možností vysvětluje D. Horowitz právě rozptýlením příslušníků těchto etnik v rámci hranic celého státu a vysokými ekonomickými náklady vyhlášení nezávislosti. *„Pro rozvinuté skupiny, jejichž členové jsou rozptýleni na teritoriu celého státu, by měla secese jasně nevýhody. Došlo by k přerušení vnějších zdrojů a k návratu talentovaných, ale nezaměstnaných příslušníků etnika zpět domů, to co by zůstaly mimo svůj region by byli vystaveni diskriminaci“ [HOROWITZ 2000: 246].*

10.1.3 VYSPĚLÉ SKUPINY VE VYSPĚLÝCH REGIONECH

D. Horowitz na základě empirické analýzy politického prostoru zpochybnil rozšířenou tezi, že nejčastějšími secesionistickými regiony jsou ekonomicky bohaté regiony, které dotují regiony zaostalé. Nejčastěji zmiňovanými regiony jsou Baskicko, surovinově bohaté regiony v subsaharské Africe – zejména na ropu bohatá Biafra v Nigérii, Jižní Kasai bohatý např. na měď v současné Demokratické republice Kongo nebo exkláva Cabinda, která odvádí značné množství příjmů z ropy do státního rozpočtu Angoly. Právě alokace zdrojů z ekonomicky prosperujících regionů do státního rozpočtu je často předmětem ostrých politických sporů. Klasickým argumentem je, že bohaté regiony disproportčně více odvádějí do státního rozpočtu než získávají při zpětném rozdělování zdrojů, což se setkává s kritikou ze strany prosperujících regionů. Situace mezi centrem a regiony je komplikovanější než prostá logika odvodů a příjmů do/ze státního rozpočtu. Ekonomická prosperita regionu, který je obydlen vyspělým obyvatelstvem s sebou přináší investice a migraci

konkurenceschopného obyvatelstva mimo hranice dotčeného regionu. Tyto aktivity v dlouhodobém hledisku ovlivňují strategii mas i elit vyspělých skupin vyspělých regionů k secesi. Situaci v Baskicku vysvětluje D. vlivem investic a zaměstnanosti, které jsou napojeny na ostatní regiony a vytváří mezi vyspělými skupinami z vyspělých regionů ekonomické zájmy, které je odrazují od secese. „*Např. devadesát procent produkce Baskicka nachází svůj odbyt v rámci protekcionistické ekonomické politiky Španělska, přičemž by baskická produkce nemusela být konkurenceschopná na mezinárodním trhu*“ [HOROWITZ 2000: 251].

Z tohoto důvodu volí vyspělé skupiny ve vyspělých regionech podobnou strategii jako v předchozím případě. K secesi se uchylují pouze za předpokladu, že šance na získání rovnoprávného postavení ve společném státě je zcela ztracena a kdy ekonomické výhody spojené se setrváním ve společném státě jsou natolik redukovány, že ztrácejí pro dané etnikum relevantní význam. U vyspělých skupin ve vyspělých regionech je ekonomický faktor komplikovanější z toho důvodu, že mají své ekonomické zájmy rozprostřeny napříč celým státem (nejedná se pouze o rozptýlené obyvatelstvo), ale i investovaný kapitál, akvizice atd. Proto se tyto skupiny obdobně jako vyspělé skupiny v zaostalých regionech, uchylují k secesi pouze pokud jsou ekonomické dopady minimální.

10.1.4 ZAOSTALÉ SKUPINY VE VYSPĚLÝCH REGIONECH

Odlišná strategie platí pro zaostalé skupiny ve vyspělých regionech. Bohatství těchto regionů, např. u secesionisticky naladěného Bougainvillu, je podmíněno výskytem primárních komodit vysoké hodnoty (např. cenných kovů a ropy), ze kterých však těží především dominantní etnikum v rámci státu. Naopak ekonomické zdroje, které vycházejí z bohatství regionu jsou odváděny mimo jeho hranice. Přesto u nerozvinutých skupin v rozvinutých regionech nedochází k secesi často. To Horowitz vysvětluje následovně: „*Pro nízkou četnost secesionistických požadavků zaostalých skupin ve vyspělých regionech existuje odlišný důvod. Tyto skupiny jsou pravděpodobně separatisticky naladěny, ale jen zřídka početně dominantní v regionu*“ [HOROWITZ 2000: 255]. Zaostalé skupiny ve vyspělých regionech inklinují k secesi, protože je pro ně ekonomicky výhodná a zároveň se obávají politické dominance ze strany vyspělejších etniky. V případě Katangy byl ekonomický argument zcela jednoznačný.

Známým faktem je, že podíl Katangy, bohaté na přírodní zdroje, na příjmech státního rozpočtu Zairu byl okolo padesáti procent, ale podíl na výdajích byl pouze dvacet procent [HOROWITZ 2000: 256]. Ve prospěch secese hraje fakt, že u zaostalých skupin nehrozí ztráta investic mimo hranice regionu a masivnímu návratu populace do domovského regionu. Problémem secese Katangy, Bougainville, ale i jiných secesionistických skupin byl fakt, že k secesi došlo velmi záhy, což s sebou přináší negativní faktory jako je nízká organizace, nekompaktnost, roztržitost a neschopnost secesionistických vůdců získat širokou podporu obyvatelstva. Tyto faktory výrazně snižují šanci na úspěch v přímé konfrontaci s centrální vládou, přestože v případě Konga byla centrální vláda velmi neefektivní a slabá. Typickým příkladem secese zaostalých skupin ve vyspělých regionech je Bougainville, který usiloval o secesi v 70. letech 20. stol. a podruhé v 90. letech 20. stol. Pokus byl neúspěšný díky podpoře australské armády a privátní armády (*Sandline International*) podporující vládu Papui Nové Guineji (PNG). Příčiny secese byly především ekonomické, poté co byla ve 2. pol. 20. stol. nalezena na ostrově Bougainville velká ložiska mědi a zlata, na které získala těžební koncese *Bougainville Copper Ltd. (BCL)*. Podle původní dohody vlastnila BCL akcii a vláda Papui Nové Guineji 20 %. Těžba přinesla do regionu pracovní příležitosti pro Bougainvillany, ale příjmy šly do rozpočtu PNG. Po určité době došlo ke znovuotevření dohody a majetkové podíly byly změněny na 20,2 % pro vládu PNG, 53,6 % pro BCL a 26,2 % pro veřejnost. V roce 1978 došlo k další změně majetkových podílů v poměru 60 % pro vládu PNG, 35 % pro BCL, 5 % pro místní samosprávu a 0,20 % pro místní obyvatelstvo, které neslo ekologické a jiné náklady spojené s těžbou [více PREMDAS 2005: 234–236]. Podpora centrální vládě ze strany Austrálie je lépe pochopitelná při pohledu na klíčové obchodní partnery Papui Nové Guineji. Měď a zlato představují dvě hlavní exportní komodity a Austrálie je podle CIA World factbook hlavním exportním i importním partnerem PNG (Austrálie má podíl 42,6 % na importu a 27,2 % na exportu z PNG) [CIA WORLD FACTBOOK].

10.1.5 ÚSPĚŠNOST SECESE

Secese je četný politickogeografický fenomén a v současném politickém prostoru fakticky jediný reálný způsob vzniku nového státu. Přístup mezinárodního společenství jednoznačně podporuje teritoriální integritu mnohonárodnostních států

čelících secesionistickým snahám. V současné době nelze očekávat úspěch secesionistů, protože se ve všech případech jedná o relativně slabá hnutí čelících nepoměrně silnější centrální vládě. Úspěšnou secesi lze předpokládat je v případě jižního Súdánu a Sv. Kryštofa a Nevis, kde však se nebude jednat o jednostrannou secesi, ale v případě vytvoření nově nezávislých států bude udělen souhlas centrální vlády. Otázkou je budoucí status Somalilandu, který je výjimečný v tom, že se jedná o dlouhodobě mnohem efektivnější entitu, než představuje Somálsko. Přesto mnoho secesionistických hnutí částečně uspělo, když získaly pod faktickou kontrolu projektovaného státu, což je příklad Severního Kypru, Somalilandu, Jižní Osetie, Abcházie nebo Podněstří. Výraznou roli v problematice secese rovněž hraje mezinárodní faktor, který je rozhodující pro úspěšnost secese. Všechna secesionistická hnutí, která dosáhla alespoň dočasné de facto kontroly nárokovaného teritoria, byla úspěšná především díky podpoře vnějších aktérů. Platí to i o entitách, nad kterými obnovila efektivní kontrolu centrální vláda. Zmínit lze např. Biafru podporovanou několika africkými i evropskými státy, Eritreu aj. C. Clapham zmiňuje, že „*Biafru uznaly čtyři africké státy a dva z nich aktivně dodávaly zbraně, zatímco neafrické státy – SSSR a Velká Británie dodávaly zbraně federální vládě, Francie a Portugalsko dodávaly zbraně Biafře*“ [CLAPHAM 2005: 112]. V současnosti existující mezinárodně neuznané secesionistické regiony zpravidla vděčí za svou existenci externímu garantovi – Jižní Osetie, Abcházie a Podněstří Rusku, Severní Kypr Turecku, Taiwan USA. Ten představuje klíčový faktor, protože secesionistům se zpravidla nedaří získat širokou mezinárodní podporu pro své požadavky. Naopak regiony, kterým se nepodaří získat vnější podporu, mají šanci na úspěšnou secesi výrazně nižší. Zmínit lze např. secesi Jižního Kasaie, Katangy, Západního Irianu nebo Bougainville. Jednotlivá secesionistická hnutí mají rovněž výrazný dopad na vnitropolitický vývoj v rámci státu. Secesionistické tendence jednoho regionu mohou vyvolat secesi i v jiných regionech. „*Secese Katangy s centrem na jihu záhy vyvolala opačnou tendenci mezi Luby na severu. V Čadu, když to vypadalo, že muslimové na severu a východu převezmou kontrolu nad celým státem, Sarové na jihu požadovali rozdělení státu. Když byla vláda v roce 1979 poražena a Sarové prchali na jih, vyhlásili secesi a země byla fakticky rozdělena. Rovněž Biafra byla katalyzátorem několika hnutí v Africe... Efekt měla i úspěšná secese Bangladéše, která inspirovala Tamily na Šrí Lance*“ [HOROWITZ 2000: 278–280].

11 TYPOLOGIE KVAZISTÁTŮ A DIFERENCIACE PŘÍSTUPU MEZINÁRODNÍHO SPOLEČENSTVÍ

V následujících kapitolách analyzuji rozdíly mezi jednotlivými kvazistáty (na obecné úrovni se jedná o kvazistáty nesplňující geografické charakteristiky a politické charakteristiky suverénního státu). Rovněž zmiňuji již zpracované typologie anomálních politických jednotek a přístup vybraných autorů ke koncepci jednotlivých typů kvazistátů. V té souvislosti se zaměřuji především na koncepci tzv. *failed states* v různé fázi rozpadu států, které bývají některými autory chybně považovány za synonymum vnitřně nesuverénních subjektů. Pozornost věnuji i heterogenitě subjektů, které nedisponují signifikantním mezinárodním uznáním, přestože bývají někdy označovány za homogenní a vnitřně efektivní skupinu subjektů. Důležitý je v této souvislosti i přístup mezinárodního společenství k jednotlivým typům kvazistátů, který se výrazně odráží v jejich postavení v politickém prostoru. Klíčová je především výsledná typologie kvazistátů (vytvořená na základě aplikace faktorů zpochybňujících suverenitu států v letech 1946–2009), která je v ucelené podobě představena na závěr této části práce. Následně pak vytvářím výčet kvazistátů, které se vyskytly v politickém prostoru v období 1946–2009.

11.1 KVAZISTÁTY NESPLŇUJÍCÍ GEOGRAFICKÉ CHARAKTERISTIKY STÁTU A PŘÍSTUP MEZINÁRODNÍHO SPOLEČENSTVÍ

Podle definice aplikované v této práci musí každý suverénní stát okupovat určitou část zemského povrchu. Jen těžko si lze představit politickou entitu, která by tuto podmínku nesplňovala a zároveň měla statut suverénního státu, eventuelně si jej dlouhodobě udržela i po ztrátě území v důsledku zpochybnění své teritoriální existence zvnějšku. Atribut teritoria je klíčovou charakteristikou suverénního státu z hlediska politické geografie, ale i mezinárodního práva. Ze současného politického prostoru je možné mezi tyto kvazistáty zařadit Suverénní řád Maltézských rytířů. Navzdory absenci geografických charakteristik suverénního státu (teritoria a populace) disponuje S.M.H.O.M. signifikantním mezinárodním uznáním, ale status této entity je sporný. Řád

si nárokuje status suverénního státu, disponuje vnější legitimitou a pozorovatelským statutem při OSN, ale jako zvláštní entita (nikoliv jako mezinárodní organizace) [WWW.UN.ORG/EN/MEMBERS]. Na statutu této entity se neshodnou ani jednotliví autoři, např. M. I. Glassner a H. de Blij jej řadí mezi kvazistáty [GLASSNER; de BLIJ 1988].

Současný problematický statut Řádu vyplývá z jeho vývoje, kdy S.M.H.O.M. postupně držel a ztrácel různá území, nejdříve Akkon na pobřeží Středozemního moře [LIŠČÁK; FOJTÍK 1996: 646], po pádu Akkonu přesídlil v roce 1291 na Kypr. Od r. 1310 držel Rhodos a poté Maltu. V r. 1798 po obléhání Napoleona rytíři ostrov opustili, protože bylo proti jejich náboženskému přesvědčení bojovat proti jiným křesťanům, v r. 1800 obsadili Maltu Britové, suverénní práva Řádu byla sice uznána smlouvou z Amiens 1802, ale řádu nebylo umožněno vrátit se zpět [WWW.CHIVALRICORDERS.ORG]. Poté, co Řád opustil Maltu, sídlil v různých městech Evropy. „*Po dobytí Malty Napoleonem v roce 1798 řád sice ztratil své státní území, udržel si však suverenitu. Dočasným hlavním městem se stal Petrohrad.*“ [LIŠČÁK; FOJTÍK 1996: 646]. Důsledkem ztráty suverénního teritoria přišel Řád i o další geografickou charakteristiku suverénního státu – přirozenou a trvalou populaci a v současné době má pouze členy. Pojem „suverénní“ začlenil Řád do svého názvu paradoxně až po ztrátě svého území na Maltě v r. 1800, čímž jeho nejvyšší představitelé zdůraznili, že S.M.H.O.M. neodvozuje svou suverenitu od držby teritoria [WWW.CHIVALRICORDERS.ORG].

Jedná se o výjimečný případ politickogeografické entity, jejíž suverenita nemá teritoriální charakter. Na druhé straně se absence suverénního teritoria stala základem pro zpochybnování jeho suverenity. Ztráta teritoria nemusí být automaticky důvodem pro ztrátu mezinárodního uznání (vnější legitimity). Obdobný případ je Vatikánský městský stát, který v letech 1870–1929 čelil podobnému problému a daná skutečnost nevedla k zániku jeho vnější suverenity. To lze interpretovat tak, že ztráta suverénního území neznamena automaticky zánik (vnější) suverenity. Otázkou samozřejmě zůstává, jak daleko omezení suverenity může zajít, aniž by zároveň politická entita nepřišla o statut suverénního státu. Svůj nárok na status suverénního státu zdůvodňuje S.M.H.O.M. především z pohledu specifického historického postavení, protože Maltézský řád svou suverenitu nikdy neodvozoval od držby Malty nebo jiného území (jeho suverenita nikdy neměla teritoriální základ), ale právě od rovnosti s ostatními

státy ve schopnosti sjednávat mezinárodní smlouvy, udržování nezávislé námořní síly, nezávislosti na ostatních mezinárodních aktérech (kromě náboženských záležitostí) atd. [WWW.CHIVALRICORDERS.ORG].

Druhým aspektem, který zpochybňoval i splnění politických definičních charakteristik státnosti, bylo omezení Řádu ve smyslu konstituční nezávislosti. „*V roce 1956 ústava podřídila Řád, působící na základě kanonického práva, přímému doзору Svatého stolce, se kterým je i historicky spjatý*“ [MRÁZEK 2002]²⁸. Nicméně suverenity Řádu byla v roce 1974 potvrzena italským Nejvyšším soudem. Ten rozhodl, že Řád je suverénní entitou, která je i bez vlastního území rovnoprávná s ostatními státy. [WWW.CHIVALRICORDERS.ORG]. S.M.H.O.M. je v současnosti obecně uznáván za suverénní subjekt mezinárodního práva. Suverénní řád Maltézských rytířů si je vědom důsledků, které má pro jeho suverenitu absence vlastního teritoria a dojednal s vládou Malty přenechání části pevnosti St. Angelo, ve snaze naplnit geografickou charakteristiku státnosti – vlastní suverénní teritorium. Přesto je nutné existenci tohoto kvazistátu spíše považovat za výjimku v politické geografii, která vyplývá ze specifického historického vývoje v oblasti Středoziemního moře.

Druhým typem kvazistátů nesplňující geografické charakteristiky suverénního státu jsou subjekty bez vlastní přirozené populace. Vlastní obyvatelstvo je jednou z definičních charakteristik suverénního státu. Je obtížné si představit politickou jednotku, která by měla efektivní vládu suverénní na určitém území, vnější suverenitu, ale neměla vlastní obyvatelstvo. Vatikánský městský stát je mnohými autory řazen mezi anomální politické jednotky kvůli omezenému rozsahu (fakticky se jedná o reziduální teritorium původního státu) suverénního území (0,44 km²). Mimo svrchované teritorium má Vatikán také exteriální práva na další budovy v Římě, kde sídlí zejména jeho instituce. M. I. Glassner a H. de Blij řadí Vatikán mezi kvazistáty právě s poukazem na velmi omezený rozsah jeho suverénního území a problematický charakter obyvatelstva. Jak bylo vymezeno v kapitole o geografických charakteristikách suverénního státu, minimální rozsah teritoria coby definiční charakteristiky suverénního státu není stanoven. Svatá stolice v minulosti splňovala všechny atributy státu (včetně geografických). Nesplňuje však druhou geografickou

---

²⁸ „*Změna ústavy řádu z r. 1997 ještě více eliminuje zásahy Svatého stolce do aktivit řádu. Byl zrušen institut schvalování nového velmistra papežem. Jedinou podmínkou zůstává, že papež bude s osobou nového velmistra seznámen dříve, než bude tento muž uveden do úřadu*“ [WWW.CHIVALRICORDERS.ORG].

podmínku suverénní státnosti, kterým je vlastní obyvatelstvo. Podle definice suverénního státu musí mít stát vlastní obyvatelstvo coby podmínku existence. Navíc mezinárodní právo nepřipouští vznik státu bez populace. „*Stejně jako v případě teritoriálního prvku, nepřipouští ovšem mezinárodní právo vznik ani existenci státu bez obyvatelstva (tím by ostatně bylo pojmově vyloučeno i uplatňování veřejné moci na dotyčném území)*“ [MALENOVSKÝ 1997: 82]. Oficiálně lze ve většině statistik najít údaj o počtu obyvatel, který je však z podstaty sporný. „*Obyvatelstvo nepřesahuje počet jeden tisíc osob, žijících zde v důsledku plnění úředních povinností nebo jejich potomků, kteří musí území Vatikánu opustit, pokud se ožení nebo dosáhnou věku dvaceti pěti let*“ [MRÁZEK 2002]. Spornost splnění podmínky vlastního obyvatelstva vyplývá především z faktu, že toto „obyvatelstvo“ nemá přirozený a trvalý charakter. Všichni obyvatelé Vatikánu jsou však zároveň příslušníky jiných států. Z tohoto důvodu lze argumentovat, že Vatikánský městský stát nesplňuje geografické charakteristiky suverénního státu. K pochopení současného přístupu mezinárodního společenství k Vatikánskému státu je nezbytné vycházet z jeho historického vývoje, kdy ani dočasná ztráta teritoria nevedla ke ztrátě vnější suverenity a legitimacy. K této události došlo v roce 1870, kdy Itálie obsadila území papežského státu. Situace byla následně řešena Lateránskými smlouvami. Ty upravily vztahy mezi Itálií a Svatým stolicem. Také ustavily existenci Vatikánu-města coby suverénního teritoria Svatého stolce. Lateránské smlouvy však nebyly konstitutivním aktem, který by vytvořil nový suverénní subjekt mezinárodního práva [WWW.CHIVALRICORDERS.ORG]. Vatikán po celou dobu, kdy byl bez suverénního území, jednal jako suverénní subjekt mezinárodního práva, protože uzavíral mezinárodní smlouvy s ostatními státy. Tím jednal jako suverénní stát a nikdo tyto smlouvy nikdy nezpochybnil. Na základě Lateránských smluv, uzavřených mezi papežem Piem XI. a fašistickou Itálií, se Svatý stolec vzdal teritoriálních nároků na středověký papežský stát a uznal Řím za hlavní město Itálie. Itálie naopak uznala město Vatikán za suverénní stát (*State della Città del Vaticano*). Vatikánský městský stát je navíc specifický vztahem ke Svatému stolci, protože se jedná o dvě odlišné entity, jejichž vztah definují Lateránské smlouvy. Stát Vatikán město byl vytvořen na základě Lateránských smluv ve snaze zajistit absolutní nezávislost Svatého stolce a garantovat jeho nezpochybnitelnou suverenitu v mezinárodních záležitostech [LATERÁNSKÁ SMLOUVA]. Diplomatické vztahy udržuje Svatý stolec (nikoliv Vatikán město), který participuje v mezinárodních

organizacích, rovněž zahraniční ambasády jsou akreditovány u Svatého stolce a nikoliv ve Vatikánu. Lateránskými smlouvami fakticky došlo k obnovení plného členství Svatého stolce (Vatikánu) v mezinárodním společenství. Smlouvy hovoří o suverenitě Svatého stolce v preambuli a dalších člancích (např. v čl. II). Přestože má Svatý stolec problémy s naplněním geografických charakteristik státnosti (vlastní obyvatelstvo), jeho vnější suverenita (mezinárodní legitimita) je nezpochybnitelná. V současnosti udržuje diplomatické styky se 177 státy (diplomatické styky nemá mimo jiné navázané se Saudskou Arábií, Somálskem a Čínou). Formální diplomatické styky udržuje také s Maltézským řádem a EU. Zvláštní styky má také s Ruskou federací a Organizací pro osvobození Palestiny. Svatý Stolec je členem mnoha mezinárodních organizací včetně OSN a OBSE [WWW.VATICAN.VA]. Svatý stolec je jedinou evropskou zemí, která formálně uznává Taiwan za suverénní stát.

11.1.1 TYPOLOGIE KVAZISTÁTŮ NESPLŇUJÍCÍCH GEOGRAFICKÉ CHARAKTERISTIKY STÁTU

- **kvazistáty bez suverénního teritoria**

Tento typ kvazistátů zahrnuje politickogeografické entity, které nesplňují jednu z definičních charakteristik suverénního státu – svrchované teritorium. V současnosti jediný příklad entity spadající do této kategorie je Suverénní řád Maltézských rytířů, který si nárokuje status suverénního státu. Přestože má statut přidruženého člena OSN, ze strany OSN není považován za suverénní stát. S.M.H.O.M. je v současnosti obecně uznáván za suverénní subjekt mezinárodního práva a disponuje signifikantním mezinárodním uznáním. Specifický status Řádu vychází z historického vývoje, protože nikdy neodvozoval svoji suverenitu od držby určitého teritoria (včetně Malty). Přestože do této kategorie v současné době nespádají žádné jiné entity, v budoucnosti lze očekávat ztrátu suverénního teritoria u některých tichomořských států v důsledku zvyšování mořské hladiny. Otázkou jaký bude mít tato skutečnost dopad na jejich statut.

- **Kvazistáty bez přirozené populace**

Tento typ kvazistátů zahrnuje politickogeografické entity, které nesplňují jednu

z definičních charakteristiky suverénního státu – přirozenou populaci. Tyto kvazistáty nemají definované vlastní obyvatelstvo, které by mělo přirozený a trvalý charakter, přičemž jej takto mezinárodní právo vymezuje jako podmínku. Mezi konkrétní případy patří Svatý stolec – Vatikánský městský stát, u kterého se v nejrůznějších statistikách udává počet obyvatel. Tento počet však obsahuje pouze příslušníky cizích národností, kteří se na území státu nenarodili a nedochází ke splnění podmínky na přirozený a trvalý charakter populace schopné reprodukce. Z tohoto důvodu Svatý stolec nespĺňuje podmínku vlastního obyvatelstva, přestože disponuje signifikantním mezinárodním uznáním. Na rozdíl od S.M.H.O.M. má Vatikán podle OSN statut suverénního státu.

11.2 KVAZISTÁTY NESPLŇUJÍCÍ POLITICKOU CHARAKTERISTIKU STÁTU – KONSTITUČNĚ NEZÁVISLOU A EFEKTIVNÍ VLÁDU

11.2.1 ZÁNİK STÁTU V POLITICKÉM PROSTORU

Stát je politická jednotka, která existuje v čase a prostoru, tj. vzniká²⁹ i zaniká. Otázky spojené se vznikem státu již byly částečně zmíněny v souvislosti s uznáním státu. Za jakých podmínek však státy zanikají? Podle mezinárodního práva „*stát zaniká, jestliže veřejná moc není schopna získat podporu platnému pořádku, resp. není schopna zajistit ovládnutí teritoria a obyvatelstva. Stát samozřejmě může zaniknout v důsledku násilných anexí, kdy původní veřejná moc je omezena, zlikvidována, potlačena tak, že není schopna odporu*“ [KLÍMA 2003: 100–101]. Zejména první část tvrzení o podmínkách, za kterých podle mezinárodního práva státy zanikají, neodpovídá realitě vývoje v politickém prostoru po roce 1945. V soutěživém mezinárodním systému do roku 1945 byl zánik státu na evropském kontinentu zcela běžným jevem. „*Např. Ch. Tilly odhaduje, že enormní většina evropských států zanikla. Naopak všechny slabé africké státy přežily*“ [HERBST 2000: 106]. V souvislosti se zánikem státu lze hovořit o státech, které zanikly jako subjekty mezinárodního práva v důsledku dobrovolné absorpce (zánik NDR v důsledku sloučení s NSR v roce 1990), sloučení jednoho a více států (sloučením Severního a Jižního Jemenu v roce 1990 vznikl stát nový – Republika

---

²⁹ „*Nový stát ve smyslu mezinárodněprávním reálně vzniká tehdy, jestliže se konstituuje veřejná moc na určitém území a vytvoří základ právního řádu a jestliže pro toto snažení získá dostatečnou podporu obyvatelstva*“ [KLÍMA 2003: 100].

Jemen), dobrovolné rozdělení (ČSFR v roce 1993), nedobrovolné rozdělení (Federativní republika Jugoslávie po roce 1992) [více CRAWFORD 2006: 705–707]. V politickém prostoru od roku 1946 lze uvést značné množství dalších případů, které odpovídají zmíněným způsobům zániku státu. Např. sloučení Tanganyiky a Zanzibaru v roce 1964, Somalilandu a Somálska v roce 1960, zánik státu v důsledku rozpadu státu – např. Státní společenství Srbsko a Černá Hora v roce 2006 atd. V. Baar v této souvislosti zmiňuje i případ připojení Sárska k SRN v roce 1957, spojení Senegalu a Gambie v letech 1982–1989 do konfederace Senegambie a neúspěšné integrační snahy mezi arabskými státy – spojení Egypta a Sýrie v letech 1958–1961 v Spojenou arabskou republiku, spojení Libye, Egypta a Sýrie ve Federaci arabských republik [více BAAR 2002: 89].

Fakticky žádný stát nezaklínal v důsledku rozpadu státních institucí a kapacit, což by v soutěživém mezinárodním prostředí znamenalo jeho zánik. To zpochybňují někteří autoři z oboru mezinárodních vztahů poukazující na rozpad SSSR a Jugoslávie. V těchto případech se nejedná o rozpad a zánik státu v důsledku vnitřní slabosti nebo použití síly. Na toto terminologické zmatení poukazuje i Dorff: „*Rovněž nesouhlasím s těmi, kteří dávají rovnítko mezi rozpad státu a rozpad státu jako v případě Sovětského svazu, Československa nebo dokonce Jugoslávie*“ [DORFF 2000: nečíslováno]. Po roce 1945 je tedy situace zcela odlišná, než byla v soutěživém mezistátním systému. R. H. Jackson tento systém označuje jako režim negativní suverenity, který zajišťuje každému státu (zejména však slabým státům v rozvojovém světě) přežití a ochranu před případnou anexí ze strany jiného státu. Z konkrétních příkladů lze zmínit pokus Iráku anektovat území sousedního Kuvajtu v srpnu 1990, na který zareagovalo mezinárodní společenství vytlačení okupačních sil do února 1991. Zatímco pouze na evropském kontinentu zanikly od vzniku mezistátního systému v roce 1648 do roku 1945 v důsledku debellace a anexe stovky států, od r. 1946 jsou takové procesy prakticky vyloučeny.

Z politické mapy v důsledku debellace, anexe nebo případně nedobrovolného sloučení zmizelo po roce 1945 pouze velmi omezené množství subjektů, které nebyly plně etablované v mezinárodním společenství. Jedná se o Hajderabád a Vietnamskou republiku, které Crawford označuje jako příklady nedobrovolného sloučení (v prvním případě s Indií, ve druhém případě s Vietnamskou socialistickou republikou) [více CRAWFORD 2006: 716]. Zmínit lze i další případy, kde však byl proces etablování

suverénního státu teprve v počáteční fázi. Východní Timor, jehož nezávislost vyhlášenou 28. 11. 1975 uznala Albánie, Guinea, Guinea-Bissau, Kapverdské ostrovy, Mozambik, Svatý Tomáš a Princip [EN.WIKIPEDIA.ORG]. Již o devět dní později provedla Indonésie vojenskou invazi a v červenci 1976 anektovala Východní Timor jako svou 27. provincii. Obdobný osud potkal Západní Saharu, jejíž status je dodnes problematický. Západní Sahara získala nezávislost 14. 11. 1975 a v dubnu v roce 1976 bylo její území fakticky rozděleno mezi Maroko a Mauretánii (ta se v roce 1979 svého teritoriálního záboru vzdala). Z politické mapy rovněž zmizel Sikkim, který byl od roku 1947 fakticky vazalským státem pod protektorátem Indie, která byla zodpovědná za zahraniční a bezpečnostní politiku, diplomacii a komunikaci. „V dubnu 1975 schválilo Shromáždění Sikkimu začlenění do Indie a Sikkim na základě referenda (60 000 hlasujících hlasovalo pro, 1500 proti). Na základě 38. dodatku k ústavě schváleném oběma komorami indického parlamentu se stal Sikkim 16. 5. 1975 22. státem Indie“ [WWW.SIKKIMINFO.NET].

Respekt mezinárodního společenství k teritoriální integritě všech svých členů po roce 1945 efektivně brání eliminaci „suverénních států“ v důsledku agrese. „Zchátralé státy (*ramshackle states*) nejsou pozvánkou k nežádoucím vnějším intervencím. Právně nemohou zmizet i když všechny jejich aspekty fakticky zmizely. Nemohou být zbaveny suverenity v důsledku války, dobytí, rozdělení, kolonialismu, jak se často dříve dělo“ [JACKSON 1993: 23]. Přestože je politický prostor rozdělen téměř ze sta procent mezi suverénní státy, skutečnost je často velmi odlišná. Respekt k územní celistvosti všech členů mezinárodního společenství a faktická nemožnost zániku státu nezajišťuje, aby jednotlivé „suverénní státy“ plnily kritéria efektivního státu, jak je definovala již Úmluva z Montevidea o právech a povinnostech států jako definiční podmínku státu.

Navzdory faktickému kolapsu a institucionálnímu zániku nedochází k právnímu zániku nefunkčních entit, které R. I. Rotberg označil za „černé díry, do kterých se zřítily zhroucené polis... *Collapsed state* je vzácným příkladem a extrémní verzí *failed state*. *Collapsed state* představuje vakuum autority. Je to pouze geografický pojem, černá díra, která pohltila zhroucenou polis. Bosna, Libanon a Afghánistán zkolabovaly více než před dekádu a Nigérie, Sierra Leone zkolabovaly v 90. letech. Podle definice nelegitimní a neuznaní warlordi mohou převzít nové kvazistáty jako mezinárodně neuznaný Somaliland na starém severu Somálska“ [ROTBURG 2004: 62]. Ačkoliv režim negativní suverenity (zákaz vnější intervence) zajišťuje všem těmto

entitám jistotu přežití v mezinárodním systému přes libovolnou míru jejich neschopnosti kontrolovat své vnitřní záležitosti, není schopen zajistit, aby plnily definiční charakteristiky státnosti. Existence zhroucených entit má kromě negativních politických i ekonomických dopadů na situaci v regionu především negativní dopad v oblasti sociální na vnitropolitické úrovni. Z tohoto důvodu se objevují teze, že situace v těchto entitách by měly být řešeny prostřednictvím nástrojů soutěživého mezinárodního systému, který by jejich vznik ani neumožnil, na což poukázal G. Sørensen: „*Hovořit o rozpadu státu předpokládá existenci státu. Naopak existence státu předpokládá formální a právní suverenitu. Instituce suverenity je základní, nezbytnou podmínkou rozpadu státu*“ [SØRENSEN 2000: nečíslováno].

11.2.2 TYPOLOGIE FAILED STATES

Pozornost akademického i politického světa se k termínům hroučící se a zhroucený stát (*failing state, failed state*) obrátila na konci 90. let 20. stol., navzdory rozšířenému přesvědčení, že se tento trend projevil až po 11. září 2001. Události 11. září 2001, kdy se vnitropolitická situace v Afghánistánu – klasickém případě zcela zhrouceného státu – stala konkrétní hrozbou pro mezinárodní stabilitu, přitáhla k tomuto fenoménu pozornost především politických a vojenských stratégů. Jak bylo vymezeno v kapitole o terminologii, jednotliví autoři zabývající se problematikou vnitřně nesuverénních entit používají značnou variabilitu termínů.

Do odborné terminologie politických věd, politiky i médií se nejvíce vžily termíny *state failure* a *failed state* a do určité míry vytlačily ostatní termíny – zejména termín *quasi-state*. Svědčí o tom i výsledky internetových prohlížečů (např. internetový prohlížeč Google.com vyhledal ke dni 17. 11. 2009 k pojmu *quasi-state* 5 560 000 výsledků, k pojmu *failed state* 34 700 000 výsledků a 43 800 000 výsledků k pojmu *failing state*). Samotné používání termínu *failed state* je spojeno s terminologickými i faktickými problémy. Termínem *failed state* se začaly označovat heterogenní státy jako Kolumbie, Afghánistán, Sierra Leone, Libérie, Nigérie, Somálsko, Rwanda, Tádžikistán, Severní Korea, Rusko, Papua Nová Guinea, ale dokonce i Kalifornie vzhledem ke svým ekonomickým problémům. Již tento výčet státních i substátních entit poukazuje na zásadní problém. Termín *failed state* začal být používán velmi volně, nekoncepčně a pro zcela heterogenní skupinu entit s odlišnými vnitropolitickými

problémy. Terminologické zmatky se přenesly i do českého politologického prostředí. Není pravdou, že by termín *failed state* byl rezervován pro severoamerické autory a evropští se mu vyhýbali, jak naznačují T. Šmíd a V. Vaďura³⁰ [ŠMÍD; VAĐURA 2009: 47]. Již na konci 90. let 20. stol. s termínem často pracují M. Nicholson z University of Sussex, H. J. Spanger z *Peace Research Institute Frankfurt* a především G. Sørensen, který je jedním z mála autorů kladoucích již v této době značný důraz na odlišení pojmů *fragile* a *failed states* z university v Aarhus [SØRENSEN 1999].

Obdobné zmatení se týká rozlišení *failed state* a *collapsed state* na základě domnělé absence mezinárodního uznání u druhé kategorie entit. „Navíc vymezuje (MCALLISTER – pozn. autora) přesnou hranici mezi *failed state* a *collapsed state* tím, že první z uvedených kategorií ještě přisuzuje mezinárodní uznání a vnější suverenitu. Ta u zhroucených států zcela chybí“ [ŽENÍŠEK 2007: 265]. Toto tvrzení by předpokládalo, že *collapsed states* (např. současné Somálsko) nejsou nositeli mezinárodního uznání. Toto nedorozumění vyplývá z nepřesné interpretace rozlišení mezi kolapsem (charakterizovaným neschopností státu překonat konfliktní cleavages mezi etnickými skupinami) a *state failure*, který definuje McAllister jako zánik výkonu státních funkcí na určitém teritoriu a nad obyvatelstvem mezinárodně uznaného státu [MCALLISTER 2002: 130]. R. I. Rotberg a jiní poukázali na fakt, že rozpad státu je dynamický proces, kde na jedné straně kontinua je stabilní efektivní stát a na druhém konci mocenské vakuum, přičemž precizní vymezení degenerativního procesu rozpadu instituce státu a jeho jednotlivých fází je velmi obtížné. Termíny *weak*, *fragile*, *failing state* a *collapsed state* označují fáze procesu oslabování institucí státu a jejich schopnosti plnit své funkce. „Mnozí proto rozdíl mezi *failing*, *failed* a *collapsed state* zakládají na výkonnosti státu v poskytování politických statků svým obyvatelům. *Failed states* ztělesňují pokročilé stádium slabosti, jsou zmítány vleklými občanskými válkami, nepokoji, vzpourami a násilím válčících frakcí i vládních jednotek“ [JIHLAVEC 2007: 29]. Pozitivní vývoj od zcela zhrouceného státu (*collapsed state*) ke stabilnímu a efektivnímu a negativní vývoj od zcela stabilního ke zcela zhroucenému je přinejmenším možný. R. I. Rotberg poukazuje na případy Libanonu, Nigérie a Tádžikistánu, které se v různých obdobích propadly do naprostého kolapsu a následně vybudovaly relativně stabilní instituce [ROTBURG 2004: 63]. Metodologické

---

³⁰ „Oproti severoamerickému výzkumu se v Evropě akademická obec i politické reprezentace dlouho vyhýbaly termínu selhávající stát (*failed state*)“ [ŠMÍD; VAĐURA 2009: 47].

vymezení hranic mezi jednotlivými fázemi je obtížné a doposud nebylo uspokojivě definováno, na což poukázala i G. McAllister. „*Kdy dochází ke zhroucení slabého státu? A v jakém bodě se stát dostává do ohrožení extrémního kolapsu? A co je nejdůležitější, v jakém bodě se rozvrat stává natolik úplným, že znemožní nápravu?...* Obdobně Zartman tvrdí, že není možné tento bod určit“ [McALLISTER 2002: 131]. Přes přínos Rotbergovi typologie pro zkoumanou problematiku, byla podrobena kritice ze strany J. Millikena a K. Krause [MILLIKEN; KRAUSE 2003], kteří poukázali na potřebu rozlišení rozpadu institucí státu a jím plněných funkcí, s tím, že existující instituce nemusí plnit funkce, ke kterým jsou určeny. Odlišovat od sebe samotnou existenci institucí a schopnost plnit funkce (tedy funkci a jejího nositele), které se od nich očekávají není příliš logické, protože i ve zcela zhroucených státech instituce státu nominálně fungují (např. přechodná vláda Somálska po svém vzniku v roce 2004 sídlila z bezpečnostních důvodů v sousední Keni). Obecně se kolaps státu projevuje ve dvou dimenzích 1) ekonomické a 2) politické, přičemž se obě sféry vymykají kontrole státní moci. Zatímco politický prostor se rozšiřuje a překračuje uznané hranice daného subjektu, v ekonomické sféře dochází ke smršťování a části území se stávají součástí ekonomik sousedních států, včetně napojení na cizí měny [ZARTMAN 1995: 9].

S odlišnou systematizací konceptu *failed state* přišel již v roce 1996 J. G. Gros, který vymezil pět kvalitativně odlišných typů *failed state*, čímž chtěl poukázat na značnou heterogenitu této kategorie politickogeografických subjektů [GROS 1996: 457]. Gros vymezuje následující klasifikaci:

- 1) *anarchic state* (bez centralizované vlády, např. Somálsko),
- 2) *phantom/mirage state* (autorita je významně limitována, např. pouze na ochranu prezidenta, např. Zair),
- 3) *anaemic state/counter insurgency-free anaemic state* (činnost státu je oslabena povstaleckými skupinami usilujícími o převzetí moci nebo v důsledku absence modernizačního procesu, např. Haiti),
- 4) *captured state* (silná centrální vláda, která je uzurpovaná elitami usilujícími o eliminaci a vyhlazení konkurenčních elit, např. Rwanda),
- 5) *aborted state* (k rozpadu státnosti došlo dříve, než byl proces formování státu konsolidován, např. Bosna, Gruzie, Angola a Mosambik) [více GROS 1996: 458–461].

Přestože se Grosova klasifikace v politických vědách neprosadila, její přínos spočívá především ve skutečnosti, že poukázala na silnou heterogenitu vnitřně nesuverénních entit, která se netýká pouze škály efektivnosti, ale i jiných faktorů. J. G. Gros mimo jiné poukázal na skutečnost, že jako na vnitřně nesuverénní entity (*failed states*) je potřeba nahlížet i na teritoriálně zpochybněné státy, jejichž teritorium je ovládáno jinou zemí – např. Palestina a Kuvajt v průběhu irácké okupace [více GROS 1996: 457–458]. V tomto kontextu lze zmínit i další entity čelící vnější intervenci a okupaci, které nejsou schopny se bránit – např. Srbsko po r. 1999, Kambodža a Afghánistán v 80. letech 20. stol. a mnohé další. Přesto se Grosova typologie *failed states* nevyhnula kritice, které ji podrobili P. Bilgin a D. A. Morton, kteří poukázali na její přílišnou arbitrárnost [BILGIN; MORTON 2002: 64]. Jak již bylo zmíněno, v akademické literatuře je fenomén kvazistátů ve smyslu vnitřně neefektivních entit spojován převážně s problémem tzv. *failed state* a *state failure*. Fenomén *failed states* fakticky vyvolal rozsáhlou odbornou diskusi o tom, zda je možné některé entity obecně uznávané jako suverénní státy nadále označovat termínem stát. Ty na rozdíl od postmoderních států decentralizujících moc a moderních států moc koncentrujících, ztratily schopnost jednat jako suverénní státy. Navzdory existenci Grosovy typologie i vymezení jednotlivých fází *state failure* nedošlo k akceptaci a aplikaci jednotné definice termínu *weak, fragile, failing, failed collapsed state*, které fakticky není ani možné vzhledem k vysoké dynamice *state failure*. Používání jednotlivých termínů ke klasifikaci konkrétních případů zůstává odborné literatuře nadále nekoncepční. Přístup jednotlivých autorů je i nadále zaměřen především na „všeobjímající“ termíny *failed state* či *failing state*, do kterých jsou zahrnovány zcela nekoherentní entity, přičemž dochází k terminologickým zmatením. Autoři se zaměřili především na výzkum jednotlivých aspektů problematiky *failed state*. Např. T. R. Gurr rozpracoval klíčové faktory, které umožní s dostatečným předstihem odhalit riziko politické krize, při svém výzkumu se zabývá „státy“ jako jsou Somálsko, Bosna či Afghánistán, pro které používá pojem *collapsed state* [GURR 1998], G. Sørensen se zaměřil na vývoj v tzv. *fragile states* (kam zahrnuje Albánii a nerozvinuté státy střední Ameriky) a *failed states*, přičemž klade důraz na jasné rozlišování mezi oběma termíny [SØRENSEN 1999]. M. Ayoob analyzoval vliv politické kultury na problém *failed state* [AYOOB 1999], H. H. Holm se zabýval postavením *weak states* (zmiňuje Sierru Leone,

Somálsko, Libérii, Rwandu, Zair) v mezinárodním systému [HOLM 1998], G. A. Lopez se zaměřil na smysl a efektivitu ekonomických sankcí vůči *failed states* [LOPEZ 1999], R. J. Stohl a D. Smith dopadem proliferace malých zbraní na situaci ve *failed states* a *fragile states* (např. v Afghánistánu, Somálsku, Angole, Salvadoru, Mozambiku) [STOHL, SMITH 1999], H. J. Spanger se zaměřil na otázku, zda se v Rusku jedná o zhroucený stát nebo zhroucenou transici [SPANGER 1999], M. Nicholson se zaměřil na roli globalizace ve vztahu k *weak a failing states* [NICHOLSON 2000], W. Bain na problém *national a human security* v problematice *failed state* [BAIN 2000], L. Brock analyzoval výhody a nevýhody intervence ve *failed states* [BROCK 2000], R. Stohl a M. Stohl se při analýze přístupu Bushovy administrativy k *failed a failing state* zabývali mimo jiné Bosnou a Hercegovinou, Haiti, Somálskem, Súdánem, Kongem, Sierrou Leone a Rwandou coby příklady *failed state* [STOHL 2001]. Výčet států řazených jednotlivými autory na škále *fragile – collapsed state* poukazuje na důležitý fakt, že kolaps státních institucí může vést ve svém důsledku k omezení vnitřní suverenity i jinými faktory (viz následující kapitola).

Logicky tak následovala kritika termínu *failed state*. Již v 90. letech tento koncept kritizoval J. G. Gros: „Nyní jsou však některé státy čtvrtého světa obecně a poněkud nesprávně nazývány *collapsed* nebo *failed*.... Dokonce fenomén *failed state* je chabě definován“ [GROS 1996: 455]. O několik let později na J. G. Grose navázal C. Clapham. „Kategorie *failed state* patří mezi ty neuspokojivé pojmenované spíše po tom, co nejsou, než jsou“ [CLAPHAM 2000: nečíslováno]. Na určitou devalvací termínu poukázal i odborník na problematiku státu v mezinárodním právu. J. Crawford. „*Failed state* se stal módním pojmem, kolem kterého se objevilo značné množství odborné literatury od autorů z fungujících států. Pojem odkazuje na stav, kdy struktura, autorita (legitimní moc), právo a politický řád se rozpadl a musí být znovu nastoleny v nové či staré formě. Jackson neposkytuje seznam kvazistátů a spíše poukazuje na exkoloniální státy a jeho výčet by tak byl dosti rozsáhlý“ [CRAWFORD 2006: 720]. Z jiného úhlu kritizovala termín *failed state* G. McAllister. „Jak může stát, který nikdy neuspěl v dosažení požadavků státnosti, být považován za stát a jak by pak mohl být považován za zhroucený“ [MCALLISTER 2002: 130]?

Druhý aspekt kritiky, často neoprávněný, mířil spíše na sporné zařazení konkrétních případů do kategorie zhroucených států. C. Clapham v této souvislosti argumentoval proti zařazení Rwandy v době genocidy (na které se podílely

disciplinované vládní jednotky) v roce 1994 mezi zhroucené státy [CLAPHAM 2000: nečíslováno]. Claphamova teze o tom, že ve Rwandě se nejednalo o zhroucený, ale efektivní stát, má určitou logickou koherenci, nicméně neodpovídá plně realitě. Masové vraždění ve Rwandě bylo spíše umožněno charakterem politické geografie Rwandy a vysokou úrovní infrastruktury, která umožnila Intehamwe efektivní vraždění a přenesla boje do hlavního města, což by se nestalo ve státě, jehož politická geografie působí negativně na konsolidaci moci bez ohledu na to, kdo je jejím držitelem. Dokazuje to i rychlost konfliktu. Nicméně kritika kategorizace Severní Koreji, Ruska nebo Zimbabwe mezi zhroucené státy je na straně druhé zcela oprávněná. Neschopnost entit jednat jako suverénní státy (především ve schopnosti projektovat centrální moc v rámci mezinárodně uznaných hranic) se projevuje ve dvou dimenzích, které rozpracoval W. I. Zartman – 1) ekonomické a za 2) politické. Tato charakteristika zcela zhroucených států je však platná i pro ostatní typy vnitřně nesuverénních kvazistátů, které se nenacházejí ve finální fázi rozpadu (ale na jejich teritoriu působí rebelské skupiny – Kolumbie), ale i pro ty, jejichž části teritoria vyhlásily jednostranně nezávislost např. separatistické regiony v Gruzii, PMR v Moldavsku, které jsou v oblasti ekonomiky, zahraniční politiky či vzdělávání plně napojené na Rusko nebo čelí okupaci. Na tuto specifickou skupinu *failed state* entit poukázal J. G. Gros: „*vzácným případem jsou teritoriálně zpochybněné státy, kde je mezinárodně uznaná autorita (ne nezbytně každým členem mezinárodního společenství), ale teritorium a polity jsou právně pod kontrolou uznané autority a ovládané jinou zemí. Palestina a Kuvajt (během irácké okupace) jsou příklady těchto failed state*“ [GROS 1996: 457–458].

Existence zhroucených zemí má nejen výrazný mezinárodněpolitický rozměr, ale především vnitropolitický. Neschopnost efektivní kontroly teritoria a obyvatelstva (v některých případech jsou mimo kontrolu centrální vlády pouze periferní oblasti, v jiných případech kontroluje centrální vláda pouze hlavní město a přilehlé oblasti, v extrémních případech má centrální vláda sídlo z bezpečnostních důvodů mimo teritorium státu) má výrazný dopad na vnitropolitickou situaci, která je často řešená prostřednictvím procesu *nation-building* a omezení vnitřní suverenity státu zvnějšku. Jedná se o situace, kdy je politická moc přímo vykonávanou okupačními mocnostmi, případně skrze přímé a silné vazby s místní vládou [FUKUYAMA 2004: 37]. Většina subjektů, které vyžadují vnějším aktérem řízený proces *nation-building* jsou zcela zhroucené státy. V případě Afghánistánu a Iráku došlo k procesu *nation-building*

paradoxně po vnějším odstranění relativně stabilních institucí.

11.2.3 OD *FAILED STATE* KE KVAZISTÁTU

V oboru mezinárodních vztahů převažuje od 90. let 20. století diskurz, že tzv. *failed states* v různých fázích rozpadu státních institucí a neschopnosti plnit své funkce jsou synonymem pro kvazistáty ve smyslu vnitřně nesuverénních entit, což je z hlediska politické geografie chybné. Naopak termínem vnitřně nesuverénní kvazistát lze označit všechny politickogeografické entity, které mají problémy s vnitřní suverenitou. Používat pro tento typ entit termín *failed state* (viz předchozí kapitola), jak navrhuje P. Kolstø, by bylo fakticky nesprávné. Problémy s vnitřní suverenitou nemají pouze tzv. zhroutené státy, ale mnohem širší okruh entit, které nelze označit jako *failed state*. Omezení vnitřní suverenity členů mezinárodně společenství vyplývá z mnoha faktorů a týká se i ostatních typů vnitřně nesuverénních kvazistátů, které se nenacházejí ve finální fázi rozpadu, ale část teritoria je pod kontrolou secesionistů nebo iredentistů (Gruzie), rebelů (Kolumbie, Nepál do uzavření mírové smlouvy s maoisty), okupována jiným státem (Afghánistán v 80. letech 20. stol.) či pod mezinárodním protektorátem jako Bosna a Hercegovina nebo Kambodža na počátku 90. let 20. stol. Společným rysem všech vnitřně nesuverénních kvazistátů je fakt, že oficiální vláda není schopna poskytovat základní politické statky (v tomto smyslu především bezpečnost) na celém svém teritoriu a neplní tak primární funkce státu [viz FUKUYAMA 2004: 9]. Absence efektivní vlády na celém teritoriu nebo v části státu znamená nesplnění funkcí, které stát obvykle plní. Oficiální zpráva Světové banky z roku 1997 (World Development Report) definuje hierarchii funkcí, které státy plní. 1) minimální funkce (obrana, právo a pořádek, zajištění majetkových práv, makroekonomické řízení, veřejné zdravotnictví), 2) střední funkce (vzdělávání, ochrana životního prostředí, regulace monopolů, finanční regulace, sociální pojištění) 3) aktivistické funkce (sociální stát) [FUKUYAMA 2004: 9]. Omezení vnitřní suverenity způsobují faktory vymezené v kapitole faktory (ne)omezující suverenitu.

Obecně se jedná o omezení vyplývající z omezení efektivní vlády (konfliktně bezpečnostní aspekt) nebo konstituční nezávislosti zasahující do suverenity státu (politicko-konstituční). V prvním případě spadají vnitřně nesuverénní kvazistáty do škály *weak – collapsed state*, přičemž rozpad státu ne nemusí dotýkat celého

teritoria státu. V tomto případě se hovoří o tzv. zhroutených státech (*failed states*). Vnitřně nesuverénní státy jsou až na výjimky spojeny s různým stupněm konfliktu, který vyústí v omezení suverenity dotčené entity. Politické násilí předchází ztrátu vnitřní suverenity u vnitřně neefektivních entit (Sierra Leone), entit na jejichž území se etablovaly secesionistické entity (Gruzie), povstalecké skupiny (Nepál), i novodobých protektorátů (Kambodža). Ztráta statutu suverénního státu přitom nemusí být spojena s vypuknutím masivního násilí, ale naopak v mnoha případech dosahuje konflikt a s ním spojená míra násilí relativně nízké intenzity. Např. *The Center for Systemic Peace (CSP)* zabývající se výzkumem a kvantitativními analýzami na globální úrovni politického násilí vymezuje kategorii válek na desetistupňové škále, která odráží míru dopadu na společnost (přímé a nepřímé oběti a zranění v oblasti lidských zdrojů, přesun populace, společenské sítě, kvalitu životního prostředí, škody na infrastruktuře, ztrátu přírodních zdrojů, sníženou kvalitu života):

10 – *vyhlazení a zánik* (nejvyšší úroveň) – příkladem je atomový útok na Japonsko v roce 1945, německá teritoria v období holocaustu,

9 – *totální válka* – Německo 1941–1945, SSSR 1941–1944,

8 – *technologická válka* – Francie 1914–1918, Německo 1914–1918, Rusko 1914–1917,

7 – *všeprostupující válka* – Vietnam 1958–1975, Afghánistán od roku 1978, Rwanda 1994),

6 – *rozsáhlá válka* – Etiopie 1974–1991, Irán vs. Irák 1980–1988, Súdán od roku 1983,

5 – *kritická a prolongovaná válka* – Guatemala 1966–1996, Libanon 1975–1991, Šrí Lanka 1983–2009, Somálsko od roku 1988,

4 – *kritická válka* – Angola 1961–1975, Izrael 1967–1970, Libérie 1990–1997,

3 – *kritické politické násilí* – Chile 1974–1976, Turecko od roku 1984, Sierra Leone 1991–1998,

2 – *limitované politické násilí* – Kuba 1957–1959, Velká Británie 1964–1994, Kypr 1974, Gruzie 1991–1993,

1 – *sporadické a expresivní politické násilí* – USA 1965–1968, Argentina vs. VB 1982, Moldavsko 1991–1997.

Cílem výzkumu je umožnit komparaci válečných konfliktů napříč časovými

periodami, prostorem a jednotlivými typy válek (mezistátní, války za nezávislost, občanské, etnické, války a genocidy). Přičemž období od roku 1946 nenabízí příklady odpovídající intenzitě násilí vyšší než úroveň sedm na vymezené škále [WWW.SYSTEMICPEACE.ORG/WARCODE]. Z hlediska problematiky kvazistátů je nutné brát v úvahu, kdo je iniciátorem násilí. V případě, že se jedná o represivní násilí ze strany vlády vůči vlastnímu obyvatelstvu (bez ohledu na jeho rozsah), nejedná se o zpochybnění vnitřní suverenity dané vlády. V tomto kontextu lze zmínit tzv. Špinavou válku v Argentině v letech 1976–1980, kdy docházelo k vládní represi disidentů. Z hlediska problematiky kvazistátů není klíčová intenzita násilí, ale fakt, zda vyústí v omezení suverenity dané entity, na což poukázal v souvislosti s *failed states* i R. I. Rotberg. „*Absolutní intenzita násilí nedefinuje zhroutený stát. Spíše je to trvající charakter a kvalita násilí, fakt že velká část násilí je namířena proti existující vládě nebo režimu a zanícená povaha politických a geografických požadavků na sdílení moci nebo autonomie, která zdůvodňuje nebo ospravedlňuje násilí v myslích většiny povstalců*“ [ROTBURG 2004: 58]. Např. konflikty v Gruzii a Moldavsku na počátku 90. let 20. stol. dosáhly jen úrovně limitovaného, respektive sporadického politického násilí. Přesto tyto teritoriální konflikty, s nízkou mírou politického násilí, vyústily v dlouhodobé omezení vnitřní suverenity vlády v Tbilisi a Kišiněvě. Rovněž teritoriální konflikt mezi Irákem a Kuvajtem v letech 1990–1991 je hodnocen jako konflikt nízké úrovně (*minor conflict* – kritériem klasifikace konfliktů je z mezinárodního hlediska počet obětí), přesto došlo v roce 1990 k zásadnímu omezení vnitřní suverenity Kuvajtu a snaze anektovat jeho teritorium. Obdobně protivládní konflikty s nízkou absolutní intenzitou násilí a za předpokladu, že rebelové (v počáteční fázi se často jedná o velmi slabé organizace) kontrolují část teritoria státu, které jim díky nevýhodné politické geografii poskytuje bezpečné zázemí, mohou v dlouhodobé perspektivě vést k masivní občanské válce a kolapsu celého státu.

Tuto tezi potvrzuje i J. Herbst v analýze vlivu geografického faktoru na protivládní konflikty v Africe. „*Většina afrických rebelií začíná operovat jako extrémně slabé a zranitelné. Boje v Eritreji začalo jedenáct mužů, stovka mužů v Ugandě z National Resistance Movement, stovka vojáků v Libérii z National Patriotic Front of Liberia překročilo hranice po boku C. Taylora, třicet pět vytrénovaných vojáků založilo Revolutionary United Front v Sierra Leone a dvě stě padesát založilo FRELIMO v Mozambiku...*“ [HERBST 2006: 226]. Např. konflikty v Sierra Leone a

Libérii v průběhu 90. let 20. stol. rovněž dosáhly relativně nízké intenzity politického násilí – úrovně tři (kritické politické násilí v případě Sierra Leone) a úrovně čtyři (kritická válka v případě Libérie), úrovně pět (prolongovaná kritická válka v případě Somálska). Naopak Sierra Leone, Libérie a Somálsko v 90. letech jsou R. Rotbergem, W. Zartmannem a mnohými dalšími uváděny jako příklady tzv. *collapsed state* (tedy zcela zhroucených států charakterizovaných mocenským vakuem), které nesplňují atributy suverénního státu, ani neplní základní funkce státu. Přičemž na škále tři je řazena i násilná represe vůči taiwanským disidentům v Číně od roku 1947, jehož výskyt bezpochyby nelze vnímat jako narušení suverenity vlády v Pekingu.

Z hlediska problematiky kvazistátů není klíčový ani rozsah teritoria, které je mimo efektivní kontrolu centrální vlády. Bylo by možné arbitrárně určit, že za kvazistát lze považovat entity, které nejsou schopny efektivně kontrolovat po definované časové období (v kontextu mezinárodně neuznaných kvazistátů tak činí P. Kolstø) teritorium odpovídající např. 10 %, 50 % nebo 90 % státního teritoria. Z hlediska problematiky kvazistátů je důležitější jaký má charakter dané teritorium – zda se jedná o teritoria poblíž hlavních dopravních cest, dostupné provinčním centrům a hlavním městům, nepřístupná centrální vládě atd. Na tento fakt upozornil již v 60. letech 20. stol R. W. McColl. Definovat vnitřně nesuverénní stát z hlediska neschopnosti kontrolovat určité procento teritoria je metodicky nevhodné, protože zejména vnitropolitické konflikty se velmi dynamicky vyvíjí, ale především proto, že omezení vnitřní suverenity může být způsobeno omezením konstituční nezávislosti, kterou nelze takto měřit. Na dynamiku protivládních konfliktů upozornil při analýze tzv. *insurgent states* R. W. McColl v roce 1969, kdy rozlišuje tři vojenské a tři politické fáze národních revolucí – ve vojenské fázi vymezuje *mobile war*, *guerilla war*, *regular war* a v politické fázi vymezuje *stage of contention*, *equilibrium*, *general counter offensive*, přičemž každé stádium reprezentuje vývoj *insurgent state* a jeho schopnost zvýšit rozsah teritoria pod svou politickou a vojenskou kontrolou [MCCOLL 1969: 614–616].

Z pohledu politické geografie je důležité, že vnitropolitické konflikty vedoucí ke ztrátě suverenity zasahují v jednotlivých obdobích určité regiony, na což poukázal P. Collier. V 80. letech se vyskytlo množství občanských válek ve střední Americe. V 90. letech se vyskytlo množství občanských válek v oblasti afrických velkých jezer, střední Asii a na Balkáně. Podle P. Colliera se občanské války koncentrují v určitém regionu z několika důvodů. Mohou např. sdílet stejné historické pozadí: jugoslávské války

v Chorvatsku v roce 1991, Bosně 1992–1995, Kosovu 1989–1999, které všechny sdílely obdobné charakteristiky a byly ovlivněny ideologií velkého Srbska a Chorvatska. Obdobné charakteristiky platí pro konflikt v oblasti Velkých jezer, které byly založeny na historických animozitách mezi Tusii a Huty [COLLIER et al. 2003: 40]. Naopak občanské války v 80. letech 20. stol., které zasáhly mnohé státy střední i jižní Ameriky, neměly podstatu v rozdílných identitách, ale jednalo se o typické ideologické války – např. povstání v Salvadoru v letech 1979–1992, komunistické povstání v Guatemale v letech 1966–1996, guerillová válka v Nikaragui v letech 1981–1988, protivládní činnost Světlé stezky v Peru v letech 1982–1997 a další.

Situace v mnoha zemích je komplikovaná a omezení suverenity je způsobena několika současně působícími faktory. Jako typický příklady lze zmínit situaci v Kambodži a Zairu (Demokratické republiky Kongo). V Kambodži došlo v průběhu dvou desetiletí k občanské válce, ilegální intervenci a následné okupaci vnějších aktérů, guerillové válce a ustavení mezinárodního protektorátu. Obdobně komplexním případem politickogeografické entity vykazující od své vzniku mnohočetné omezení suverenity představuje Demokratická republika Kongo (dříve Kongo, Zair). Na jeho území se vyskytly secesionistické entity, došlo k opakované vojenské intervenci vnějších aktérů, ztrátě kontroly na rozsáhlými částmi teritoria, faktické autonomii několika regionů v oblasti ekonomiky i politiky. *„V prvních pěti letech nezávislé existence zůstalo Kongo bez jednotné vládnoucí efektivní politické autority a situace byla zhoršena nedostatkem trénovaného personálu spravujícího zemi... Žádná centrální síla nekontroluje celé konžské území, státní instituce se zhroutily a stát není schopen splnit minimální Weberův test monopolu donucovací síly na územím a obyvatelstvem. Rozvrat DRK začal záhy po nezávislosti a dosáhl vrcholu, když Mobutu odešel z politické scény v roce 1996 a armády Rwandy a Ugandy provedly v roce 1998 invazi“* [KABEMBA 2006: 97, 102].

11.2.4 TYPOLOGIE KVAZISTÁTŮ NESPLŇUJÍCÍCH POLITICKOU CHARAKTERISTIKU STÁTU – KONSTITUČNĚ NEZÁVISLOU A EFEKTIVNÍ VLÁDU

Mezi vnitřně nesuverénní kvazistáty řadím všechny politickogeografické subjekty nárokuující si status suverénního státu, ale z určitých důvodů nedisponující

konstitučně nezávislou vládou schopnou efektivně kontrolovat své obyvatelstvo a teritorium. Faktory, které způsobují omezení či ztrátu vnitřní suverenity jsou vymezeny v kapitole o faktorech (ne)způsobující omezení suverenity. V politickém prostoru lze po roce 1945 vysledovat značně heterogenní skupinu entit se statutem suverénního státu, jejíž vnitřní suverenity je zásadním způsobem omezena. Jedná se o:

- **Zhroucené kvazistáty**

Omezení vnitřní suverenity tohoto typu kvazistátů je způsobeno rozpadem kapacit státních institucí a jejich schopnosti plnit funkce státu v rámci celého teritoria. Tyto entity se, jak poukázal R. I. Rotberg, propadají do mocenského vakua (vyskytují se na často používané škále rozpadu státu *failing-collapsed state*) a přežívají jen díky legitimitě mezinárodního uznání. Vnitřní suverenity těchto kvazistátů je pouze virtuální realitou. Na území těchto kvazistátů se často vyskytují i mezinárodně neuznané entity, *black spots* nebo *state-within state*, jejichž vznik je reakcí na vzniklé vakuum autority a celkový rozpad státu. *Black spots* a *state-within state* formálně uznávají centrální vládu, ale dočasně si udržují faktickou nezávislost. Příkladem *state-within state* je např. Adžárská republika existující v hranicích Gruzie v letech 1991–2004 [více PEŁCZYŃSKA-NAŁĘCZ; STRACHOTA; FALKOWSKI 2008: 374].

V krajním případě, kdy rozpad státních institucí má výrazně negativní dopady na obyvatelstvo, může dojít k zásahu do jurisdikce suverénního státu ze strany mezinárodního společenství, které přistoupí k tzv. humanitární intervenci, která má za cíl zajistit bezpečnost obyvatelstvu daného státu. Humanitární intervence nejsou faktorem způsobujícím omezení suverenity konkrétního subjektu, ale reakcí na proces rozpadu státních institucí. Mezi konkrétní případy této kategorie kvazistátů spadají Somálsko od roku 1991, Libanon od r. 1975 do r. 1990, Libérie v zejména v letech 1989–1993, ale i po roce 2003, Demokratická republika Kongo v letech 1997 až 2000 a mnohé další.

- **Kvazistáty na jejichž území se vyskytují neinstytucionalizované entity**

Omezení vnitřní suverenity tohoto typu kvazistátů je způsobeno existencí teritorií pod kontrolou povstalců (*insurgent state, anti-state*). Tento fakt znemožňuje centrální vládě efektivní kontrolu části teritoria (které efektivně kontrolují parastátní entity). Přestože ustavení *insurgent-state* a *anti-state* je strategií povstalců v průběhu

občanských válek, kdy cílem je svržení centrální vlády a převzetí moci, v praxi vývoj nemusí dojít ke kolapsu státních institucí v důsledku občanské války.

V mnoha případech je cílem rebelů pouze kontrola ekonomicky lukrativních oblastí a neusilují o svržení vlády a převzetí moci nad celým územím. Naopak centrální vláda je schopna efektivně spravovat teritorium mimo kontrolu rebelů, čímž se tyto entity liší od kvazistátů, u kterých dochází k celkovému rozpadu státních institucí a schopnosti plnit jejich funkce. Negativní dopad na obyvatelstvo má především existence zón, které nejsou pod kontrolou ani jedné ze stran konfliktu, kde ale dochází k vojenské konfrontaci. V minulosti i současnosti lze nalézt množství případů spadajících do této kategorie, např. Uganda před podepsáním mírové dohody s *Lord Resistance Army* usilující o vytvoření křesťanského státu na severu. V případě, že dochází k rozšíření bojů na podstatnou část území, může činnost rebelů vést až ke zhroucení celého státu, který je oboustranně dynamickým procesem.

- **Kvazistáty na jejichž území se vyskytují mezinárodně neuznané institucionalizované entity**

Omezení vnitřní suverenity tohoto typu kvazistátů je způsobeno existencí secesionistické (eventuelně iredentistické) politické entity s omezeným mezinárodním uznáním (či plně bez mezinárodního uznání), která vykazuje některé atributy státu (splňuje geografické charakteristiky státu a je vnitřně suverénní) a usiluje o mezinárodní uznání. Obdobně jako u předchozí kategorie je tedy část teritoria mimo kontrolu centrální vlády. Rozdíl spočívá ve faktu, že území mimo kontrolu vlády usiluje o secesi nebo iredentu. Území pod kontrolou centrální vlády a secesionistů se zpravidla vyvíjejí zcela autonomně a jsou efektivně spravována. Výjimkou je ostrá fáze teritoriálního konfliktu, kdy se centrální vláda pokouší o obnovení své teritoriální suverenity nad celým územím. Na rozdíl od předchozí kategorie nedochází k pokusu o převzetí moci ve státě ani svržení centrální vlády. Naopak teritorium pod kontrolou centrální vlády je zcela efektivně spravováno. R. Rotberg poukazuje na příklad Šrí Lanky a Indonésie: „Až 15 procent celkového území bylo v průběhu poslední dekády kontrolovány rebely LTTE a tamilskými separatistickými povstalci. Pro 80 procent Šrí Lančanů funguje vláda dobře. Ulice jsou udržovány, školy a nemocnice fungují. Šrí Lanka vykonává autoritu napříč většinou země a neztratila legitimitu mezi Sinhálci a vyhnula se rozpadu. Indonésie je dalším příkladem slabosti a navzdory rozšířené

absenci bezpečnosti se vyhnula rozpadu. Pouze povstalci v Aceh a na Papui chtějí nezávislost a bojují se státem. Celkově je většina Indonésie bezpečná [ROTBURG 2004: 65–66].

V minulosti i v současnosti lze najít mnoho příkladů odpovídajících zařazení do této kategorie. Určit obecný trend vývoje těchto kvazistátů je poměrně obtížné. Některým se podařilo obnovit plnou vnitřní suverenitu po několika málo měsících až letech (což je příklad Angoly, Demokratické republiky Kongo a Nigérie, na nichž vyhlásily nezávislost exkláva Cabinda v roce 1975, Katanga a Jižní Kasai v roce 1960, Biafra v roce 1967). V jiných případech však toho nejsou schopny po více než deset let (například Somálsko na němž vyhlásil Somaliland nezávislost v roce 1991, Bosna a Hercegovina v letech 1992–1995, kdy vyhlásila nezávislost např. Republika Západní Bosna. Neschopnost kvazistátů této kategorie znovu nastolit svou teritoriální integritu bývá způsobena především vnitřní slabostí, ale i zásahy třetích států, které secesionistický kvazistát mezinárodně neuznávají, ale poskytují mu podporu – finanční nebo materiální (např. Portugalsko Biafre).

- **Kvazistáty na jejichž území se vyskytují mezinárodně neuznané institucionalizované entity s vnější garancí**

Omezení vnitřní suverenity tohoto typu kvazistátů je způsobeno existencí secesionistické (eventuelně iredentistické) politické entity s omezeným mezinárodním uznáním (či plně bez mezinárodního uznání). Jedná se o kvazistáty vykazující podobné charakteristiky jako předchozí typ kvazistátů. Liší se však ve vnitropolitických dopadech, způsobených mezinárodním postavením mezinárodně neuznaného kvazistátu, který existuje na jejich teritoriu. Předchozí typ kvazistátů zahrnuje pouze institucionálně slabé členy mezinárodního společenství, kteří zpravidla čelí vnitřní dezintegraci teritoria v důsledku kolapsu státní moci. Tento typ kvazistátů může zahrnovat i členy mezinárodního společenství, kteří mají silné instituce, ale omezení vnitřní suverenity je důsledkem zásahu vnějšího a mocnějšího aktéra.

Dopady pro vnitropolitický vývoj jsou jiné, protože vnější garance znemožňuje situaci vyřešit jednostranně a vyžaduje řešení v rámci regionálního rámce jako regionální složené konflikty. Mezi konkrétní příklady lze zmínit Kyperskou republiku nekontrolující cca 30 % teritoria, na kterém se od r. 1983 rozkládá Severokyperská turecká republika), Moldavsko, kde vyhlásila v roce 1991 nezávislost Podněsterská

republika, Gruzie (po vyhlášení nezávislosti Republiky Abcházie v roce 1992 a Jižní Osetie v roce 1992) atd. Obdobně jako u předchozí kategorie vykonává centrální vláda funkce státu, které má pod svou kontrolou.

- **Kvaziprotektoráty**

Za kvaziprotektorát lze označit subjekt, který disponuje vnější legitimitou, ale jeho suverenity je omezena zvnějšku. Jedná se především o omezení konstitucionální nezávislosti. Nejedná se o protektoráty v tradičním politickogeografickém smyslu, kdy byl za protektorát označován určitý typ závislých území, ale de iure o mezinárodně plně uznané státy. Typickým příkladem je Bosna a Hercegovina po podpisu Daytonských smluv v roce 1995, jejichž dikce kladla značný důraz na fakt, že Bosna a Hercegovina je nadále suverénním státem, ale fakticky z ní učinily mezinárodní protektorát. Obdobný příklad je Irák v letech 2003–2004, kdy byl za správy P. Bremmera formálně zbaven suverenity. Omezení vnitřní suverenity se může týkat pouze určitého ústavního aspektu a nikoliv celého systému jako v případě Bosny a Hercegoviny (v minulosti šlo např. o S.M.H.O.M a Monacké knížectví). V případě S.M.H.O.M. schvaloval volbu hlavy státu až do změny ústavy v roce 1997 papež. Nicméně hovořit v tomto případě o protektorátu je sporné. Problematický je i příklad Monackého knížectví, jehož suverenity byla do r. 2002 silně okleštěná Francií a objevovaly se názory, že se jedná o francouzský protektorát. J. Crawford v této souvislosti zmiňuje fiktivní předání suverenity nekolonizovaným územím, kdy si metropolitní stát fakticky nadále udržuje kontrolu nad de iure nezávislým státem. Mezi takové případy řadí Libanon a Sýrii v letech 1942–1946 (viz kapitola faktory (ne) omezujících suverenity).

- **Kvazistáty s omezenou vnitřní suverenitou v důsledku vojenské okupace nebo intervence**

U tohoto typu kvazistátů je omezení suverenity způsobeno vnější vojenskou okupací nebo intervencí, která domácí vládě znemožňuje efektivní kontrolu vnitřních záležitostí. Na rozdíl od protektorátů nedochází k vytvoření paralelních institucí a autority, která nahrazuje původní státní instituce a vykonává jejich funkce. Zmínit lze příklad Srbska a Černé Hory, z jehož jurisdikce bylo v důsledku humanitární intervence a v souladu s liberální teorií secese (viz kapitola secese) vyjmuto teritorium Kosova a začleněno pod mezinárodní správu, Irák v 90. letech, když byla jeho suverenity

omezena vojenskou intervencí mezinárodní koalice a později ustavením bezletových zón, Libanon jehož suverenita byla v různých obdobích omezena Izraelem a Sýrií a další. J. G. Gros v této souvislosti hovoří o tzv. teritoriálně zpochybněných *failed states* [GROS 1996: 458].

- **Exilové vlády**

Tato kategorie kvazistátů zahrnuje politickogeografické entity, které nesplňují jednu z definičních charakteristiky suverénního státu – svrchované teritorium. Jedná se o velmi specifický typ entit, které se vyskytovaly např. v průběhu 2. světové války. Po roce 1945 lze zmínit především exilovou vládu Demokratické Kampučie. Legitimní vláda v tomto (mezinárodně uznávaném státu) ztratila vnitřní suverenitu následkem vnější intervence či poté, co byla svržena povstaleckými skupinami, ale nadále si udržuje teritoriální a mezinárodní legitimitu. Demokratická Kampučie si jako jediná exilová vláda udržela křeslo v OSN [CHANDLER 2000: 233]. Význam exilové vlády Demokratické Kampučie spočívá v tom, že se dokázala udržet právo zastupovat Kambodžu v OSN.

11.2.5 PŘÍSTUP MEZINÁRODNÍHO SPOLEČENSTVÍ K VNITŘNĚ NESUVERÉNNÍM KVAZISTÁTŮM

Mezinárodní společenství vychází ve vztahu ke svým členům z rigidních regulativních pravidel, která se výrazně změnila v nesoutěživém mezinárodním prostředí, na což poukazuje G. Sørensen. „*Regulativní pravidla suverenity řídí interakci mezi dříve existujícími entitami, jež jsou suverénní státy. Kdo a na základě jaké kvalifikace se stane členem společenství států: To jsou příklady regulativních pravidel. Jinými slovy, konstitutivní pravidla přicházejí jako první, regulativní jako druhá. Regulativní pravidla suverenity se v průběhu času v mnoha ohledech změnila. Jedna z významných změn se týká pravidel přijímání. Přesná kritéria uznání byla vždy předmětem diskuse ve společenství států a po velmi dlouhou dobu neexistovala jasná pravidla, podporovaná všemi suverénními státy*“ [SØRENSEN 2005: 173–174]. V případě entit, které mají problémy s prosazením teritoriální suverenity³¹, aplikuje

---

³¹ *Territorial sovereignty neznámá nic jiného než způsobilost vykonávaná nad územím státu a nelze ji zaměňovat s principem territorial integrity, který se týká především státu coby právní entity,*

mezinárodní společenství režim negativní suverenity a princip teritoriální integrity. Cílem je ochrana a integrace slabých postkoloniálních států do mezistátního systému a zabránění fragmentaci politického prostoru na neživotaschopné entity. Apriorní podpora mezinárodního společenství všem entitám, které disponují vnější legitimitou (včetně kvazistátů bez nebo s omezenou vnitřní suverenitou), je v přímém kontrastu s přístupem mezinárodního společenství k mezinárodně neuznaným kvazistátům. Tento přístup vede v některých případech až k nastolení protektorátu (a tím vytvoření vnitřně nesuverénního kvazistátu) u mezinárodně neuznaných subjektů, jejichž instituce se v důsledku ozbrojených konfliktů rozpadly (Bosna a Hercegovina od r. 1995 a Kambodža na počátku 90. let 20. stol.).

Důsledkem je vytvoření nesoutěživého mezinárodního prostředí, které až na výjimky neumožňuje zánik státu v důsledku jeho vnitřní slabosti a použití síly, ale zároveň nemotivuje vlády ke konsolidaci moci v rámci svých uznaných hranic. Dopady přesně vystihuje G. Sørensen. *„Nové normy kombinované se soutěží supervelmocí fakticky garantovaly, že staromódní a imperialistické převzetí slabých států se nebude konat. Bohužel absence vnější hrozby nevedla k domácí bezpečnosti pro národy v postkoloniálních státech“* [SØRENSEN 2000: nečíslováno]. Existence vnitřně nesuverénních kvazistátů, jejichž vládní a teritoriální legitimita je zpochybněna, vyvolala diskusi o nutnosti změny regulativních pravidel pro uznávání nových států. S nekonvenčním přístupem přišel J. Herbst, který se zabýval možnými opatřeními vůči zhroutilým státům a navrhl, aby státy neschopné kontrolovat části svého území nebyly dále považovány za suverénní [HERBST 1996–1997: 142]. Herbst navrhuje, aby mezinárodní společenství reagovalo na realitu, že mnohé entity nejsou schopny vykonávat svou kontrolu nad rozsáhlými částmi svého teritoria po delší časové období. Taková reakce by měla mít formu odejmutí mezinárodního uznání za suverénní stát entitám, které nesplňují definiční charakteristiky suverénního státu. Netýkalo by se to pouze tzv. zhroutilých států, ale všech entit neschopných kontrolovat své teritorium. Herbst nicméně podotýká, že: *„oduznání (decertification) by mohlo být vzácným krokem, který by byl poslední možností... Oduznání by mohlo být prvním krokem v uznání, že stát zemřel, pokud vůbec byl někdy naživu a něco jiného jej musí nahradit“* [HERBST 1996–1997: 143].

---

jehož hlavním cílem je zajistit stálou existenci v rámci území, které je vymezené mezinárodními hranicemi uznanými mezinárodním právem [EL OUALI 2006: 633].

Jiné řešení navrhuje J. Herbst pro členy mezinárodního společenství, kteří nejsou schopni čelit jednostranné secesi a na jejich území se etablovaly mezinárodně neuznané entity, které zpochybňují suverenitu centrální vlády. *„Po třiceti letech předpokladu, že hranice jsou neporušitelné i v případě nejvíce nefunkčních afrických států, další důležitá iniciativa pro mezinárodní společenství by měla být zvážena a to umožnění secese a vytvoření nových suverénních států. Kritériem pro uznání odpovídající konkrétním podmínkám afrických zhroucených států by mohlo být: poskytuje secesionistický region větší politický pořádek po určité časové období (např. pět let) než centrální vláda? Po pořádku, mám na mysli funkční armádu, policii, soudní systém, což jsou fundamentální předpoklady politického a ekonomického pokroku“* [HERBST 1996–1997: 136]. Nejčastěji zmiňovaným příkladem secesionistické entity, která poskytuje svým občanům více politických statků než původní suverén, je Somaliland. Ten navzdory historické tradici státnosti, relativně širokému mezinárodnímu uznání v roce 1960, kdy vyhlásil nezávislost, teritoriální i vládní legitimitě a splnění kritéria efektivnosti, není mezinárodním společenstvím uznán (na rozdíl od Somálska) za suverénní stát. Herbst rovněž navrhl, aby byl pro vnitřně neefektivní státy vytvořen jiný model uspořádání politického prostoru, než je suverénní stát [HERBST 1996–1997: 139]. V oblastech, kde instituce státu nejsou schopny poskytovat ani minimální funkce, by kompetence mohly přejít na místní *warlords* nebo tradiční vůdce. Zejména teritoria zcela mimo kontrolu hlavního města jsou efektivně spravována včetně poskytování bezpečnosti, služeb, vybírání daní atd. (např. povstalecká teritoria v Kolumbii jsou relativně efektivně spravována, přestože v nich není přítomna autorita státu a není možné hovořit o mocenském vakuu). Radikálnější řešení navrhuje E. L. Luttwak, který navrhuje rehabilitovat válku jako účinný prostředek řešení násilných politických konfliktů [LUTTWAK 1999: 36]. Lutwakovo i Herbstovo řešení ostře kritizuje G. Sørensen. *„Znovuvytvoření takového darwinistického přístupu by vyžadovalo, aby mezinárodní společenství přehlíželo lidské ztráty, což je logika Dejme válce šanci. Jaký by byl důsledek znovuobjevení války? Není důvod očekávat, že etablované státy Severu by rekolonizovaly slabé státy. Ostatní by bojovaly mezi sebou. Mnoho různých návrhů bylo navrženo včetně změny pravidel secese a ulehčení vytváření nových států, decertifikace států mezinárodním společenstvím silně neefektivních států, které by nadále nebyly považovány za suverénní. Takové návrhy nebyly implementovány. Pokud by byly, pravděpodobně by*

vytvořily více problémů, než by vyřešily. Alternativy k suverenitě tak nejsou atraktivní“ [SØRENSEN 2000: nečíslováno]. Secesi jako prostředek řešení problémů v multietnických státech kritizuje i odborník na problematiku etnických konfliktů a secese D. L. Horowitz. Z ryze praktického pohledu dochází k závěru, že *secese* není téměř nikdy úspěšným řešením etnických konfliktů a násilí a pravděpodobně je jen zhorší [HOROWITZ 2003: 5]. Horowitz dále argumentuje, že secese nevede k vytvoření etnicky homogenních států, omezení konfliktů, garanci práv minorit atd. Toto tvrzení lze empiricky doložit na příkladu existujících secesionistických regionů, kde byl primárním motivem secese etnický aspekt – Jižní Osetie, Abcházie, Severní Kypr nebo Kosovo.

Praxe mezinárodního společenství je přesně opačná. V případě několika zcela zhroutených entit přistoupilo mezinárodní společenství k převzetí moci v těchto kvazistátech s cílem vybudovat v nich prostřednictvím procesu *state-building* efektivní státní instituce schopné vykonávat funkce státu. Mezinárodní společenství doposud trvá na zavedené praxi, že suverénní státy jsou ideálními institucemi, kolem nichž má být uspořádán politický prostor. Zároveň trvá na teritoriální integritě všech svých členů. Kombinace absence kritérií pro odebrání mezinárodní uznání, odmítnutí secese mimo koloniální kontext a neschopnost mnoha členů mezinárodního společenství jednat jako teritoriálně suverénní entity, způsobuje existenci výše zmíněných kategorií vnitřně nesuverénních kvazistátů.

11.3 KVAZISTÁTY NESPLŇUJÍCÍ POLITICKOU CHARAKTERISTIKU STÁTU – MEZINÁRODNÍ UZNÁNÍ

11.3.1 VZNIK MEZINÁRODNĚ NEUZNANÝCH KVAZISTÁTŮ V POLITICKÉM PROSTORU

Entity usilující o status suverénního státu bez (nebo s omezením) mezinárodního uznání představují po roce 1945 významnou anomálii v politickém prostoru. Podle konvenčních politických map tyto entity (často nazývané jako anomální politické jednotky, které se v období existence OSN vyskytují na všech kontinentech (s výjimkou Ameriky a pochopitelně Antarktidy), formálně neexistují. Tento fakt je v ostrém kontrastu s existující realitou v politickém prostoru. Tento typ politickogeografických

entit vyvolává více otázek než je na první pohled zjevné a jednotliví autoři se neshodnou na jednotné definici. V poválečném období se vyskytly desítky entit, které splňovaly jen některá kritéria suverénního státu a scházelo jim především mezinárodní uznání. Jednotlivé entity se liší v rozsahu mezinárodního uznání, které získaly, efektivitě, se kterou kontrolovaly své teritorium atd. Statut jednotlivých mezinárodně neuznaných entit byl rovněž ovlivněn geopolitickými okolnostmi, za kterých vznikaly. Geopolitické okolnosti se výrazně promítly do schopnosti jednotlivých entit se plně etablovat jako suverénní stát. V tomto kontextu lze rozlišit několik situací:

- **Mezinárodně neuznané kvazistáty vzniklé v důsledku secese v souladu s právem na sebeurčení (např. Guinea-Bissau).** Existují dvě časové období.
  - Do roku 1960, kdy byla přijata rezoluce 1514 VS OSN, která představuje milník v procesu dekolonizace, kdy začíná být kolonialismus vnímán jako nelegitimní, nedemokratický.
  - Po roce 1960 se přístup mezinárodního společenství k secesi v souladu s právem národů na sebeurčení změnil ve prospěch entit usilujících o nezávislost. V tomto období měly entity usilující o dekolonizaci formální podporu mezinárodního společenství a je jim přiznáno právo na ozbrojený odpor proti metropolitnímu státu. Entity usilující v této fázi získávají často široké mezinárodní uznání (de iure i de facto) navzdory nesouhlasnému stanovisku původního suveréna.
- **Mezinárodně neuznané kvazistáty vzniklé v důsledku jednostranné secese v rozporu s právem na sebeurčení.** Entity vzniklé za těchto okolností jsou vnímány jako nelegitimní a je jim odepřeno mezinárodní uznání. Takové entity čelí odporu mezinárodního společenství vůči své existenci, což negativně ovlivňuje jejich vnitropolitický vývoj.
- **Mezinárodně neuznané kvazistáty vzniklé v důsledku secese po ukončení procesu dekolonizace.** Entity vzniklé za těchto okolností jsou vnímány jako nelegitimní a je jim odepřeno mezinárodní uznání.

Do slovníku politických věd bylo v souvislosti se subjekty fakticky nezávislými na centrálních vládách vnešeno značné množství termínů³², mezi nimi existují zásadní rozdíly. *Counter-state*, *anti-state*, *black spot*, *state-within state* a *insurgent state* jsou termíny označující teritoria spravovaná rebelskými organizacemi mimo kontrolu centrální vlády s určitou (rozdílnou) mírou institucionální struktury, ale neusilujících o získání statutu suverénního státu. Přesto mohou v některých případech (zejména v případě Kolumbie) fakticky vykonávat funkce státu, na což poukázal C. King. „*Povstalci jsou často schopni vybudovat sofistikovaný systém formálních institucí, které fungují jako efektivní kvazistáty, od poloostrova Jaffna na Šrí Lance k Somalilandu a demilitarizovaným zónám jihocentrální Kolumbie [KING 2001: 528].* Přesto v případě teritorií, které jsou administrovány nezávisle na centrální vládě, nelze hovořit o kvazistátech, protože neusilují o státu suverénního státu.

Termín *state-within state* bývá používán i k označení regionů, které jsou v důsledku kolapsu státní moci *de facto* nezávislé, nebojují proti centrální vládě a neusilují o secesi (např. Puntland v rámci Somálska). V současné době s několika těchto entit nachází v rámci Somálska – konkrétně se jedná o Puntland a *Maakhir state* (na severu), které vedou spory s mezinárodně neuznaným Somalilandem teritoriální spor o dvě provincie, Jubaland na jihu a Jihozápadní Somálsko (na JZ)³³. Za kvazistát bez mezinárodního uznání rovněž nelze považovat efemérní entity, které explicitně či implicitně usilují o nezávislý stát, ale fakticky nekontrolují signifikantní část teritoria, které si nárokují. Jedná se o entity, které jsou na pomezí povstalecký teritorií (*insurgent state*), *black spot*, *state-within state*, kterých se v politickém prostoru vyskytuje do r. 1945 (jak poukázal P. Kolstø) celá záplava. V mnoha případech se jedná o „nezávislé státy“ vyhlášené vládami v exilu (Jižní Moluky 1950, Severní Kalimantan 1962, stát Čampa 1965, stát Jávsko 1966), státy vyhlášené povstalci, kteří nejsou schopni vybudovat efektivní státní instituce a čelit centrální vládě v otevřeném konfliktu (deklarace nezávislosti Ačehu v roce 1976, 1978 republika Bangsa Moro, 1990 Federace Mindano) [více BAAR 2002: 100–101], nebo státy vyhlášené hnutími, které

---

³² *De facto state*, *insurgent state*, *anti-state*, *para-state*, *separatist state*, *de facto country*, *almost state*, *self-proclaimed state*, *counter-state*, *pariah state*, *as-if state*, *quasi-state*, *state-within state*, *black spot*, mezinárodně neuznaný stát, *de facto* režim.

³³ Viz příloha č. 14.

nemají významnou podporu ve společnosti pro své požadavky na nezávislý stát (deklarace nezávislosti Rotumy na Fidži). Zmínit lze i entity vzniklé v důsledku omezení vnitřní suverenity státu (např. v důsledku vnitřní dezintegrace), které neusilují o vytvoření nezávislého státu, ale fakticky existují jako nezávislé entity (Gagauzsko 1991–1994, Kurdistán v Iráku, Jubaland, Puntland, Jihozápadní Somálsko).

De facto state, para-state, de facto country, as-if state, pariah state, outcast country, quasi-state, de facto režim a další označují secesionistické entity usilující o získání statusu suverénního státu. Odlišná vnitropolitická situace v jednotlivých mezinárodně neuznaných kvazistátech vyvolala i diskusi o míře vnitřní efektivnosti těchto politickogeografických entit, které byly podle konvenčního přesvědčení kladeny do protikladu s tzv. zhroutenými státy. S. Pegg a C. King (při analýze kavkazských neuznaných entit) zastávají stanovisko, že se jedná o vnitřně efektivní entity [KING 2001: 529, PEGG 1998]. Naopak D. Lynch při analýze euroasijských neuznaných kvazistátů došel k závěru přesně opačnému a zastává názor, že se jedná o entity vykazující symptomy státního kolapsu. Kompromisní stanovisko zastává P. Kolstø, který došel k závěru, že stabilita je v jednotlivých případech značně variabilní a výrazně se proměňuje i v čase.

V problematice kvazistátů bez mezinárodního uznání je klíčový geografický faktor. „*Každé separatistické hnutí je postaveno na teritoriálních nárocích spojených často s historickými křivdami. Nové státy nejpravděpodobněji vzniknou při splnění dvou faktorů:*

- *dříve existující a definovaná geografická oblast s vymezenými hranicemi, která již dříve měla určitou formu uznání třeba i na substátní či koloniální úrovni a*
- *etnická, náboženská či kulturní sebeidentifikace obyvatelstva daného teritoria vedoucí dotčenou skupinu k touze po nezávislém státě“* [BACCHELI, BARTMANN, SREBRNIK 2004: 2–6].

Z tohoto důvodu si nárokují mezinárodně neuznané státy značně variabilní porci teritoria státu, od kterého se chtějí odtrhnout. V případě mezinárodně neuznaných entit, které usilují o secesi v souladu (respektive v rozporu) s principem práva na sebeurčení a usilují o nezávislost na koloniální mocnosti, se jedná o požadavek ne nezávislost celého

teritoria. V případě entit, které usilují o secesi v období po ukončení dekolonizace (mimo dekolonizační kontext) usilují o secesi části teritoria tvořící 0,1 % až cca 40 % teritoria existujícího a mezinárodně uznaného státu³⁴. Podstatnou roli hraje i charakter současných států, které jsou společensky silně heterogenní a kde dominantní etnikum často zneužívá kapacity státu k potlačování práv minorit. Pakliže dosáhne represe hranice, kdy rizika vyplývající z konfliktu s centrální vládou jsou nižší než náklady na setrvání ve společném státě, dochází k secesi (viz kapitola 10). Společným rysem všech těchto entit je, že si nárokují status suverénního států, který jim však odmítá přiznat mezinárodní společenství, a jejich status státu je tak zpochybněn. Svědčí o tom i přístup mezinárodního práva. „*Frowein tvrdil, že v případě entit, které nebyly uznány, neexistuje podle mezinárodního práva možnost jak uvěřit, zda se jedná skutečně o státy. Do svého seznamu de facto režimů později začlenil případy jako například Německou demokratickou republiku (do roku 1972), Severní Vietnam (do sjednocení s Jižním Vietnamem v roce 1976) nebo Tchaj-wan*“ [SCHEU 2008: 5].

Proto zdůvodňují secesionistické entity vzniklé po ukončení procesu dekolonizace svůj nárok na mezinárodní uznání a získání statutu suverénního státu odkazem na teorii deklaratorního uznání zdůrazňující především splnění kritéria efektivní vlády a odvolávají se i na právo na sebeurčení národů. Separatističtí vůdci logicky preferují deklaratorní teorii uznání státu před konstitutivní. Podle jejich vlády mezinárodní uznání nevytváří stát, ale spíše jen reflektuje existující realitu. „*De facto státy používají pro ospravedlnění svých požadavků na suverénní stát dva legální a dva historicko-normativní zdroje legitimacy. Zaprvé autority de facto států explicitně trvají na empirické definici státnosti odvozené od montevidských kritérií z roku 1933 a zdůrazňují splnění všech podmínek suverenity. Za druhé všechny de facto státy zakládají svůj požadavek na nezávislost na výsledcích voleb, referend a legislativě od nich odvozených. Dalšími zmiňovanými zdroji legitimacy jsou historická existence státnosti a morální právo na sebeurčení národů*“ [LYNCH 2004: 43–49]. Referenda o nezávislosti mají zpravidla vysokou podporu v rámci secesionistických regionů, což potvrzuje i J. Crawford. „*V mnoha případech referenda konaná v rámci teritoria usilujících o secesi získávají velmi vysokou podporu (v rozmezí 65–99 %)*“ [CRAWFORD 2006: 417]. Využití prvků přímé demokracie bylo běžným

---

³⁴ Viz příloha č. 15.

instrumentem používaným k legitimizaci secesionistických pokusů v procesu rozpadu Jugoslávie. V srpnu 1990 se konalo referendum o vyhlášení suverenity Srbské Krajiny, kdy se 99,7 % Srbů vyslovilo pro autonomii v rámci Chorvatska, druhé referendum se konalo 16. 3. 1991, kdy se 99,8 % Srbů vyslovilo pro setrvání v rámci Srbska [WWW.ICTY.ORG]. Referenda o nezávislosti se konala i v mezinárodně neuznaných kvazistátech na Kavkaze, např. v Jižní Osetii, kde se 19. 1. 1992 vyslovilo pro nezávislost 99 % voličů [WWW.REPUBLICOFSOUTHOSSETIA.ORG], v referendu se pro nezávislost vyslovili dne 10. 12. 1991 i voliči v Náhorním Karabachu (referenda se zúčastnili pouze arménští voliči, Ázerbajdžánci je bojkotovali) [DE WAAL 2003], v Abcházii, kde došlo 3. 10. 1999 k potvrzení ústavy přijaté v roce 1994 za účasti 87,6 % voličů, z nichž 97,7 % hlasovalo kladně [WWW.UNPO.ORG]. Referendum legitimizovalo i existenci dalšího proruského kvazistátu – PMR. V referendu konaném 1. 12. 1991 pro nezávislou Podněsterskou moldavskou republiku vyhlásilo 97,7 % za účasti 78 % voličů, ve druhém referendu o nezávislosti se 17. 9. 2006 pro vyslovilo 97,2 % při účasti 78,6 % voličů [PRIDNESTROVIE.NET]. K potvrzení faktické nezávislosti prostřednictvím referenda došlo i v Somalilandu, kde se 31. 5. 2001 vyslovilo 97,1 % voličů při dvoutřetinové účasti [WWW.SOMALILANDGOV.COM]. Referenda zpravidla nejsou pod mezinárodní kontrolou, protože jsou konána proti vůli mezinárodně uznaného státu a v rozporu s jeho teritoriální integritou. Navíc mnohé kvazistáty bez mezinárodního uznání mají nedemokratické politické systémy a výsledky referend mají v případě Podněstří nebo Jižní Osetie (zde dohlíží na průběh voleb pozorovatelé z Ruské federace) jen nízkou vypovídací hodnotu.

11.3.2 POSTAVENÍ MEZINÁRODNĚ NEUZNANÝCH KVAZISTÁTŮ V POLITICKÉM PROSTORU

Existence kvazistátů bez mezinárodního uznání v politickém prostoru je až na výjimky důsledek kombinace dvou faktorů (vnitropolitického a mezinárodněpolitického) – vnitřní slabosti států čelících secesi a přístupu mezinárodního společenství, které principiálně odmítá jednostrannou secesi, která je mimo kontext dekolonizačního procesu. Nejlépe vystihl současný přístup mezinárodního společenství k dalšímu uplatňování principu na sebeurčení keňský vládní představitel: „*Pokud s námi (Somálci) nechtějí žít v Keni mají plnou volnost opustit naše teritorium... To je jediný způsob jak mohou legálně vykonat své právo na sebeurčení*“ [JACKSON, ROSBERG 1982: 15, citováno dle MAZRUI 1967: 12]. Jednostranná secese je po dovršení procesu dekolonizace a rozpadu mnohonárodnostní Jugoslávie a SSSR fakticky jediným možným způsobem vzniku nových států. Potvrzuje to i vývoj v politickém prostoru za poslední desetiletí, kdy nové státy fakticky vznikaly především v důsledku jednostranného vyhlášení nezávislosti části území. Takový proces zpravidla vyvolává negativní reakci centrální vlády a vnitropolitický konflikt (např. vyhlášení nezávislosti Bangladéše, Eritreji, vyhlášení nezávislých republik při rozpadu Jugoslávie a dalších). Pouze u omezeného množství případů vedly secesionistické pokusy k ustanovení suverénního státu. V důsledku jednostranné secese bez souhlasu centrální vlády vznikly po roce 1945 pouze Bangladéš a Kosovo. Přestože se jednalo o jednostrannou secesi, Bangladéši se podařilo získávat mezinárodní podporu, aniž by se jednalo o teritorium, které nespadlo do dekolonizačního procesu. Nezávislost Bangladéše byla vyhlášena 10. dubna 1971... 4. února 1972 uznávalo Bangladéš dvacet osm států *de iure* a dalších pět států jej uznalo *de facto*. Uznání ze strany Pákistánu bylo odloženo až na 22. února 1974 [CRAWFORD 2006: 385–386]. Status Bangladéše coby suverénního státu byl stvrzen přijetím do OSN na základě doporučení RB OSN ze dne 10. 6. 1974 a schválením VS OSN ze dne 17. 9. 2010 [S/RES/356 (1974), A/RES/29/3203]. Kosovo je příklad poněkud složitější, protože dosud nezískalo přesvědčivé signifikantní mezinárodní uznání. Bangladéš je tak jediným případem mezinárodně uznané jednostranné secese bez souhlasu centrální

vlády, ve všech ostatních případech (Senegal, Singapur, pobaltské státy a Eritrea), byl dán souhlas relevantních stran, dříve než byla nezávislost uznána zvnějšku a proces tak proto nebyl jednostranný [CRAWFORD 2006: 416].

Přestože secesionistické entity používají jako jeden z argumentů při zdůvodnění svého práva na status suverénního státu právo na sebeurčení národů, tento princip není po roce 1945 vnímán mezinárodním společenstvím jako aplikovatelný na již dekolonizované státy. Právo na sebeurčení bylo navrženo jen pro potřeby procesu dekolonizace a po jejím dovršení byla odmítnuta jeho další aplikace na již dekolonizované státy kvůli kolizi s principem teritoriální integrity a hrozící fragmentaci politického prostoru na neživotaschopné státy. Secesionistické snahy kolonizovaných teritorií byly mezinárodním společenstvím (alespoň částečně) podporovány. Svědčí o tom i konkrétní případy. Mezi případy secese v souladu s právem na sebeurčení lze zmínit případ Indonésie. *„Indonéští nacionalističtí lídři vyhlásili nezávislou Republiku Indonésie 17. 8. 1945: následoval protahovaný diplomatický a vojenský konflikt s Nizozemím, který předcházel formální předání suverenity 27. 12. 1949. Důležité je, že přestože Indonésie nebyla před prosincem 1949 plně nezávislým státem, několik států ji uznalo de iure“* [CRAWFORD 2006: 386]. Obdobný případ nabízí situace po vyhlášení nezávislosti Alžírsko na Francii a Guineji-Bissau na Portugalsku. *„Alžírská republika byla vyhlášena 19. září 1958 a po trvající válce ji byla Francií udělena nezávislost 3. července 1962. K dubnu 1961 bylo Alžírsko uznáno dvaceti devíti státy. Guinea-Bissau vyhlásila nezávislost 26. září 1973. Koncem roku 1973 byla uznána čtyřicet státy včetně SSSR, Indie a Čínské lidové republiky. 31. května 1974 (pět týdnů po svržení předchozí portugalské vlády) byla uznána osmdesát čtyřmi státy“* [CRAWFORD 2006: 385–386]. Tedy ještě před uznáním nezávislosti ze strany Portugalska. Přesto došlo k přijetí Guineji-Bissau do OSN a fakticky tak k plnému mezinárodnímu uznání tohoto státu na základě doporučení RB OSN z 12. 8. 1974 až dne 17. 9. 2010 [S/RES/356 (1974), A/RES/29/3205]. Jinými regulativními pravidly (uznávání nových států, princip neintervence a rovnosti států) se řídí mezinárodní společenství v případě secesionistických pokusů, které jsou v rozporu s principem práva na sebeurčení, což je případ Jižní Rhodesie. Výjimkou v přístupu mezinárodního společenství je případ Kosova, kde však chybí univerzální konsensus na uznání Kosova za nezávislý stát.

V jiných případech, které lze hodnotit jako neúspěšné pokusy o secesi navzdory získání de facto nezávislosti, dochází i k zamrznutí „procesu“ tvorby nového státu na

dlouhá období, kdy není možné situaci jednoznačně vyřešit. Nad úspěšnými secesionistickými pokusy jednoznačně převažují neúspěšné: Jižní Kasai, Katanga, Cabinda, Biafra, stát Karenů a Šanů, Severní Kypr, Tamský Ílam, Somaliland, Bougainville, Republika srbská, Společenství Herzeg-Bosna, Západní Bosna, Republika srbská Krajina, Čečensko-Ičkérie, Kosovo, Abcházie, Jižní Osetie, Náhorní Karabach, Anjouan, Bougainville, Podněstří. V mnoha dalších případech existovala v rámci teritoria podpora secese, ale nedosáhla takové úrovně, aby došlo k jednostrannému vyhlášení nezávislosti nebo bylo vyhlášeno marginálním politickým uskupením. Žádné ze zmíněných území nezískalo status suverénního státu a pouze některé se dlouhodobě etablovaly jako kvazistáty. „*Region (Gagauzsko) vyhlásil nezávislost dokonce dříve než Podněstří 19. 8. 1990 [ROPER 2004: 102]*“, ale později došlo k dohodě s centrální vládou založené na autonomii opětovnému začlenění regionu do Moldavska. Jiné entity byly po několika letech eliminovány v průběhu válečných konfliktů, které souvisely s vyhlášením mezinárodně neuznaných kvazistátů např. čečenského státu (ten existoval v časovém období podzim 1991–prosinec 1994 a srpen 1996–září 1999) [GRANEY 2004:118] nebo Republiky srbské v Bosně a Hercegovině (později přejmenované na Republiku srbskou) [ZAHAR 2004: 41]. Statut dalších entit nebyl vyřešen ani po více než desítky let od vyhlášení jednostranné secese. To je případ Somaliland, kde došlo na konferenci v Burao k formálnímu zrušení Aktu o unii z 1. července 1960 a vyhlášení suverenity Republiky Somaliland [SREBRNIK 2004: 214] nebo v případě Palestiny, kde Palestinská národní rada vyhlásila nezávislost v roce 1988 [CRAWFORD 2006: 435].

11.3.3 HETEROGENITA MEZINÁRODNĚ NEUZNANÝCH KVAZISTÁTŮ

Široce akceptovanou definici mezinárodně neuznaných kvazistátů nabízí Scott Pegg: „*De facto stát je secesionistická entita s podporou veřejnosti, která dosáhla dostatečné kapacity v poskytování veřejných služeb populaci v rámci definovaného teritoria, nad kterým udržuje efektivní kontrolu v delším časovém období. De facto stát vnímá sám sebe jako schopný vstupovat do vztahů s ostatními státy a usiluje o plnou ústavní nezávislost a široké mezinárodní uznání za suverénní stát. Nicméně je neschopný získat výrazné mezinárodní uznání a zůstává tak v očích mezinárodního společenství zcela nelegitimní. De facto stát je nelegitimní bez ohledu na svoji*

efektivitu“ [PEGG 1998: 1]. Absence mezinárodního uznání, přestože tyto entity vycházejí při zdůvodňování své existence z deklaratorní teorie uznání státu, výrazně ovlivňuje jejich vnitropolitický vývoj. Všechny tyto entity čelí neustálé existenciální hrozbě vyplývající z jejich nelegálního a nelegitimního postavení. Každý z mezinárodně uznaných států, na jehož teritoriu se tyto entity nacházejí, má podle mezinárodního společenství (mezinárodního práva) právo obnovit svou teritoriální suverenitu (*territorial sovereignty*), což fakticky znamená zánik mezinárodně neuznaných kvazistátů. Tato skutečnost se výrazně promítá do vnitropolitických priorit těchto entit, ke kterým patří důraz na budování vojenských kapacit. Zatímco se od počátku 90. let centrální vlády (zejména v Kišiněvě a Tbilisi) odklonily od exkluzivní politiky (např. jazykové) *state-building*, situace se v de facto státech změnila jen velmi málo [LYNCH 2004: 58–59]. Navzdory konvenční definici mezinárodně neuznaných kvazistátů kladoucí důraz na jejich vnitřní efektivitu, tvoří poměrně heterogenní skupinu entit pokud jde o míru, se kterou efektivně kontrolují své teritorium a obyvatelstvo. Některé z nich (např. Taiwan) zcela efektivně kontrolují své vnitřní záležitosti, jiné mají velké problémy s udržením své nezávislé existence (např. Tamilský Ílam). „*Stupeň kontroly státu nad teritoriem se výrazně liší. Abcházie udržuje velmi slabou kontrolu nad svým teritoriem. PMR a Náhorní Karabach jsou v tomto ohledu mnohem silnější s existencí ozbrojených složek, policií, pohraničí hlídky atd.*“ [LYNCH 2004: 47]. S obdobným postřehem přichází v případě neuznaných kvazistátů na Kavkaze i P. Kolstø: „*Ve schopnosti kontrolovat teritorium existuje jasná hierarchie, Náhorní Karabach na vrcholu, Abcházie uprostřed a Jižní Osetie vespod*“ [KOLSTØ 2008: 506]. Navíc poukazuje i na fakt, že v případě Abcházie nedochází pouze k omezení efektivity vlády, ale i k faktickému omezení konstituční nezávislosti vlády. Např. Jižní Osetie, Abcházie ani Náhorní Karabach dlouhodobě nekontrolují části teritoria, které si nárokují – ty jsou buďto administrovány centrální vládou, nebo představují *black hole* či *state-within state* v rámci mezinárodně neuznaného kvazistátu³⁵. P. Kolstø identifikuje konkrétní oblasti mimo kontrolu neuznaných kvazistátů na Kavkaze: „*Kodori je kompletně mimo kontrolu Abcházie a moc abchazského státu nad regionem Gali na jihovýchodě je slabá... Náhorní Karabach prakticky kontroluje celé teritorium, které si nárokuje. Výjimkou je*

---

³⁵ Viz. příloha č.16

Shahumanyan region na severu... Cchinali kontroluje podle ministra zahraniční Murata Dzhiovea okolo 80–85 % měst a vesnic dřívější Autonomní oblasti Jižní Osetie“ [KOLSTØ; BLAKKISRUD 2008: 488–492].

Otázky omezení suverenity u kavkazských kvazistátů nevyvolává pouze neschopnost efektivně kontrolovat své teritorium, ale i vliv Ruska, které fakticky garantuje jejich nezávislost. „Podle abchazského ministra zahraničí Sergeje Shamby, je Abcházie ruským protektorátem a rychle dodává, že obdobně je Gruzie americkým protektorátem“ [KOLSTØ 2008: 506]. Svě hranice nekontroluje ani Somaliland, který se dostává do teritoriálního konfliktu s Puntlandem o dva z pěti regionů, které si nárokuje. Stabilní státní instituce se nepodařilo vybudovat ani mnohým kvazistátům, které již zanikly – Tamilskému Ílamu, Biaře, Katanze, Kasai, Cabindě, Bougainville, Anjouanu, přestože disponovaly v některých případech (zejména Katanga) stabilnějšími institucemi než centrální vláda [CRAWFORD 2006: 404]. Obdobný byl případ Biafry, která na rozdíl od Katangy získala alespoň velmi omezené mezinárodní uznání. „Secese Biafry byla vyhlášena 30. 5. 1967 a ukončena 12. 1. 1970. Pět států (Tanzanie, Zambie, Pobřeží Slonoviny, Gabon a Haiti) uznalo Biafru bezpodmínečně, ale žádné s ní nenavázaly diplomatické styky“ [CRAWFORD 2006: 406, MAYALL 1999: 482]. Značnou slabost a neefektivnost vykazovaly i entity, které vznikly při dělení Jugoslávie – zejména Západní Bosna. Jiné kvazistáty mají naopak problém s faktickou závislostí na garantovi své existence – např. Severní Kypr, Jižní Osetie, Abcházie nebo Ciskei, Bophuthatswana, Venda a Transkei, čímž je zpochybněna jejich faktická nezávislost.

Dříve byly mezinárodně neuznané kvazistáty (pod různými terminologickými označeními) definovány jako entity disponující de facto konstitučně nezávislou vládou efektivně kontrolující populaci, teritorium, ale postrádající mezinárodní uznání – tedy splňující tzv. *core* kritéria suverénního státu. Značná heterogenita těchto entit (z nichž mnohé z nich jsou efemérními institucemi existujícími v krajních případech pouze několik měsíců) vyvolává rostoucí potřebu o preciznější definici této kategorie politickogeografických entit zahrnující i případně minimální časové období, po které musí existovat, faktory způsobující jejich kvazistátní statut a následnou klasifikaci. J. Herbst v kontextu secesionistických entit zmiňuje pětileté období, kdy si secesionistická entita udržuje faktickou nezávislost jako možné časové vymezení, pro případnou legitimizaci secese [HERBST 1996–1997], P. Kolstø definuje mezinárodně neuznané kvazistáty jako entity, které si musí udržet faktickou nezávislost minimálně

dva roky ve snaze eliminovat záplavu efemérních institucí [KOLSTØ 2006]. Jiní autoři zabývající se touto problematikou časové období opomíjejí, přičemž lze argumentovat, že vymezit jakékoliv časové období jako definiční kritérium je metodologicky problematické a arbitrární.

Hovořit v případě kvazistátů bez mezinárodního uznání o homogenní skupině vnitřně efektivních entit, je již s ohledem na výše zmíněné příklady, přinejmenším sporné. Variabilitu ve vnitřní efektivitě neuznaných entit začínají reflektovat jednotlivé případové studie a nově i terminologie. Někteří autoři v souvislosti s mezinárodně neuznaným kvazistátem na území Čečenska hovoří o třech typech entit, které se zde od počátku 90. let vyskytly. „*Čečensko nezapadá snadno do klasifikace postsovětských parastátních entit. Za 16 let po kolapsu SSSR existovaly na malém teritoriu tři typy parastátů včetně almost-state, black spot a state within state. Přechod mezi kategoriemi se odehrál ve velmi krátké periodě*“ [PEŁCZYŃSKA-NAŁĘCZ; STRACHOTA; FALKOWSKI 2008: 377]. Títož autoři zavádějí termín *almost-failed state* a poukazují na skutečnost, že v případě Abcházie, Čečenska, Náhorního Karabachu, Jižní Osetie a Podněstří nelze hovořit o suverénních entitách kvůli jejich silné závislosti na svém garantovi a označují je jako *de facto* satelity, ve kterých byla kontrola centrální vlády nahrazena kontrolou centrální vlády garantujícího státu [PEŁCZYŃSKA-NAŁĘCZ; STRACHOTA; FALKOWSKI 2008: 373]. Je zjevné, že výrazná heterogenita entit s omezeným mezinárodním uznáním vyžaduje jejich typologizaci, který bude reflektovat odlišné vnitropolitické charakteristiky. V. Baar např. zmiňuje rozdělení mezinárodně neuznaných entit podle následující typologie:

- 1) *Území vystupující de facto jako nezávislý stát částečným mezinárodním uznáním (např. Tchajwan).*
- 2) *Území de facto fungující jako nezávislé státy, ale bez jakéhokoliv mezinárodního uznání a tím ve větší či menší míře izolace (Ciskei, Transkei, Bophuthastwana, Venda, Severní Kypr).*
- 3) *Území, která jsou z pohledu mezinárodního práva protiprávně okupována jinými státy, ale chybí jim mezinárodní uznání (např. Tibet, Palestina, SADR) [více BAAR 2002: 332–335].*

11.3.4 TYPOLOGIE KVAZISTÁTŮ NESPLŇUJÍCÍCH POLITICKOU CHARAKTERISTIKU STÁTU – MEZINÁRODNÍ UZNÁNÍ

Navzdory často přijímanému paradigmatu většina mezinárodně neuznaných subjektů má problémy i se splněním definičního kritéria suverénního státu, kterým je vnitřní suverenita. Z tohoto důvodu rozdělují mezinárodně neuznané kvazistáty do dvou skupin – na mezinárodně neuznané kvazistáty, které jsou vnitřně efektivní a mezinárodně neuznané kvazistáty, které mají problémy i s vnitřní suverenitou. Mezinárodně neuznané entity lze s ohledem na jejich vnitropolitické charakteristiky, postavení v politickém prostoru a schopnost efektivně kontrolovat své teritorium rozdělit na:

- **Kvazistáty bez signifikantního mezinárodního uznání**

Společnou charakteristikou tohoto typu kvazistátů je absence signifikantního mezinárodního uznání. Zpravidla se jedná o secesionistické entity vzniklé mimo kontext dekolonizace, což má silný dopad na jejich mezinárodní postavení. Vymezení časového období, po které musí entita splňovat dané charakteristiky (efektivně kontrolovat své vnitřní záležitosti), je metodologicky obtížné. P. Kolstø navrhuje periodu dvou let, přičemž odůvodnit metodologicky tento argument je velmi sporné. Přesné vymezení časového období de facto nezávislé existence coby definiční charakteristiky považují za nadbytečné a domnívám se, že by vedlo spíše k metodologickým nejasnostem. Z tohoto důvodu se přikláním k tomu, že u jednotlivých kvazistátů je vhodné uvést dobu jejich de facto nezávislé existence. Některé entity splňují tyto charakteristiky po více než 10 let, jiné však zaniknou již po několika měsících od vyhlášení nezávislosti (obvykle po vojenském zásahu centrální vlády). Typickým příkladem je Rhodésie, která byla vnitřně efektivní do začátku rozsáhlé partyzánské války podporované ze sousedního Mozambiku v letech 1975–1976, která omezila schopnost rhodéských institucí efektivně kontrolovat své vnitřní záležitosti. Dalším současným případem je Somaliland.

- **Protektované (garantované) kvazistáty bez mezinárodního uznání (Severokyperská turecká republika)**

Jedná se o vnitřně efektivní subjekty s absencí mezinárodního uznání, což odráží ilegální způsob jejich vzniku. Na rozdíl o předchozí kategorie nejsou tyto entity dostatečně silné a jejich existence závisí na vnějším garantovi jejich existence. Tento fakt vyvolává úvahu, zda nevede vnější garance až k omezení jejich nezávislosti v důsledku zásahů do vnitřních záležitostí těchto subjektů. Pakliže je garance v souladu s konstituční nezávislosti těchto entit, lze hovořit o tzv. garantovaných (*protected*) kvazistátech. Mezi konkrétní příklady lze zmínit Severokyperskou tureckou republiku nebo Náhorní Karabach, který je finančně, ekonomicky i bezpečnostně závislý na pomoci Arménie, která však respektuje vnitřní nezávislost Náhorního Karabachu. Rozdíl od předchozí kategorie spočívá ve faktu, že *de facto* nezávislá existence těchto kvazistátů je vojensky garantována třetím státem, který má vlastní zájmy v daném teritoriálním konfliktu. Přičemž faktor vnější garance je klíčový pro přežití těchto kvazistátů, protože bez ní by centrální vláda čelící secesi dříve nebo později obnovila svou teritoriální integritu.

- **Neuznané kvazistáty bez efektivní vlády**

Subjekty, které zcela nesplňují ani jednu z politických charakteristik státnosti, označuje P. Kolstø jako efemérní entity. Tento typ kvazistátů zahrnuje subjekty, které nebyly schopny (zpravidla v důsledku vojenského zásahu centrální vlády) vybudovat efektivní a *de facto* nezávislé instituce na centrální vládě a získat signifikantní mezinárodní uznání. Mezi konkrétní příklady patří např. Jižní Kasai, Katanga, Cabinda, Bougainville, Biafra, Kosovo v letech 1991–1992, Východní Timor v roce 1975 a mnohé další.

- **Teritoriálně zpochybněné a částečně uznané kvazistáty**

Do této kategorie spadají entity jejichž teritorialita je výrazně ovlivněna a zpochybněna dlouhodobou vojenskou okupací, která má významný dopad i na jejich vnější legitimitu a brání jim získat signifikantní mezinárodní uznání. Do této kategorie spadají zejména Saharská arabská demokratická republika a Palestina (disponující

stálým pozorovatelským statutem v OSN coby zvláštní entita), které dlouhodobě čelily okupaci Maroka (Mauretánie) a Izraele, což jim zabránilo získat plnohodnotný status suverénního státu. Přesto disponují vládní, teritoriální a částečně i vnější legitimitou a značné procentu členů mezinárodního společenství uznává jejich právo na status suverénního státu.

- **Loutkové kvazistáty (Abcházie)**

Jedná se o klasický příklad politickogeografické entity, které se v politickém prostoru vyskytovaly před rokem 1945. Mezi konkrétní příklady řadí F. Honzák a M. Pečenka Německou demokratickou republiku vytvořenou Sovětským svazem [více HONZÁK; PEČENKA 1998]. Obdobně J. Crawford poukázal na fakt, že NDR bylo fakticky podřízena SSSR [CRAWFORD 2006: 457]. Charakteristickým rysem tohoto typu kvazistátu je, že nedisponuje plnou teritoriální a vládní legitimitou a jejich vnější legitimita je sporná. Rovněž postrádají historické a normativní zdroje legitimacy, na které poukazuje D. Lynch. Vnitřní suverenita je výrazně omezena, protože se de facto jedná o protektoráty podléhající politické vůli státu, který je zřídil. Tento fakt souvisí s otázkou legality jejich vzniku, na což v kontextu vytvoření NDR poukazuje J. Crawford. „*Vytvoření NDR bylo podle některých argumentů ilegální, protože k němuž došlo bez souhlasu čtyř okupačních mocností, kteří představovali vládu německého státu*“ [CRAWFORD 2006: 456]. Dalším příkladem je Jižní Vietnam (*Republic of Vietnam*) zřízený Francií fakticky jako loutkový stát, který na základě Elysejských dohod z 8. 3. 1949 získal fakticky plnou suverenitu ve vnitřních záležitostech, ale podléhal v oblasti diplomacie a vojenství Francouzské unii a fakticky tak postrádal nezávislost [CRAWFORD 2006: 472–473]. Zmínit lze i Kampučskou lidovou republiku vytvořenou po svržení režimu Rudých Khmérů v důsledku vietnamské okupace za podpory SSSR. Ta nezískala výraznější mezinárodní uznání, ale v letech 1979–1991 fungovala jako de facto vláda dnešní Kambodži. Do této kategorie je možné zařadit jihoafrické bantustany jejichž faktická nezávislost byla pouze virtuální, přestože z hlediska ekonomiky byly některé z nich soběstačnější a efektivnější než např. Náhorní Karabach, na což poukazuje na příkladu Bophuthatswany a Vendy O. Hulec: „*Příznivou ekonomickou situaci vyvolávaly dostatečné zásoby nerostů, které Bophuthatswana mohla těžit a vyvážet, a navíc se zde úspěšně rozvíjel také zpracovatelský průmysl a průmysl spotřební... Finančně byla vendská vláda zcela*

nezávislá na finanční podpoře jihoafrické vlády [HULEC 1997: 248]. Navzdory konvenčnímu argumentu o výrazné vnitřní efektivitě tzv. de facto states, spadají do této kategorie mnohé tzv. mezinárodně neuznané kvazistáty na Kavkaze. Z konkrétních příkladů lze zmínit Jižní Osetii, která kontroluje jen tři ze čtyř samosprávných regionů, a oblast Leningoru, která je pod kontrolou gruzinských centrálních institucí. Rovněž sem lze zařadit Abcházii a Podněstří. Přestože se Podněstří liší od Abcházie a Jižní Osetie naprostou absencí mezinárodního uznání, klíčovou charakteristikou těchto kvazistátů je garance a ovlivňování vnitřních záležitostí ze strany Ruské federace. Charakter těchto kvazistátů nejlépe vystihuje následující citace: „Proto žádný z pěti výše zmíněných almost-states (Abcházie, Jižní Osetie, PMR, Náhorní Karabach, Čečensko) nemůže být považován za suverénní entitu. Kontrola vykonávaná domácím státem byla nahrazena neformální, ale velmi silnou závislostí na jiné zemi, což z těchto republik dělá de facto satelity“ [více PEŁCZYŃSKA-NAŁĘCZ; STRACHOTA; FALKOWSKI 2008: 373]. Dalším typickým znakem těchto subjektů je, že získávají mezinárodní uznání od státu, který fakticky kontroluje jejich vnitřní záležitosti.

- **Kvazistáty usilující o secesi v souladu s právem na sebeurčení (Guinea-Bissau)**

Posledním typem kvazistátů s omezenou vnitřní vnější suverenitou jsou entity, které vyhlásily nezávislost v souladu s právem na sebeurčení národů proti vůli původního suveréna, který se však pokouší silou zabránit secesi a zpochybňuje tak vnitřní suverenitu těchto subjektů. Typickým rysem těchto subjektů je, že jsou mezinárodním společenstvím považovány za legitimní – jednotlivé státy je postupně uznaly (de facto nebo de iure) proti vůli metropolitního státu. Např. Bangladéš byl přijat do OSN dříve než byl uznán Pákistánem. Všem těmto subjektům se podařilo získat plné mezinárodní uznání. Výjimkou jsou subjekty, jejichž teritorialita byla zpochybněna nekoloniální mocností jako v případě Západní Sahary ze strany Maroka, Východního Timoru ze strany Indonésie. Kvazistátní statut je v tomto případě spíše přechodným stavem na cestě k plně suverénním státům, eventuálně vnitřně nesuverénním kvazistátům.

11.3.5 PŘÍSTUP MEZINÁRODNÍHO SPOLEČENSTVÍ KE KVAZISTÁTŮM S OMEZENOU VNĚJŠÍ SUVERENITOU

Na rozdíl od mezinárodně uznaných států, jejichž zánik je po roce 1945 prakticky vyloučen, u mezinárodně neuznaných kvazistátů toto tvrzení neplatí. Délka trvání jejich existence je značně variabilní. Klasickým kritériem, podle kterého lze určit vznik kvazistátů bez mezinárodního uznání, je datum, kdy se jeho legitimní představitelé rozhodnou jednostranně deklarovat nezávislost na centrální vládě. Tento krok může být učiněn např. prostřednictvím deklarace legislativního orgánu nebo všeobecného plebiscitu, který vyjadřuje legitimitu dané entity vycházející z podpory společnosti. V některých případech (např. Tamilský Ílam) dojde jen k získání de facto nezávislosti bez vyhlášení nezávislosti – jedná se pouze o zvolenou strategii vůdců dané entity. Důvodem k takovému postupu je snaha politické elity vyhnout se přímé konfrontaci s centrální vládou. To byl i případ Kurdů, kteří se obávali vojenského zásahu sousedních států v případě vyhlášení nezávislosti státu.

Existence mnoha mezinárodně neuznaných kvazistátů trvá jen několik měsíců po vyhlášení nezávislosti než centrální vláda obnoví svou teritoriální suverenitu. Mezi konkrétní případy patří ostrov Anjouan, jehož prezident Mohamed Bacar vyhlásil jednostranně nezávislost na Komorách v červenci 2007, na což reagovala centrální vláda vojenskou intervencí s podporou Africké unie v březnu 2008. Dalším příkladem je stát Vemerana, kde Jimmy Stevens vyhlásil v červnu 1980 nezávislost a odmítl, aby se Vemerama stala součástí nezávislého státu Vanutu. Existence této entity byla ukončena v srpnu téhož roku po intervenci vojsk Papui Nové Guineji. Snahu vojensky eliminovat secesionistický pokus lze označit za preferované řešení ze strany centrální vlády. V praxi je však tato možnost realizovaná v případě, kdy to centrální vládě umožňuje vojenská převaha a pokud nemají separatisté podporu externího aktéra, jako např. Podněsterská republika, Jižní Osetie nebo Severokyperská turecká republika, Taiwan, který garantuje jejich nezávislou existenci.

V jiných případech trvá existence mezinárodně neuznaných kvazistátů více než desetiletí. V průběhu delšího časového období se těmto entitám často daří etablovat efektivní kontrolu nad teritoriem a vytvořit funkční ekonomiku. Mezi konkrétními případy lze zmínit Severokyperskou tureckou republiku, která vyhlásila nezávislost na Kyperské republice v roce 1983 nebo Somaliland, který vyhlásil nezávislost v roce

1991. Nicméně ani těmto územím, která splňují kritéria efektivity pro mezinárodní uznání, se nepodařilo etablovat jako suverénní státy. Důvodem je především přístup mezinárodního společenství, které primárně podporuje vlády čelící secesi. V období po roce 1945 došlo ke zmražení politické mapy, kdy existující hranice začaly být považovány za neměnné s výjimkou již zmíněného procesu dekolonizace. Toto zmražení výrazně přispělo ke stabilizaci teritoriální integrity a neměnitelnosti hranic existujících států. Vznik jednotlivých neuznaných entit byl podmíněn či výrazně ovlivněn globálním ideologickým konfliktem dvou supervelmocí. To se však výrazně změnilo v roce 1989, kdy došlo k rozmražení politické mapy a vzniku mnoha neuznaných entit na Balkáně, v postsovětském prostoru i v jiných částech světa, který však již nebyl určován soupeřením velmocí. Zatímco v poválečném období došlo k udělování statutu suverénního státu mnoha kolonizovaným entitám, které nesplňovaly empirické atributy suverénního státu (jedná se především o entity, které R. Jackson označuje jako kvazistáty a obecně se jedná o zhroucené státy), na druhé straně de facto stát je fungující entita efektivně kontrolující své teritorium, které však mezinárodní společenství odepírá legitimitu [PEGG 1998: 2].

Nicméně přístup mezinárodního společenství a jeho jednotlivých členů se v konkrétních případech de facto států značně liší. Scott Pegg uvádí tři tradiční přístupy mezinárodního společenství k existujícím de facto státům. 1) aktivní opozice vůči de facto státům za použití embarg a sankcí 2) ignorování jejich existence 3) omezená akceptace a uznání jejich existence [PEGG 1998: 4]. D. Lynch k těmto třem přístupům přidává čtvrtý, který často aplikují centrální vlády čelící secesi. Praktickým příkladem je operace Republiky Srbské Krajiny v roce 1995 za tacitní podpory mezinárodního společenství [LYNCH 2004: 104–105]. Nicméně je nutné si uvědomit, že přístup mezinárodního společenství jako celku i jeho jednotlivých členů se v čase proměňuje v důsledku vnitropolitického i mezinárodně politického vývoje. Důvody k odmítnutí mezinárodního uznání se v průběhu 2. pol. 20. stol. výrazně proměnily. V období dekolonizace lze analyzovat dvě příčiny odmítnutí mezinárodního uznání:

- *vznik entit v rozporu s právem národů na sebeurčení,*
- *vznik entity v rozporu s teritoriální integritou států.*

V prvním případě se jednalo o kvazistáty vzniknuvší na teritoriu závislého území, které neprošlo procesem dekolonizace a jejich vznik byl v rozporu s principem práva národů na sebeurčení. Modelovým příkladem je vznik Rhodesie, která v roce

1965 jednostranně vyhlásila nezávislost na Velké Británii. Zmínit lze i secesionistický pokus na Maledivách v letech 1959–1963. V druhém případě se jedná o poměrně početnou skupinu entit (viz předchozí kapitola) vzniknuvších po formální dekolonizaci závislých území a ustavení mezinárodně uznaných suverénních států, na jejichž území proběhly záhy po získání nezávislosti pokusy o jednostranné vyhlášení nezávislosti části území. Široké mezinárodní uznání získaly jen ty, které dosáhly souhlasu států čelícího secesi (v případě Eritreji souhlasila Etiopie s odtržením po faktické vojenské porážce). Složitější je příklad Bangladéše, kde došlo k širokému mezinárodnímu uznání dříve než se secesí souhlasila vláda v Islamabadu. J. Crawford v souvislosti se secesí Bangladéše poukazuje na Rezoluci Valného shromáždění OSN 1541 (princip IV.), podle které je teritorium závislé, pokud je prima facie geograficky a etnicky odlišné od země, která jej administrativně spravuje. Rezoluce 1541 VS OSN definuje pro členské státy dvanáct principů, kterými se mají řídit při aplikaci článku 73e, kapitoly XI. Charty OSN. Princip IV. Rezoluce 1541 VS OSN fakticky definuje teritoria s právem na sebeurčení: jedná se o teritoria vykazující geografickou a etnickou odlišnost od země, která je spravuje a další faktory jsou rozvedeny v principu V. [více A/RES/15/1541 1960]. *„Východní Pákistán byl geograficky a etnicky odlišný od Západního Pákistánu. Genocida je nejjasnějším příkladem zneužití suverenity a tento faktor spolu s geografickou a etnickou koherencí kvalifikoval východní Bengálsko jako teritorium s právem na sebeurčení“ [CRAWFORD 2006: 142].*

S určitou mírou nadsázky lze říci, že Bangladéš byl v tomto ohledu uznán jako závislé území uplatňující právo na sebeurčení, ale velmi výraznou roli sehrály etnické čistky ze strany Pákistánu. Právě ty jsou velmi důležité i v případě uznání Kosova, přestože toto území rozhodně nespĺňuje kritéria principu IV: rezoluce 1541 VS OSN (nevztahují se na něj ani ustanovení Charty OSN o dekolonizaci závislých území). V případě Kosova i Bangladéše lze argumentovat, že byly splněny politicko-filozofické argumenty (přirozeně právní přístup) umožňující secesi za jasně vymezených podmínek (viz kapitola 10). Empirická analýza politického prostoru po roce 1945 ukazuje, že realita je výrazně komplikovanější než oficiální postoj mezinárodního společenství. Přístup mezinárodního společenství k mezinárodně neuznaným kvazistátům je založen (po ukončení procesu dekolonizace) na respektování principu *territorial integrity*. Prakticky došlo ke kategorickému odmítnutí existence kategorie mezinárodně neuznaných kvazistátů, jejichž existence je považována za ilegální a nelegitimní. Tento

přístup je v příkrém kontrastu s podporou, kterou mezinárodní společenství poskytuje zhrouceným státům. V případě mezinárodně neuznaných států je přístup mezinárodního společenství poměrně složitě strukturovaný a hraje v něm výraznou roli geografický faktor – často se liší postoje států, kterého se týká pokus o secesi, států v regionu (státy v Africe jsou z obav z dezintegrace primárně proti jakýmkoliv secesionistickým pokusům) a ostatních členů mezinárodního společenství. Např. status nezávislého státu Kosova jednoznačně odmítl metropolitní stát čelící secesi (Srbsko), u států v regionu (Evropa) sehrála hlavní roli skutečnost, zda je u dotyčných států teoreticky ohrožena teritoriální integrita (Španělsko, Slovensko, Moldavsko). U velmocí (Rusko, USA, Čína) hrály hlavní roli především jejich partikulární geopolitické zájmy. Obecně lze přístup mezinárodního společenství k de facto státům umístit do uzavřeného intervalu, kde krajními body jsou aktivní podpora završená mezinárodním uznáním a aktivní eliminace za použití síly. Tyto extrémní přístupy jsou v praxi výjimečně využívány. V praxi lze přístup mezinárodního společenství klasifikovat do následujících bodů.

1) Aktivní podpora/mezinárodní uznání (Kosovo)

V praxi je tento přístup velmi ojedinělý. V minulosti se týkal entit usilujících o secesi v souladu s právem na sebeurčení, které se postupně etablovaly jako plně suverénní státy. Zmínit lze Saharskou arabskou demokratickou republiku, která je jedním z posledních území, kde nebyl dokončen proces dekolonizace v důsledku okupace Maroka a Mauretánie, přičemž se rozsah mezinárodního uznání SADR v čase značně proměňuje. Mimo kontext dekolonizace lze uvést Kosovo, které v období od jednostranného vyhlášení nezávislosti 17. 2. 2008 do 12. 1. 2010 uznalo 65 členů mezinárodního společenství [WWW.MFA-KS.NET]. Mezinárodní uznání ostře odmítl metropolitní stát (Srbsko), spřátelené státy (především Rusko) a státy, které se obávají vnitropolitického dopadu mezinárodního uznání v rámci svých hranic (např. Angola, Ázerbajdžán, Bolívie, Kypr a mnohé další). Obdobný je případ Palestinského státu, který byl vyhlášen Palestinskou národní radou (*Palestine National Council*) 15. 11. 1988 v Alžírsku a v současné době jej uznává 96 členů mezinárodního společenství, jejichž struktura je však odlišná od kosovského případu.

2) Omezená akceptace (Severní Kypr po roce 2004)

Přístup omezené akceptace lze aplikovat na případ Severokyperské republiky v období po roce 2004, kdy se v rámci referenda o sjednocení ostrova vyslovila většina voličů kladně. Přestože referendum nebylo úspěšné kvůli negativnímu výsledku v jižní části ostrova, mezinárodní společenství (a zejména Evropská unie) zareagovalo změnou přístupu k mezinárodně neuznané Severokyperské turecké republice.

3) Ignorace (Somaliland)

Přístup „ignorace“ znamená, že mezinárodní společenství většinovým přístupem nepodporuje konkrétní mezinárodně neuznanou entitu, ale na druhé straně ani nereaguje na její existenci vyhlášením např. ekonomických sankcí či politickým bojkotem.

4) Aktivní odpor (Rhodésie)

Přístup aktivního odporu spočívá např. v přijímání ekonomických sankcí či politickým bojkotem jejích představitelů s cílem aktivně přispět k ukončení existence dané entity, kterou mezinárodní společenství vnímá jako nelegální a nelegitimní. Mezi konkrétními příklady lze uvést např. Rhodésii v letech 1965–1979, jihoafrické bantustany Ciskei, Bophuthatswana, Transkei a Venda. Např. Rezoluce Rady bezpečnosti OSN v roce 1965 vyzvaly členské státy OSN k neuznání Jižní Rhodésie a prohlásily její režim za ilegální [S/RES/216 (1965), S/RES/217 (1965)]. Rezoluce přijaté v dalším roce vyzvaly členské státy k přerušení ekonomických vztahů s Jižní Rhodésii a uvalení embarga, jmenovitě na kožedělné výrobky a ropu, tedy komodity, které v prvním případě představovaly klíčový aspekt exportu a v druhém případě nezbytnou surovinu k fungování státních institucí [S/RES/221 (1966)]. Mezinárodní společenství vyjádřilo v téže rezoluci znepokojení nad portugalskými dodávkami ropy režimu v Salisbury přes ropovod z přístavu Beira v Mozambiku (v provincii Sofala) a zároveň vyzvalo vládu Velké Británie, aby zabránila přístupu tankerům do Beiry i za použití síly [S/RES/221 (1966)].

5) Eliminace (Republika Srbská Krajina)

Eliminace je krajním a ojediněle realizovaným přístupem mezinárodního společenství k existenci mezinárodně neuznané entity. V praxi lze tento přístup sledovat v případě Republiky srbské Krajiny, která byla vojensky eliminována chorvatskou armádou za tichého souhlasu mezinárodního společenství v roce 1995 [LYNCH 2004: 104–105].

11.3.6 PŘÍSTUP CENTRÁLNÍCH VLÁD ČELÍCÍCH SECESI KE KVAZISTÁTŮM S OMEZENOU VNĚJŠÍ SUVERENITOU

Obdobně lze klasifikovat i přístup státu čelícího secesi, který je však výrazně závislý na vnitropolitické a geopolitické situaci daného státu. V případě, že se jedná o stát, který disponuje dostatečnými zdroji k eliminaci mezinárodně neuznaného kvazistátu vzniklém na jeho suverénním územím, je jeho přístup jiný, než když se jedná o stát, který se nachází na hraně zhroucení. Zásadní roli rovněž hraje postoj regionálních či světových mocností k existenci dané entity. Postoj centrálních vlád i ostatních členů mezinárodního společenství se rovněž výrazně mění v čase. Roli v tomto ohledu hraje změna geopolitické situace (např. konec Studené války, změna rovnováhy sil mezi centrální a secesionistickou vládou atd.). Vyřešit daný stav změnou vnitropolitického uspořádání se daří jen výjimečně (např. Gagauzsko), protože k secesi zpravidla došlo v důsledku praktikování horizontálních nerovností. Jejich zamezení do budoucna může být garantováno jen v případě vzniku nezávislého státu nebo konfederace, která odpovídá prvnímu řešení. Obě tyto řešení jsou naopak zcela nepřijatelná pro centrální vládu. *„Trvání na suverenitě ze strany de facto států má několik dopadů. Zaprvé řešení konfliktu nemůže být dosaženo prostřednictvím dohod o federalizace s sdílení moci. Nicméně samozvané státy mohou přijmout konfederativní spojení s metropolitním státem. Všechny de facto státy trvají na vytvoření dobrovolných a rovnocenných vazeb s jejich předchozími vládci“* [LYNCH 2004: 51].

1) aktivní podpora (jihoafrické bantustany)

Přístup jihoafrické vlády vůči bantustanům je zcela ojedinělým příkladem, kdy

metropolitní stát nejen uznal, ale dokonce i inicioval odtržení části svého integrálního území, což mezinárodní společenství jednoznačně odmítlo.

2) nucená akceptace (Eritrea)

Eritrea i Bangladéš jsou po roce 1945 výjimečnými příklady, kdy metropolitní státy uznaly nezávislost část svého integrálního území, které jednostranně vyhlásilo nezávislost. V obou případech došlo k tomuto kroku v důsledku vnitropolitického a mezinárodně politického vývoje, kdy Etiopie i Pákistán nebyly vojensky schopny zachovat svou teritoriální integritu.

3) aktivní odpor (Severní Kypr)

Aktivní odpor centrální vlády vůči secesionistickým regionům je častý přístup, kterým reaguje centrální vláda metropolitního státu na jednostranné vyhlášení nezávislosti části území. Tento přístup preferují centrální vlády především v situaci, kdy nemají dostatečné kapacity k silové eliminaci mezinárodně neuznaného kvazistátu, případně pokud je secesionistický region podporován regionální velmocí jako např. Podněsteří Ruskem a dříve Ukrajinou, Severokyperská turecká republika Tureckem.

4) eliminace (Biafra)

Tento přístup volí centrální vláda metropolitního státu v případě, kdy má dostatečné kapacity k úspěšnému prosazení silového řešení a secesionistický region nemá výraznější mezinárodní podporu, která by eliminaci zabránila a zároveň mohla mít výrazně negativní důsledky na vnitropolitický vývoj v metropolitním státě (např. podpora Ruské federace Jižní Osetii v srpnu 2008). Obecně lze říci, že se jedná o velmi rozšířený přístup zejména v období po vyhlášení nezávislosti secesionistického regionu. Zásadní roli v existenci mezinárodně neuznaných kvazistátů sehrávají i regionální mocnosti (eventuelně sousední státy), jejichž postoj v mnoha případech rozhoduje o existenci jednotlivých de facto států. Podpora Turecka Severokyperské republiky, Arménie Náhornímu Karabachu, SSSR a mnoha dalších Eritreji, Ruska a Ukrajiny Podněsterské republice. Ve všech těchto případech sehrála vnější podpora zásadní roli.

Kombinace přístupu centrální vlády, mezinárodního společenství a existence garanta existence hraje klíčovou roli v dopadu na výsledný statut kvazistátů. Zatímco u vnitřně nesuverénních kvazistátů je zánik prakticky vyloučen, u kvazistátů, které postrádají mezinárodní uznání je situace podstatně komplikovanější (viz tabulka „Vliv přístupu mezinárodního společenství na statut jednotlivých kvazistátů“).

Vliv přístupu mezinárodního společenství na statut jednotlivých kvazistátů

	Centrální vláda	Mezinárodní společenství	Existence vnějšího garanta	Výsledný statut
Přístup k existenci mezinárodně neuznaných a vnitřně nesuverénních kvazistátů	NE	NE	ANO	Mezinárodně neuznaný kvazistát
			NE	Eliminace mezinárodně neuznaného kvazistátu
	NE	ANO	ANO	Postupně získá statut suverénního státu (zejména případy secesionistických entit v souladu s principem na sebeurčení) – např. Bangladéš 1971–1974
			NE	Postupně získá statut suverénního státu (zejména případy secesionistických entit v souladu s principem na sebeurčení) – Alžírsko 1958–1962
ANO	NE	NE	Záleží na přístupu centrální vlády (jihoafrické bantustany) – zánik nebo mezinárodně neuznaný kvazistát	
Přístup k existenci vnitřně nesuverénních kvazistátů	ANO	ANO	ANO	Mezinárodně uznaný a vnitřně nesuverénní kvazistát
			NE	Mezinárodně uznaný a vnitřně nesuverénní kvazistát
Přístup k existenci mezinárodně neuznaných	NE	NE	ANO	Mezinárodně neuznaný kvazistát (TRNC)
			NE	Eliminace mezinárodně neuznaného

kvazistátů				kvazistátu (Rhodésie)
Přístup k existenci kvazistátů nesplňujících geografické charakteristiky	ANO	ANO (nejedná se o homogenní přístup)	N/A	Kvazistát

Zdroj: autor práce

11.4 TYPOLOGIE KVAZISTÁTŮ A VÝČET

Jednotlivé kvazistáty (s výjimkou kvazistátů nesplňujících geografické faktory) vznikly v důsledku komplikovaných politických procesů, které se v politickém prostoru odehrály v období po roce 1945. Význam změny přístupu mezinárodního společenství souvisí s principy negativní suverenity, antikolonialismu, teritoriální integrity a neměnnosti hranic. Všechny tyto principy výrazně ovlivnily vznik, existenci a případně i zánik jednotlivých kvazistátů, které jsou odrazem změny přístupu mezinárodního společenství v období nesoutěživého systému států ke konstitutivním i regulativním pravidlům upravujícím interakce mezi státy.

Existence jednotlivých kvazistátů s omezenou vnitřní a vnější suverenitou je důsledek širších geopolitických procesů. Konkrétně se jedná o dekolonizaci Afriky a Asie, rozpad Jugoslávie, SSSR, dezintegraci některých států v průběhu Studené války, širší regionální konflikty atd. Spory mezi původními suverény a jednotkami usilujícími o vlastní státy vyvolaly množství koloniálních, vnitrostátních teritoriálních konfliktů, nově vzniklé státy nesplňující kritéria efektivního státu často čelily vnitropolitickým protivládním konfliktům a postupné dezintegraci. Do všech typů konfliktů zároveň zasahovali vnější aktéři – často regionální a globální mocnosti podporující jednu či druhou stranu konfliktu. Politický prostor se následně stal svědkem vzniku a existence značně heterogenní skupiny anomálních politických entit – např. jednotky, u kterých došlo ke kolapsu státních institucí (Somálsko, Sierra Leone v 90. letech 20. stol., Libanon v průběhu občanské války), jednotky, které čelily teritoriálnímu zpochybnění své existence v důsledku vnější intervence a okupace (Kuvajt na poč. 90. let 20. stol.), jednotky, na jejichž území se vyskytla rebelská teritoria (Kolumbie, Kambodža v průběhu občanské války), novodobé protektoráty (Bosna a Hercegovina), subjekty bez mezinárodního uznání, které vznikly v dezintegrovaných a formálně uznaných státech (Somaliland, Puntland), nedekolonizované jednotky čelící vnější okupaci (Západní Sahara, Palestina), secesionistické entity usilující o vytvoření vlastního státu (Tamilský Ílam), loutkové státy bez mezinárodního uznání (Jižní Osetie, Abcházie), režimy fakticky kontrolující území mezinárodně uznaného státu (Afghánistán za vlády Talibanu v letech 1996–2001), exilové vlády s mezinárodním uznáním (exilová vláda

Demokratické Kampučie) a mnohé další.

Mnozí autoři používají termín kvazistát pro odlišné kategorie anomálních entit a zároveň upozorňují, že je vhodné vytvořit pro ně typologii, která bude reflektovat jejich specifika. Na základě definice kvazistátu vymezené v této práci, lze kvazistáty nadále členit na základě faktorů způsobujících, že daná entita nesplňuje definiční charakteristiku suverénního státu. Kvazistáty v pojetí entit nesplňujících geografické charakteristiky státu, vnitřní suverenitu, vnější suverenitu se výrazně liší faktorech, které tento fakt způsobují a ve vnitropolitických dopadech, které tato skutečnost má na jejich postavení v mezistátním systému. Konkrétní příklady kvazistátů mohou s ohledem na problematický vnitropolitický vývoj splňovat definiční charakteristiky pro zařazení do více kategorií zároveň, nebo do různých kategorií v odlišných časových periodách. Každá typologie se však bude potýkat s problematikou jejich dynamického vývoje, na což poukazují někteří autoři. „*Formulování jasně a vyčerpávající klasifikace takovýchto entit je extrémně obtížné, pokud vůbec možné. Hlavním důvodem je, že procházejí podstatnou transformací v relativně krátkém časovém období, v důsledku neočekávaného vnitřního vývoje a pod vlivem vnějších událostí*“ [PEŁCZYŃSKA-NAŁĘCZ; STRACHOTA; FALKOWSKI 2008: 386]. Na základě těchto faktorů byly v předcházejících kapitolách kvazistáty nesplňující jednotlivé definiční charakteristiky států zařazeny do typologie, kterou lze shrnout do následující tabulky:

Typologie kvazistátů

Typologie kvazistátů	Faktor způsobující ztrátu statutu suverénního státu	Příklad kvazistátu	Alternativní termíny	Autoři zabývající se problematikou
1) Kvazistáty nesplňující geografické charakteristiky státu			Zvláštní politické jednotky, semisuverénní jednotky, anomální politické jednotky.	Glassner, de Blij
1a) Kvazistáty bez přirozené populace	Absence přirozené populace	Vatikánský městský stát		

1b) Kvazistáty bez suverénního teritoria	Absence svrchovaného teritoria	S.M.H.O.M.		
2) Kvazistáty nesplňující politickou charakteristiku státu – konstitučně nezávislou a efektivní vládu			Collapsed, failed, failing state, rump state, ramshackle state, pre-colonial state, pre-modern state, nascent state, juridicial statehood, pseudo state, para state	Bull, Watson, Jackson, Pegg
2a) Zhroucené kvazistáty	Absence efektivní vlády	Sierra Leone		
2b) Kvazistáty na jejichž území se vyskytují neinstitucionalizované entity	Absence efektivní vlády v části svrchovaného teritoria pod kontrolou povstalců	Kolumbie		
2c) Kvazistáty na jejichž území se vyskytují mezinárodně neuznané institucionalizované entity	Absence efektivní vlády v části teritoria pod kontrolou secesionistické entity	Šrí Lanka		
2d) Kvazistáty na jejichž území se vyskytují mezinárodně neuznané institucionalizované entity s vnější garancí	Absence efektivní vlády v části teritoria pod kontrolou secesionistické entity a vnější intervence do vnitřních záležitostí	Moldavsko		
2e) Kvaziprotektoráty	Absence konstitučně nezávislé a efektivní vlády	Irák		
2f) Kvazistáty s omezenou vnitřní suverenitou v důsledku vojenské okupace nebo intervence	Absence efektivní vlády v důsledku vnější intervence do vnitřních záležitostí	Kuvajt		
2g) Exilové vlády	Absence efektivní vlády	Demokratická Kampučea		
3) Kvazistáty nesplňující politickou charakteristiku státu – mezinárodní uznání			De facto state, unrecognized state, almost state, empirical statehood, pseudo state, para state, pariah state, outcast country, self-proclaimed state	Baev, Chirikba, Stanislawski, Rywkin, Kolstø

3a) Kvazistáty bez signifikantního mezinárodního uznání	Absence mezinárodního uznání	Rhodésie		
3b) Protektované (garantované) kvazistáty bez mezinárodního uznání	Absence mezinárodního uznání	TRNC		
4) Kvazistáty nesplňující politické charakteristiky státu – konstitučně nezávislou a efektivní vládu a mezinárodní uznání				Baev, Chirikba, Rywkin, Stanislawski
4a) Neuznané kvazistáty bez efektivní vlády	Absence mezinárodního uznání a efektivní vlády	Jižní Kasai		
4b) Teritoriálně zpochybněné a částečně uznané kvazistáty	Absence signifikantního mezinárodního uznání a efektivní vlády	Saharská arabská demokratická republika		
4c) Loutkové kvazistáty	Absence mezinárodního uznání a konstituční nezávislosti vlády (vnější zásahy do vnitřních záležitostí)	Abcházie		
4d) Kvazistáty usilující o secesi v souladu s právem na sebeurčení	Absence mezinárodního uznání a efektivní vlády	Guinea-Bissau		

Zdroj: autor práce

Jak upozornili mnozí autoři uvedení v této práci, subjekty s kvazistátním statutem často podléhají dynamickému vnitropolitickému vývoji v průběhu pouhých několika měsíců, přičemž mohou jejich vnitropolitické charakteristiky vyžadovat zařazení do několika kategorií zároveň. Následující výčet reaguje na častou kritiku, že práce zabývající se subjekty jako jsou kvazistáty či *failed state*, postrádají konkrétní výčet entit nebo jsou definovány příliš obecně. K této kritice se připojili mimo jiných J. Crawford a C. Clapham. Jiní autoři poukazují naopak až na nemožnost takový výčet a typologii vytvořit vzhledem k charakteru těchto entit. Následující výčet se pokouší, v časovém období 1946–2009, tento chybějící aspekt v dané problematice eliminovat a přispět tak k odborné diskusi na dané téma. Následující výčet kvazistátů vymezuje 1) název entity, 2) datum vzniku (datum vzniku suverénního států, který následně

v určitém časovém období ztratil statut suverénního státu), 3) období, kdy se entita nachází ve statutu kvazistátu, 4) typ kvazistátu, do kterého daná entita spadá, 5) faktory (obecné i konkrétní), které způsobují omezení statutu suverénního státu daného subjektu³⁶. Výčet kvazistátů vychází z aplikace definovaných faktorů, které představují omezení statutu suverénního státu a zdrojů použitých v této práci – jedná se o práce a databáze (např. *Major Episodes of Political* od *Center for Systemic Peace*, Databáze ozbrojených konfliktů v letech 1946-2004 zpracovaná *Department of Peace and Conflict Research* a zabývající se výskytem vnitropolitických konfliktů (vládních i teritoriálních) ve sledovaném období. Monografické práce zabývající se historickým vývojem v jednotlivých zemích i periodickou literaturu (zejména výzkum P. Wallensteena) zaměřenou na studium konfliktů.

Seznam kvazistátů v letech 1946–2009

Současný název	Vznik/existence	Kategorie	Kvazistát v letech 1946–2009	Faktory omezující status suverénního státu
Abchazská republika	23. 7. 1992	4c	1992–	Kvazistát bez mezinárodního uznání – uznaly Ruská federace, Nikaragua, Venezuela, Nauru. Fakticky loutkový kvazistát Ruské federace.
Afghánistán, Islámský stát	19. 8. 1919	2a 2f 2f/2a	1946– 1978–2002 1979–1989 1996–2001 2001–	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku neschopnosti vlády kontrolovat teritorium mimo hlavní město a dalších faktorů: - občanská válka - okupace SSSR - nelegitimní vláda Talibanu - okupace USA a vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku působení povstalců.
Albánie, Republika	28. 11. 1912	2a	1997	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války – v dubnu mise OSN ALBA (Francie, Itálie, Španělsko, Rakousko, Řecko, Turecko, Rumunsko).
Alžírsko, Demokratická lidová republika	19. 9. 1958 (5. 6. 1962)	4d 2b	1958–1962 1991–2002	Neuznaný a vnitřně nesuverénní kvazistát – v důsledku koloniální války s metropolitním státem a absence mezinárodního uznání – Francie uznala 1962. V roce 1961 byla nezávislost Alžírsko uznána 29 státy [CRAWFORD 2006: 385]. 1991-2004 vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války – konflikt vlády s islámskými

³⁶ U jmenných názvů (např. hnutí, organizací, které zpochybňují suverenitu centrální vlády) jsou používány české termíny, pokud jsou ustáleny v odborné literatuře. V opačném případě jsou uváděny názvy v anglickém jazyce.

			2002–	ozbrojenci (Islámská fronta spásy). Od roku 2002 konflikt vlády se <i>Salafist Group for Preaching and Combat</i>) – povstalci v celém Maghrebu (Mali, Mauritánie, Maroko, Niger).
Andorra, Knížectví	1278	2e	1946–1993	Kvaziprotektorát Francie a Španělska.
Angola, Republika	11. 11. 1975	2a/ 2b	1975–2002	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války, secese Cabindy a následné guerillové války.
Anjouan, Stát	3. 8. 1997	4a	1997–2002 2007–2008	Kvazistát bez mezinárodního uznání s omezenou vnitřní suverenitou. Kvazistát bez mezinárodního uznání s omezenou vnitřní suverenitou.
Argentina, Republika	9. 7. 1816	2b	1975–1977	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku protivládního konfliktu vedeného ERP.
Ázerbajdžán, Republika	30. 8. 1991	2d/2f 2d	1992–1994 1994–	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku války o Náhorní Karabach. Kvazistát v důsledku výskytu secesionistické entity s vnější garancí na svém území.
Bangladěš, Lidová republika	26. 3. 1971	4d 2b	1971–1974 1975–1992	Mezinárodně neuznaný a vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války. Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku ozbrojeného povstání v Čitágaonských horách.
Bhútán, Království	8. 8. 1949	2e 2e 2b	1946–1949 1949–1971 1990–2003	Kvaziprotektorát Velké Británie. Kvaziprotektorát Indie (kontrola zahraniční politiky). Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku povstání v jižním Nepálu proti zvýhodňování bhútánských Dugpů, přítomnost povstalců z kmene Bodo v jižním a východním Bhútánu ze Sjednocené osvobozené fronty Asámu a Národní demokratické fronty Bodolandu bojujících za autonomii Asámu, 2000 intervence vojsk Indie proti povstalcům [více FILIPSKÝ; KNOTKOVÁ-ČAPKOVÁ; MAREK; VAVROUŠKOVÁ 2003].
Biafra, Republika	30. 5. 1967	4a	1967–1970	Vnitřně nesuverénní a mezinárodně neuznaný kvazistát v důsledku války s centrální vládou a bez mezinárodního uznání – Biafra uznána 5 státy.
Bolívie, Republika	6. 8. 1825	2b	1949	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku levicového povstání a občanské války, povstalci kontrolovali Sucre, Santa Cruz, Cochachambu a Potosí. V Santa Cruz ustavena revoluční vláda [ROEDL 2007: 266].
Bophuhatswana	6. 12. 1977	4c	1977–1994	Kvazistát bez mezinárodního uznání a fakticky vnitřně nesuverénní (loutkový kvazistát kontrolovaný JAR).
Bosna a Hercegovina, Republika	3. 3. 1992	2a 2e	1992–1995 1995–	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války a existence secesionistických entit – Herceg-Bosna, Republika srbská v Bosně a Hercegovině, Západní Bosna. Od 1995 kvaziprotektorát – suverenita omezena mezinárodním společenstvím.
Burundi, Republika	1. 7. 1962	2a	1997–2003	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku etnicky motivovaných občanských válek.

Cabinda, Republika	1. 8. 1975	4a	1975	Mezinárodně neuznaný kvazistát a vnitřně nesuverénní v důsledku invaze vojsk centrální vlády dne 11. 11. 1975.
Ciskei	1981	4c	1981–1994	Kvazistát bez mezinárodního uznání a fakticky vnitřně nesuverénní (loutkový kvazistát kontrolovaný JAR).
Čad, Republika	11. 8. 1960	2a 2f 2b	1965–1994 1978–1987 2005–	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku: - občanské války, kolaps státních institucí, secese severu – po dobytí hlavního města v roce 1979 naopak secese jihu. - okupace Lybie až 47% teritoria, Od r. 2005 činnost Jednotné fronty pro demokratickou změnu a Unie sil pro demokracii a rozvoj.
Čečenská republika Ičkérie	9. 10. 1991	4a	1991–1999	Mezinárodně neuznaný kvazistát a vnitřně nesuverénní v důsledku dvou válek s centrální vládou. Za 16 let po kolapsu SSSR existovaly na malém teritoriu tři typy parastátů včetně <i>almost-state</i> , <i>black spot a state within state</i> [PEŁCZYŃSKA-NAŁĘCZ; STRACHOTA; FALKOWSKI 2008].
Čínská, (lidová) republika	1. 1. 1912	2a 2c	1946–1949 1946–1951 1946–1949 1946–1947	Vnitřně nesuverénní kvazistát. Jednotná čínská vláda nebyla ustavena do vítězství komunistické strany v roce 1949. Jeden zhroucený čínský stát byl nahrazen dvěma fungujícími, autoritářskými státy, jež si oba nárokovaly reprezentovat celou Čínu. V Číně dnes existují de facto dvě entity, jejichž vzájemný vztah musí být teprve vyřešen [HARBOM; WALLENSTEEN 2000]. Secese Tibetu. Secese Východoturkestánské republiky. Secese Východomongolské republiky.
Čína, republika (Taiwan)	7. 10. 1949	3b	1971–	Do r. 1971 suverénní stát. Od r. 1971 stát s omezeným mezinárodním uznáním. Oficiálně si nárokuje kontrolu i nad pevninskou Čínou. V současnosti uznán 23 suverénními státy a vojensky garantován USA.
Dominikánská republika	27. 2. 1844	2f	1965–1966	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku okupace ze strany USA a některých států OAS.
Džibutsko, Republika	27. 6. 1977	2a	1991–1994	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války mezi Lidovým svazem pro rozvoj a Frontou za obnovu jednoty a demokracie. Boje především na severu, intervence francouzské armády.
Egypt, Arabská republika	28. 2. 1922	2f	1967–1979	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku okupace Sinaie ze strany Izraele.
Eritrea, Stát	27. 5. 1993	4a 2a	1961–1993 1998–2000	Mezinárodně neuznaný kvazistát a vnitřně nesuverénní v důsledku občanské války s centrální vládou. Vnitřně neefektivní kvazistát – kolaps státních institucí v důsledku války s Etiopií.
Etiopie	300 př. N.			Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku:

	1.	2b 2a	1961–1993 1998–2000	- secese Eritreji, - 1998–2000 kolapsu státních institucí v důsledku národní války s Eritreou – zhroutený stát. Iredenta Somálců v provinciích Harerge a Bale v roce 1977, přítomnost somálské armády do r. 1978, boje se Západosomálskou osvobozenou armádou do r. 1988 [BAAR 2002: 318].
Filipíny	4. 7. 1946	2b	1946–1954 1950–1952 1972–1997 1972–	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku: - povstání Lidové osvobozené armády, - občanské války, - občanské války vedené komunisty, - konflikt Morů s centrální vládou.
Francouzská republika	486	2b	1958–1962	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku secese Alžírsko a občanské války vedené v Alžírsku.
Gabunská republika	17. 8. 1960	2f	1964	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku vojenské intervence Francie.
Gambie, Republika	18. 2. 1965 (1982–1989 Federace Sene–gambie)	2f	1981	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku invaze Senegal, která potlačila armádní povstání pod vedením levicových povstalců [JACKSON; ROSBERG 1982: 12].
Ghana, Republika	6. 3. 1957	2a	1979–1981	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku ztráty monopolu legitimního násilí – období za třetí republiky (1979–1981). Centrální vláda ztratila kontrolu nad venkovem a schopnost plnit vládní funkce dokonce i v hlavním městě.
Grenada, Stát	7. 2. 1974	2a/2f	1983–1984	Vnitřně nesuverénní stát v důsledku občanské války a intervence USA podporované Dominikou, Svatou Lucíí a Svatým Vincentem [KAŠPAR 2002: 174].
Gruzie, Republika	9. 4. 1991	2a 2d	1991–1993 1992–	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku: - občanské války, - secese Jižní Osetie a Abcházie, přítomnosti ruské armády a výskytu <i>black spots, state within state</i> .
Guatemala, Republika	15. 9. 1821	2b	1966–1996	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války.
Guinea-Bissau, Republika	26. 9. 1973	4d	1973–1974	Mezinárodně neuznaný a vnitřně nesuverénní kvazistát – koncem roku 1973 uznána 40 státy včetně SSSR, Číny a Indie, 31. 5. 1974 uznána 84 státy, 12. 8. 1974 RB OSN odsouhlasila přijetí do OSN a široce uznána před uznáním Portugalska.
Hajdarábád	1724–1950	4a	1947–1950	Mezinárodně neuznaný a vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku absence mezinárodního uznání, levicového povstání od r. 1946 a okupace Indií v letech 1948–1950, kdy byl formálně anektován Indií [STRNAD, J.; FILIPSKÝ; HOLMAN; VAVROUŠKOVÁ 2003].
Haiti, Republika	1. 1. 1804	2a	1994 2004–2007	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku kolapsu státních institucí a vojenské intervence USA. Od roku 2004 rebélie na severu vedla k obsazení hlavního města, kolapsu státních institucí, od 2004 je přítomna stabilizační mise OSN MINUSTAH.
Chorvatská	18. 11.	4a	1992–1996	Mezinárodně neuznaný a vnitřně nesuverénní

republika Herceg - Bosna	1991			kvazistát v důsledku občanské války.
Chorvatsko, Republika	25. 6. 1991	3a 2a/2c	1991 1991–1995	Mezinárodně neuznaný kvazistát. Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války, etnické války a existenci secesionistické Republiky Srbské Krajiny. Uznání od 15. 1. 1992 [ŠESTÁK; TEJCHMAN; HAVLÍKOVÁ; HLADKÝ; PELIKÁN 1998: 582].
Indická republika	15. 8. 1947	2b	1947–1951 1978–1988 1987–1992 1992–2005 2001–	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku: - povstání vedeného komunisty v oblasti Telangána [STRNAD; FILIPSKÝ; HOLMAN; VAVROUŠKOVÁ 2003], - konfliktu mezi vládou a povstalci v severozápadním indickém státu Tripura od pozdních 70. let. [HARBOM; WALLENSTEEN 2007: 627], - povstání Sikhů - konfliktu v Nagalandu. Přerušovaný konflikt o teritorium Nagalandu zůstal vnitřní záležitostí než armáda sousedícího Myanmaru v roce 2005 zasáhla do bojů [HARBOM; WALLENSTEEN 2007: 626], - maoistického povstání.
Indonésie, Republika³⁷	17. 8. 1945	4a 2b	1946–1949 1950 1952–1964 1956–1961 1975 1953–1959 1976–1978 1975–1978 1976–2005	Mezinárodně neuznaný kvazistát (uznán několika státy de iure i de facto [Crawford 2006: 384], okupace části území britskými a nizozemskými vojsky, 1948 odboj komunistických guerill. Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku: - vnitropolitického konfliktu způsobeného secesí Jižních Moluk, - povstání na jižním Sulawesi, - povstání na střední Sumatře, - secese Východního Timoru, - pokusu o secesi Ačehu, - vnitropolitického konfliktu na Západní Papui, - vnitropolitického konfliktu na Východním Timoru (Freitlin), - pokusu o secesi Ačehu (Indonéský islámský stát), který fakticky nekontroloval své území. Indonéská vláda a povstalecká skupina Hnutí za svobodný Ačeh podepsaly mírovou dohodu v roce 2005 ve snaze ukončit konflikt o status provincie trvající téměř tři dekády [HARBOM; WALLENSTEEN 2007: 628].
Irácká republika	3. 10. 1932	2f	1946–1958	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku: - vojenské okupace (po vyhlášení republiky se z Iráku stáhl poslední britský voják v roce 1958. Jak se ale ukázalo, s odchodem posledních okupačních jednotek země ztratila nejen svého nepřítele, ale i

³⁷ Mezinárodní uznání uznání 27. 12. 1949

		2f 2e 2a	1990–1991 2003–2004 2004–2009	jedinou jednotící sílu [HLAVÁČEK 2007: 125]. - vojenské intervence, okupace, - ustavení faktického protektorátu v letech 2003–2004, - zhroucení státních institucí po roce 2004.
Íránská islámská republika	550 př. n. l	2c 2f	1946–1947 1980–1988	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku: - secese Republiky Mahabad, - mezistátní války s Irákem vedoucí ke ztrátě kontroly části území a oslabení státních institucí [AXWORTHY 2009: 198].
Islámský emirát Afghánistán	1996	3a	1996–2001	Mezinárodně neuznaný kvazistát – vláda kontrolující cca. 90 % teritoria uznána Pakistánem, Spojenými arabskými emiráty a Saudskou Arábií. Mimo kontrolu cca 10 % teritoria kontrolovaného mezinárodně uznanou vládou (Severní aliance).
Jemen, Republika	22. 5. 1990	2c	1994	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku secese jihu – eliminován vojensky centrální vládou.
Jemenské království (od r. 1962 Jemenská arabská republika)	1. 11. 1918	2a	1948 1962–1970	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války vedené rojalistickou opozicí (úroveň konfliktu podle metodiky CSP 3, 40 000 obětí).
Jihojemenská lidová republika (Od r. 1970 Jemenská lidově demokratická republika)	30. 11. 1967	2a	1986–1987	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války (úroveň konfliktu podle metodiky CSP 2, 10 000 obětí).
Jižní Kasai	8. 8. 1960	4a	1960–1962	Mezinárodně neuznaný a vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku teritoriálního konfliktu s centrální vládou.
Jižní Osetie, Republika	28. 11. 1991	4c	1992–2009	Mezinárodně neuznaný kvazistát (od roku 2008 uznán Ruskou federací, Nikaraguou, Venezuelou a Nauru), kontroluje cca. 80–85 % nárokovaného teritoria, fakticky loutkový kvazistát kontrolovaný Ruskou federací.
Jordánsko, Hášimovské království	22. 3. 1946	2f	1967–1989	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku ztráty Západního břehu – mezinárodního společenství nárok Jordánska neuznávalo.
Jugoslávie, Svazová republika³⁸	1. 1. 1918	2c 2f	1991–1992 1999–2006	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku existence secesionistických entit. V polovině ledna 1992 přestala Socialistická federativní republika Jugoslávie existovat i formálně [ŠESTÁK; TEJCHMAN; HAVLÍKOVÁ; HLADKÝ; PELIKÁN 1998: 582]. Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku

³⁸ Od r. 1992 Jugoslávie, od 4. 2. 2003 Srbsko a ČH, od r. 2006 Srbsko

		2c	2008–	mezinárodní okupace Kosova. Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku secese Kosova.
Kačinský stát	1962	4a	1962–1994	Mezinárodně neuznaný kvazistát – od r. 1994 udělena autonomie, ale fakticky funguje nezávisle na centrální vládě.
Kambodža, Království³⁹	(1949) 19. 11. 1953	2a	1949–1997	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku neschopnosti vlády kontrolovat teritorium.
		2e	1949–1954	Loutkový kvazistát Francie.
		2b	1967–1975 1975–1979	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku činnosti komunistických povstalců, Svobodných Khmérů, přítomnosti vietnamských vojáků a jiných povstaleckých skupin.
		2e	1978–1991 1991–1993	Kvaziprotektorát Vietnamu bez širokého mezinárodního uznání, zároveň s omezenou vnitřní suverenitou v důsledku občanské války. Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku nastolení mezinárodního kvaziprotektorátu.
		2b	1993–1997	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku činnosti povstalců ze skupiny Rudých Khmérů [NOŽINA 2007].
Kampučea, Demokratická	22. 6. 1982	2g	1982–1991	Exilová vláda Demokratické Kampučie (Koaliční vláda Demokratické Kampučie byla zformována v roce 1982) si za podpory spojenců – USA, Číny a dalších západních států – udržela křeslo v OSN a byla nadále uznávána většinou států [NOŽINA 2007: 255].
Karenský stát (Kotulej)	1952–1994	4a	1952–1994	Mezinárodně neuznaný kvazistát.
Katanga, Stát	11. 7. 1960– 15.1.1963	4a	1960–1963	Mezinárodně neuznaný kvazistát s omezenou vnitřní suverenitou v důsledku konfliktu s centrální vládou.
Kolumbie, Republika	20. 7. 1810	2b	1948–	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku činnosti levicových i pravicových guerill: LN, FARC, ELP, MAO, M-19, MAS, AUC.
Komory, Federativní islámská republika	6. 7. 1975	2f	1975, 1978	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku opakovaných zásahů do vnitřních záležitostí za podpory Francie a Jihoafrické republiky
		2c	1997–2002 1997–1998 2008	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku secese Anjouanu a Mohéli.
Kongo, Demokratická republika	30. 6. 1960	2a	1960–1963 1964–1965 1996–2003 2004–2009	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku: kolapsu státních institucí, secese Katangy a Jižního Kasaie, - intervence Kasaie a Katangy, - občanské války, - konfliktu v regionu Kivu
Kongo, Republika	15. 8. 1960	2a	1997–1999	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války.
Korea	15. 8. 1945	2e	1946–1948	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku rozdělení

³⁹ Od r. 1978 Kambodžská lidová republika

	(15. 8., 9. 9. 1948 rozdělení)			na sovětskou a americkou okupační zónu (americká přítomnost od 8. září). Kvaziprotektorát SSSR a USA.
Korejská lidově demokratická republika	9. 9. 1948	2e/2f	1948–1950	Vnitřně nesuverénní kvazistát. Nárok na kontrolu celé Koreje. Odchod vojsk SSSR v roce 1948. Zisk signifikantního mezinárodního uznání i před rokem 1991 (vstup do OSN).
		2a	1950–1953	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války.
Korejská republika	15. 8. 1948	2a	1948–1950	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku neschopnosti kontrolovat suverénní teritorium. Uznána OSN, USA a jeho spojenci jako legitimní vláda celé Koreje. Odchod vojsk USA 1949.
		2a	1950–1953	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku činnosti levicových guerill, která započala na ostrově Čedžudo, ve městech Jsou a Sunčchon v provincii Jižní Čolla, následně se činnost povstaleckých skupin rozšířila napříč teritoriem Jižní Koreji. V průběhu 1950 okupována. Zisk signifikantního mezinárodního uznání i před rokem 1991 (vstup do OSN) [ECKERT; LEE; LEW; ROBINSON; WAGNER 2001].
Kosovo, Republika	9. 10. 1991–květen 1992, 2008–	4a	1991–1992	Mezinárodně neuznaný kvazistát – uznala pouze Albánie. V roce 1992 Srbsko vojensky celou oblast obsadilo a pacifikovalo [BAAR 2002: 220].
		4a	2008–	Kvazistát s omezeným mezinárodním uznáním.
Kostarika, Republika	15. 9. 1821	2b	1948	Vnitřně nesuverénní a mezinárodně neuznaný kvazistát v důsledku činnosti Národní osvobozené armády – pouze 44 dnů, ale obsazena města (i Cartago 2. největší) a přístavy, poraženo až s pomocí Nikaragui.
Kuba, Republika	10. 10. 1898	2b	1957–1959	Vnitřně nesuverénní a mezinárodně neuznaný kvazistát v důsledku guerillové války.
Kurdská demokratická republika	1946	4a	1946	Mezinárodně neuznaný a vnitřně neefektivní kvazistát – eliminován vojsky Iránu [BAAR 2002: 102].
Kuvajt, Stát	19. 6. 1961	2f	1990–1991	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku vojenské okupace Irákem.
Kypr, Republika	16. 8. 1960	2d	1974–	Vnitřně nesuverénní a mezinárodně neuznaný kvazistát v důsledku existence secesionistické entity a přítomnosti tureckých vojsk.
Laoská lidově demokratická republika	1. 1. 1953	4a	1946	Vnitřně nesuverénní a neuznaný kvazistát vyhlášený Japonci.
		2a/2f	1959–1975	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války mezi komunisty a rojalisty, po vítězství komunistů přítomnost vietnamské armády, 1953 a 1959 intervence S. Vietnamu.
		2e/2f	1975–1989	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku faktické vietnamské okupace.
Libanonská	26. 11.	2e	1946	Kvaziprotektorát Francie.

republika	1941	2a 2f 2f 2f	1975–1990 1982–2000 1976–2006 2006	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku: - občanské války, - okupace až poloviny teritoria Izraelem, - okupace Sýrie, od obnovení státních institucí v roce 1990 Libanon pod silným vlivem Sýrie, - okupace Izraelem.
Libérie, Republika	26. 7. 1847	2a	1989–1997 1999–2003	Vnitřně nesuverénní a mezinárodně neuznaný kvazistát v důsledku první a druhé občanské války. V důsledku došlo ke kolapsu státních institucí. V roce 1995 bylo teritorium státu rozděleno mezi sedm nepřátelených frakcí a centrální vláda byla fakticky bezmocná [MUIR 1997: 108].
Litva, Republika	11. 3. 1990	4d	1990–1991	Vnitřně nesuverénní a mezinárodně neuznaný kvazistát. Do srpnového převratu 1991 bez širokého uznání a okupace. Moskva uznala nezávislost 29. 7. 1991 [ŠVEC; MACURA; ŠTOL 1996: 267]. Postupný zisk mezinárodního uznání v průběhu r. 1991.
Makedonie, Republika	8. 9. 1991	4d	1991–1993	Kvazistát bez mezinárodního uznání – první uznalo Bulharsko (16. 1. 1992) [ŠESTÁK; TEJCHMAN; HAVLÍKOVÁ; HLADKÝ; PELIKÁN 1998: 651]. Přijata do OSN 18.4.1993.
Malajsie, Federace⁴⁰	31. 8. 1957	2b	1957–1960	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku činnosti komunistických rebelů [ZBOŘIL 2009: 237].
Mali, Republika	22. 9. 1960	2c	1961–1964 1990–1995 2002–2007 2007–2009	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku: - rebélie Tuarégů, - separace Azawadu ze strany Tuarégů, [KEITA 1998]. - činnosti <i>Group for Preaching and Combat Free Salafist Group</i> (přenesení bojů z Alžírsko po ukončení občanské války), - povstání Azawadu na SV Mali.
Mexiko (Spojené státy mexické)	16. 9. 1810	2b 2b	1968–1975 1994–1997	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku guerillové války vedené Národní revoluční občanskou aliancí a Stranou chudých proti vládě ve státě Guererro. V letech 1994–1997 povstání v Chiapasu – Zapatova armáda národního osvobození. Dvanáct tisíc vojáků, to znamená pětina mexické armády s pomocí letectva a obrněných transportérů zatlačily povstalce do hor [KAŠPAR; MÁNKOVÁ 1999: 271].
Mohéli	11. 8. 1997	4a	1997–1998	Mezinárodně neuznaný kvazistát se slabou institucionální strukturou.
Moldavsko, Republika	27. 8. 1991	2d	1992–	Vnitřně nesuverénní a mezinárodně neuznaný kvazistát v důsledku secese Gagauzsko a PMR.
Monako, Knížectví	10. 2. 1512	2e	1946–2002	Kvaziprotektorát Francie.
Mongolsko	13. 3. 1921	2e	1946–1991	Kvaziprotektorát SSSR.

⁴⁰ Do r. 1963 Malaya

Mosambik, Republika	25. 6. 1975	2a	1975–1992	Vnitřně nesuverénní a mezinárodně neuznaný kvazistát v důsledku občanské války a intervence Rhodesie, činnosti RENAMO.
Myanmar, Svaz	4. 1. 1948	2b, 2c	1948–	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku neschopnosti vlády kontrolovat teritorium – výskyt několika secesionistických entit (Šanové, Monové, Kačjinové, Karenové atd.).
Náhorní Karabašská republika	6. 1. 1992	4c	1992–	Mezinárodně neuznaný kvazistát – nezávislá existence garantovaná Arménií.
Německo	18. 1. 1871	2e	1946–1949	Kvaziprotektorát – okupace USA, SSSR, Velká Británie a Francie.
Německá demokratická republika	7. 10. 1949	2e/3b 3a	1949–1955 1955–1972	Fakticky kvaziprotektorát SSSR s omezeným mezinárodním uznáním. Poté co Berlínská konference uvízla na mrtvém bodě, předal Sovětský svaz NDR v březnu 1954 „práva rozšíření suverenity“. Tím byl zrušen dohled vysokého komisaře (jenž v květnu 1953 nahradil sovětského kontrolního komisaře v Německu) nad „činností státních orgánů NDR“. Z okupační zóny a objektu vykořisťování se NDR stala partnerem Sovětského svazu, ovšem i nadále silně závislým na Moskvě. V září 1955 byla tato skutečnost stvrzena také právně. Po podpisu Smlouvy o zásadách vztahů se zahraničněpolitická pozice NDR zásadně změnila. Ještě v prosinci 1972 si NDR vyměnila diplomaty s 20 státy (mj. s Íránem, Švédskem, Švýcarskem a Rakouskem). V lednu 1973 následovalo navázání diplomatických vztahů s dalšími 13 státy (mj. s Itálií, Nizozemím a Finskem). Když do roku 1978 NDR uznalo 123 vlád celého světa, byla úspěšně završena nejdůležitější fáze její zahraniční politiky. NDR mohla rovněž vstoupit do mezinárodních organizací [WEBER 2003].
Německá spolková republika	23. 5. 1949	3a	1949–1972	Kvazistát s omezeným mezinárodním uznáním do podpisu Smlouvy o zásadách vztahů mezi SRN a NDR [MÜLLER, H.; KRIEGER, K. F.; VOLLRATH, H a kol. 1998: 406]
Nepálské království	1923	2e 2b 2a	1946–1955 1950–1951 1996–2006	Kvaziprotektorát Velké Británie – kontrola zahraniční politiky a udržování pořádku a zákonnosti. Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku: - intervence Osvobozené armády – kontrola teritorií na jihu, povstání horských kmenů požadujících autonomii. - maoistického povstání usilujícího o zrušení monarchie, zavedení demokracie a přijetí dalších ústavních reforem.
Niger, Republika	3. 8. 1960	2c	1985–1990 1990–1995 2007–2009	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku působení - Lidové fronty za osvobození Nigeru, - separatismu Tuarégů v Azawadu, - severu Nigeru, Hnutí Nigeru za spravedlnost.

Nigérie, Federativní republika	1. 10. 1960	2c	1967–1970	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku secese Biafry.
Nikaragua, Republika	15. 9. 1821	2b	1978–1979 1981–1990	Vnitřně nesuverénní v důsledku občanských válek: - Sandinisté, - Contras.
Omán, Sultanát	1. 1. 1913	2e	1946–1971	Do roku 1971 kvaziprotektorát Velké Británie
Pákistán, Islámská republika	15. 8. 1947	2b 2c 2b	1947–1951 1971–1974 1973–1977 2004–2009 2005–2007 2006–	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku: - odporu proti centrální vládě v Sindhu, Balučistánu a v Severozápadní pohraniční provincii (snaha o vytvoření autonomního Paštunistánu. Vytvoření vlastní vlády a ozbrojený odpor – vláda reagovala leteckými útoky. Autonomní snahy i v Balúčistánu. 1949-1951 povstání v Džašóharu a Sylhetu, - secese Bangladéše, intervence Indie a občanské války, - separatismu v Balúčistánu, - separatismu Paštúnů v provincii Federálně administrovaná teritoria, - separatismu v Balúčistánu a de facto nezávislosti Islámského emirátu Waziristán v severním Waziristánu
Palestinský stát	15. 11. 1988	4b	1988–2009	Teritoriálně zpochybněný a částečně uznaný kvazistát.
Panama, Republika	3. 11. 1903	2f	1989	Vnitřně nesuverénní v důsledku intervence USA.
Papua Nová Guinea, Nezávislý stát	16. 11. 1975	2c	1975–1976 1989–1997	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku: secese ostrova Bougainville a následného ozbrojeného konfliktu – secese potlačena za pomoci soukromé armády.
Paraguay, Republika	11. 5. 1811	2a	1947	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války mezi vládou a opozicí.
Peru, Republika	27. 8. 1821	2b	1962–1963 1965 1982–1999	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku: - levicového povstání a působení levicových guerill. V listopadu 1962 obsadily andskou metropoli tisíce indiánských rolníků a dělníků. Povstalci v boji podlehlí až speciálním oddílům policie <i>Guardia de Asalto</i> v květnu 1963, - činnosti revolučního hnutí v provincii Convención, které agrární reforma zklidnila, se v průběhu roku 1965 pokusily oživit dvě levicové guerilly: Vojsko národního osvobození a Revoluční hnutí odporu, - v důsledku guerillové války vedené hnutí Sendero Luminoso [ROEDL 2007].
Pobřeží Slonoviny, Republika	7. 8. 1960	2a	2000–2005	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války.
Podněsterská moldavská republika	2. 9. 1990	2d	1990–	Mezinárodně neuznaný kvazistát – fakticky loutkový stát Ruské federace.
Rakousko,	12. 9. 1919	2e	1946–1955	Kvaziprotektorát do odchodu okupačních vojsk.

Republika				
Republika Kurdistán (Mahabad)	22. 1. 1946	4a	1946–1947	Mezinárodně neuznaný kvazistát se slabou institucionální strukturou.
Republika Severní Šalamounovy ostrovy - Bougainville	1. 9. 1975	4a	1975–1976 1990–1997	Mezinárodně neuznaný kvazistát. Do eliminace v roce 1997 ignorován centrální vládou.
Republika srbská krajina	19. 12. 1991	4a	1991–1995	Kvazistát bez mezinárodního uznání a de facto závislý na Srbsku [ŠESTÁK; TEJCHMAN; HAVLÍKOVÁ; HLADKÝ; PELIKÁN 1998].
Republika Srbská (v Bosně a Hercegovině)	9. 1. 1992	4a	1991–1995	Mezinárodně neuznaný kvazistát fakticky závislý na Srbsku – 15. října 1991 schválili v bosenském parlamentu již dříve zmiňované Memorandum o svrchovanosti Bosny a Hercegoviny. Vyvrcholením separatistických snah bosenských Srbů bylo vyhlášení Republiky srbské v BaH [ŠESTÁK; TEJCHMAN; HAVLÍKOVÁ; HLADKÝ; PELIKÁN 1998: 629].
Rhodésie	11. 11. 1965	3a 4a	1965–1979 1975–1979	Mezinárodně neuznaný a vnitřně nesuverénní kvazistát v letech 1965–1975 [JACKSON 1987: 531]. V letech 1975–1979 mezinárodně neuznaný a vnitřně neefektivní kvazistát v důsledku občanské války.
Rhodésie-Zimbabwe	1. 6. 1979	4a	1979	Mezinárodně neuznaný kvazistát a vnitřně neefektivní v důsledku činnosti povstalců podporovaných ze zahraničí.
Rovnicková Guinea, Republika	12. 10. 1968	2a	1969–1979	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku kolapsu ekonomiky i státu. Teror prezidenta Francisca Macíase Nguemy vedl ke smrti a emigraci 1/3 populace a zhroutil státu.
Ruská federace	8. 12. 1991	2b 2c	1946–1948 1994–1996 1999–2001	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku: - vnitropolitických teritoriálních konfliktů v Litvě, Estonsku, Lotyšsku a na Ukrajině (Lesní bratrstvo, Jednotné hnutí demokratického odporu) [ŠVEC; MACURA; ŠTOL 1996: 241–242]. - secese Čečenska a neschopnosti vlády secesionistickou entitu eliminovat.
Rwanda, Republika	1. 7. 1962	2a	1990–1994 1997–2002	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku vnější invaze a války vedené etnikem Tutsiů.
Řecká republika	27. 5. 1832	2b	1946–1949	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války vedené komunistickými povstanci.
Saharská arabská demokratická republika	14. 11. 1975	4b	1976–	Teritoriálně zpochybněný a částečně uznaný kvazistát.
Salvador, Republika	15. 9. 1821	2b	1979–1992	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války vedené FMLN.
Senegal,	4. 4. 1960	2c	1992–2001	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku

Republika			2003	separatismu jižních oblastí Casamance vedené Hnutím demokratických sil Casamance.
Sierra Leone, Republika	27. 4. 1961	2a	1991–2001	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války vedené RUF (Sjednocená revoluční fronta).
Sikkim	1890–1975	2e	1946–1949 1949–1975	Kvaziprotektorát Velké Británie. Kvaziprotektorát Indie, v roce 1975 anektován Indií.
Slovinsko, Republika	25. 6. 1991	4d	1991–1992	Mezinárodně neuznaný kvazistát. Zisk signifikantního mezinárodního uznání na základě doporučení ES z 15. 1. 1992.
S.M.H.O.M		1b	1946–	Kvazistát nesplňující geografické charakteristiky státu: suverénní teritorium a přirozenou populaci.
Somaliland, Republika	18. 5. 1991	3a/4a	1991–2009	Mezinárodně neuznaný kvazistát.
Somálsko, Demokratická republia	1. 7. 1960	2a, 2c	1988–2009	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války, rozpadu státních institucí, secese Somalilandu, vzniku <i>black spots, state within states</i> : Puntland, Jubaland, JZ Somálsko, Maakhir State.
Středoafriká republika	13. 8. 1960	2b	2005–2009	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku činnosti rebelů na severozápadě země APRD a na severovýchodě UFDR.
Súdán, Republika	1. 1. 1956	2a	1956–1972 1983–2002 2003–2009	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války vedené: (<i>Sudanese People's Liberation Movement</i>), Národní demokratikou aliancí a Súdánskými sjednocenými silami.
Surinam	25. 11. 1975	2b	1986–1988	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku činnosti SLA (Sirinamská osvobozenecá armáda).
Suvadivy, Spojená republika	3. 1. 1959	4a	1959–1963	Mezinárodně neuznaný kvazistát.
Sýrie, Arabská republika (únor 1958 – říjen 1961 sloučena s Egyptem)	7. 4. 1946	2e	1946	Kvaziprotektorát Francie, která je v tomto období vojensky přítomná na území Sýrie [BAAR 2002: 101].
Šrí Lanka, Demokratická socialistická republika	4. 2. 1947	2b 2c	1971 1977–1983 1983	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku: - ozbrojeného povstání proti vládě (duben–květen 1971). Výcvik tamilských guerill na základnách OOP, v Sýrii jižní Indii a v odlehlých oblastech Severní provincie. - secese Tamilského Ílamu (vyhlášená v roce 1990).
Tádžikistán	9. 9. 1991	2a	1992–1998	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války vedené UTO (Sjednocená opozice Tádžikistánu) a Hnutí za mír v Tádžikistánu. Od roku 1992 do roku 1997 vláda Tádžikistánu projektovala moc jen ve vybraných částech zhrouteného státu [ROTBERG 2004: 66].
Tamilský Ílam	1990–2009	3a/4a	1990–2009	Mezinárodně neuznaný kvazistát (de facto nezávislý od r. 1983 – formálně vyhlášen 1990. Tamilové na Šrí Lance nezávislý stát Ílam vyhlásily roku 1990 na území, které měli pod kontrolou [BAAR 2002: 101].

Tanna (Tafea)	24. 3. 1974–29. 6. 1974 15. 2. 1980– 26. 5. 1980	4a	1974, 1980	Mezinárodně neuznaný kvazistát, nedošlo k vybudování vnitřně efektivních institucí v důsledku vojenské eliminace britsko-francouzskou správou 29. 6. 1974, secesi v roce 1980 potlačila Velká Británie 26. 5. 1980.
Tibet	(1. 3. 1913) 4. 11. 1949–23. 5. 1951	3a	1946–1951	Vnitřně efektivní a institucionalizovaný kvazistát bez mezinárodního uznání. Tibetská vláda po vyhlášení ČLR v říjnu téhož roku reagovala formálním potvrzením své nezávislosti (4. listopadu 1949). Dne 23. května 1951 donutili Číňané tibetské vyjednavče, které vedl zadržený a patřičně zpracovaný ministr Džigme, k podpisu sedmnáctibodové dohody o podmínkách „mírového osvobození Tibetu“ [BAAR 2002: 164–166].
Thajsko, Království	1. 1. 1238	2b	1964–1983	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku občanské války vedené komunistickými povstanci. Do roku 1967 se vzpoura rozšířila daleko na sever do provincií Chiang Rai a Nan, kde bojovali hlavně Hmongové. Následujícího roku začaly operovat podobné síly v oblasti Liei-Phitsanulok-Phetchabun. Do té doby vzpoura vážně ohrozila i střední a jižní Thajsko (provincie Suratthani a Nakhon Si Thammarat) [WYATT 2004: 247].
Transkei	26.10.1976	4c	1976–1994	Kvazistát bez mezinárodního uznání a fakticky vnitřně nesuverénní (loutkový kvazistát kontrolovaný JAR).
Turecko	1. 1. 1300	2b	1984–1999	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku etnického konfliktu.
Uganda, Republika	9. 10. 1962	2a 2a	1971–1979 1981–2006	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku intervence vnějších vojsk na konci 70. let, - činnosti množství povstaleckých skupin: Armáda národního odporu, Armáda národního osvobození Ugandy, Hnutí svatého ducha, Armáda božího odporu a další. Poslední zmiňovaná skupina vedla s vládou ozbrojený konflikt ve snaze vytvořit křesťanský stát a de facto ovládala sever země.
Vanuatu, Republika	30. 7. 1980	2c	1980	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku secese Federace Na-Griamel (1. 6–31. 8. 1980). Secese byla ukončena vojenskou intervencí bývalých suverénů nad kondomiem (Francie a Velká Británie).
Vatikánský městský stát (Svatý stolec)	11. 2. 1929	1a	1946–	Kvazistát bez přirozené populace.
Venda	13. 9. 1979	4c	1979–1994	Kvazistát bez mezinárodního uznání a fakticky vnitřně nesuverénní (loutkový kvazistát kontrolovaný JAR).
Vietnamská demokratická republika	1945–2. 7. 1976	4a	1946–1954	Vnitřně nesuverénní a mezinárodně neuznaný kvazistát. 1945 vyhlášena nezávislost na FRA, nárok na celý stát, ani jeden stát od vyhlášení do rozdělení nekontroloval celé teritorium–uznán komunistickými státy (od r. 1950 uznán Čínou a

		2a	1959–1975	SSSR). Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku činnost levicových povstalců, přítomnost povstalců ze severu, občanské války 1959–1975.
Vietnamská republika	6. 3. 1946– 2. 7. 1976	4c	1946–1954	1946–54 loutkový kvazistát Francie (Republika Vietnam – 1948 uznána nezávislost, na základě Elysejských dohod v roce 1949 omezena suverenita ve vojenství a diplomacii), 1950 fakticky rozdělen na dvě soupeřící vlády, ani jeden stát od vyhlášení do rozdělení nekontroloval teritorium – uznán nekomunistickými státy od 1950–jižní Vietnam silně podřízen FRA.
		2a	1954–1975	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku činnost levicových povstalců, přítomnost povstalců ze severu, občanské války 1959–1975.
Vietnamská socialistická republika	30. 4. 1975	2f	1979	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku intervence čínské armády v rámci mezistátní války.
Východní Timor, Demokratická republika	28. 11. 1975–17. 7. 1976, 20. 5. 2002	4a	1975–1976	Mezinárodně neuznaný kvazistát (podle některých zdrojů uznaly Albánie, Guinea, Guinea-Bissau, Kapverdské ostrovy, Mozambik, Svätý Tomáš a Princíp) – neetablované silné instituce v důsledku eliminace vojenským zásahem centrální vlády Indonésie.
		2a	2006–2008	Vnitřně nesuverénní kvazistát v důsledku absence vnitřně efektivní vlády – intervence Austrálie, Malajsie, Nového Zélandu a Portugalska
Východo–turkestánská republika	12. 11. 1944–17. 12. 1949	3a	1946–1949	Mezinárodně neuznaný kvazistát. V důsledku absence efektivní centrální vlády etablování efektivních institucí. 20. října obsadila vojska Čínské lidové osvobozené armády Urumči a 17. prosince byla oficiálně opět obnovena provincie Sin-ťiang [BAAR 2002: 161].
Východomon-golská republika	15. 1. 1946–1. 5. 1947	3a	1946–1947	Mezinárodně neuznaný kvazistát. 1. května 1947 proklamována Autonomní oblast Vnitřní Mongolsko v rámci Číny [BAAR 2002: 158].
Západní Bosna	27. 9. 1993	4a	1993–1995	Mezinárodně neuznaný kvazistát se slabou institucionální strukturou.

Zdroj: autor práce

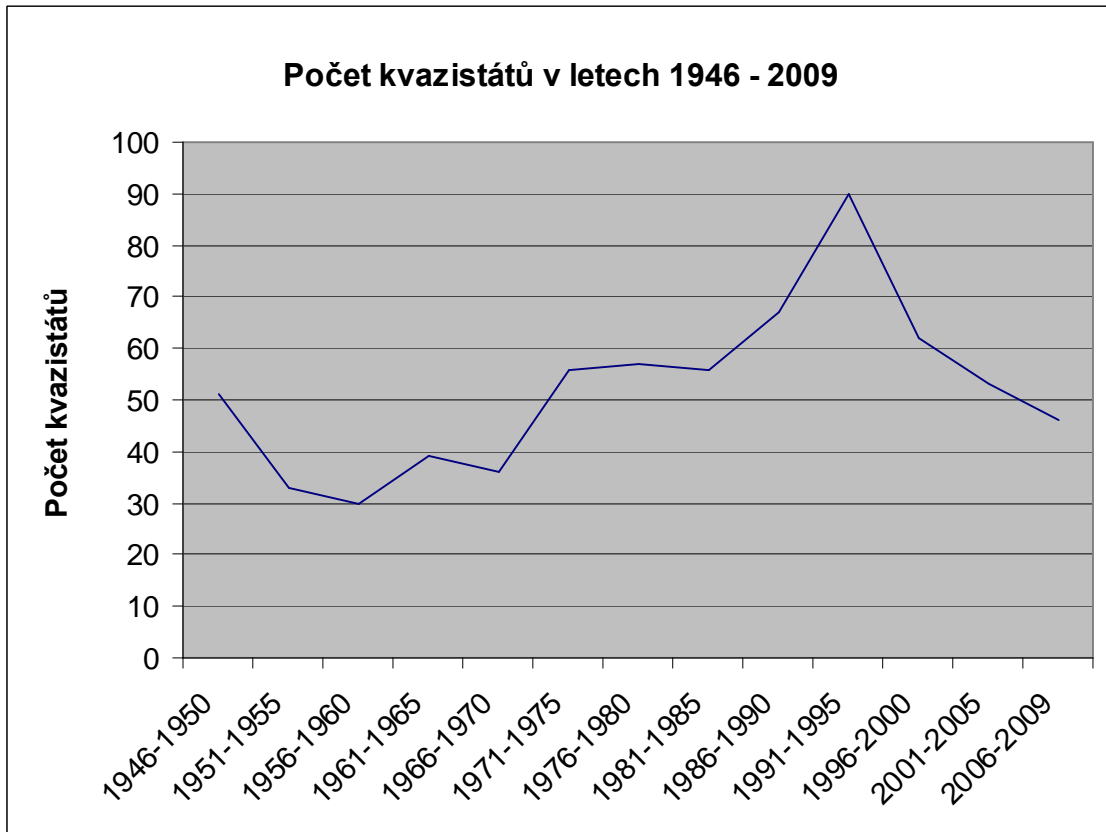
Seznam kvazistátů (včetně jednotlivých kategorií)⁴¹ ve sledovaném období let 1946–2009 promítnutý do následujících grafů ukazuje na některé zásadní trendy týkající se problematiky kvazistátů. Je zjevné, že výskyt jednotlivých kategorií je výrazně proměnlivý v průběhu let 1946–2009 (viz grafy 2, 3). Zatímco kvazistáty nesplňující

⁴¹ V některých případech jsou konkrétní příklady kvazistátu řazeny do dvou kategorií zároveň, protože je vzhledem k faktorům způsobujícím omezení vnitřní suverenity, obtížné určit jednoznačné zařazení.

geografické charakteristiky jsou určitou konstantou v politickém prostoru a představují historické anomálie, výskyt kvazistátů nespĺňujících politické charakteristiky je výrazně proměnlivý. Tento trend vystihují grafy 2 a 3.

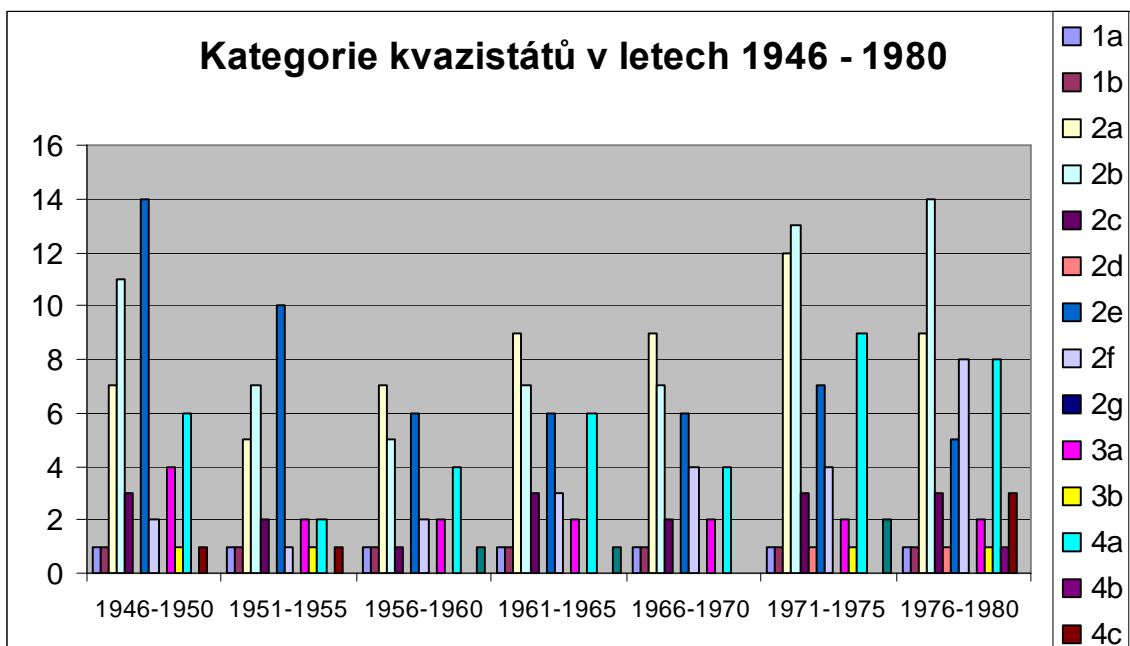
Hlavním trendem ve vývoji kvazistátů je korelace nárůstu počtu kvazistátů v důsledku klíčových geopolitických změn ve světovém politickém prostoru. Jedná se především o období po skončení 2. světové války, proces dekolonizace v Africe a rozpad mnohonárodnostních federací Jugoslávie a SSSR. S těmito procesy souvisí výrazný nárůst počtu kvazistátů, které nespĺňují politické charakteristiky suverénního státu. Druhým výrazným trendem je pokles počtu kvazistátů po skončení 2. světové války a od 2. pol. 90. let 20. stol. Obdobný pokles nenásleduje po dekolonizaci. To lze vysvětlit dvěma příčinami. První je vznik nových uznaných i neuznaných subjektů, které rovněž ztratily/nezískaly statut suverénního státu (Mozambik, Grenada, Demokratická Kambodža, jihoafrické bantustany, Anjouan) a kompenzovaly tak počet subjektů, jejichž mezinárodněpolitický statut byl v tomto období vyřešen. Druhou příčinou je systém studené války, který prodloužil množství vnitropolitických konfliktů v dekolonizovaných subjektech. K zásadní změně dochází v časovém období 1991–2009, kdy v první části tohoto období dochází ke kulminaci počtu kvazistátů a na konci tohoto období dochází k útlumu výskytu kvazistátů v politickém prostoru za celé analyzované období 1946–2009. Navzdory výraznému poklesu zůstávají kvazistáty výrazným aspektem politické geografie a jednotlivé kvazistáty významně ovlivňují dění v politickém prostoru.

Graf č. 1

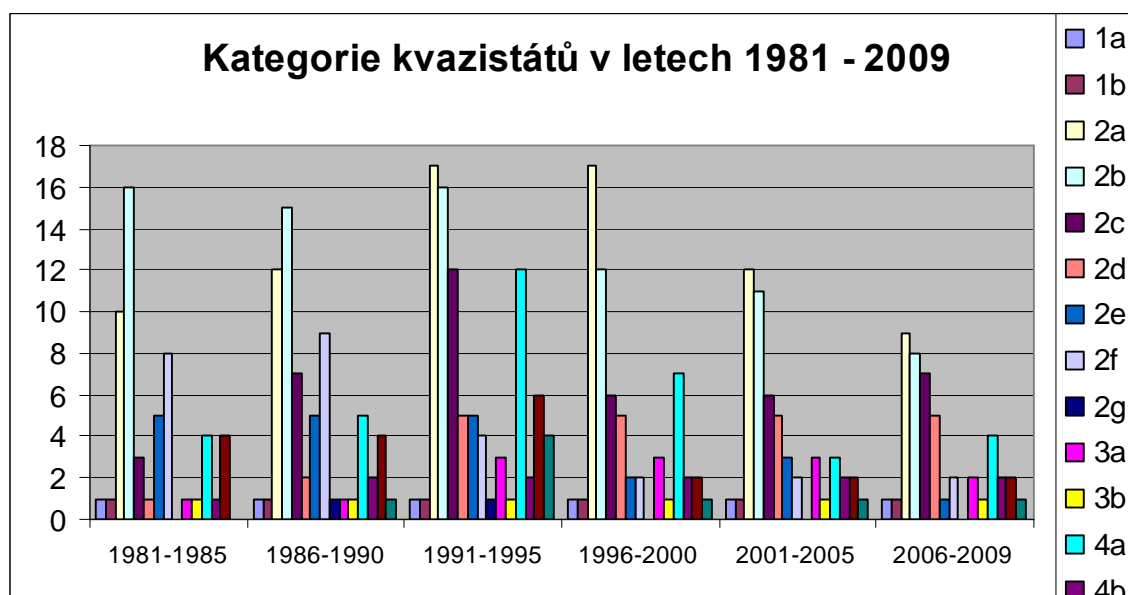
Zdroj: autor práce

Graf č. 2

Zdroj: autor práce

Graf č. 3

Zdroj: autor práce

ZÁVĚR

Zvláštní politické subjekty, které nesplňují základní atributy suverénního státu (a nárokují si status suverénního státu) se vyskytovaly v politickém prostoru i před rokem 1945. V souvislosti se vznikem Organizace spojených národů a postupným rozšířením instituce suverénního státu do celého světa se jejich existence stává výrazně významnější. Milník v tomto ohledu hraje proces dekolonizace, který vedl ke vzniku mnoha subjektů, jejichž suverenita byla v důsledku jejich vnitřní slabosti pouze virtuální. Na jejich území došlo záhy po získání nezávislosti k četným dezintegračním procesům, které vedly ke vzniku mnoha mezinárodně neuznaných (často efemérních) kvazistátů a zároveň k vnitřnímu zhroucení mezinárodně uznaných států. Uspořádání politického prostoru okolo instituce suverénního státu je do určité míry fiktivní realitou, protože mnoho politických subjektů nelze považovat za suverénní státy. Kvazistáty státy představují v období 1946–2009 významnou a v mnoha ohledech nežádoucí anomálii v politickém prostoru, zároveň se jedná o dynamicky se vyvíjející oblast politické geografie.

Existenci kvazistátů nesplňujících geografické charakteristiky lze vnímat především jako historické reziduum tradičně mocných hráčů na mezinárodní scéně, jejichž postavení se výrazně projevilo v jejich schopnosti splnit definiční kritéria suverénního státu. Tato skutečnost se odráží i v poněkud ambivalentním postoji mezinárodního společenství k těmto subjektům. Přestože signifikantní počet členů mezinárodního společenství tyto kvazistáty uznává za suverénní státy a má s nimi navázány diplomatické styky, nejsou členy OSN. Přesto nelze vyloučit vznik dalších subjektů, které nebudou splňovat definiční kritéria suverénního státu.

Z hlediska politické geografie jsou významnější subjekty, které nesplňují politické charakteristiky suverénního státu. Zaprvé se jedná o kvazistáty, které mají problémy s prosazením vnitřní suverenity. Tyto problémy se projevují mnoha způsoby a nejen kolapsem státních institucí (který je často důsledkem nebo příčinou vleklé občanské války), jak často argumentují autoři zabývající se mezinárodními vztahy. Jedná se i o subjekty, na jejichž území se vyskytují de facto nezávislá teritoria neusilující o status suverénního státu, která nijak neovlivňují vnitropolitický vývoj

v oblasti pod kontrolou centrální vlády. Dále lze zmínit subjekty, na jejichž území se vyskytují institucionalizované entity usilující o vytvoření nezávislého státu, subjekty čelící vnější intervenci a okupaci, faktické protektoráty, subjekty, jejichž vláda ztratila kontrolu nad státním územím, ale nadále je uznávána jako legitimní zástupce ve vnějších vztazích. Výskyt těchto kvazistátů vedl i k diskusi o budoucí roli instituce suverénního státu, jehož role se podle mnoha kritiků neustále zmenšuje. Ti poukazují na erozi suverenity v důsledku integračních procesů v Evropské unii, rozpadu státu v rozvojovém světě a pokračující globalizaci. O tom, že suverénní státy zůstávají i na počátku 21. stol. klíčovými hráči v politickém prostoru, svědčí přetrvávající význam tradičně silných postmoderních států jako je USA, Kanada, Japonsko, ale i rostoucí význam moderních států jako je Čína, Indie nebo Brazílie v mezinárodních vztazích, které zpochybňují tezi o končící roli suverénního státu coby konstitutivního prvku mezinárodních vztahů.

Někteří z autorů rovněž odvážně navrhuji, že by společnosti v nejméně efektivních státech měly být uspořádány okolo jiné instituce než je suverénní stát. Podle různých autorů by měla být umožněna vnitřní dezintegrace neefektivních států na menší části, jiní navrhuji transfer suverenity na nižší než státní úroveň – např. do rukou místních (fakticky vládnoucích) *warlords*. Nejradiálnějším přístupem je odebrání mezinárodního uznání vnitřně neefektivním kvazistátům a legitimizace války jako prostředku k řešení vleklých vnitropolitických problémů. Žádný z těchto návrhů se neseťkal s širší podporou a nelze očekávat, že je mezinárodní společenství bude akceptovat a aplikovat. Pravdou je, že nejméně efektivní státy čelící celkovému rozpadu státních institucí neposkytují svému obyvatelstvu bezpečnost (a postrádají vnitřní legitimitu) a jejich existence je žádoucí pouze z perspektivy mezinárodního společenství států. To v obavě z dezintegrace politického prostoru klade důraz na teritoriální integritu i těch nejslabších členů, kteří představují pro své obyvatelstvo více bezpečnostních rizik než garancí.

Naopak mezinárodní společenství striktně odmítá existenci kvazistátů bez mezinárodního uznání, které se zpravidla etablovaly v rámci uznaných subjektů, které čelí dlouhodobé dezintegraci státních institucí, subjektů, které vznikly v důsledku významných geopolitických procesů v bývalém Sovětském svazu a v Jugoslávii, ale i v Asii. Mnohé z těchto subjektů nejsou navzdory přesvědčení mnoha autorů vnitřně suverénní a nedisponují efektivní ani konstitučně nezávislou vládou. Práce poukazuje i

na skutečnost, že kvazistáty nedisponující vnitřní suverenitou a vnější suverenitou nejsou zásadně odlišnými entitami, ale je mezi nimi častá interdependence a mají mnoho společných charakteristik. Tuto skutečnost potvrzují i uvedené faktory způsobující ztrátu suverénního státu u výčtu jednotlivých politickogeografických subjektů, které jsou uvedeny v seznamu kvazistátů. O tom, že jednotlivé kvazistáty jsou významným tématem politické geografie a geopolitiky, svědčí konkrétní příklady (např. Taiwan, Súdán, Abcházie, Jižní Osetie), které mají významný vliv na geopolitické procesy. Mezinárodní společenství, kde suverénní stát je základním konstitutivním prvkem uspořádání politického prostoru, se ani v budoucnosti nevyhne výskytu vnitropolitických i mezistátních konfliktů. Mnoho z nich bude způsobeno existencí kvazistátů nebo povede ke vzniku nových kvazistátů. Nelze očekávat výskyt nových kvazistátů v důsledku procesu dekolonizace v současnosti závislých území. Naopak lze očekávat secesionistické pokusy, jejichž úspěšnost bude závislá na postoji centrální vlády, síle secesionistů a schopnosti státu secesi čelit. Lze předpokládat, že některé kvazistáty bez vnitřní suverenity se etablojí jako plně suverénní státy poté, co vybudují plně demokratické politické režimy respektující práva jednotlivců i společenských skupin, vybudují silné státní instituce a odstraní rozbujelý klientelismus, nepotismus a korupci. U teritoriálně zpochybněných kvazistátů bude klíčové vyřešit roli vnějších aktérů, kteří se aktivně účastní konfliktu. Obdobné tvrzení je platné i pro subjekty, které se potýkají se zpochybněním své suverenity v důsledku existence mezinárodně neuznaných kvazistátů garantovaných vnějším aktérem. Pro ty je naopak přímá vnější podpora garancí jejich existence a bez ní by pravděpodobně zmizely z politické mapy světa. Očekávat široké mezinárodní uznání těchto často loutkových entit je prakticky vyloučené.

Představená typologie a taxativní výčet jednotlivých kvazistátů potvrzuje hypotézu, že je chybné klást proti sobě tzv. *failed states* a kvazistáty bez mezinárodního uznání, protože u jednotlivých kvazistátů se často vyskytuje zároveň několik faktorů, které zpochybňují jejich status suverénního státu. Cílem této práce bylo přispět k diskurzu o dané problematice, který se v současné době zabývá potřebou nalezení vhodné terminologie, přesného definičního vymezení jednotlivých subjektů i vytvořením seznamu jednotlivých kvazistátů, které se v politickém prostoru vyskytly ve zkoumaném období. Přestože empirická analýza politického prostoru v letech 1946–2009 prokázala výrazný úbytek počtu kvazistátů, představují tyto anomální politické

subjekty podstatný problém v politické geografii, o čemž svědčí jednotlivé kvazistáty, které se často stávají neuralgickým bodem vnitropolitických i geopolitických procesů.

RESUMÉ

Předkládaná práce se zabývá problematikou kvazistátů v časovém období 1946–2009, které představují skupinu anomálních subjektů v politickém prostoru. Zatímco v českém politologickém prostředí je této problematice věnována pozornost velmi sporadicky, akademická sféra především v anglosaském světě se této problematice v širší míře věnuje od 80. let 20. stol. S tím jsou spojeny četné terminologické problémy, na které začali někteří autoři poukazovat až v posledních letech. Z toho vyplývá i rostoucí akademická kritika jednotlivých pojmů, která poukazuje na vágnost používaných termínů a absenci výčtu všech subjektů, které splňují definiční kritéria jednotlivých termínů používaných k popisu anomálních politických subjektů.

Cílem předkládané disertační práce bylo vytvořit ucelenou koncepci, typologii a výčet jednotlivých kategorií kvazistátů, která v současných politických vědách chybí. Vycházím z hypotézy, že tzv. kvazistáty představují značně heterogenní skupinu politickogeografických subjektů, které je nezbytné klasifikovat podle jejich schopnosti splnit definiční kritéria suverénního státu, jehož statut si nárokují.

Docházím k závěru, že pro jednotlivé subjekty nesplňující definiční charakteristiky suverénního státu, které si jej však nárokují, je vhodné používat termín kvazistát. Toto přesvědčení vyplývá ze skutečnosti, že současná akademická diskuse se neúspěšně pokouší vyřešit problém, zda má být termín kvazistát „rezervován“ pro vnitřně suverénní subjekty (tzv. *failed states*) nebo pro subjekty bez mezinárodního uznání (tzv. *unrecognized states*). Takové rozlišení je dle mého názoru nezdůvodnitelné nejen teoreticky, ale i fakticky, protože pokračující výzkum v oblasti prokazuje, že subjekty bez mezinárodního uznání mají zpravidla problém i s vnitřní efektivitou. Tento závěr je podpořen i výčtem jednotlivých kvazistátů, u kterých jsou zmíněny faktory zpochybňující jejich statut suverénního státu.

SUMMARY

This submitted thesis deals with the issue of quasi-states, which represent a

group of specific political-geographic entities in the political space between 1946–2009. Anglo-Saxon academia is dealing with this issue since the 80's of the 20th century onwards. On the contrary Czech academia paid very sporadic attention to the phenomenon of quasi-states. Some authors has already pointed out to the fact that there are numerous problems in terminology. The thesis also follows growing criticism of the academic terms, which points to the vagueness of the terms used and the absence of a list of all entities that meet the criteria of the definition of a sovereign statehood.

Aim of this thesis was to create a conception, comprehensive typology and the list the different categories of quasi-states that is the current political science missing. I start from the hypothesis that the so-called quasi-state are highly heterogeneous group of political and geographic entities, which is necessary to classify according to their ability to meet the criteria of the definition of a sovereign state.

I conclude that individual entities which do not meet the definition of a sovereign state characteristics (and require a status of a sovereign states), should be labeled as quasi-states. This belief stems from the fact that the current academic debate, unsuccessfully trying to solve the problem whether a term quasi-state should be "reserved" for entities lacking internal sovereignty (the so-called failed states) or for those with no international recognition (the unrecognized states). Such a distinction is unjustified in my opinion, not only in theory, because the continuing research shows that entities without international recognition usually have problems with internal efficiency. This conclusion is supported by the comprehensive list of quasi-states including factors derogationg from a sovereign state.

ZDROJE

MONOGRAFICKÉ ZDROJE:

AXWORTHY, M. (2009). *Dějny Íránu: Říše ducha – od Zarathuštry po současnost*. Praha: Lidové noviny. ISBN: 978-80-7106-994-2.

BAAR, V. (2002). *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo separatismus?* Šenov u Ostravy: Nakladatelství Tilia. ISBN: 80-86101-66-5.

BACCHELI, T.; BARTMANN, B.; SREBRNIK, H. (eds.). *De facto States: The quest for sovereignty*. London, New York: Routledge. ISBN: 0-714-65476-0.

BACCHELI, T.; BARTMANN, B.; SREBRNIK, H. (2004). Introduction: A new world of Emerging states. In BACCHELI, T.; BARTMANN, B.; SREBRNIK, H. (eds.). *De facto States: The quest for sovereignty*. London, New York: Routledge, s. 1–11. ISBN: 0-714-65476-0.

BAEV, P. K. (1998). *Russia's Policies in Secessionist Conflicts in Europe in the 1990s*. Norwegian Atlantic Committee, Security Policy Library no. 11.

BAKEŠOVÁ, I.; FÜRST, R.; HEŘMANOVÁ, Z. (2004). *Dějiny Taiwanu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN: 80-7106-708-3.

BARTMANN, B. (2004). Political realities and legal anomalies: Revisiting the politics of international recognition. In BACCHELI, T.; BARTMANN, B.; SREBRNIK, H. (eds.). *De facto States: The quest for sovereignty*. London, New York: Routledge, s. 13–31. ISBN: 0-714-65476-0.

BULL, H.; WATSON, A. (1985). *The Expansion of International Society*. Oxford: Oxford University Press. ISBN: 0198219970.

CABADA, L. (2007). Rozpad a budování státu: Případová studie Bosny a Hercegoviny. In WAISOVÁ, Š. a KOLEKTIV (2007). *Slabé státy: Selhání, rozpad a obnova státnosti*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., Plzeň, s. 103–122. ISBN: 978-80-7380-069-7.

CLAPHAM, C. (2005). *Africa and The International System: The Politics of State Survival*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN: 0-521-75668-7.

CLAPHAM, C., HERBST, J., MILLS, G. (2006). *Big African States: Angola, Sudan, DRC, Ethiopia, Nigeria, South Africa*. Johannesburg: Witwatersrand University Press. ISBN: 1-868-14425-9.

COHEN, B. J. (1998). *The Geography of Money*. Ithaca and London: Cornell University Press. ISBN: 0-8014-3513-7.

COLLIER, P.; ELLIOTT, L.; HEGRE, H.; HOFFLER, A.; REYNAL-QUEROL, M.; SAMBANIS, N. (2003). *Breaking the Conflict Trap Civil War and Development Policy*. Oxford and Washington D.C.: Oxford University Press and World Bank. ISBN: 0-821-35481-7.

CRAWFORD, J. (2006). *The Creation of States in International Law* (2nd edition). Oxford: Clarendon Press. ISBN: 0-19-826002-4.

DE WAAL, T. (2003). *Black Garden: Armenia and Azerbaijan Through Peace and War*. New York: New York University Press. ISBN: 0814719457.

DUBOVSKÁ, Z.; PETRŮ T.; ZBOŘIL, Z. (2005). *Dějiny Indonésie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN: 80-7106-457-2.

DUURSMA, J. C. (1996). *Fragmentation and the International Relations of Micro-States: Self-Determination and Statehood*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN: 0-521-56360-7.

ECKERT, C. J.; LEE, K-B.; LEW, Y. I.; ROBINSON, M.; WAGNER, E. W. (2001). *Dějiny Koreje*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 80-7106-411-4

FILIPSKÝ, J.; KNOTKOVÁ-ČAPKOVÁ, B.; MAREK, J.; VAVROUŠKOVÁ, S. (2003). *Dějiny Bangladéše, Bhútánu, Malediv, Nepálu, Pákistánu a Šrí Lanky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 80-7106-657-5.

FOLTZ, W. J. Reconstructing the State of Chad. In ZARTMANN, W. I. (ed) (1995). *Collapsed States: The Desintegration and Restoration of Legitimate Authority*. London: Lynne Rienner Publisher, s. 15–31. ISBN: 1555875602.

FOX, H. (2002): *The Law of State Imunity*. Oxford: Oxford University Press. ISBN: 0-19-829836-6.

FUKUYAMA, F. (2004). *State-building: Governance and World Order in the 21. st. Century*. Ithaca, New York: Cornell University Press. ISBN: 0-8014-4292-3.

GLASSNER, M. I.; DE BLIJ, H. J. (1988). *Systematic Political Geography (4th edition)*. New York, Chichester, Brisbane, Toronto, Singapore: John Wiley & Sons.

ISBN: 0-471-63583-9.

GRANEY, K. (2004). Chechnya. In BACCHELLI, T. ; BARTMANN, B. ; SREBRNIK, H. (2004). *De facto States: The quest for sovereignty*. London and New York, Routledge, s. 118–142. ISBN: 0-714-65476-0.

HERBST, J. (2000): *Comparative Lessons in Authority and Control: States and Power in Africa*. Princetown: Princetown University Press. ISBN: 0-691-01027-7.

HERBST, J. (2006). Conflict in Africa: armies, rebels and geography. In CLAPHAM, C.; HERBST, J.; MILLS, G. (2006). *Big African States: Angola, Sudan, DRC, Ethiopia, Nigeria, South Africa*. Johannesburg: Witwatersand University Press. ISBN: 1868144259.

HLAVÁČEK, P. (2007). Rozpad budování státu: Případová studie Iráku. In WAISSOVÁ, Š. a KOLEKTIV (2007). *Slabé státy: Selhání, rozpad a obnova státnosti*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. , s. 123–142. ISBN: 978-80-7380-069-7.

HLAVATÁ, L.; IČO, J.; KARLSOVÁ, P.; STRAŠÁKOVÁ, M. (2008). *Dějiny Vietnamu*. Nakladatelství Lidové noviny: Praha. ISBN: 978-80-7106-965-2.

HONZÁK, F.; PEČENKA, M. (1998). *Státy a jejich představitelé: Současné mezinárodně uznávané státy a státní útvary 20. století včetně zaniklých, koloniálních, sporných, okupovaných, separatistických a dalších území s tabulkami představitelů*. Praha: Libri. ISBN: 80-85983-45-1.

HOROWITZ, D. L. (2000). *Ethnic Groups in Conflict*. Berkeley, Los Angeles: University of California Press. ISBN: 0-520-22706-9.

HULEC, O. (1997). *Dějiny Jižní Afriky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN: 80-7106-247-2.

HULEC, O.; OLŠA, J. (2008). *Dějiny Zimbabwe, Zambie a Malawi*. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny. ISBN 978-80-7106-952-2.

HUTCHINSON, J. (1994). *Modern Nationalism*. London: Fontana Press. ISBN: 0586090568.

CHANDLER, D.; MABBHETT, I. (2000). *Khmérové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN: 80-7106-353-3 .

JACKSON, R. H. (1993). *Quasi-States: Sovereignty, International Relations and the Third World*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN: 0-521-44783-6.

JEHLIČKA, P.; TOMEŠ, J.; DANĚK, P. (2000) (ed.). *Stát, prostor, politika*. Praha: Přírodovědecká fakulta UK. ISBN: 80-238-5566-2.

JIHLAVEC, J. (2007). Taxonomie slabé státnosti. In: WAISSOVÁ, Š. a KOLEKTIV (2007). *Slabé státy: Selhání, rozpad a obnova státnosti*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., s. 19–35. ISBN: 978-80-7380-069-7.

KABEMBA, C. (2006). The Democratic Republic of Kongo. In CLAPHAM, C.; HERBST, J.; MILLS, G. (2006). *Big African States: Angola, Sudan, DRC, Ethiopia, Nigeria, South Africa*. Johannesburg: Witwatersrand University Press, s. 97–123. ISBN: 1868144259.

KAŠPAR, O.; MÁNKOVÁ, E. (1999). *Dějiny Mexika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN: 80-7106-269-3.

KAŠPAR, O. (2002). *Dějiny karibské oblasti*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN: 80-7106-357-9.

KLÍMA, K. (2003). *Teorie veřejné moci (vládnutí)*. Praha: ASPI Publishing. ISBN 80-86395-78-2.

KRASNER, S. D. (1999). *Sovereignty: Organized hypocrisy*. Princetown: Princetown University Press. ISBN: 069100711X.

KREIJEN, G. (2004). *State failure, Sovereignty and Effectiveness*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers. ISBN: 90-04-13965-6.

LEICHTOVÁ, M. (2007). Tádžikistán - rozpad po rozpadu. In WAISSOVÁ, Š. a KOLEKTIV (2007). *Slabé státy: Selhání, rozpad a obnova státnosti*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., s. 176–187. ISBN: 978-80-7380-069-7.

LEWIS, B. (1997). *Dějiny Blízkého východu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN: 80-7106-191-3.

LIPPMAN, P. (2004). Promoting Return of Refugees: Sarajevo and Zvodnil in Bosnia and Hercegovina. In Dimitrijevič, N.; Kovacs, P. (2004) (eds.). *Managing Hatred and Distrust: The Prognosis for Post-Conflict Settlement in Multiethnic Communities in the Former Yugoslavia*. Budapest: Open Society Institute, s. 3–19. ISBN: 9639419699.

LIŠČÁK, V.; FOJTÍK, P. (1996). *Státy a území světa*. Praha: Nakladatelství Libri. ISBN 80-85983-07-9.

LIŠČÁK, V. (2008). *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu v datech*. Praha: Nakladatelství Libri. ISBN: 978-80-7277-364-0.

LYNCH, D. (2004). *Engaging Eurasia's Separatist States: Unresolved Conflicts and De Facto States*. Washington: United States Institute of Peace Press. ISBN. 1-929223-54-4.

MALENOVSKÝ, J. (1997). *Mezinárodní právo veřejné: obecná část*. Brno:

Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk. ISBN 80-210-1536-5.

MUIR, R. (1997). *Political Geography*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire and New York: Palgrave Macmillan. ISBN: 0-333-64189-2.

MÜLLER, H.; KRIEGER, K. F.; VOLLRATH, H a kol. (1995). *Dějiny Německa*. Praha: Nakladatelství lidové noviny. ISBN: 80-7106-125-5.

NOŽINA, M. (2007). *Dějiny Kambodže*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 978-80-7106-897-6.

PEGG, S. (1998). *De Facto States in the International System*. Institute of International Relations. The University of British Columbia, Working Paper No. 21.

PLECHANOVÁ, B. (2003). *Úvod do mezinárodních vztahů: výběr textů*. Praha: ISE. ISBN 80-86130-22-3.

POTOČNÝ, M.; ONDŘEJ, J. (2006): *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. Praha: C. H. Beck. ISBN: 80-7179-536-4.

PREMDAS, R., R. (2004). Republika Srpska. In BACCHELI, T.; BARTMANN, B.; SREBRNIK, H. (2004): *De facto States: The quest for sovereignty*. London and New York, Routledge, s. 232–244. ISBN: 0-714-65476-0.

RENO, W. (1999). *Warlord Politics and African States*. Boulder: Lynne Rienner Publishers Inc. ISBN: 1555878830.

RIEGL, M. (2006). Impact of Language Policy on the Emergence of Quasi-states. In HNÍZDO, B.; PLECHANOVÁ, B.; V. KOTÁBOVÁ, V. (eds.). *Instruments of European Integration*. Praha: FSV UK, s. 64–77. ISBN: 80-239-8399-7.

ROEDL, B. (2007). *Dějiny Peru a Bolívie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN: 978-80-7106-839-6.

ROMANCOV, M. (2002) Politická geografie. In CABADA, L.; KUBÁT, M. a kolektiv. Úvod do studia politické vědy. Praha: Eurolex Bohemia, s. 388–421. ISBN 80-86432-41-6.

ROPER, S. D. (2004). From frozen conflict to frozen agreement. In BACCHELI, T.; BARTMANN, B.; SREBRNIK, H. (2004): *De facto States: The quest for sovereignty*, London and New York, Routledge, s. 102–117. ISBN: 0-714-65476-0.

ROUX, J. P. (1997). *Dějiny Střední Asie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN: 978-80-7106-867-9.

SALIN, P. (1984). General Introduction. In Pascal Salin (ed.). *Currency Competition and Monetary Union*. The Hague: Martinus Nijhoff, s. 1–26. ISBN: 9024728177.

- SØRENSEN, G. (2005). *Stát a mezinárodní vztahy*. Praha: Portál. ISBN: 80-7178-910-0.
- SREBRNIK, H. (2004). Can land form nations? Somaliland in the making. In BACCHELI, T.; BARTMANN, B.; SREBRNIK, H. (2005): *De facto States: The quest for sovereignty*. London and New York: Routledge, s. 210–231. ISBN: 0-714-65476-0.
- STRNAD, J.; FILIPSKÝ, J.; HOLMAN, J.; VAVROUŠKOVÁ, S. (2003). *Dějiny Indie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN: 80-7106-493-9.
- ŠESTÁK, M.; TEJCHMAN, M.; HAVLÍKOVÁ, L.; HLADKÝ, L.; PELIKÁN, J. (1998). *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN: 80-7106-266-9.
- ŠVEC, L.; MACURA, V.; ŠTOL, P. (1996). *Dějiny pobaltských států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN: 80-7106-154-9.
- TSCHIRGI, D. (2004) Palestine: The period of de facto statehood. In BACCHELI, T.; BARTMANN, B.; SREBRNIK, H. (eds.). *De facto States: The quest for sovereignty*. London and New York, Routledge, s. 187–211. ISBN: 0-714-65476-0.
- WAISOVÁ, Š. et al. (2007). *Slabé státy: Selhání státnosti, rozpad a obnova státnosti*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. ISBN: 978-80-7380-069-7.
- WAISSOVÁ, Š. (2007). Jedna velikost nesedí všem: k čemu vede aplikace neoliberálního konceptu vládnutí ve slabých státech, s. 55–69. In WAISSOVÁ, Š. a KOLEKTIV. *Slabé státy: Selhání, rozpad a obnova státnosti*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., s. 55–69. ISBN: 978-80-7380-069-7.
- WEBER, H. (2003). *Dějiny NDR*. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny. ISBN 80-7106-558-7.
- WEGER, K. (2007). Koncept failed states jako ospravedlňování nové formy intervencionismu? Případová studie Demokratické republiky Kongo v letech 1997–2005. In WAISSOVÁ, Š. a kol. *Slabé státy: Selhání, rozpad a obnova státnosti*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., s. 235–258. ISBN: 978-80-7380-069-7.
- ZAHAR, M. J. (2004). Republika Srpska. In BACCHELI, T.; BARTMANN, B.; SREBRNIK, H. *De facto States: The quest for sovereignty*. London and New York, Routledge, s. 32–51. ISBN: 0-714-65476-0.
- ZARTMAN, W. I. (1995). *Collapsed States: The Desintegration and Restoration of Legitimate Authority*. Boulder, London: Lynne Rienner Publisher. ISBN: 978-1-55587-560-2.
- ZBOŘIL, Z. (2009). *Dějiny Malajsie, Singapuru a Bruneje*. Praha: Nakladatelství

Lidové noviny. ISBN: 978-80-7106-501-2.

ŽENÍŠEK, M. (2007). Kambodža z perspektivy fenoménu failed state. In WAISSOVÁ, Š. a kol. *Slabé státy: Selhání, rozpad a obnova státnosti*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., s. 259–274. ISBN: 978-80-7380-069-7.

PERIODICKÉ ZDROJE

BERAN, H. (1984). A Liberal Theory of Secession. *Political Studies*. Vol. 32, no. 1, s. 21–31. ISSN: 0032-3217 .

BIRCH, A. H. (1984). Another Liberal Theory of Secession. *Political Studies*. Vol. 32, no. 3, s. 596–602. ISSN: 0032-3217.

BILGIN, P.; MORTON, D. A. (2002). Historicising representations of 'failed states': beyond the cold-war annexation of the social science? *Third World Quarterly*. Vol. 23, no. 1, s. 55–80. ISSN: 0143-6597.

BUCHANAN, A. (1997). Theories of Secession. *Philosophy and Public Affairs*. Vol. 26, no. 1, s. 31–61. ISSN: 0048-3915.

BUHAUG, H. (2006): Relative Capability and Rebel Objective in Civil War. *Journal of Peace Research*. Vol. 43, no. 6, s. 691–708. ISSN: ISSN 0022-3433.

CAPLAN, R. (2002). Conditional recognition as an instrument of ethnic conflict regulation: the European Community and Yugoslavia. *Nation and Nationalism*. Vol. 8, no. 2, s. 157–177. ISSN 1354-5078.

CLAPHAM, C. (1998). Degrees of Statehood. *Review of International Studies*. Vol. 24, no. 2, s. 143–157. ISSN: 0260-2105.

CONNOR, W. (1978). 'A Nation is a Nation, Is a State, Is an Ethnic Group, Is a...'. *Ethnic and Racial Studies*. Vol. 1, no. 4, s. 377–400. ISSN: 0141-9870.

CONNOR, W. (1993). 'Beyond Reasons: The Nature of the Ethnonational Bond'. *Ethnic and Racial Studies*. Vol 16, no. 3, s. 373–389. ISSN: 0141-9870.

Dale, R. (1995). From Last Colony to Quasi-State?: Namibia's Independence Odyssey. *Studies in Comparative International Development*. Vol. 30, no. 3, s. 89–102. ISSN: 0039-3606.

EL OUALI, A. (2006). Territorial Integrity: Rethinking the Territorial Sovereign Right of the Existence of the States. *Geopolitics*. Vol. 11, no. 4. s. 630–650. ISSN: 1465-0045.

GROS, J. G. (1996). Towards a taxonomy of failed states in the New World Order: decaying Somalia, Liberia, Rwanda and Haiti. *Third World Quarterly*. Vol. 17, no. 3, s. 455–471. ISSN: 0143-6597.

- HELMAN, G. E.; RATNER, S. R. (1993). Saving Failed States. *Foreign Policy*. Vol. no. 89, s. 3–21. ISSN: 0015-7228.
- HARBOM, L.; WALLENSTEEN, P. (2007). Armed Conflict, 1989-2006. *Journal of Peace Research*. Vol. 44, no. 5, s. 623–634. ISSN: 0022-3433.
- HARBOM, L.; WALLENSTEEN, P. (2009). Armed Conflict, 1946-2009. *Journal of Peace Research*. Vol. 46, no. 4, s. 577–587. ISSN: 0022-3433.
- HERBST, J. (1996-1997). Responding to State Failure in Africa. *International Security*. Vol. 21, no. 3, s. 120-144. ISSN: 0162-2889.
- HOROWITZ, D. L. (2003). The Cracked Foundations of the Right to Secede. *Journal of Democracy*. Vol. 14, no. 2, s. 5–17. ISSN: 10455736.
- CHIRIKBA, V. (2004). Geopolitical aspects of the abkhazian statehood: some results and perspectives. *Iran and the Caucasus*. Vol. 8, no. 2, s. 341–349. ISSN: 1609-8498.
- JACKSON, R. H.; ROSBERG, C. G. (1982). Why Africa's Weak States Persist: The Empirical and the Juridical in Statehood. *World Politics*. Vol. 35, no. 1, s. 1–24. ISSN: 0043-8871.
- JACKSON, R. H. (1987). Quasi-States, Dual Regimes, and Neoclassical Theory: International Jurisprudence and the Third World. *International Organization*. Vol. 41, no. 4, s. 519–549. ISSN: 0020-8183.
- JACKSON, R. H. (1999a). Introduction: Sovereignty at Millenium. *Political Studies*. Vol. 47, s. 423–430. ISSN: 0032-3217.
- JACKSON, R. H. (1999b). Sovereignty in World Politics: a Glance at the Conceptual and Historical Landscape. *Political Studies*. Vol. 47, s. 431–456. ISSN: 0032-3217.
- KOLOSSOV, V.; O'LOUGHLIN, J. (1998). Pseudo-States as Harbingers of a new geopolitics: The example of the trans-dniester Moldovan republic (TMR). *Geopolitics*. Vol. 3, no.1, s. 151–176. ISSN: 465-0045.
- JAMES, A. (1999). The Practice of Sovereign Statehood in Contemporary International Society. *Political Studies*. Vol. 47, s. 457–473. ISSN: 0032-3217.
- KAPLAN, R.D. (1994). The Coming Anarchy. *The Atlantic Monthly (February)*. ISSN: 1072-7825.
- KING, C. (2001). The Benefits of Ethnic War: Understanding Eurasia's unrecognized states. *World Politics*. Vol. 53, no. 4, s. 524–552. ISSN: 0043-8871.
- KOLOSSOV, V.; O'LOUGHLIN, J. (1998). Pseudo-States as Harbingers of a new

geopolitics: The example of the trans-dniester Moldovan republic (TMR). *Geopolitics*. Vol. 3, no.1, s. 151–176. ISSN: 1465-0045.

KOLSTØ, P. (2006). The Sustainability and Future of Unrecognized Quasi-States. *Journal of Peace Research*. Vol. 43, no. 6, s. 723–740. ISSN: 0022-3433.

KOLSTØ, P.; BLAKKISRUUD, H. (2008). Living with Non-recognition: State- and Nation-building in South Caucasian Quasi-states. *Europe-Asia Studies*, Vol. 60, no. 3, s. 483–509. ISSN: 0966-8136.

LUTTWAK, E. N. (1999). Give a war chance. *Foreign Affairs*. Vol. 78, no. 4, s. 36–44. ISSN: 0015-7120.

MAYALL, J. (1999). Sovereignty, Nationalism and Self-determination. *Political Studies*. Vol. 47, s. 474–502. ISSN: 0032-3217.

MCALLISTER, G. (2002). Decentralisation through the Lens of the Failed State. *Civil Wars*. Vol. 5, no. 2, s. 122–139. ISSN: 1369-8249.

MCCOLL, R. W. (1969). The Insurgent States: Territorial Bases of Revolution. *Annals of the Association of American Geographers*. Vol. 59, no. 4, s. 61–63. ISSN: 0004-5608.

PAYNE, R. J.; VENEY, C. R. (2001). Taiwan and Africa: Taipei's Continuing Search for International Recognition. *Journal of Asian and African Studies*. Vol. 36, no. 4, s. 437–450. ISSN: 0021-9096.

PEŁCZYŃSKA-NAŁĘCZ, K.; STRACHOTA, K.; FALKOWSKI, M. (2008). Para-States in the Post-Soviet Area from 1991 to 2007, s. 370-387. In STANISLAWSKI, B. H. (2008). Para States, Quasi-states, and Black Spots: Perhaps Not States, But Not „Ungoverned Territories“, Either. *International Studies Review*. Vol. 10, no. 2, s.366–396. ISSN: 1521-9488.

ROTBURG, R. I. (2004). Weak and Failing States: Critical New Security Issues. *Turkish Policy Quarterly*. Vol. 3, no. 2, s. 57–69. ISSN: 1773-0546.

SCHEU, H. CH. (2008). Vznik nového státu a jeho uznání v mezinárodním právu. *Mezinárodní politika*. Vol. 32, no. 4, s. 4–6. ISSN: 0543-7962.

VAĎURA, T.; ŠMÍD, V. (2009). Teoretické vymezení a konceptualizace fenoménu slabých a selhávajících států. *Mezinárodní vztahy*. Vol. 44, no. 2, s. 44–64. ISSN: 0323-1844.

SILBERFEIN, M. (2004) The Geopolitics of conflict and diamonds in Sierra Leone. *Geopolitics*. Vol. 9, no. 1. 213–241. ISSN: 465-0045.

STANISLAWSKI, B. H. (2008). Para States, Quasi-states, and Black Spots: Perhaps Not States, But Not „Ungoverned Territories“, Either. *International Studies Review*.

Vol. 10, no. 2, s. 366–396. ISSN:1521-9488.

TAYLOR, P. (1999): The United Nations in the 1990's: Proactive Cosmpolitanism and the Issue of Sovereignty. *Political Studies*. Vol. 47, s. 538–565. ISSN: 0032-3217.

TIR, J. (2005). Keeping the Peace after Secession: Territorial Conflicts between Rump and Secessionist States. In *The Journal of Conflict Resolution*. Vol. 49, no. 5, s. 713–74. ISSN: 1552-8766.

WALLACE, W. (1999). The Sharing of Sovereignty: the European Paradox. *Political Studies*. Vol. 47, s. 503–521. ISSN: 0032-3217.

YOUNG, C. (1984). Zaire: Is There a State? *Canadian Journal of African Studies/Revue Canadienne des Études Africaines*. Vol. 18, no. 1, s. 80–82. ISSN: 0008-3968.

ZAIDI, I. H. (1966). Towards a Measure of the Functional Effectiveness of a State: The Case of West Pakistan. *Annals of the Association of American Geographers*. Vol. 56, no. 1, s. 24–40. ISSN: 0004-5608.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

AKGÜN, M.; GÜREL, A.; HATAY, M.; TIRYAKI, S. (2005). *Quo Vadis Cyprus?* Tesev working paper. [cit. 2010-6-1]. Dostupný z WWW:
<[http://www.tesev.org.tr/UD_OBJS/PDF/DPT/KBRS/YYN/Quo%20Vadis%20Cyprus%20\(04.05\).pdf](http://www.tesev.org.tr/UD_OBJS/PDF/DPT/KBRS/YYN/Quo%20Vadis%20Cyprus%20(04.05).pdf)>

ARMED CONFLICTS 1946-2004 (2004). Department of Peace and Conflict Research. [cit. 2010-6-1]. Dostupný z WWW:
<http://www.pcr.uu.se/publications/UCDP_pub/Conflict_list_1946-2004.pdf>

AYOOB, M. (1999). *Explaining Political Decay and Political Regeneration: The Critical Role Of Political Society and Political Culture*. Paper Presented at the Conference Failed States and International Security II: Sources of Prevention, Modes of Response, and Conditions of State Success and Renewal. Purdue University, West Lafayette, April 8–11. 1999. Draft. [cit. 2009-4-12]. Dostupný z WWW:
<http://www.comm.ucsb.edu/research/mstohl/failed_states/1999/papers/Ayoob.htm>

BAIN, W. (2000). *National Security, Human Security, and the Practise of Statecraft in International Society*. Paper Presented at the Conference on Global Governance and Failed States. Purdue University, Florence, Italy, April 6–10. 2000. [cit. 2009-5-11]. Dostupný z WWW:
<http://www.comm.ucsb.edu/research/mstohl/failed_states/2000/papers/bain.pdf>

BAKER, P. H. (2007). *Cast Manual 2007. The Conflict Assessment System Tool*

(CAST): *An Analytical Model for Early Warning and Risk Assessment of Weak and Failing States*. [citováno 2009-8-11]. Dostupný z WWW:
<http://www.fundforpeace.org/cast/index.php?option=com_content&task=view&id=18&Itemid=37>

BROCK, L. (2000). *Enforcement and Intervention vis à vis Failing States: Pro and Contra*. Paper Presented at the Conference Failed States III: Globalization and The Failed State. Florence, Italy. April 7. 10. 2000. [cit. 2009-5-11]. Dostupný z WWW:
<http://www.comm.ucsb.edu/research/mstohl/failed_states/2000/papers/brock.html>

CAMYAR, I. (2005). *Quasi-states in Europe: Integration, State, Teritoriality and the Changing Nature of Statehood*. A draft paper prepared for a presentation in 46th Annual ISA Convention in Honolulu Hawaii, March 3, 2005. [cit. 2009-12-12]. Dostupný z WWW:
<http://www.comm.ucsb.edu/research/mstohl/failed_states/2000/papers/clapham.html>

CIA WORDL FACTBOOK. [cit. 2009-12-12]. Dostupný z WWW:
<<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pp.html>>

CLAPHAM, C. (2000). *Failed States and Non-States in the Modern International Order*. Paper Presented at the Conference Failed States III: Globalization and The Failed State. Florence, Italy April 7. 10. 2000. [cit. 2009-5-11]. Dostupný z WWW:
<http://www.comm.ucsb.edu/research/mstohl/failed_states/2000/papers/clapham.html>

COLLIER, P.; HOFFLER, A. (2000). *Greed and Greivance in Civil war*. The World Bank Development Research Group. Policy Research Working Paper 2355. [cit. 2009-12-12]. Dostupný z WWW:
<http://www.wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/2000/06/17/000094946_00060205420011/Rendered/PDF/multi_page.pdf>

COLLIER, P.; HOFFLER, A. (2002). *Greed and Grievance in Civil War*. CSAE WPS/2002-01. [citováno 2009-12-12]. Dostupný z WWW:
<<http://www.csae.ox.ac.uk/workingpapers/pdfs/2002-01text.pdf>>

COOPER, R. (2000). *The postmodern state and the world order*. London: Demos, The Foreign Policy Centre. [cit. 2009-7-8]. Dostupný z WWW:
<<http://www.demos.co.uk/files/postmodernstate.pdf>>

COUR, J-M.; SNRECH, S. (eds.), (1998). *Club de Sahel, Preparing for the Future: A vision of West Africa in the Year 2020*. (Paris: Club de Sahel, 1995). [cit. 2009-5-11]. Dostupný z WWW:
<<http://www.oecd.org/dataoecd/50/17/38512525.pdf>>

DORFF, R.H. (2000). *Addressing the Challenges of State Failure*. Paper presented at

the conference Failed States III: Globalization and The Failed State, Florence, Italy April 7-10, 2000. [cit. 2009-5-11]. Dostupný z WWW:
<http://www.comm.ucsb.edu/research/mstohl/failed_states/2000/papers/dorff.html>

ECONOMICS, BUSINESS, AND THE ENVIRONEMNT: GDP: GDP per capita, current US dollars. DEVELOPMENT DATA GROUP: THE WORDL BANK (2008). World Development Indicators Online. Washington, DC: The World Bank. [cit. 2010-6-4]. Dostupný z WWW:
<<http://earthtrends.wri.org/text/economics-business/variable-638.html>>

GURR, T. R.; ESTY, D. E.; GOLDSTONE, J. et altera. (1998). *The State Failure Project: Early Warning Research for U. S. Foreign Policy Planning*. Paper Presented at the Conference Failed States and International Security: Causes, Prospects, and Consequences. Purdue University, West Lafayette, February 25.-27. 1998. [cit. 2009-7-7]. Dostupný z WWW:
<http://www.comm.ucsb.edu/research/mstohl/failed_states/1998/papers/gurr.html>

HOLM, H. H. (1998). *The Responsibility That Will Not Go Away: Weak States in the International System*. Paper Presented at the Conference Failed States and International Security: Causes, Prospects, and Consequences. Purdue University, West Lafayette, April 8.11. 1999. [cit. 2009-4-12]. Dostupný z WWW:
<http://www.comm.ucsb.edu/research/mstohl/failed_states/1998/papers/holm.html>

HOLM, H. H. (2000). *Is There a Failed State Order? Foreign policy towards failed states*. Paper presented at the conference Failed States III: Globalization and The Failed State, Florence, Italy April 7-10, 2000. [cit. 2009-4-12]. Dostupný z WWW:
<http://www.comm.ucsb.edu/research/mstohl/failed_states/2000/papers/holm.html>

INTERNATIONAL CRIMINAL TRIBUNAL FOR THE FORMER YUGOSLAVIA [online]. *Prosecutor v. Milan Martić Judgement. International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia*. c.2007 [cit. 2006-05-04]. Dostupný z WWW
<<http://www.icty.org/x/cases/martic/tjug/en/070612.pdf>>

KEITA, K. (1998). *Conflict and Conflict Resolution in the Sahel: The Tuareg Insurgency*. [cit. 2006-24-05]. Dostupný z WWW:
<<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/PUB200.pdf>>

LOPEZ, G. A. (1999). *Economic Sanctions and Failed States: Too Little, Too Late and Sometimes Too Much?* Paper Presented at the Conference Failed States and International Security II: Sources of Prevention, Modes of Response, and Conditions of State Success and Renewal. Purdue University, West Lafayette, April 8–11.1999. [cit. 2009-4-12]. Dostupný z WWW:
<http://www.comm.ucsb.edu/research/mstohl/failed_states/1999/papers/Lopez.html>

MARSHALL, M. G.; GOLDSTONE, J.; COLE, B. R. (2008). CENTER FOR SYSTEMIC PEACE: MAJOR EPISODES OF POLITICAL *VIOLENCE 1946-2009*. ICIT. 2010-5-11. DOSTUPNÝ Z WWW: <<http://www.systemicpeace.org/warlist.htm>>

MASON, A. C. (2001). *Colombian State Failure: The Global Context of Eroding Domestic Authority*. Paper presented at the Conference on Failed States IV: Structures, Cases and Policies, Florence, Italy April 10-14, 2000. [cit.2009-2-11]. Dostupný z WWW: <http://www.comm.ucsb.edu/research/mstohl/failed_states/2001/papers/mason.pdf>

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ KOSOVA, [cit. 2009-9-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.mfa-ks.net/>>

MRÁZEK, J. (2002): Mezinárodněprávní suverenita Svatého stolce a Smlouva o úpravě vzájemných vztahů s Českou republikou. In *Hospodářské Noviny* 27. 3.2002. [cit. 2009-9-08]. dostupné z WWW: http://pravniciradce.ihned.cz/c4-10078240-10880420-F00000_d-mezinarodnepravni-suverenita-svateho-stolce-a-smlouva-o-uprave-vzajemnych-vztahu-s-ceskou-republikou

NICHOLSON, M. (2000). *The Cosmopolitan World: Are States A Declining Institution*. Paper Presented at the Conference Failed States III: Globalization and The Failed State. Florence, Italy April 7-10.2000. [cit. 2009-5-11]. Dostupný z WWW: <http://www.comm.ucsb.edu/research/mstohl/failed_states/2000/papers/nicholson.html>

ORDER OF MALTA: Sovereign Military and Hospitaller Order of St. John of Jerusalem of Rhodes and of Malta. [cit. 2010-5-1]. Dostupný z WWW: <<http://www.orderofmalta.org>>

PEGG, S. (1998). *De Facto States in the International System*. Institute of International Relations. The University of British Columbia, Working Paper No.21. [cit. 2010-5-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.ligi.ubc.ca/sites/liu/files/Publications/webwp21.pdf>>

PRIDNESTROVIE: PRIDNESTROVSKAIA MOLDAVSKAIA RESPUBLICA. Tiraspol: c.2010. *Dates and facts: Chronological history of Pridnestrovie*. [cit. 2006-05-05]. Dostupný z WWW: <<http://pridnestrovie.net/history-cronological.html>>

REPUBLIC OF SOUTH OSSETIA. Tskhinval : c.2010 [cit. 2010-23-05]. *Key Dates in History*. Dostupný z WWW: <<http://www.republicofsouthossetia.org/pages/who-we-are/key-dates.shtml>>

RYWKIN, M. (2006). *The Phenomenon of Quasi-states*. *Diogenes*. Vol. 53, no. 2, s. 23-29. [cit. 2009-5-11]. Dostupný z WWW:
<<http://dio.sagepub.com/cgi/content/abstract/53/2/23>>

SIKKIM INFO. [cit. 2009-9-10]. Dostupný z WWW:
<http://www.sikkiminfo.net/elections_after_merger.htm>

SOMALILAND GOVERNMENT. Hargeisa: c.2010 *The Results of the Constitutional Referendum in Somaliland*. [cit. 2006-20-05]. Dostupný z WWW:
<http://www.somalilandgov.com/const_ref.htm>.

SØRENSEN, G. (1999). *Development in Fragile/Failed States*. Paper Presented at the Conference Failed States and International Security II: Sources of Prevention, Modes of Response, and Conditions of State Success and Renewal. Purdue University, West Lafayette, April 8.-11. 1999. [cit. 2009-10-10]. Dostupný z WWW:
<http://www.comm.ucsb.edu/research/mstohl/failed_states/1999/papers/Sorensen.html>

SØRENSEN, G. (2000): Sovereignty, Security, and State Failure. Paper presented at the conference Failed States III: Globalization and The Failed State, Florence, Italy April 7-10, 2000. [cit. 2009-10-10]. Dostupný z WWW:
http://www.comm.ucsb.edu/research/mstohl/failed_states/2000/papers/sorensen.html

SPANGER, H. J. (1999). Russia: Failed Transition or Failed State? Paper Presented at the Conference Failed States and International Security II: Sources of Prevention, Modes of Response, and Conditions of State Success and Renewal. Purdue University, West Lafayette, April 8.-11. 1999. [cit. 2009-10-10]. Dostupný z WWW:
<http://www.comm.ucsb.edu/research/mstohl/failed_states/1999/papers/Spanger.html>

STEWART, F. (2009). A Global View of Horizontal Inequalities: Inequalities experienced by Muslims worldwide. MICROCON Research Working Paper No.13. Brighton: Microcon. Dostupný z WWW:
<http://www.microconflict.eu/publications/RWP13_FS.pdf>

STOHL, R. J.; SMITH, D. (1999). *Small Arms in Failed States: A Deadly Combination*. Paper Presented at the Conference Failed States and International Security II: Sources of Prevention, Modes of Response, and Conditions of State Success and Renewal. Purdue University, West Lafayette, April 8.-11. 1999. [cit. 2010-6-6]. Dostupný z WWW:
<http://www.comm.ucsb.edu/research/mstohl/failed_states/1999/papers/Stohl-Smit>

STOHL, R. J.; STOHL, M. (2001). *The Failed and Failing State and the Bush Administration: Paradoxes and Period*. Paper Presented at the Conference Failed States IV: Structures, Cases and Policies. Florence, Italy, April 11.- 14. 2001. [cit. 2009-4-12]. Dostupný z WWW:
<http://www.comm.ucsb.edu/research/mstohl/failed_states/2001/papers/Stohl.pdf>

SYSTEMIC PEACE: STATE FRAGILITY AND WARFARE IN THE GLOBAL SYSTÉM 2009. [cit. 2010-4-4]. Dostupný z WWW:
<<http://www.systemicpeace.org>>

SYSTEMIC PEACE: ASSESSING THE SOCIETAL AND SYSTEMIC IMPACT OF WARFARE: CODING GUIDELINES. [cit. 2010-4-]. Dostupný z WWW:
<<http://www.systemicpeace.org/warcode.htm>>

THE FUND FOR PEACE. RATING GUIDES. A SUPLEMENT TO THE CONFLICT ASSESMENT SYSTEM TOOL CAST (MANUAL). [cit. 2009-12-12]. Dostupný z WWW:
<<http://www.fundforpeace.org/cast/images/pdf/ratings%20guides%20january%202007.pdf>>

THE FUND FOR PEACE. (2007). INDICATORS AND THEIR MEASURES. A SUPLEMENT TO THE CONFLICT ASSESMENT SYSTEM TOOL CAST (MANUAL). [cit. 2009-12-12]. Dostupný z WWW:
<<http://www.fundforpeace.org/cast/images/pdf/measures2008-10.pdf>>

THE UNREPRESENTED NATIONS AND PEOPLES ORGANIZATION. The Hague : c.1991. *Act of State Independence of the Republic of Abkhazia*. [cit. 2010-5-3] Dostupný z WWW:
<<http://www.unpo.org/content/view/705/236/>>

UCDP/PRIO Armed Conflict Dataset. [cit. 2010-5-5]. Dostupný z WWW:
<<http://www.prio.no/CSCW/Datasets/Armed-Conflict/UCDP-PRIO/Armed-Conflicts-VersionX2009/>>

US DEPARTMENT OF STATE. [cit. 2010-3-3]. Dostupný z WWW:
<http://www.state.gov/>

WALLENSTEEN, P. (2000). Beyond State Failure: On Internal and External Ways of Ending State Failure, paper presented at the conference Failed States III: Globalization and The Failed State, Florence, Italy April 7-10, 2000. [cit. 2009-4-12]. Dostupný z WWW:
<http://www.comm.ucsb.edu/research/mstohl/failed_states/2000/papers/wallensteen.html>

WIKIPEDIA: HISTORIE VÝCHODNÍHO TIMORU. [cit. 2009-9-10]. Dostupný z WWW:
<http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_East_Timor>

DOKUMENTY:

A/RES/15/1514 (1960). DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES. [cit. 2009-9-10].

Dostupný z WWW:

<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/152/88/IMG/NR015288.pdf?OpenElement>

A/RES/15/1541

PRINCIPLES WHICH SHOULD GUIDE MEMBERS IN DETERMINING WHETHER OR NOT AN OBLIGATION EXISTS TO TRANSMIT THE INFORMATION CALLED FOR UNDER ARTICLE 73e OF THE CHARTER. [cit. 2009-9-10]. Dostupný z WWW:

<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/153/15/IMG/NR015315.pdf?OpenElement>

A/RES/29/3203. [cit. 2010-6-4]. Dostupný z WWW:

<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/738/05/IMG/NR073805.pdf?OpenElement>

A/RES/29/3205. [cit. 2010-2-6]. Dostupný z WWW:

<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/738/07/IMG/NR073807.pdf?OpenElement>

CHARTER OF THE UNITED NATIONS. [cit. 2010-1-6]. Dostupný z WWW:

<http://www.un.org/en/documents/charter>

COMPACT OF FREE ASSOCIATION. [cit. 2010-1-1]. Dostupný z WWW:

<http://www.fsmlaw.org/compact>

CONSTITUTION OF ST.KITTS AND NEVIS (1983). [cit. 2008-8-9]. Dostupný z WWW:

<http://pdba.georgetown.edu/Constitutions/Kitts/kitts83.html>

CHARTA ORGANIZACE AFRICKÉ JEDNOTY. [cit. 2007-1-12]. Dostupný z WWW:

http://www.africa-union.org/root/au/Documents/Treaties/text/OAU_Charter_1963.pdf

LATERÁNSKÉ SMLOUVY. [cit. 2010-2-4]. Dostupný z WWW:

http://www.vaticanstate.va/EN/State_and_Government/Judicialgoverningbodies/Laws_and_decrees.htm

LISABONSKÁ SMLOUVA POZMĚŇUJÍCÍ SMLOUVU O EVROPSKÉ UNII A SMLOUVU O ZALOŽENÍ EVROPSKÉHO SPOLEČENSTVÍ. 446/2008 Sb., Pl.ÚS 19/08 ze dne 26.11.2008. [cit. 2010-5-5]. dostupný z WWW:

<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=60401&pos=2&cnt=2&typ=result>

MONTEVIDEO CONVENTION ON THE RIGHTS AND DUTIES OF STATES. [cit. 2010-4-4]. Dostupný z WWW: <http://www.taiwandocuments.org/montevideo01.htm>

S/RES/216/1965. [cit. 2009-9-10]. Dostupný z WWW:
<<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/222/87/IMG/NR022287.pdf?OpenElement>>

S/RES/217 /1965. [cit. 2009-1-10]. Dostupný z WWW:
<<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/222/87/IMG/NR022287.pdf?OpenElement>>

S/RES/221 /1966. [cit. 2010-5-5]. Dostupný z WWW:
<<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/227/44/IMG/NR022744.pdf?OpenElement>>

THE FUND FOR PEACE. (2007). INDICATORS AND THEIR MEASURES. A SUPPLEMENT TO THE CONFLICT ASSESMENT SYSTM TOOL CAST (MANUAL). [cit. 2009-12-12]. Dostupný z WWW:
<<http://www.fundforpeace.org/cast/images/pdf/measures2008-10.pdf>>

TREATY FOR THE ESTABLISHMENT OF THE EAST AFRICAN COMMUNITY (As amended on 14th December, 2006 and 20th August, 2007). [cit. 2009-11-11]. Dostupný z WWW:
<<http://www.eac.int/>>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Vývoj hustoty populace v jednotlivých regionech světa v letech 1500–1975 (graf).

Příloha č. 2: Hustota populace v roce 1500, 1900, 1960 (mapy).

Příloha č. 3: Výskyt občanských válek v jednotlivých regionech (grafy).

Příloha č. 4: Znázorňuje kolik procent teritoria si nárokuje secesionistická entita na státu, na kterém získala faktickou nezávislost (tabulka).

Příloha č. 5: Charakteristiky předmoderního, moderního a postmoderního státu podle R. Coopera (tabulka).

Příloha č. 6: Indikátory metodiky CAST (tabulka).

Příloha č. 7: Příklady hodnocení států podle metodiky CAST (tabulky).

Příloha č. 8: Hodnocení států podle State Fragility Index (tabulka).

Příloha č. 9: Hustota silniční infrastruktury v Mali a Demokratické republice Kongo (mapy).

Příloha č. 10: Aspekty legitimacy, kterými disponují jednotlivé kvazistáty (tabulka).

Příloha č. 11: Přehled 25 mikrostátů s informacemi o rozloze teritoria, datem vzniku a ztrátě statutu suverenity (tabulka).

Příloha č. 12: Přehled 25 teritoriálně nejrozsáhlejších států s informacemi o rozloze teritoria, datem vzniku a ztrátě suverenity (tabulka).

Příloha č. 13: Typologie secesionistických skupin a regionů podle D. L. Horowitz (tabulka).

Příloha č. 14: Faktické rozdělení Somálska (mapa).

Příloha č. 15: Oblasti pod faktickou kontrolou secesionistických orgánů Jižní Osetie, Abcházie a Náhorního Karabachu a teritoria, které si tyto kvazistáty nárokují, ale jsou fakticky mimo jejich kontrolu (mapy).

Příloha č. 16: Počet ozbrojených konfliktů ve světě v letech 1946–2006 (graf).

Příloha č. 17: Mapa Pakistánu zvýrazňující území Severního a Jižního Vazíristánu (mapa).

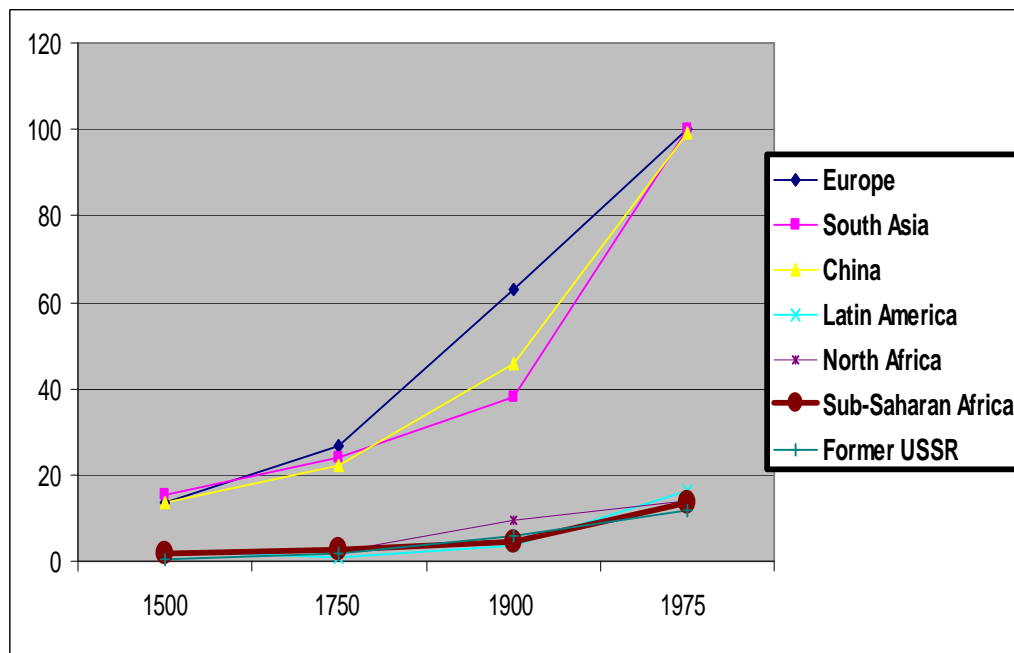
Příloha č. 18: Průměrné HDP 25 teritoriálně nejrozsáhlejších států světa a 25 států s nejmenším teritoriem a průměrné HDP ve světě. Údaje zpracovány v roce 2009

podle statistiky CIA FACTBOOK (graf).

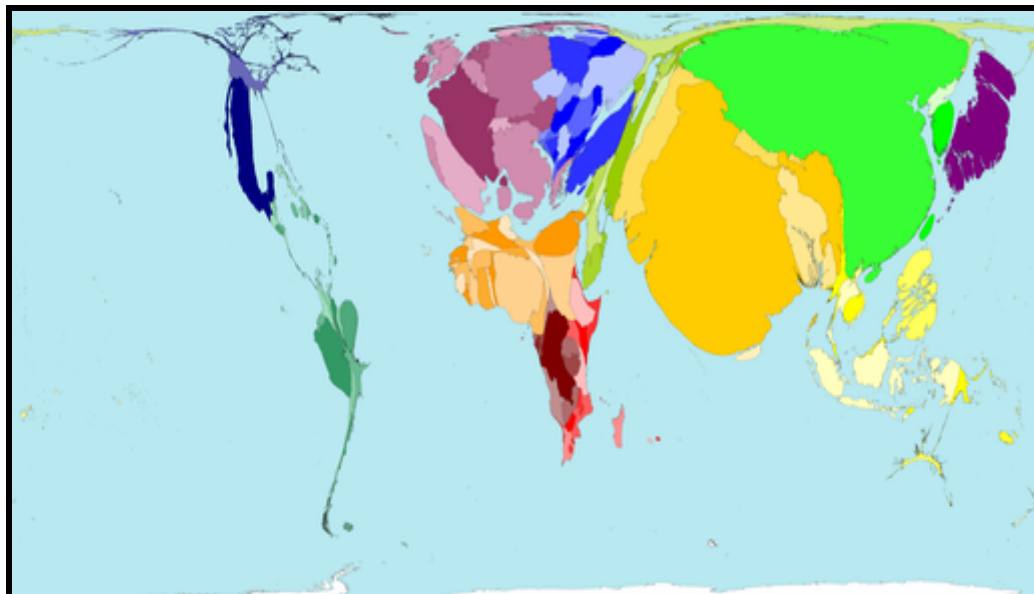
PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Vývoj hustoty populace v jednotlivých regionech světa v letech 1500–1975.

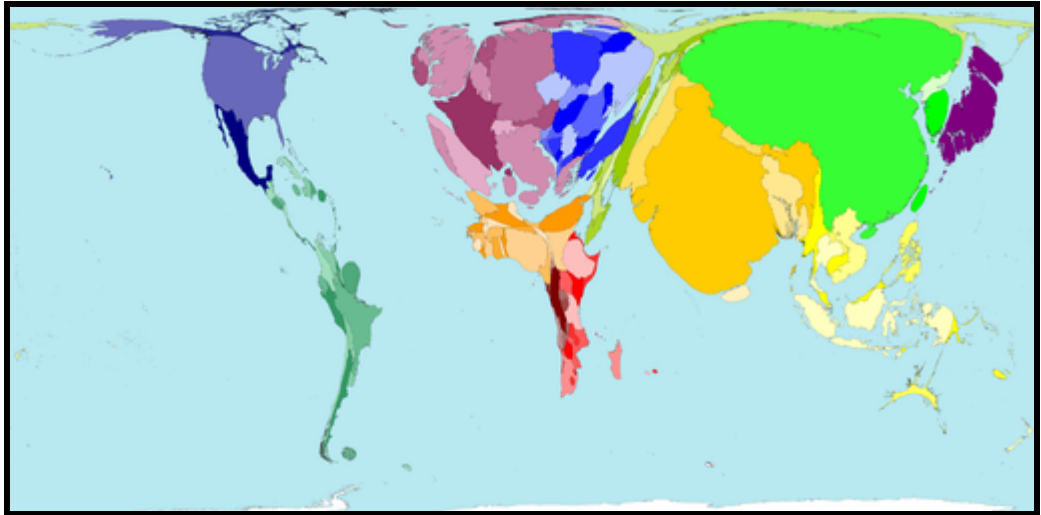

Zdroj: Autor a HERBST, J. (2000): *Comparative Lessons in Authority and Control: States and Power in Africa*. Princetown: Princetown University Press, s. 16. ISBN: 0-691-01027-7.

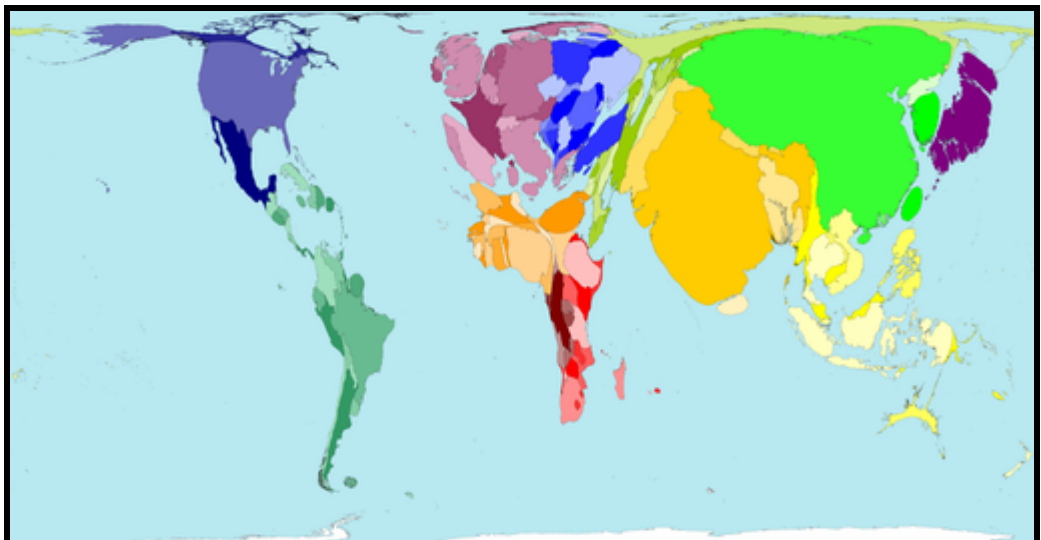
Příloha č. 2: Hustota populace v roce 1500, 1900, 1960.

Hustota populace v roce 1500 (zdroj: www.worldmapper.org).

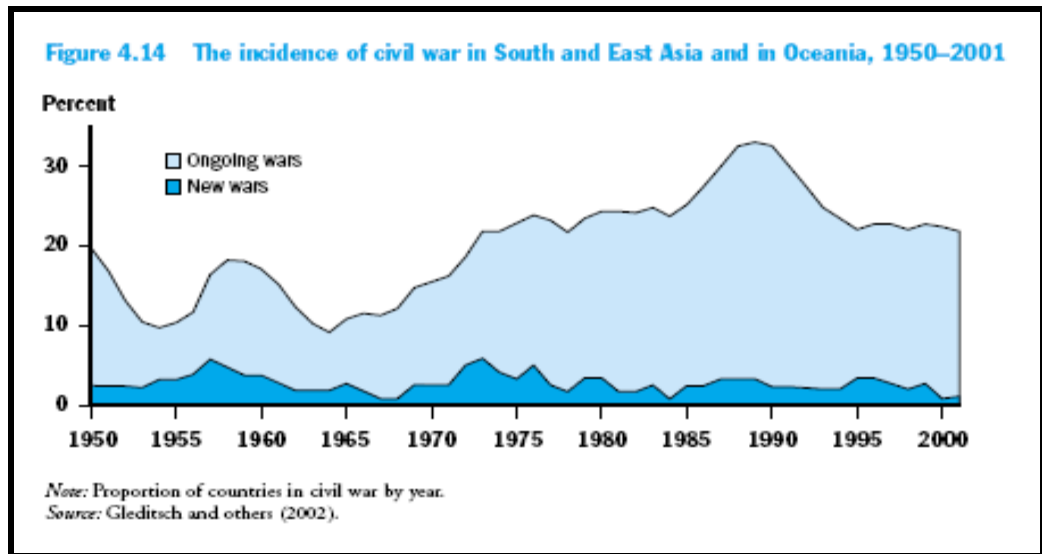

Hustota populace v roce 1900 (zdroj www.worldmapper.org).

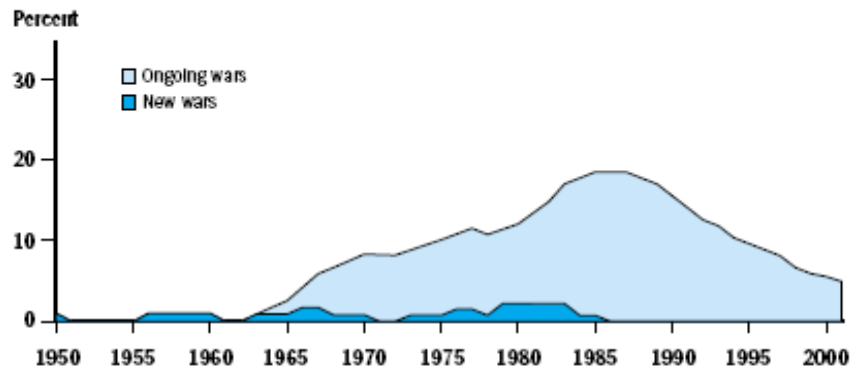

Hustota populace v roce 1960 (zdroj www.worldmapper.org).

Příloha č. 3: Výskyt občanských válek v jednotlivých regionech.

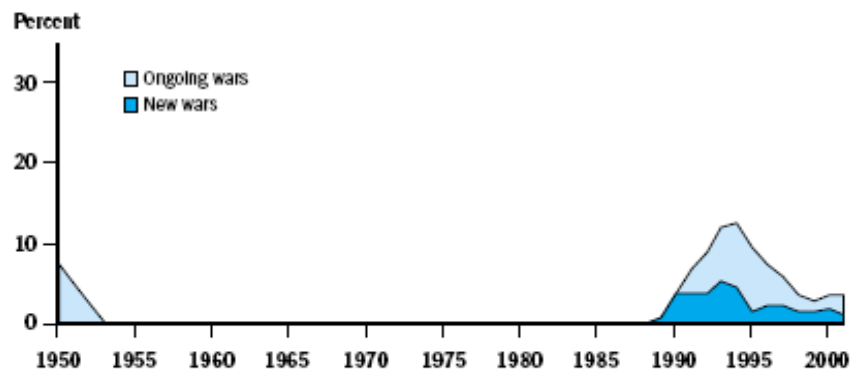

Figure 4.15 The incidence of civil war in Latin America and the Caribbean, 1950–2001

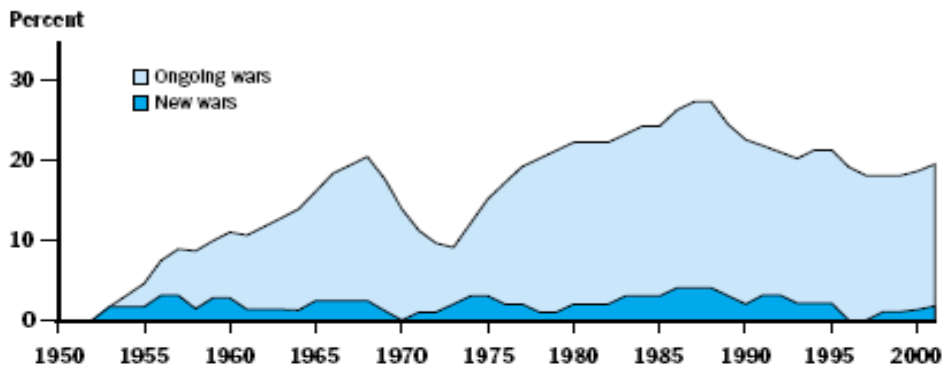
Note: Proportion of countries in civil war by year.
Source: Gleditsch and others (2002).

Figure 4.16 The incidence of civil war in Eastern Europe and Central Asia, 1950–2001

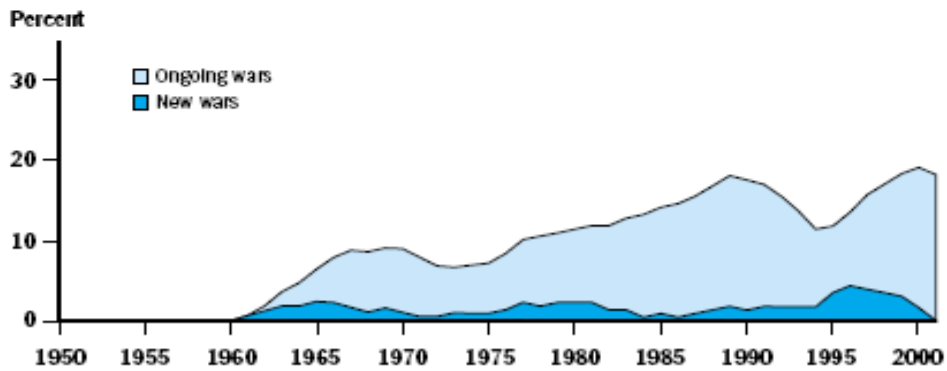
Note: Proportion of countries in civil war by year.
Source: Gleditsch and others (2002).

Figure 4.17 The incidence of civil war in the Middle East and North Africa, 1950–2001

Note: Proportion of countries in civil war by year.
Source: Gleditsch and others (2002).

Figure 4.18 The incidence of civil war in Sub-Saharan Africa, 1950–2001

Note: Proportion of countries in civil war by year.
Source: Gleditsch and others (2002).

Zdroj: COLLIER et al. 2003: 112–114.

Příloha č. 4: Znázorňuje kolik procent teritoria si nároku secesionistická entita na státu, na kterém získala faktickou nezávislost.

Název kvazistátu s omezeným mezinárodním uznáním*	Název mezinárodně uznaného státu, na jehož území vznikla secesionistická entita	Podíl teritoria v %, které si subjekt s omezeným mezinárodním nárokem na mezinárodně uznaném subjektu
Abchazská republika	Gruzie, Republika	12,34 %
Anjouan, Stát	Komory, Federativní islámská republika	22,77 %
Biafra, Republika	Nigérie, Federativní republika	12,34 %
Bophuhatswana	Jižní Afrika, Republika	3,31 %
Cabinda, Republika	Angola, Republika	0,58 %
Ciskei	Jižní Afrika, Republika	0,77 %
Čečenská republika Ičkérie	Ruská federace	0,09 %
Eritrea, Stát*	Etiopie	10,6 %
Chorvatská republika Herceg-Bosna	Bosna a Hercegovina, Republika	19,52 %
Jižní Kasai	Kongo, Demokratická republika	N/A
Jižní Osetie, Republika	Gruzie, Republika	5,60 %
Kačinský stát	Myanmar, Svaz	13,16 %
Karenský stát (Kotulej)	Myanmar, Svaz	4,49 %
Katanga, Stát	Kongo, Demokratická republika	22,09 %
Kosovo, Republika	Srbsko, Republika	12,32 %
Mohéli	Komory, Federativní islámská republika	15,57 %
Náhorní Karabašská republika	Ázerbajdžán, Republika	9,50 %
Podněsterská moldavská republika	Moldavsko Republika	12,35 %
Republika Kurdistán	Íránská islámská republika	2,27 %
Republika Severní Šalamounovy ostrovy - Bougainville	Papua Nová Guinea, Nezávislý stát	2,01 %
Republika Srbská (v Bosně a Hercegovině)	Bosna a Hercegovina, Republika	39,14 %

* V případě secesionistických entit v kontextu dekolonizace (do tabulky nejsou zahrnuty) si secesionistické entity nárokují 100 % teritoria závislého území spravovaného metropolitním státem a zároveň nezpochybnují teritoriální integritu metropolitního státu.

* Do mezinárodního uznání v roce 1993.

Republika srbská krajina	Chorvatsko, Republika	24,60 %
Somaliland, Republika	Somálsko, Demokratická republika	27,62 %
Suvadivská spojená republika	Spojené Království Velké Británie a Severního Irska	NA
Tanna (Tafea)	Vanutu, Republika	13,36 %
Taiwan (Čínská republika)	Čínská lidová republika	0,38 %
Tamilský Ílam	Šrí Lanka, Demokratická socialistická republika	29,73 %
Tibet	Čínská lidová republika	12,76 %
Transkei	Jižní Afrika, Republika	3,36 %
Vemerama	Vanuatu, Republika	32,45 %
Venda	Jižní Afrika, Republika	0,61 %
Východní Timor Demokratická republika	Indonésie, Republika	0,09 %
Východomongolská republika	Čínská lidová republika	N/A
Východoturkestánská republika	Čínská lidová republika	5,12%
Západní Bosna	Bosna a Hercegovina, Republika	N/A

Zdroj: Autor práce.

Příloha č. 5: Charakteristiky předmoderního, moderního a postmoderního státu podle R. Coopera.

	State	Economy	Intellectual basis (Zeitgeist)	Foreign relations
Pre-modern	Where the state functions it will be authoritarian and weak. Control may often break down. State activities most military. Feudal systems and military empires.	Agrarian	Religion, magic scholasticism, religious art and music.	Chaotic, imperial or linked to a religious order. Main objective is acquisition of territory.
Modern	Early	Agrarian/ commercial	Rationalist. Hume, Voltaire, Kant, Machiavelli, Pope, Racine, Newton, Leibnitz, Bach, Mozart.	Inter-state relations dominate. Separation of domestic and foreign policy. Commerce becomes a casus belli.
	Late	Commercial/ industrial; mass production	Darwinism, ideas of progress (Hegel, Marx, Treitschke), Clauswitz, Tolstoy, Thomas Mann, Zola, Kipling, Brahm, Mahler.	Nationalistic, era of mass armies and total war.
Post-modern	Power diffused both domestically and internationally; democratic; much influenced by media and popular emotion. Industrial functions may be reduced. Competing pressures complicate decision making.	Industrial/post-industrial. Services and information industries begin to dominate.	Diversity and uncertainty. Existentialism. Wittgenstein, Camus, Joyce, Einstein, Heisenberg, Warhol.	Transparency and mutual vulnerability; non-state actors including media play an important role. Policy time-frame shortens.

Demos 43

Zdroj: COOPER, R. (2000). *The postmodern state and the world order*. London: Demos, The Foreign Policy Centre.
<http://www.demos.co.uk/files/postmodernstate.pdf>.

Příloha č. 6: Indikátory metodiky CAST.

CAST Indicators

Indicators	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0
1. Demographic Pressures	Catastrophic loss of life & injuries or serious threats to livelihood threatening large categories of the population, key population strata, or hundreds of thousands of people	Evidence of devastating demographic pressures seriously affecting tens of thousands of people	Evidence of large-scale demographic pressures seriously affecting thousands of people	Evidence of chronic or serious demographic pressures affecting hundreds of people	Evidence of chronic or serious demographic pressures greatly affecting select regions or communities	Evidence of chronic or serious demographic pressures affecting select regions or communities	Evidence of episodic demographic pressures affecting select regions or communities	Evidence of possible demographic pressures in the medium- or long-term future	Insignificant evidence of demographic pressures in the short, medium- or long-term future	Marginal evidence of demographic pressures in the short, medium- or long-term future	There are no negative demographic pressures in any region
2. Refugees or IDPs	Millions of refugees or IDPs fleeing or entering the country, or uprooted within the country, due to violence, repression or catastrophic natural disasters	Hundreds of thousands of displaced persons are fleeing violence, repression, or natural disasters	Tens of thousands of displaced persons are fleeing	Hundreds of displaced persons are fleeing	Select communities are fleeing	Displaced populations stabilized under the care of UNHCR, NGOs or host governments	Thousands of displaced persons returning to their homes, absorbed into the host societies, or repatriated	Hundreds of displaced persons returning to their homes, absorbed into the host societies, or repatriated	Insignificant numbers of displaced persons exist, absorbed into the host societies, or repatriated	Small numbers of displaced persons exist, and they are fully absorbed into the host societies	There are no refugees or IDPs
3. Group Grievance	Group grievance is extremely deep, generates organized acts of violent retaliation by vigilantes and militias due to perceived recent or past injustices, institutionalized discrimination or political exclusion, or a consistent pattern of mass atrocities committed with impunity. Results in ethnic cleansing, militant extremism, or genocidal bloodletting	Group grievance is extremely deep and generates a pattern of both systematic acts of violent retaliation combined with frequent spontaneous outbreaks of group-based violence	Group grievance is deep and generates a pattern of spontaneous group-based violence with emergence of "self-defense" ethnic nationalist groups or protection gangs policing neighborhoods	Group grievance is not being addressed and is growing with sporadic outbreaks of group-based violence often triggered by provocation from on- or off-site, including the media that implies scapegoating, mob violence and group-based hostilities	Mechanisms for settling group grievances are emerging; reconciliation is growing, and measures are being taken to rectify injustices	Group grievances are still present but are receding or being addressed on a tentative basis	Group grievances are diminishing as mechanisms for addressing them are being institutionalized	Group grievances are being replaced by cross-communal activities with growing societal imagination	Aggrieved groups are more diverse, settle differences through legal channels, civil society advocacy, public expression and a free press with little or no violence	Society is no longer divided into ethnic or communal divisions with sharp differences and individual rights and grievances are addressed through the legal and political system, civil society and free expression and advocacy	There is and has never been group grievance
4. Human Flight	Professional and middle class do not exist because brain drain has been chronic and sustained	Professional and middle class are extremely small because brain drain has been chronic and sustained	Professional and middle class have been greatly reduced because brain drain has been chronic and sustained	Brain drain is increasing and has been for years but the size of middle and professional class hasn't been greatly reduced	Brain drain is becoming more severe and has been occurring for years	Brain drain is increasing in severity	Brain drain is beginning to develop	Concern regarding potential loss of professional and middle class are starting to ease	Brain drain is almost completely balanced with brain gain	Brain drain is balanced with brain gain	Country attracts people from other countries - so it actually enjoys a brain gain
5. Economic Development	Usurves economic development is so severe along group lines that associated violence or deep group grievance results	Usurves economic development is severe along group lines, and associated violence or group grievance is increasing	Usurves economic development is severe along group lines, and associated violence is sporadic or group grievance on the rise	Usurves economic development is somewhat severe along group lines, and associated violence or displays of group grievance is sporadic	Usurves economic development is somewhat severe along group lines but associated violence is low	Usurves economic development exists along group lines but associated violence is non-existent and group grievance is low or non-existent	Usurves economic development exists but not clearly along group lines and associated violence and/or group grievance non-existent	There is only a little usurves economic development and it is not clearly along group lines	Usurves economic development is decreasing	Usurves economic development is slight	There is no usurves economic development
6. Economic Decline	A weakened economy is in a sharp decline with highest inflation and lowest GDP and affecting every level	A strong economy is in a sharp decline with highest inflation and lowest GDP and affecting every level	A weak economy exists and has existed for a long time but is not in a particularly sharp decline at the moment	A strong economy is in a sharp decline with high inflation and low GDP and affecting every level	The economy is weak but is neither showing major signs of decline nor improvement	The economy has been strong but is starting a severe decline	The economy has been strong but it is on a slight decline	The economy has been strong but is starting to show signs of concern	The economy is strong but not showing any particular signs of getting stronger	The economy is strong and getting stronger	The economy is and has been strong and is on a minor increase affecting every level

CAST Indicators

Indicators	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0
7. Legitimacy of the State	The gov't on all levels is considered completely legitimate, and violent opposition exists. Corruption is endemic.	High-level gov't is considered completely legitimate and criminal, and violent national opposition exists.	Gov't is considered highly legitimate and criminal, and violent regional opposition exists.	Gov't is considered legitimate and criminal, and opposition exists on some level but is not violent.	Corruption is a major issue but not endemic. Some levels of gov't may be working on addressing it.	Corruption is a major issue but strong policies and programs have been put into place and are having some success.	Corruption in government is sporadic and these are some questions regarding legitimacy of some actors within gov't.	Corruption in gov't is sporadic and oversight mechanisms should be made stronger.	Corruption in gov't is rare but oversight mechanisms should be stronger.	Corruption in gov't is rare and proper oversight mechanisms exist.	There is no corruption in gov't, there are strong oversight mechanisms and the legitimacy of the gov't is never questioned.
8. Public Services	Public services do not exist in rural areas or urban areas.	Public services don't exist in rural areas and are deteriorating rapidly in urban areas.	Public services are weak or non-existent in rural areas but are deteriorating in major urban areas.	Public services are weak or non-existent in rural areas but are adequate in major urban areas.	Public services are weak or non-existent in rural areas but are adequate in all urban areas.	Public services are weak in rural areas and more than adequate in all urban areas.	Public services are weak in rural areas and more than adequate in all urban areas.	Public services are adequate in rural areas and more than adequate in all urban areas.	Public services are good in both rural and urban areas with some areas receiving noticeably less than others.	Public services are good in both rural and urban areas with some areas receiving less than others.	Public services are superb equally in both rural and urban areas.
9. Human Rights	Human rights are systematically and violently abused at all levels and no civil society or open media exists.	Human rights are systematically and violently abused and almost no civil society or open media exists.	Human rights are violently abused and very little civil society or open media exists.	Human rights are regularly abused and very little civil society or open media exist.	Human rights are sporadically abused and only weak civil society and independent media exist.	Human rights are arbitrary but civil society and independent media are allowed to exist.	Human rights are arbitrary but civil society and independent media are strong.	Human rights are legally protected and generally well respected but periodic violations occur. Civil society and independent media are strong.	Human rights are legally protected and generally well respected. Civil society and independent media are thriving.	Human rights are applied equally to all on all levels with full legal protection and civil society and independent media are thriving.	Human rights abuses never occur, legal systems protect all rights, and civil society and independent media are thriving.
10. Security Apparatus	Monopoly on the use of violence by the state is compromised by widespread proliferation of private militias or paramilitary groups loyal to a dictatorial regime, creating a "state within a state," "no-go zones", or an "army within an army."	Private militias are challenging the state or key security forces are personally loyal to the dictator bypassing the regular armed forces.	Security in some parts of the country is in the hands of a party other than the state which uses excessive use of force or paramilitary groups have some independent influence.	Security in some parts of the country is in the hands of a party other than the state which uses sporadic violence or paramilitary groups.	Security in a small portion of the country is in the hands of a party other than the state but the state remains dominant.	Security in a small portion of the country is in the hands of a party other than the state but the state remains dominant.	The gov't is beginning to lose control over security in small sections of the country.	Security is in the hands of government but cases of the use of violent force are reported.	Security is under gov't control with strong civilian oversight and rare cases of violent force are reported.	Security is under government control with civilian oversight. It does not use violence to maintain domestic control.	There are little or no security forces and government does not use violence to maintain control.
11. Factionalized Elites	No political class or national leader exists that is acceptable to the majority of the population; leaders are divided into factionalized and backstabbing parties; weak/indistinct or militia-backed factional leaders or an extremely repressive autocrat or dictatorial party takes over through force, preventing the formation of stable, legitimate and effective governance.	Weak and fractious political class and divided national leadership, with frequent backstabbing in gov't, high turnover of political elites, and political structures that are not deeply rooted or present in much of the society.	Weak and fractious political class try to overcome the deep divisions with the ruling elites but with no lasting success and experiencing frequent collapse of governing coalitions and alliances.	Weak and fractious political class has some minor successes in forming coalitions, resulting consensus on constitutional structures, and setting up governing programs.	Fragile political alliances and coalitions making modest progress in governing government programs and establishing constitutional foundations.	Political parties and elites begin to stabilize with identifiable programs, political constituencies, rules of political behavior, and growing respect for constitutional foundations.	Political elites rotate with regularity and political succession is smooth. Political polarization, confusion, and rivalry may be high but is managed through constitutional mechanisms.	Space between political elites is narrowing, mostly based on issues rather than group-based identity. Constitutional guidelines are respected for settling political differences.	Significant agreement on most issues, with a highly functioning constitutional system managing issue-based differences in healthy and open debates.	Popular and effective national leadership, with civil political interests articulated and represented through free political expression in a legitimate constitutional structure supported by the people.	There are no factions in the political leadership.
12. External Intervention	An external actor is responsible for all or most government functions - i.e. the existence of a UN Mission.	An external actor is responsible for many government functions and not at the behest of the gov't or there are externally and strongly supported militia or rebel activities or extreme dependency on outside economic support.	An external actor is responsible for many government functions at the behest of the gov't or there are externally supported militia or rebel activities or high dependency on outside economic support.	An external actor(s) is providing major assistance for many government functions at the behest of the gov't or there are some externally supported militia or rebel activities or some dependency on outside economic support.	The country is dependent on some assistance from external actors but it is requested.	External actors provide assistance to the country economically, politically, and institutionally.	External actors affect the economy and also have an impact on the internal politics of the country.	Most of the impact from external actors is economic and positive but is critical to the country.	Most of the impact from external actors is economic and positive but is important to the country.	Only economic external actors impact the country and do so positively.	No external actor has any impact on the country - even economically.

Zdroj: Indikátory CAST. Zdroj: <http://www.fundforpeace.org/cast/images/pdf/ratings%20guides%20january%202007.pdf>.

Příloha č. 7: Příklady hodnocení států podle metodiky CAST.

Example of Scores based on Country Ratings on the Failed States Index 2006 (covers May to December 2005)

Indicators	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0
1. Demographic Pressures	Zimbabwe	Kenya Bangladesh	Sri Lanka Nigeria	Philippines Israel	Azerbaijan Ecuador	Greece Kazakhstan USA	Japan South Korea	Sweden Chile Oman		New Zealand	
2. Refugees or IDPs	Sudan	Chad	Sri Lanka	Rwanda	Malawi USA	Haiti	Bolivia	Kazakhstan Poland	Equatorial Guinea Mozambique	New Zealand Oman	
3. Group Grievance	Iraq	Afghanistan	Somalia	Liberia	Tajikistan France	Turkmenistan UK	Argentina Bulgaria	USA Oman	Switzerland Canada	Ireland New Zealand	
4. Human Flight		Sudan Zimbabwe	Kenya Cambodia Papua New Guinea	Peru Ethiopia	Burma Cuba	North Korea Angola	Argentina Kazakhstan	Singapore Italy	New Zealand UK	Australia Oman USA	
5. Economic Development		Nigeria Zimbabwe	Indonesia Afghanistan	Saudi Arabia Israel	Kuwait USA	France UK	Chile Portugal	Ireland	Denmark Oman		
6. Economic Decline	Zimbabwe	Sierra Leone Cote d'Ivoire	Bhutan Ethiopia	Papua New Guinea Uzbekistan	Cambodia Dominican Republic	India Salvador	El Ghana Italy	France Iran	Thailand Saudi Arabia	UK South Korea	
7. Legitimacy of the State	Cote d'Ivoire Somalia	Bangladesh Equatorial Guinea	Eritrea Leone	Sierra Vietnam	El Salvador Vietnam	Turkey Mexico	Estonia Panama	Greece South Korea	Uruguay	Japan	Sweden New Zealand
8. Public Services	Somalia	Liberia Chad	Dominican Republic Papua New Guinea	Venezuela Israel	Thailand Philippines	Serbia Lebanon	Cuba Uruguay	Kuwait Greece	Costa Rica	USA France	
9. Human Rights	Burma Sudan	Syria China	Paraguay Ethiopia	Vietnam Israel	Azerbaijan Senegal	USA Turkey	South Africa Hungary	Czech Republic Japan		UK	
10. Security Apparatus	Somalia Sudan	Nepal Colombia Burma	Iran Peru Cuba	Philippines Sierra Leone	Mexico Honduras	Bhutan Rwanda	Cyprus Mauritius Botswana	Ukraine Uruguay	Argentina Poland	USA South Korea	
11. Factionalized Elites	Cote d'Ivoire Somalia Iraq	Nepal Russia Nigeria	Afghanistan China	Peru Vietnam	Guatemala	Mongolia	Singapore South Africa	South Korea UK	Austria France	Norway New Zealand	
12. External Intervention	Iraq Haiti Afghanistan	Cyprus Pakistan	Zimbabwe Chad	South Korea Israel	Venezuela Turkey	Peru Libya	Kuwait Panama	Singapore Chile Oman	UK	USA Switzerland	

© The Fund for Peace

Zdroj: <http://www.fundforpeace.org/cast/images/pdf/ratings%20guides%20january%202007.pdf> Příloha č.8.

Institution: Criteria		Core State institutions				
		1 (Poor)	2 (Weak)	3 (Moderate)	4 (Good)	5 (Strong)
Leadership (Executive & Legislative)	Professional	Stability and tenure in public office are based on opposition, patronage and/or nepotism. Corruption is endemic.	The leadership is not effective and does not look after society as a whole. Even if there are elections, stability and tenure may be based on opposition, patronage and/or nepotism. Corruption is a major issue.	The leadership is responsive to the general public but may not be considered to be effective (may lack resources). Corruption is sporadic.	The leadership is considered responsive and effective by a majority of the population. Non-elected positions are merit based. Corruption is sporadic but dealt with appropriately.	The leadership is responsive, effective, and respected by the majority of the population and the international community. Non-elected positions are merit based. Corruption is rare and dealt with appropriately.
	Legitimate	The leadership does not have the respect or trust of the population. It is perceived as completely corrupt and self-serving.	The leadership has little respect or trust from the population. It is perceived as highly corrupt.	The leadership has some respect and trust from the population. It is perceived as only slightly corrupt.	The leadership is respected and trusted by the population. It is not perceived as being generally corrupt.	The leadership is highly respected and highly trusted by the population. The political system and individuals within it are not perceived as being generally corrupt.
	Representative	The leadership is comprised of one ethnic or otherwise related group(s) and/or serves only its group(s).	The leadership is primarily comprised of one ethnic or otherwise related group(s) and favors the needs of its own group(s).	The leadership is primarily comprised of one ethnic or otherwise related group(s) but only slightly favors its own group(s), serving others as well.	The leadership is fairly representative of the population and does not favor one group. Access to leadership positions is open to all.	The leadership is highly representative of the population and does not discriminate against any group. There are frequent rotations, term limits, and open access to all groups.
Judicial	Professional	Courts are completely under the control of the government. Appointments are based on political loyalty, identity or political affiliation. Corruption is endemic.	The judicial system is not independent or effective. Appointments may be based on political loyalty, identity or political affiliation. Corruption is a major issue.	The judicial system may not be considered to be completely independent or effective. If any lack resources or there may be executive political interference. Corruption is sporadic.	The judicial system is considered to be independent and effective although improvements could be made. Corruption is sporadic but dealt with appropriately.	The judicial system is completely independent and highly effective. The judicial process is adequately resourced and appointments are based on merit. Corruption is rare but dealt with appropriately.
	Legitimate	The rule of law does not exist within the country. The judicial system is perceived as completely corrupt and/or ineffective.	The rule of law is not established within the country. The judicial system is perceived as corrupt, ineffective or biased.	The rule of law is somewhat established within the country. Individuals within the judicial system may be perceived as corrupt, ineffective, or biased but the system as a whole is in place.	The rule of law is well established within the country. Reports of corruption are sporadic and the system as a whole is seen as legitimate.	The rule of law is fully upheld. Reports of corruption are rare and offenders are dealt with appropriately.
	Representative	The judicial system is comprised of one ethnic or otherwise related group(s) and/or serves only its group(s).	The judicial system is comprised of one ethnic or otherwise related group(s) and favors the needs of its group.	The judicial system is primarily comprised of one ethnic or otherwise related group(s) but only slightly favors its own group(s).	The judicial system is fairly representative of the population and does not favor one group.	The judicial system is very representative of the population and does not discriminate against any group.
Police	Professional	There is no proper system for control of police abuses. Training, uniforms, pay and weapons are not adequate. Corruption is endemic and human rights abuses occur regularly.	Civilian control is weak and sporadic but some systems are in place. Training, uniforms, pay and weapons are not adequate. Corruption is a major problem and human rights abuses are reported with regularity.	Training, uniforms, pay and weapons are generally adequate but may not be consistent. Corruption is a problem and human rights abuses are reported sporadically.	Civilian control and oversight of police is adequate. Training, uniforms, pay and weapons are seen as adequate. Corruption and human rights abuses are rare, and the system as a whole is seen as legitimate.	Civilian control and oversight of police is strong. Training, uniforms, pay and weapons are at high standards. Corruption and human rights abuses are rare, and the system as a whole is seen as legitimate.
	Legitimate	The police are feared instead of trusted by the population. They are perceived as completely corrupt or biased.	The police are not or will not protect citizens or uphold the law. The system is perceived as corrupt, ineffective or biased.	The police do their best to protect citizens and uphold the law but improvements need to be made. The system may be perceived as slightly corrupt, ineffective or biased.	The police protect the citizens and uphold the law. Individuals may be perceived as biased, corrupt or ineffective, but offenders are dealt with appropriately. The system as a whole is seen as legitimate.	The police protect and serve the citizens effectively and they are trusted by the population. Reports of corruption are rare and offenders are dealt with appropriately.
	Representative	The police are comprised of one ethnic or otherwise related group(s) and/or serves only its group(s).	The police are comprised of one ethnic or otherwise related group(s) and favors the needs of its own group(s).	The police are comprised primarily of one ethnic or otherwise related group(s) but only slightly favors its own group(s).	The police are fairly representative of the population and does not favor one group(s).	The police are well representative of the population and does not discriminate against any group(s).
Military	Professional	There is no civilian or legal control of the military. It is considered used to put down internal political opposition. Corruption is endemic. Human rights abuses are common.	There is no civilian or legal control of the military. It is sometimes used to put down internal political opposition. Corruption and lack of standards and proper training are major problems. Human rights abuses are frequent.	It can defend the country for the most part, but corruption and human rights abuses are reported sporadically.	There is adequate civilian or legal control of the military. It can defend the country and may take part in international missions. Issues regarding corruption, human rights abuses, and lack of equipment or training occur sporadically.	There is strong civilian and legal control of the military. It can defend the country as well as undertake international missions as appropriate. Positions are merit based. Issues regarding corruption or abuses occur rarely and are handled appropriately.
	Legitimate	The military does not have the respect of the population or the international community. It is perceived as completely corrupt, politicized, or ineffective.	The military has little respect from the population. It is perceived as highly corrupt, politicized, or unable to protect the country.	The military has some respect from the population. It is perceived as only slightly corrupt and not overly politicized.	The military is generally respected by the population. It is perceived to be able to protect the country and is not perceived as being corrupt or generally politicized.	The military is highly respected by the population and not politicized. It is perceived as being able to protect the country and undertake international missions as appropriate.
	Representative	The military is comprised of one ethnic or otherwise related group(s) and/or serves only its group(s).	The military is comprised of one ethnic or otherwise related group(s) and favors the needs of its group(s).	The military is primarily comprised of one ethnic or otherwise related group(s) but only slightly favors its own group(s).	The military is fairly representative of the population and does not favor one group(s).	The military is highly representative of the population and does not discriminate against any group(s).
Civil Service	Professional	The civil service is completely ineffective and incompetent due to lack of management, skills, and funding. Positions are based on opposition, identity, political affiliation, and/or nepotism. Corruption is endemic.	The civil service is largely ineffective, highly politicized, and suffers from low level of skills, management, and funding. Corruption is a major problem.	The civil service is mostly effective and has moderate level of skills, management, and funding. Corruption is sporadic. The system is somewhat merit-based but also politicized.	The civil service is effective and level of skills, management, and funding is adequate. Corruption is sporadic but dealt with appropriately. The system is largely merit-based, but occasionally politicized.	The civil service is highly effective and has strong level of skills, management, and funding. Positions are merit based. Corruption is rare and dealt with appropriately.
	Legitimate	The civil service does not have the respect of the population. It is perceived as completely corrupt or biased.	The civil service has little respect from the population. It is perceived as highly corrupt and politically influenced.	The civil service has some respect from the population. It is perceived as only slightly corrupt and politically influenced.	The civil service is respected by the population. It is not perceived as being corrupt or politically influenced.	The civil service is highly respected by the population. The system and government are perceived as being corrupt or politically influenced.
	Representative	The civil service is comprised of one ethnic or otherwise related group(s) and/or serves only its group(s).	The civil service is comprised of one ethnic or otherwise related group(s) and favors the needs of its group(s).	The civil service is primarily comprised of one ethnic or otherwise related group(s) but only slightly favors its own group(s).	The civil service is fairly representative of the population and does not favor one group(s).	The civil service is highly representative of the population and does not discriminate against any group(s).

© The Fund for Peace
 Zdroj: <http://www.fundforpeace.org/cast/images/pdf/ratings%20guides%20january%202007.pdf>.

Institutions		Core State Institutions					
		0 (None)	1 (Poor)	2 (Weak)	3 (Moderate)	4 (Good)	5 (Strong)
Leadership (Executive & Legislative)	Professional		Elections, if they take place at all, are controlled or rigged. Forces is maintained by fear and violence often through personal or one-party rule or by a dominant ethnic, religious, or ideological group. Leaders are considered corrupt, illegitimate or incompetent by a majority of the population and the international community. A system of checks and balances non-existent. Free press does not exist.	There are elections but they are considered by many to be rigged. Forces is maintained through patronage networks and oppression of political opposition. Leaders are considered corrupt, illegitimate or incompetent by much of the population and the international community, and nepotism is frequent. The system of checks and balances is weak or often ignored. The press is weak and largely controlled by the government.	Elections are considered flawed but acceptable. There may be some corruption but it is either limited in scope or is dealt with adequately by the legal system. Forces is maintained largely through providing services to the citizens but there may be some evidence of patronage networks and political opposition is weak. Individual leaders may be considered corrupt, illegitimate or incompetent by the population but the system as a whole is respected. A system of checks and balances operates but needs greater oversight and stronger enforcement mechanisms.	Elections are widely considered to be free and fair. Evidence of corruption arises periodically but offenders are dealt with properly through legal channels. Forces is maintained largely through providing services to citizens. Political opposition and the free press is strong. Individual leaders may be considered corrupt, illegitimate or incompetent by parts of the population but the system as a whole is respected. A system of checks and balances operates and is improving its oversight and enforcement mechanisms.	Elections are considered to be free and fair, have good voter turnout, and represent the will of the people. Evidence of corruption is rare and offenders are dealt with harshly - including their legal removal from office. Forces is maintained through providing services to the citizens and government actions are transparent. Political opposition and the free press are robust and open. The government is widely respected internally and by the international community. The system of checks and balances has strong mechanisms and wide oversight.
	Legitimate	There is no executive or legislative branch leadership in the country.	The judicial system lacks established procedures and experienced judicial personnel. It is widely considered ineffective, under control of the government or is otherwise not independent. Corruption and nepotism are common. Often judicial disputes are resolved by non-state sanctioned "courts" based on traditional customs or religious law. No rule of law in the country.	The judicial system operates in an ad-hoc and uneven manner for lack of established procedures and experienced judicial personnel. It is considered frequently ineffective, often under control of the government, corrupt or otherwise not independent or fair. Corruption and nepotism are frequent. The rule of law is weakly or arbitrarily applied.	The judicial system has established procedures and experienced judicial personnel, although the system is in need of strengthening. It is considered somewhat ineffective and sometimes perceived to lack independence. The rights to a speedy trial, fair legal representation, and access to evidence are generally protected. Punishment is commensurate with the crimes. Cases of corruption and nepotism are sporadic.	The judicial system has well established procedures and an adequate number of experienced judicial personnel. It is widely considered to be effective and independent. Rights to a speedy trial, fair legal representation and access to evidence are protected. Punishment is commensurate with the crimes. Cases of corruption and nepotism arise sporadically but are dealt with adequately.	The judiciary is an independent branch of government. The system is effective and considered fair by majority of the population. The rights to a speedy trial, fair legal representation, and access to evidence are protected. Punishment is commensurate with the crimes. Evidence of discrimination or corruption is rare and offenders dealt with harshly - including their removal from office through legal means.
	Police	There is no judicial system.	The police operate with impunity or are used to suppress internal political opposition and independent media. They commit systemic human rights abuses. They are widely recognized as using torture.	The police do not protect the citizens because they are underfunded, under funded, poorly equipped, poorly trained, politicized or corrupt. They may be used by the state to suppress internal political opposition and are reported to commit human rights abuses regularly and use excessive force.	The police protect the citizens to some degree in some areas, but there are also concerns regarding greater need for training, neutrality, and professionalism. There are reports of sporadic human rights abuses but as a whole they generally are considered to respect human rights. There may be incidences of excessive use of force.	The police can and do largely protect citizens, but improvements to the system could be made. Reports of human rights abuses are sporadic and the system is considered to respect human rights. Incidences of the use of excessive force or other misconduct are investigated and dealt with properly, including disciplinary from the force and prosecution of unlawful behavior. They are well trained, well funded, and generally well respected.	The police can and do protect the citizens. Reports of human rights abuses are rare and the system is considered to respect human rights. Incidences of use of excessive force or other misconduct are investigated and dealt with properly, including disciplinary from the force and prosecution of offenders. They are well trained, well armed, well funded, and trusted by the population.
Military	Professional	The military is not under civilian or legal control. It may operate with impunity and act as an arm of the state to put down internal political opposition. It commits frequent human rights abuses including torture and non-judicial killings. Corruption is endemic and the military is dominated by one ethnic group.	The military is not under adequately strong civilian or proper legal control. It may not have the capacity to defend the country and there may be incidences in which it is called upon to put down political opposition. Corruption and human rights abuses are a major problem. Domination by one primary group in society is a concern.	The military is under civilian and legal control, but it may not be able to defend the country against external threats because of a lack of resources, training, political commitment, or social foundations by one group. Corruption and human rights abuses are sporadic.	The military is under civilian and legal control and can defend the country against external threats. Corruption and human rights abuses are rare and are investigated and dealt with appropriately under a system of law.	The military is under strong civilian and legal control and can defend the country against external threats. It also can undertake international missions as appropriate and is respected by foreign nations. Corruption and human rights abuses are rare and are investigated and prosecuted appropriately under a system of law.	
	Legitimate	The country does not have a military.	The civil service is largely ineffective and lacks proper management, skills and resources. Corruption is a major problem. Hiring and product delivery are not very representative of the country's population, and the needs of the citizens are often ignored or unaddressed. The population does not depend upon the civil service to serve it appropriately.	The civil service is somewhat effective (often mostly in urban areas) but improvements in hiring practices, resource allocation and service delivery to rural areas could be improved. Hiring and product delivery are somewhat representative of the country's population, but the population does not depend solely on the civil service for public goods and services.	The civil service is effective and hiring practices, resource allocation, and service delivery are appropriate, representative and professional. For the most part, the population can depend on the civil service for public goods and services, although there may be bureaucratic logjams and occasional difficulties.	The civil service is extremely effective, representative, and professional. The population can depend on the civil service for public goods and services. Hiring and product delivery are representative of the country's population.	
	Representative	There is no civil service.					

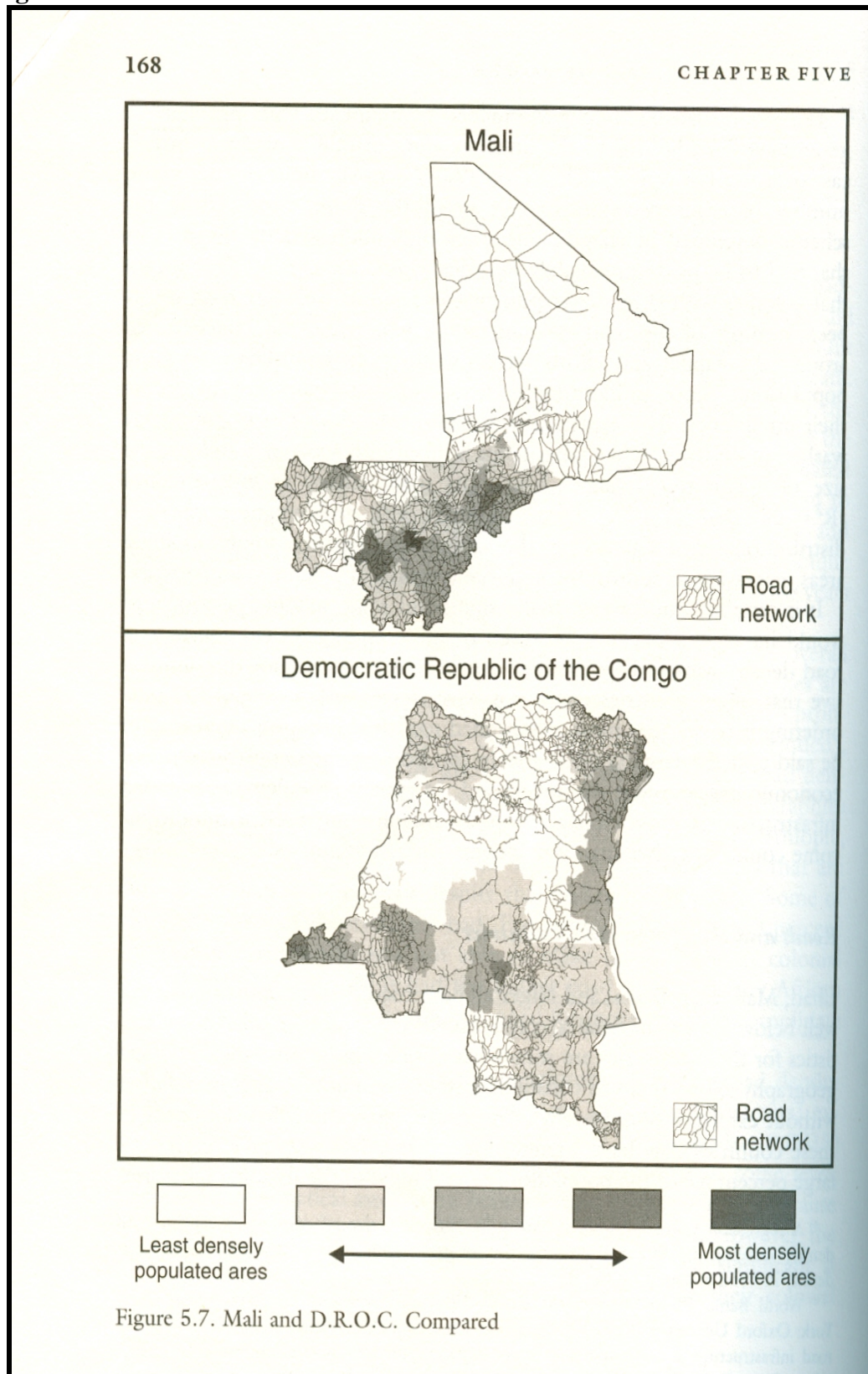
Zdroj: <http://www.fundforpeace.org/cast/images/pdf/ratings%20guides%20january%202007.pdf>.

Příloha č. 8: Hodnocení států podle State Fragility Index.

	Fragility Index	Effectiveness Score	Legitimacy Score	Security Effectiveness	Security Legitimacy	Armed Conflict Indicator	Political Effectiveness	Political Legitimacy	Regime Type	Economic Effectiveness	Economic Legitimacy	Net Oil Production or Consumption	Social Effectiveness	Social Legitimacy	Regional Effects
Somalia	25	13	12	■	■	War	■	■	—	■	■		■	■	Mus
Sudan	23	11	12	■	■	War	■	■	aut	■	■	4	■	■	Mus
Dem. Rep. of Congo	23	12	11	■	■	War	■	■	dem	■	■		■	■	Afr
Afghanistan	22	12	10	■	■	War	■	■	—	■	■		■	■	Mus
Chad	21	12	9	■	■	War	■	■	aut	■	■	5	■	■	Mus
Myanmar (Burma)	21	10	11	■	■	War	■	■	AUT	■	■		■	■	
Nigeria	20	11	9	■	■	War	■	■	dem	■	■	6	■	■	Afr
Rwanda	20	11	9	■	■	*	■	■	aut	■	■		■	■	Afr
Sierra Leone	20	12	8	■	■	*	■	■	DEM	■	■		■	■	Afr
Burundi	19	12	7	■	■	X	■	■	DEM	■	■		■	■	Afr
Central African Rep.	19	10	9	■	■	War	■	■	aut	■	■		■	■	Afr
Ethiopia	19	10	9	■	■	War	■	■	aut	■	■		■	■	Afr
Iraq	19	9	10	■	■	War	■	■	—	■	■	20	■	■	Mus
Liberia	19	12	7	■	■	*	■	■	DEM	■	■		■	■	Afr
Angola	18	9	9	■	■	X	■	■	aut	■	■	40	■	■	Afr
Niger	18	9	9	■	■	*	■	■	DEM	■	■		■	■	Mus
Uganda	18	11	7	■	■	X	■	■	aut	■	■		■	■	Afr
Zambia	18	9	9	■	■		■	■	DEM	■	■		■	■	Afr
Burkina Faso	17	10	7	■	■		■	■	aut	■	■		■	■	Afr
Cameroon	17	7	10	■	■	*	■	■	aut	■	■	1	■	■	Afr
Guinea-Bissau	17	10	7	■	■	*	■	■	DEM	■	■		■	■	Afr
Guinea	17	8	9	■	■	*	■	■	AUT	■	■		■	■	Mus
Ivory Coast	17	10	7	■	■	X	■	■	—	■	■		■	■	Afr
Algeria	16	6	10	■	■	X	■	■	aut	■	■	20	■	■	Mus

State fragility index 2008. Zdroj: <http://www.systemicpeace.org>.

Příloha č. 9: Hustota silniční infrastruktury v Mali a Demokratické republice Kongo.

HERBST, J. (2000). *States and Power in Africa: Comparative Lessons in Authority and Control*. Princeton University Press, Princeton, New Jersey, s.162-163.

Příloha č. 10: Aspekty legitimacy, kterými disponují jednotlivé kvazistáty.

	Příklad	Bezpečnostně -funkcionální legitimita	Teritoriální legitimita	Vládní legitimita	Legitimit a meziná- rodního uznání
Kvazistáty nesplňující geografické charakteristiky státu					
Kvazistáty bez přirozené populace	Vatikánský městský stát	ANO	N/A	N/A	ANO (limitovaná)
Kvazistáty bez suverénního teritoria	S.M.H.O.M.	ANO	N/A	N/A	ANO (limitovaná)
Kvazistáty nesplňující politickou charakteristiku státu – konstitučně nezávislou a efektivní vládu					
Kvazistáty bez vnitřně efektivní vlády	Somálsko	NE	NE	NE	ANO
Kvazistáty, na jejichž území se vyskytují neinstytucionalizované entity	Kolumbie	ANO (s výjimkou teritoria mimo kontrolu vlády)	ANO	ANO (legitimitu zpochybňuje jen část populace)	ANO
Kvazistáty, na jejichž území se vyskytují mezinárodně neuznané institucionalizované entity	Šrí Lanka	ANO (s výjimkou separatistického teritoria)	ANO (s výjimkou separatistického teritoria)	ANO (s výjimkou separatistického teritoria)	NE
Kvazistáty, na jejichž území se vyskytují mezinárodně neuznané institucionalizované entity s vnější garancí	Gruzie	ANO (s výjimkou separatistického teritoria)	ANO (s výjimkou separatistického teritoria)	ANO (s výjimkou separatistického teritoria)	NE
Kvaziprotektoráty	Bosna a Hercegovina	NE	ANO/NE	NE	ANO
Kvazistáty s omezenou vnitřní suverenitou v důsledku vojenské okupace nebo intervence	Kuvajt 1990–1991	NE	ANO	ANO	ANO

Exilové vlády	Demokratická Kampačea	NE	ANO	ANO	ANO
Kvazistáty nesplňující politickou charakteristiku státu – mezinárodní uznání					
Kvazistáty bez signifikantního mezinárodního uznání	Jižní Rhodésie	ANO	ANO	ANO	NE
Protektované (garantované) kvazistáty bez mezinárodního uznání	TRNC	ANO	ANO	ANO	NE
Kvazistáty nesplňující politické charakteristiky státu – konstitučně nezávislou a efektivní vládu a mezinárodní uznání					
Neuznané kvazistáty bez efektivní vlády	Jižní Kasai	NE	ANO	ANO	NE
Teritoriálně zpochybněné a částečně uznané kvazistáty	Saharská arabská demokratická republika	NE	ANO	ANO/NE	ANO (limitovaná)
Loutkové kvazistáty	Abcházie	ANO/NE	ANO	ANO	NE
Kvazistáty usilující o secesi v souladu s právem na sebeurčení	Guinea Bissau	NE	ANO	NE	ANO (limitovaná)

Zdroj: Autor práce.

Příloha č. 11: Přehled 25 mikrostátů s informacemi o rozloze teritoria, datem vzniku a ztrátě statutu suverenity.

Název	Rozloha teritoria v km ²	Ztráta vnitřní suverenity/ vznik secesionistické entity	Datum vzniku	Kontinent
Vatikán	0,44	NE/NE	1929	Evropa
Monako	1,95	NE/NE	1297	Evropa
Nauru	21	NE/ANO	1968	Austrálie/Oceánie
Tuvalu	26	NE/NE	1978	Austrálie/Oceánie
San Marino	61	NE/NE	1862	Evropa
Lichtenštejnsko	160	NE/NE	1719	Evropa
Maršalovy ostrovy	181	NE/NE	1986	Austrálie/Oceánie
St.Kryštof a Nevis	261	NE/NE	1983	Amerika/Karibik
Maledivy	298	NE/ANO (před získáním nezávislosti)	1965	Afrika
Malta	316	NE/NE	1964	Evropa
Grenada	344	NE/NE	1974	Amerika/Karibik
St. Vincenc a Grenadiny	388	NE/NE	1979	Amerika/Karibik
Barbados	430	NE/NE	1966	Amerika/Karibik
Antiqua a Barbuda	442	NE/NE	1981	Amerika/Karibik
Seychely	455	NE/NE	1976	Afrika
Palau	459	NE/NE	1994	Austrálie/Oceánie
Andorra	468	NE/NE	1278	Evropa
Svatá Lucie	539	NE/NE	1979	Amerika/Karibik
Singapur	683	NE/NE	1965	Asie
Bahrajn	694	NE/NE	1971	Asie
Federace Mikronésie	702	NE/NE	1986	Austrálie/Oceánie
Kiribati	726	NE/NE	1979	Austrálie/Oceánie
Tonga	747	NE/NE	1970	Austrálie/Oceánie
Dominika	751	NE/NE	1978	Amerika/Karibik
Svatý Tomáš a Princův ostrov	964	NE/NE	1975	Amerika

Zdroj: Autor práce.

Příloha č. 12: Přehled 25 teritoriálně nejrozsáhlejších států s informacemi o rozloze teritoria, datem vzniku a ztrátě suverenity.

Název	Rozloha teritoria v km²	Ztráta vnitřní suverenity/ vznik secesionistické entity	Rok vzniku	Kontinent
Ruská federace	17 098 242	NE/ANO	1721	Evropa/Asie
Kanada	9 984 670	NE/NE	1926	Amerika
USA	9 629 091	NE/NE	1776	Amerika
Čína	9 598 094	ANO/ANO	1912	Asie
Brazílie	8 514 877	NE/NE	1822	Amerika
Austrálie	7 692 024	NE/NE	1926	Austrálie a Oceánie
Indie	3 287 263	ANO/ANO	1947	Asie
Argentina	2 780 400	NE/NE	1816	Amerika
Kazachstán	2 724 900	NE/NE	1991	Asie
Súdán	2 505 813	ANO/ANO	1956	Afrika
Alžírsko	2 381 741	ANO/NE	1962	Afrika
DRK	2 344 858	ANO/ANO	1960	Afrika
Saudská Arábie	2 149 690	NE/NE	1927	Asie
Mexiko	1 964 375	ANO/NE	1810	Amerika
Indonésie	1 904 569	NE/ANO	1949	Asie
Libye	1 759 540	NE/NE	1951	Afrika
Irán	1 648 195	NE/NE	550 B.C.	Asie
Mongolsko	1 564 100	ANO/NE	1921	Asie
Peru	1 285 216	ANO/NE	1821	Amerika
Čad	1 284 000	ANO/ANO	1960	Afrika
Niger	1 267 000	ANO/NE	1960	Afrika
Angola	1 246 700	ANO/ANO	1975	Afrika
Mali	1 240 192	ANO/ANO	1960	Afrika
Jihoafrická republika	1 221 037	NE/ANO	1926	Afrika
Kolumbie	1 141 748	ANO/NE	1810	Amerika

Zdroj: Autor práce.

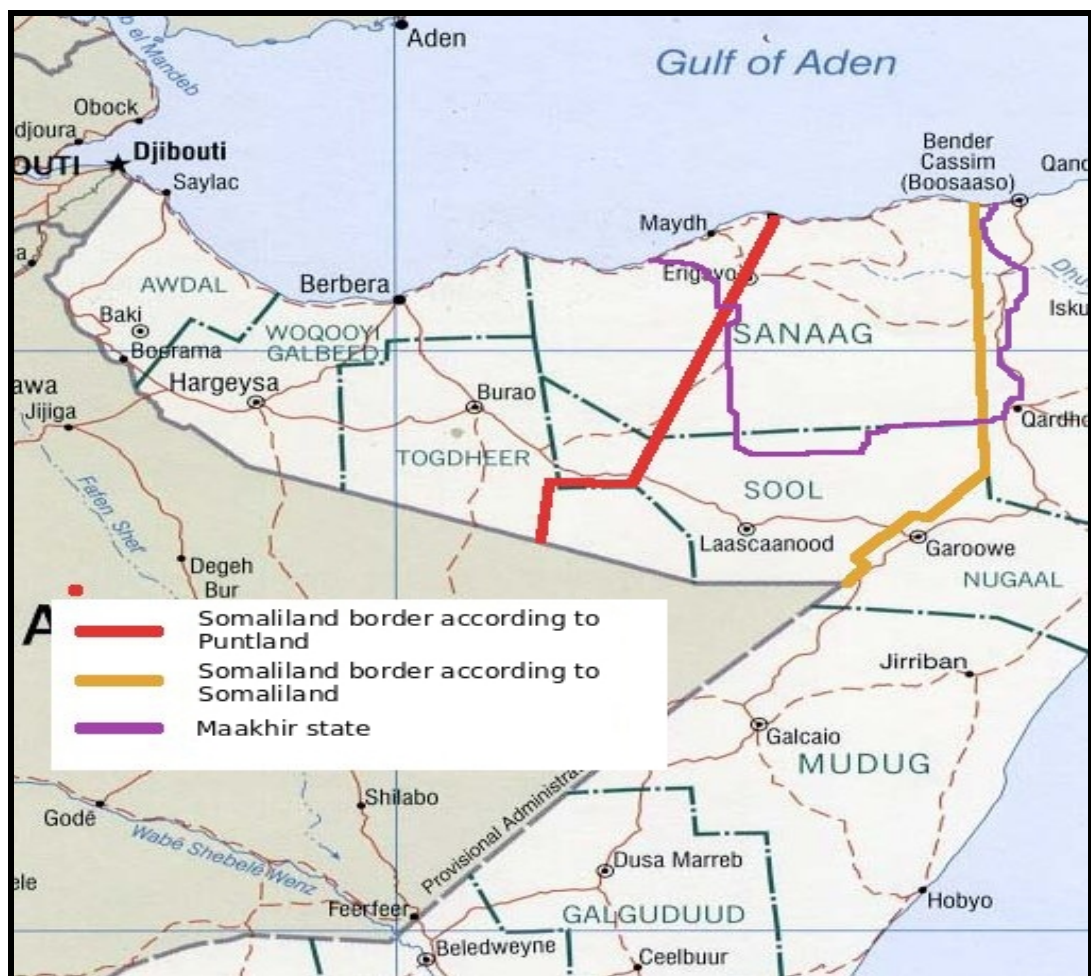
Příloha č. 13: Typologie seceionistických skupin a regionů podle D. L. Horowitz.

Skupina a region	Politické požadavky	Dopady	Strategie	Načasování a četnost secese
Nerozvinutá skupina v zaostalém regionu	Poměrné zastoupení ve státní správě, občas v příjmech	Odmítnutí proporčnosti ve státní sféře, jazyk, náboženství	Secese navzdory ekonomickým nákladům	Časné, četné
Rozvinutá skupina v zaostalém regionu	Nediskriminaci	Ostrá diskriminace, opakované násilí, migrace zpět do domácího regionu	Secese pokud jsou ekonomické náklady nízké	Pozdní, relativně časté
Rozvinutá skupina v rozvinutém regionu	Nediskriminaci, utrácení příjmů v regionu, kde jsou generovány	Ostrá diskriminace, násilí a migrace zpět pokud došlo k exportu populace	Secese bez ohledu na ekonomické náklady a zisky	Pozdní, výjimečné
Nerozvinutá skupina v rozvinutém regionu	Proporcionalitu ve státní správě, utrácení příjmů v regionu, kde jsou generovány	Odmítnutí proporcionality, politické požadavky činěné imigranty v regionu	Secese je ekonomicky výhodná	Časné, výjimečné

Zdroj: HOROWITZ, D. L. (2000). *Ethnic Groups in Conflict*. Berkeley, Los Angeles: University of California Press., s. 258.

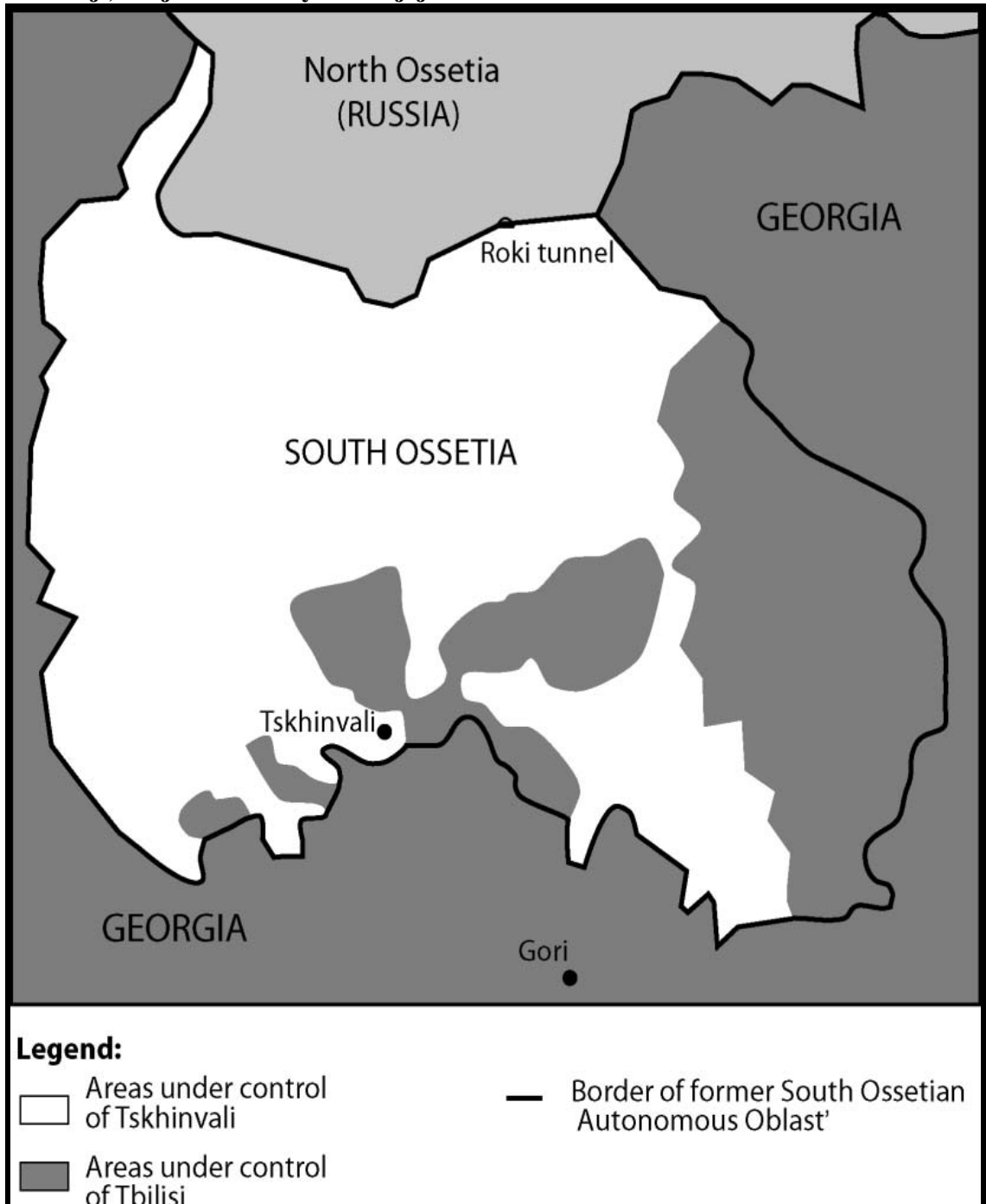
ISBN: 0-520-22706-9.

Příloha č. 14: Faktické rozdělení Somálska.

Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Map_of_somaliland_border_claims.jpg.

Příloha č. 15: Oblasti pod faktickou kontrolou secesionistických orgánů Jižní Osetie, Abcházie a Náhorního Karabachu a teritoria, které si tyto kvazistáty nárokují, ale jsou fakticky mimo jejich kontrolu.

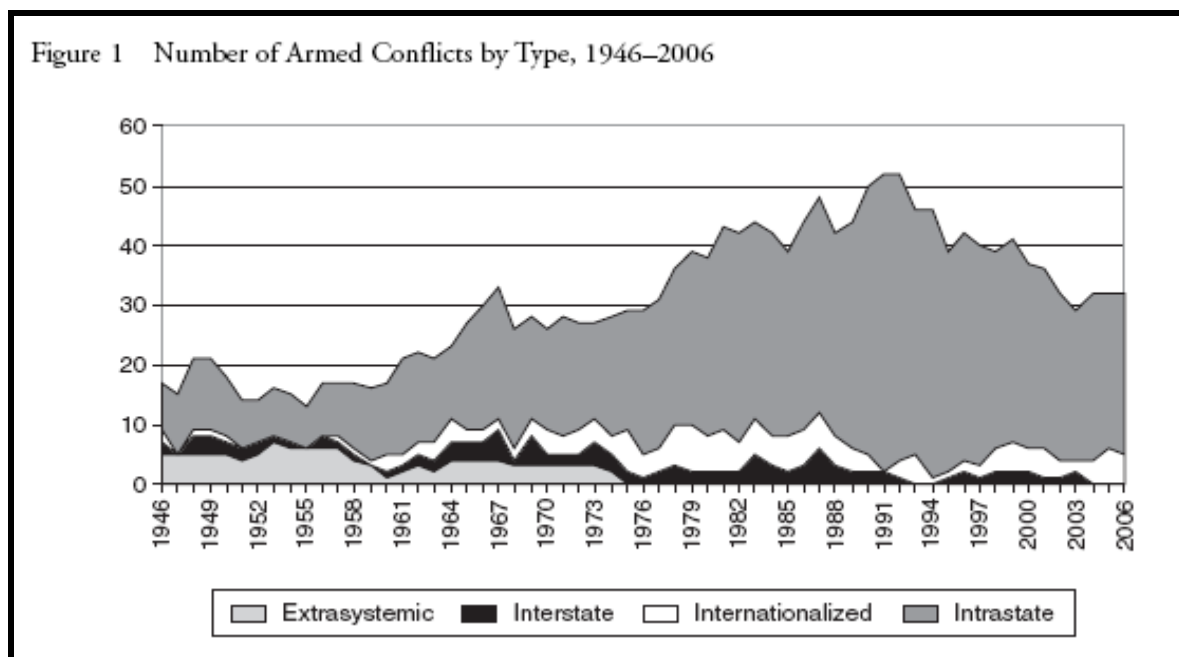

Zdroj: KOLSTØ, P.; BLAKKISRUD, H. (2008). Living with Non-recognition: State- and Nation-building in South Caucasiaan Quasi-states. *Europe-Asia Studies*, Vol. 60, No. 3, s. 483 – 509. ISSN: 0966-8136, E-ISSN: 1465-3427.

Zdroj: KOLSTO, P.; BLAKKISRU, H. (2008). Living with Non-recognition: State- and Nation-building in South Caucasiaan Quasi-states. *Europe-Asia Studies*, Vol. 60, No. 3, s. 483 – 509. ISSN: 0966-8136, E-ISSN: 1465-3427.

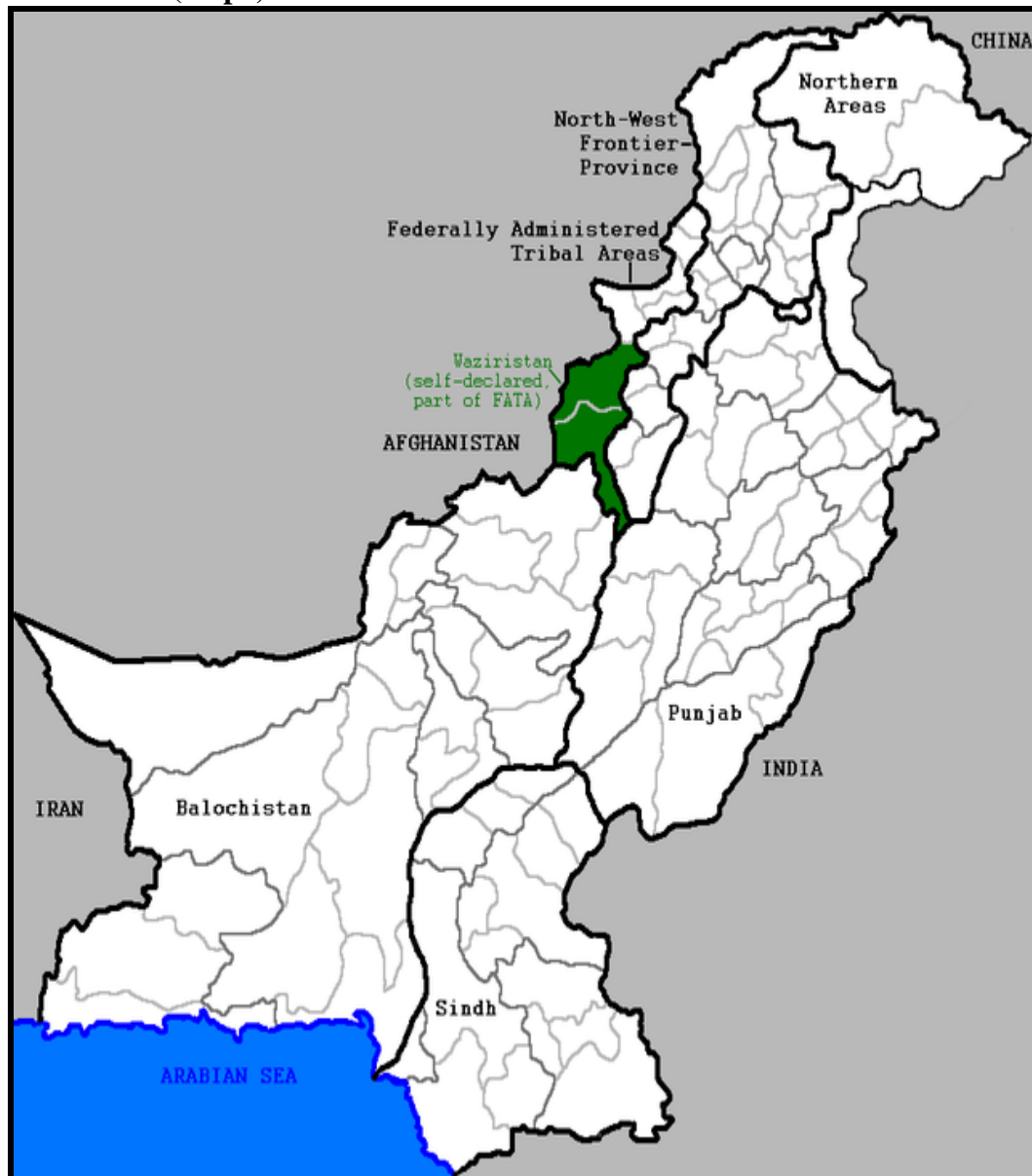
Příloha č. 16: Počet ozbrojených konfliktů ve světě v letech 1946-2006.

HARBOM, L.;WALLENSTEEN, P. (2009). Armed Conflict, 1946-2009. *Journal of Peace Research*. Vol. 46, no. 4, s. 577-587.

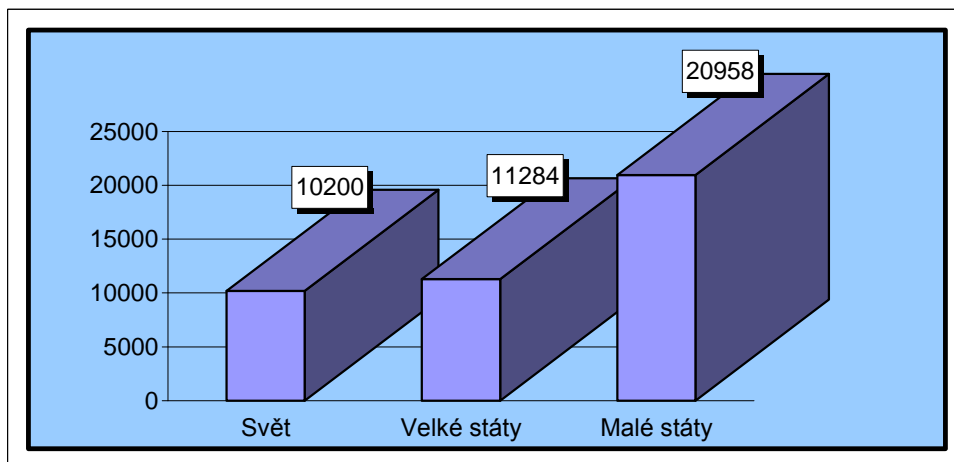

Příloha č. 17: Mapa Pakistánu zvýrazňují území Severního a Jižního Vazíristánu (mapa).

Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Pakistan_and_Waziristan.PNG

Příloha č. 18: Průměrné HDP 25 teritoriálně nejrozsáhlejších států světa a 25 států s nejmenším teritoriem a průměrné HDP ve světě. Údaje zpracovány v roce 2009 podle statistiky CIA FACTBOOK (graf).

Zdroj:<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2004rank.html?countryName=Afghanistan&countryCode=af&regionCode=sas&rank=219#af>.